

Uradni list

Evropske unije

C 133

Slovenska izdaja

Informacije in objave

Zvezek 56

9. maj 2013

<u>Številka objave</u>	<u>Vsebina</u>	<u>Stran</u>
I	<i>Resolucije, priporočila in mnenja</i>	
	MNENJA	
	Evropski ekonomsko-socialni odbor	
	487. plenarno zasedanje 13. in 14. februarja 2013	
2013/C 133/01	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o navtični industriji: pospešeno prestrukturiranje zaradi krize (mnenje na lastno pobudo)	1
2013/C 133/02	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o poslovnih modelih za trajnostno rast, nizko-ogljicnem gospodarstvu in industrijskih spremembah (mnenje na lastno pobudo)	8
2013/C 133/03	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o trgovinskih odnosih med velikimi trgovci na drobno in dobavitelji živil – trenutno stanje (mnenje na lastno pobudo)	16

SL

 Cena:
4 EUR

(Nadaljevanje na naslednji strani)

III Pripravljalni akti

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

487. plenarno zasedanje 13. in 14. februarja 2013

2013/C 133/04	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Spodbujanje souporabe virov radijskega spektra na notranjem trgu (COM(2012) 478 final)	22
2013/C 133/05	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Za boljše delovanje notranjega energetskega trga (COM(2012) 663 final)	27
2013/C 133/06	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o začasnem odstopanju od Direktive 2003/87/ES Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi sistema za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov v Skupnosti (COM(2012) 697 final - 2012/328 (COD))	30
2013/C 133/07	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2011/92/EU o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje (COM(2012) 628 final - 2012/0297 (NLE))	33
2013/C 133/08	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi posebnih pogojev za ribolov globokomorskih staležev v severovzhodnem Atlantiku in določb o ribolovu v mednarodnih vodah severovzhodnega Atlantika ter razveljavitvi Uredbe (ES) št. 2347/2002 (COM(2012) 371 final)	41
2013/C 133/09	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o priporočilu Sveta o izvajanju širših smernic ekonomskih politik držav članic, katerih valuta je euro (COM(2012) 301 final)	44
2013/C 133/10	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o medicinskih pripomočkih in o spremembi Direktive 2001/83/ES, Uredbe (ES) št. 178/2002 in Uredbe (ES) št. 1223/2009 (COM(2012) 542 final - 2012/0266 (COD)), predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o <i>in vitro</i> diagnostičnih medicinskih pripomočkih (COM(2012) 541 final - 2012/0267 (COD)) in sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Varni, učinkoviti in inovativni medicinski pripomočki ter <i>in vitro</i> diagnostični medicinski pripomočki v korist pacientov, potrošnikov in zdravstvenih delavcev (COM(2012) 540 final)	52
2013/C 133/11	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o usklajevanju zakonodaje držav članic v zvezi z dostopnostjo radijske opreme na trgu (COM(2012) 584 final - 2012/0283 (COD))	58

I

(Resolucije, priporočila in mnenja)

MNENJA

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

487. PLENARNO ZASEDANJE 13. IN 14. FEBRUARJA 2013

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o navtični industriji: pospešeno prestrukturiranje zaradi krize (mnenje na lastno pobudo)

(2013/C 133/01)

Poročevalec: **Edgardo Maria IOZIA**

Soporočevalec: **Patrizio PESCI**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 12. julija 2012 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Navtična industrija: pospešeno prestrukturiranje zaradi krize.

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 22. januarja 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 487. plenarnem zasedanju 13. in 14. februarja 2013 (seja z dne 13. februarja) s 70 glasovi za in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Z rekreacijskimi dejavnostmi na vodah, tj. uporabo plovil (jadrnic, motornih čolnov, kanujev, kajakov ali česa podobnega) ali pa s številnimi vodnimi športi (deskanjem in "kajtanjem" [*kitesurfing*, deskanje na vodi z zmajem], potapljanjem, športnim ribolovom itd.) se že dolgo vrsto let ukvarjajo vsi družbeni sloji v Evropi. Zato evropska navtika ne velja le za poletno zabavo, temveč pomaga tudi razvijati in posredovati športne, kulturne, okoljske in družbene vrednote. V tem smislu ima pomembno družbeno vlogo in podpira vrednote Evropske unije.

1.2 Zlasti mlajše generacije se lahko prek vodnih športov učijo spoštovati naravo ter vrednotiti skupno delo in odgovornost. Lahko se družijo in ukvarjajo z zabavno, cenovno ugodno

športno dejavnostjo. Navtični turizem jim omogoča, da spoznajo nova ozemlja in dostopajo do morskih območij, ki imajo še posebno vrednost. Navtične dejavnosti so pred kratkim dobile terapevtsko nalogo, namenjeno invalidom in ljudem, ki so izgubili samozaupanje. Tako prispevajo k njihovi rehabilitaciji in ponovni pridobitvi izgubljenega občutka varnosti.

1.3 To mnenje temelji na ugotovitvi Evropskega ekonomsko-socialnega odbora (EESO), da je evropski enotni trg, kar zadeva navtiko, še vedno nepopoln. Javna predstavitev mnenj, ki je potekala oktobra 2012 v času mednarodne navtične razstave v Genovi (Italija) ob udeležbi predstavnikov Komisije in Evropskega parlamenta, industrije, delavcev, uporabnikov in potrošnikov ter univerz in okoljskih združenj, je opozorila na številne

težave, s katerimi se na evropskem trgu še vedno srečuje ta panoga. Odbor zato poziva Evropsko komisijo, naj preuči ukrepe, ki so predlagani v tem mnenju in so potrebni za dokončanje enotnega trga ter za boj proti še vedno obstoječim oviram in drugim omejitvam na nacionalni in mednarodni ravni.

1.4 Evropska navtična industrija je v teh kriznih časih zabeležila strm, približno 40 do 60-odstoten upad proizvodnje (odvisno od posameznih držav), izgubljenih je bilo 46 000 delovnih mest in promet v proizvodnji se je zmanjšal za 3 do 4,5 milijarde EUR. Kljub temu pa je še vedno najpomembnejša navtična industrija v vsem svetu, kjer slabi ameriški tekmeč, vse bolj pa se krepijo nove države v vzponu, kot so Brazilija, Kitajska in Turčija.

1.5 EESO meni, da nikakor ne bi smeli izgubiti tega kapitala strokovnega znanja in sposobnosti za inovacije, ki je podjetjem omogočil, da se obdržijo in okrepijo svojo izvozno usmerjenost, vendar skoraj izključno na področju izdelkov iz visokega cenovnega razreda.

1.6 V Sredozemlju je osredotočenega več kot 70 % svetovnega navtičnega turizma, ki obmorskim državam prinaša pomembne dohodke. Ta turizem ovirajo nacionalne zakonodaje, med katerimi obstajajo razlike, na primer na področjih registriranja plovil za rekreacijo, dovoljenj za plovbo ter varnostnih in davčnih ukrepov, če omenimo samo najpomembnejše.

1.7 Čeprav se EESO zaveda, da v državah s staro pomorsko tradicijo obstajajo različne oblike občutljivosti, Komisiji priporoča, naj najde skupne rešitve, in meni, da je za panogo posebnega pomena uporaba načela, ki na notranjem trgu prepoveduje neposredno ali posredno diskriminacijo prostega pretoka storitev in oseb.

1.8 Medtem ko so v Evropi varnostne in okoljske zahteve za izdelavo plovil za rekreacijo usklajene na evropski ravni, se regulativni okvir za ta plovila glede pogojev uporabe (dovoljenj za plovbo, registracij, varnostnih predpisov in opreme, obdavčitve itd.) od države do države močno razlikuje. Te nacionalne razlike povzročajo razdrobljenost enotnega evropskega trga ter ustvarjajo zmedo za gospodarske akterje in uporabnike, pa tudi določeno obliko nelojalne konkurence. Najbolj očiten primer je zagotovo Sredozemsko morje, kjer je področje navtike od Španije do Grčije, prek Francije, Italije, Slovenije in Hrvaške, v vsaki državi urejeno drugače. Teh razlik v obravnavi pri drugih prevoznih sredstvih, kot so avto, vlak ali letalo, ni.

1.9 Na zanimivi javni predstavitvi mnenj v času mednarodne navtične razstave v Genovi so predstavniki različnih vej industrije ter predstavniki delavcev v tej panogi in okoljevarstvenih združenj soglasno in odločno zahtevali, naj Evropska unija sprejme primerne pobude za podporo dejavnostim navtične industrije.

1.10 Navtična industrija je panoga, v kateri so inovacije, raziskave in razvoj ključnega pomena za njeno preživetje. Za razliko od mnogih drugih panog ne zahteva izrednih ukrepov ali gospodarske pomoči, temveč izključno pobude in ukrepe za to, da bi enotni evropski trg na tem področju postal resničnost.

1.11 EESO se strinja s pomisleki predstavnikov navtične panoge in poziva Komisijo, naj sprejetje revizije Direktive 94/25/ES o plovilih za rekreacijo dolžine do 24 metrov pospremi z dodatnimi pobudami, ki bi jih bilo treba vključiti v poseben akcijski načrt. Zelo koristno bi bilo pripraviti zeleno knjigo o ukrepih, ki jih je treba sprejeti za navtično industrijo, pri čemer bi bilo treba vključiti vse zainteresirane strani, nato pa opredeliti akcijski načrt, ki bi bil v skladu s splošnimi načeli nove evropske industrijske politike⁽¹⁾ in evropske politike za trajnostni turizem⁽²⁾.

1.12 EESO opozarja zlasti na naslednja vprašanja, ki jih je treba obravnavati in poiskati rešitve:

— pogajanja s tretjimi državami, zlasti z ZDA, Kitajsko in Brazilijo, o novih **vzajemno veljavnih** pravilih za dostop evropskih izdelkov do njihovih trgov;

— okrepitev tržnega nadzora, da se iz tretjih držav prepreči uvoz plovil za rekreacijo, ki niso v skladu z evropskimi standardi na področju hrupa in emisij, kar povzroča nelojalno konkurenco;

— spodbujanje homogenega in stalnega usposabljanja, ki omogoča priznavanje pridobljenih poklicnih kvalifikacij in spodbuja mobilnost dela; socialni akterji želijo evropski potni list za usposabljanje na področju navtične industrije;

⁽¹⁾ Sporočilo Evropske komisije *Močnejša evropska industrija za rast in oživitev gospodarstva – posodobitev sporočila o industrijski politiki*, COM(2012) 582 final.

⁽²⁾ Sporočilo Evropske komisije *Evropa, prva svetovna turistična destinacija – nov okvir evropske turistične politike*, COM(2010) 352 final.

- vzpostavitev evropske baze podatkov o nesrečah pri vodnih športih in na področju navtike, da bi lahko ugotovili tveganja, povezana s temi dejavnostmi, ter sprejeli najustreznejše varnostne predpise in standarde;
- sprejetje enotnih varnostnih predpisov za celotno ozemlje Unije, zlasti za morska območja, kot so Sredozemsko, Baltsko in druga evropska morja;
- naročilo tehnične študije za pregled sedanjega sistema kategorij namembnosti plovil, kot je zahteval tudi Evropski parlament v okviru revizije Direktive 94/25/ES;
- olajšanje dostopa navtične industrije do evropskih skladov za raziskave, razvoj in inovacije, kot to velja za industrijo drugih prevoznih sredstev;
- spodbujanje sprejetja in uporabe mednarodnih standardov, ki se dejansko upoštevajo. ZDA, na primer, sodelujejo pri pripravi standardov ISO, vendar jih ne priznavajo in jih tudi ne uporabljajo na nacionalni ravni, temveč dajejo prednost ameriškim standardom;
- uskladitev davčne obravnave na področju navtičnega turizma na enotnem trgu; v nekaterih državah članicah se stopnja DDV, ki velja za pristojbine v pristaniščih in najeme, ravna po nižani stopnji za hotelirstvo, v drugih državah pa se uporabljajo splošne stopnje, kar je očitno in neupravičeno v škodo nacionalnim operaterjem;
- povečanje privlačnosti navtike kot poklicne, rekreacijske in športne dejavnosti za mlade.

2. Evropska navtična industrija

2.1 Navtična industrija v Evropi zdaj šteje več kot 37 000 podjetij, ki neposredno zaposlujejo 234 000 ljudi in so v letu 2011 ustvarile 20 milijard EUR prometa. 97 % podjetij so mala in srednje velika podjetja; velikih, bolj razvejanih podjetij, je okoli deset. Gospodarska in finančna kriza je v letih 2008 in 2009 povzročila povprečno zmanjšanje prodaje in industrijske

proizvodnje za približno 40 do 60 %. Prizadeti so bili vsi segmenti izdelkov. Od leta 2009 je bilo zaradi gospodarske krize izgubljenih več kot 46 000 delovnih mest in skupni promet v proizvodnji se je zmanjšal za 3 do 4,5 milijarde EUR. Enako visok je bil delež izgubljenih delovnih mest v velikih podjetjih in v MSP. Tako do izgube delovnih mest kot do zmanjšanja prometa je v bistvu prišlo v industrijskem delu panoge (tj. v ladjedelništvu ter proizvodnji opreme in sestavnih delov). Na področju storitev (najem in zakup plovil za rekreacijo, popravila in vzdrževanje, marine in turistična pristanišča), ki je krizo doslej večinoma dobro prestajalo, so krizo začeli čutiti v začetku letošnjega leta. Čeprav je kriza korenito spremenila mednarodno prizorišče, Evropa še vedno ohranja vodilni položaj; konkurenca ZDA je oslABLJENA, medtem ko se pomen držav v vzponu, kot so Brazilija, Kitajska in Turčija, krepi⁽³⁾.

2.2 Industrijska dejavnost panoge zajema celotno proizvodno področje ladjedelništva, ki sega od majhnih plovil vse do več kot 100-metrskih superjaht. Običajno pa gre pri navtični industriji za proizvodnjo plovil z dolžino do 24 m (njihovo gradnjo ureja Direktiva 94/25/ES). Ta plovila se uporabljajo v različne namene: kot rekreacijska plovila, majhni čolni za obalno stražo, pomorsko policijo in carino, majhna potniška plovila, ki se uporabljajo na turističnih območjih in otokih, ter kot specializirana plovila. Industrija proizvaja opremo in sestavne dele (motorje in pogonske sklope, palubno opremo, elektroniko in navigacijske sisteme, jadra, barve in lake, notranjo opremo), navtično opremo (varnostno opremo, tekstilne izdelke itd.) ter opremo za vodne športe (potapljanje, deskanje, „kajtanje“, plovbo s kanuji in kajaki itd.).

2.3 Številne in raznolike storitvene dejavnosti zajemajo upravljanje in razvoj 4 500 turističnih pristanišč in marin v Evropi (z 1,75 milijona privezi za 6,3 milijona plovil v Evropi), pa tudi trženje in vzdrževanje plovil, najem in zakup morskih in rečnih plovil (s posadko ali brez), šole vodnih športov, pomorske agente, finančne in zavarovalniške storitve, specializirane za navtiko, itd.

2.4 V Evropi se danes z eno ali več vodnimi dejavnostmi ukvarja 48 milijonov ljudi, od tega 36 milijonov s plovili (motornimi čolni ali jadrnicami)⁽⁴⁾. Profil uporabnika rekreacijskih plovil dejansko odraža različne družbene sloje posameznih držav: čeprav mediji navtične dejavnosti pogosto po krivici povezujejo izključno s podobo o razkošju, niso pridržane le družbenim elitam. Zato lahko upravičeno govorimo predvsem o „množičnih rekreacijskih vodnih športih“.

⁽³⁾ Statistični podatki izhajajo iz letnih statistik navtične industrije, objavljenih v *Annual ICOMIA Boating Industry Statistics Book* (2007-2012).

⁽⁴⁾ Vir: European Boating Industry, European Boating Association, *Annual ICOMIA Boating Industry Statistics Book*.

2.5 Poleg tega je zadnjih deset let opazno, da se povprečna starost uporabnikov rekreacijskih plovil zvišuje, kar je v skladu z demografskimi trendi v Evropi in vzbuja skrb za prihodnost navtične industrije.

2.6 V različnih evropskih državah so navtična podjetja in športne zveze prek svojih združenj v več letih razvili pobude, da bi mladim generacijam ponudili možnost pridobivanja navtičnih izkušenj. Cilj teh pobud je, da bi mlade seznanjali z navtiko kot športno in turistično dejavnostjo ter tudi strokovnim področjem, ob čemer bi pripravnikom ter učencem in študentom ponujali poklicne izkušnje in pripravništva v podjetjih. Te pobude posameznih držav bi lahko sprejeli tudi na evropski ravni, in sicer v smislu organiziranja kolektivnih ukrepov za promoviranje navtike, ob priložnostih, kakršen je na primer evropski dan pomorstva 20. maj ⁽⁵⁾.

2.7 S 66 000 kilometri obale je Evropa najpomembnejša svetovna destinacija za rekreacijska plovila. Navtične dejavnosti se običajno izvajajo na morju, vendar pa – še prav posebej intenzivno v nekaterih državah – tudi na celini, tako na 27 000 kilometrih celinskih plovnihi poti kot na jezerih (v Evropi je 128 jezer s površino več kot 100 km²). 70 % svetovne dejavnosti izposoje plovil (vseh vrst) je osredotočene v Sredozemlju.

2.8 Evropska industrija je odprta in konkurenčna. Približno dve tretjini proizvodnje izmenjuje na notranjem trgu in izvažata na tradicionalne trge, kot so ZDA, Kanada, Avstralija in Nova Zelandija. Zaradi občutnega upada povpraševanja v teh državah se vse bolj povečuje izvoz na hitro razvijajoče se trge v Aziji (predvsem na Kitajsko) in Latinski Ameriki (predvsem v Brazilijo), kjer je povpraševanje sicer močno, vendar želijo tamkajšnje oblasti zaščititi in razvijati nacionalno industrijo. V Aziji administrativne težave in uvozne formalnosti odvrta zlasti evropska mala in srednje velika podjetja. Oznaka CE evropskih izdelkov ni splošno priznana. Ladjedelnice morajo za pridobitev lokalne odobritve uporabe predložiti lastno tehnično dokumentacijo,

⁽⁵⁾ Na konferenci ob evropskem dnevu pomorstva 2013 bodo 21. in 22. maja na Malti obravnavali razvoj trajnostnega obalnega razvoja in morskega turizma, ob podpori Evropske komisije (GD za pomorske zadeve).

kar evropski navtični industriji povzroča resne težave v zvezi z varstvom intelektualne lastnine, malim in srednje velikim podjetjem velikanske stroške, velika podjetja pa sili, da se preselelijo.

3. Učinki evropske zakonodaje na navtično industrijo

3.1 Leta 1994 je bila sprejeta evropska direktiva o plovilih za rekreacijo (Direktiva 94/25/ES), ki je na evropski ravni omogočila usklajevanje varnostnih zahtev za plovila za rekreacijo dolžine 2,5 do 24 metrov. Ta direktiva je bila spremenjena leta 2003 (Direktiva 2003/44/ES), ko so bile dodane nove okoljevarstvene zahteve (na primer zmanjšanje stopenj izpušnih plinov in hrupa motorjev plovil) in v področje uporabe direktive vključena t. i. osebna plovila (*jet skis* – vodni skuterji).

3.2 15 let uporabe te direktive o plovilih za rekreacijo je na mednarodni ravni botrovalo pripravi več kot 60 usklajenih standardov EN-ISO, ki se uporabljajo za plovila in t. i. osebna plovila. Ti standardi, ki izvirajo iz Evrope, se danes uporabljajo kot tehnična referenca na mednarodni ravni. Direktiva 94/25/ES je omogočila tudi vzpostavitev enotnega evropskega trga za plovila za rekreacijo in s tem olajšala pogoje za trgovanje, konkurenco in menjavo znotraj Evrope. EESO poziva Komisijo, naj pripravi skladne predloge, da bi omogočili vzpostavitev enotnega evropskega trga za navtične storitve in s tem konvergenco pogojev uporabe in plovbe v Evropi.

3.3 Direktiva 94/25/ES je trenutno v pregledu in razpravi med Evropskim parlamentom in Svetom (predlog direktive COM (2011) 456 final). Najpomembnejše spremembe se nanašajo na nadaljnje zmanjšanje izpušnih plinov motorjev plovil, obvezno vgradnjo rezervoarjev ali sistemov za čiščenje odpadne vode na palubi in uskladitev z zahtevami novega evropskega pravnega okvira za trženje proizvodov (Sklep št. 768/2008 in Uredba 765/2008/ES). EESO je izrazil pozitivno mnenje o predlagani spremembi ⁽⁶⁾.

⁽⁶⁾ Mnenje EESO o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o plovilih za rekreacijo in osebnih plovilih, COM(2011) 456 final - 2011/0197 (COD), UL C 043, 15.2.2012, str. 30.

3.4 Nova direktiva po mnenju EESO ponuja priložnost, da se ponovno preuči sedanjí sistem kategorizacije plovil za rekreacijo. V direktivi so plovila razvrščena v štiri kategorije namembnosti, in sicer glede na to, v kolikšni meri so sposobna vzdržati določene vremenske pogoje na morju (hitrost vetra in višino valov). Evropski parlament je pozval Evropsko komisijo, naj izvede tehnično študijo o primernosti in možnosti za pregled sedanjega sistema kategorij namembnosti, da bi tako upoštevali zelo širok razpon plovil za rekreacijo, ki so danes na trgu, in obenem uporabnikom zagotavljali natančne podatke o značilnostih plovil. Pobudo Evropskega parlamenta sta podprla tako evropska ladjedelniška industrija kot tudi evropsko združenje uporabnikov⁽⁷⁾. EESO poziva Komisijo, naj zagotovi izvedbo študije.

3.5 Na področju pomorskega prometa je Evropska komisija izvedla revizijo Direktive 2009/45/ES o varnostnih predpisih in standardih za potniške ladje z dolžino več kot 24 m, zgrajene iz kovine in namenjene za plovbo v ozemelskih vodah. Vendar je danes večina teh plovil zgrajenih iz drugačnih materialov, kot je jeklo (predvsem iz steklenih vlaken in kompozitnih materialov), in zanja zato veljajo nacionalne zakonodaje. Predlog za poenostavitev te direktive, ki ga pripravlja Evropska komisija, bi lahko po mnenju EESO predvidel razširitev področja njene uporabe, med drugim tudi na potniška plovila, ki so dolga manj kot 24 m in/ali so zgrajena iz nekovinskih materialov. Pomembno je zagotoviti, da razširitev področja uporabe ne bo imela škodljivih posledic za evropske ladjedelnice, ki gradijo majhne potniške ladje.

4. Evropska navtična industrija pred problemom povpraševanja

4.1 Evropska navtična industrija se je v hudi finančni krizi z dramatičnimi gospodarskimi posledicami odzvala hitro in sprejema potrebne ukrepe, da bi poleg tradicionalnih (Evropa, Severna Amerika, Avstralija in Nova Zelandija) našla nove trge, vlagala v nove modele in tehnologije ter tako lahko ponujala inovativne izdelke, zmanjšala proizvodne stroške in ubranila svoj vodilni položaj v svetu. Poleg tega so trenutne cene novih plovil za potrošnike bolj konkurenčne kot v preteklosti.

⁽⁷⁾ Evropski parlament, GD za notranjo politiko, oddelek A – ekonomska in znanstvena politika: *Design categories of Watercrafts* (Kategorije namembnosti osebnih plovil), obvestilo, IP/A/IMCO/NT2012-07, PE 475.122 (junij 2012, v angl.)
<http://www.europarl.europa.eu/committees/en/imco/studiesdownload.html?languageDocument=EN&file=74331>

4.2 Treba se je lotiti problema financiranja, tako industrijske proizvodnje kot nakupa plovil, ob upoštevanju težav, ki jih povzroča evropski bančni sistem. Ena od posledic finančne krize za navtično industrijo je bil premik v povpraševanju, kar je pri izdelkih, ki niso življenjsko nujni, nekaj običajnega. Poleg tega bančni sistem ne zagotavlja več financiranja v skladu z vrednostjo plovila za rekreacijo, in sicer zaradi bojazni, da se bo ta močno znižala. Ena od posledic finančne krize je bila tudi stagnacija trga rabljenih plovil, s prodajo plovil za rekreacijo, ki so jih zasegle banke, po zelo nizkih cenah. V krizi je tudi lizing, ki je na področju navtike zelo priljubljen. Soočamo se s položajem, zelo podobnim položaju v drugih panogah, kot je na primer nepremičninska v Španiji.

4.3 Pred krizo so tradicionalni trgi predstavljali približno 80 % prodaje evropske navtične industrije, preostalih 20 % pa hitro razvijajoči se trgi. 40 do 60-odstoten padec prodaje na tradicionalnih trgih, ki ga še poslabšuje njihova sedanja stagnacija, je povečanje deleža na hitro razvijajočih se trgih doslej le malo izravnalo. Poleg tega veliko ladjedelnice, ki ponujajo plovila za rekreacijo, namenjena najmanj zahtevnim uporabnikom (npr. napihljive čolne), ne uspe najti novih možnosti za prodajo na hitro razvijajočih se trgih, kjer po tovrstnih izdelkih ni povpraševanja (bodisi zaradi cene ali pa zato, ker navtika med srednjimi in nižjimi sloji v teh državah še ni zasidrana). Evropska navtična industrija se mora torej na teh trgih bolj soočati s problemom povpraševanja kot pa konkurenčnosti.

4.4 V Evropi se zakonodajni okvir za plovila za rekreacijo v veliki meri še vedno ureja na nacionalni ravni. Čeprav je gradnja plovil za rekreacijo usklajena na evropski ravni, so pogoji za uporabo (npr. dovoljenja za plovbo, registracija, varnostna oprema, obdavčitev področja itd.) med posameznimi državami zelo razlikujejo. EESO meni, da v tem primeru načelo subsidiarnosti škoduje razvoju enotnega evropskega trga.

4.5 Tržni nadzor je zdaj na evropski ravni zelo nezadovoljiv. V Evropo se uvažajo in prodajajo veliko plovil, ki niso v skladu z evropskimi standardi za hrup in izpušne pline, pri čemer organi za tržni nadzor uvoznikov ne nadzirajo, kar ustvarja neloyalno konkurenco.

4.6 Komisija mora pri svojem delu posebno pozornost nameniti razvoju industrije in storitev na področju vodne rekreacije, in sicer v skladu z načeli ekologije in varstva krajine, predvsem spoštovanja naravnih virov in naravnih ekosistemov, še zlasti pa boju proti hrupu na celinskih plovnih poteh, ukrepom proti onesnaževanju s komunalnimi in industrijskimi odpadki, varnosti oseb, ki se ukvarjajo z različnimi oblikami vodne ali z vodo povezane rekreacije itd.

5. Kaj lahko stori Evropa?

5.1 EESO je v času mednarodne navtične razstave v Genovi (oktobra 2012) organiziral javno predstavitev mnenj, a kateri je – po zaslugi pomembne in strokovne udeležbe – lahko zabeležil mnenja, probleme in želje različnih evropskih akterjev s področja navtike.

5.2 Evropska navtična industrija je danes po zaslugi inovacij, ki so jih podjetja vedno uvajala, kljub sedanji gospodarski krizi vodilna v svetu. Trenutne težave pri dostopu do finančnih sredstev prek bančnega sistema ogrožajo sposobnost evropskih podjetij za naložbe v raziskave, razvoj in inovacije. Inovativnost je še vedno najmočnejši element za ohranjanje vodilnega položaja evropske navtike. Treba je olajšati dostop podjetij iz navtične panoge do evropskih sredstev za raziskave, razvoj in inovacije, ki so zdaj na voljo za druge načine prevoza, medtem ko ima navtika do njih le omejen dostop. Na nacionalni ravni so med orodji, ki bi jih bilo treba spodbujati, davčne oprostitve za naložbe v raziskave, razvoj in inovacije. V navtični industriji niso pomembne le tehnološke inovacije, temveč tudi inovacije na področju uporabe in vzdrževanja ter v storitvah, kakršni sta dajanje v najem ali financiranje navtike.

5.3 Kar zadeva javne koncesije za podjetja s področja navtike, je položaj v Evropi zelo raznolik. V nekaterih državah vlaganja v turistična pristanišča omejujejo pogoji za izdajo koncesij (bodisi s prekratnim obdobjem veljavnosti koncesij ali pa z negotovostjo glede njihovega podaljšanja). EESO priporoča, naj EU pripravi smernice za olajšanje naložb evropskih podjetij v tej panogi.

5.4 V skladu z Lizbonsko pogodbo je za turizem pristojna EU, ki zato lahko predlaga pobude. Evropska komisija je za leto 2013 napovedala objavo svoje strategije za obalni in morski turizem. Ta strategija naj bi omogočila širjenje navtike v celotni Evropi in obravnavo nekaterih problemov, ki naj bi bili navedeni v tem dokumentu, npr. pravne razlike v zvezi z izdajanjem

dovoljenj za plovbo, registracijami in varnostnimi zahtevami, da bi uvedli ukrepe za zagotovitev konvergence pravil na področju plovil za rekreacijo v Evropi.

5.5 EESO pozdravlja razvoj zaščitene morske območij, ki jih je v Evropi in še posebej v Sredozemlju vedno več, vendar povzročajo negotovost glede pravil plovbe. Priporoča, naj se na evropski ravni uskladijo pravila za dostop plovil za rekreacijo na zaščitena morska območja, tako da bi uporabnik že od začetka vedel, ali je njegovo plovilo opremljeno za plovbo na teh območjih ali ne.

5.6 Za izboljšanje varnosti bi bilo koristno na evropski ravni v eni sami skupni bazi podatkov zbirati podatke o nesrečah, da bi omogočili skupno in primerjalno preučevanje ter boljše razumevanje tveganj, povezanih z navtičnimi dejavnostmi, in s tem sprejetje pravil, ki so glede na tveganja najprimernejša. EESO poziva Komisijo, naj pripravi model zbiranja podatkov, usklajen z državami članicami, da bi imeli enotne in primerljive podatke.

5.7 Poleg tega je temeljnega pomena vprašanje poklicnega usposabljanja in priznavanja kvalifikacij na evropski ravni. Usposabljanje za navtične poklice (predvsem na industrijskem področju za vajence, pa tudi na storitvenih področjih, povezanih s popravili in vzdrževanjem) ni na voljo povsod v Evropi. Treba bi bilo razmisliti o tem, kako bi bilo mogoče razviti načrte usposabljanja, ki bi bili priznani na evropski ravni in bi omogočali kakovostno usposabljanje, spodbujali večjo mobilnost delavcev v Evropi in tako mlade privabljali v navtične poklice. Zaželeno bi bilo uvesti evropski „potni list“ za usposabljanje, kakor je bil sprejet v primeru rudarskih inženirjev; socialni partnerji bi morali prispevati k razvoju sistema priznavanja kvalifikacij na evropski ravni, in sicer tako, da bi na primer predlagali pilotni projekt v okviru sistema ECVET (*European Credit system for Vocational Education and Training* – Evropski sistem prenašanja kreditnih točk v poklicnem izobraževanju in usposabljanju) ⁽⁸⁾. Tudi usposabljanje posadk in pomorsko strokovno znanje sta področji, ki bi jima prav tako koristil evropski pristop, s tem pa bi omogočili odprtje trga dela v EU. Navtična industrija je v preteklosti trpela zaradi tega, ker njeni poklicni profili v šolah in na univerzah niso bili dovolj prisotni in znani, kar je omejevalo tudi poznavanje možnih poklicnih poti na navtičnem področju. V več evropskih državah nimajo niti posebnih socialnih sporazumov za navtično industrijo, kar prav tako zmanjšuje privlačnost panoge.

⁽⁸⁾ Evropski sistem prenašanja kreditnih točk v poklicnem izobraževanju in usposabljanju (ECVET) je novi evropski instrument za spodbujanje medsebojnega zaupanja in mobilnosti na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja.

5.8 Evropska navtična industrija že 15 let uporablja mednarodne standarde ISO, usklajene z Direktivo 94/25/ES. Temeljnega pomena je, da se spodbuja uporaba mednarodnih standardov ISO kot edine tehnične reference za plovila za rekreacijo na mednarodni ravni, da bi preprečili širjenje nacionalnih standardov (brazilskih, kitajskih itd.), ki bi vodili v nadaljnje drobljenje tehničnih zahtev in s tem ustvarjali resnične ovire.

5.9 EU lahko in mora podpirati svojo navtično industrijo, in sicer tako, da izboljšuje in oblikuje učinkovite neposredne in posredne ukrepe za nadzor in spremljanje trga ter podpira dostop svojega izvoza do trgov izven Evrope. Tako bi morala na primer trgovinska pogajanja med EU in Mercosurjem biti priložnost za boj proti protekcionističnim ukrepom in pretiranim carinskim dajatvam, ki jih uvajajo nekatere države v Južni Ameriki, da bi omejile dostop do svojih trgov.

V Bruslju, 13. februarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o poslovnih modelih za trajnostno rast, nizkoogljičnem gospodarstvu in industrijskih spremembah (mnenje na lastno pobudo)

(2013/C 133/02)

Poročevalec: **g. VAN IERSEL**

Soporočevalec: **g. GIBELLIERI**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 12. julija 2012 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Poslovni modeli za trajnostno rast, nizkoogljično gospodarstvo in industrijske spremembe

(mnenje na lastno pobudo).

Posvetovalna komisija za spremembe v industriji (CCMI), zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 22. januarja 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 487. plenarnem zasedanju 13. in 14. februarja 2013 (seja z dne 13. februarja) s 57 glasovi za, 4 glasovi proti in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Velik del evropske industrije doživlja težke čase. Kljub temu se vse večje število podjetij v Evropi in drugod po svetu pripravlja na spoprijemanje z mnogimi izzivi, s katerimi se sooča svet, med drugim z učinki demografskih gibanj, podnebnih sprememb in zlasti trajnostnih nizkoogljičnih ciljev.

1.2 EESO želi poudariti spremembe v mišljenju, ki utirajo pot novim ali prilagojenim poslovnim modelom. Trajnostni razvoj je strateško vprašanje v Svetovnem gospodarskem svetu za trajnostni razvoj, v pobudah podjetij na nacionalni ravni in v pripravah sektorskih nizkoogljičnih časovnih načrtov na ravni EU. Zaradi sprememb v usmerjenosti in strukturi podjetij ter v mednarodnih vrednostnih verigah nastajajo novi poslovni modeli.

1.3 Eden od pomembnih elementov je proaktivna zavezanost vodilnih v podjetjih, kar vpliva tudi na odnose nižje in višje v procesu. Na vseh ravneh se sprejemajo podobne zaveze in ustvarjajo ustrezne inovacije ob podpori interaktivnega dialoga s sveti delavcev in posebnih programov znotraj podjetij, pa tudi nacionalnega in evropskega sektorskega socialnega dialoga.

1.4 Pri prehodu na nizkoogljično gospodarstvo je treba zagotoviti najnovejša znanja in spretnosti ter visokokvalificirana delovna mesta, da bi v čim večji meri preprečili diskontinuiteto ali začasno brezposelnost. Treba je pripraviti programe EU, nacionalne in regionalne programe ter ukrepe po meri znotraj podjetij.

1.5 Nove perspektive in nova dinamika bodo izboljšale odpornost podjetij in vrednostnih verig ter zagotovile naložbe in delovna mesta. Nizkoogljično gospodarstvo zahteva stalno, prilagojeno usklajevanje med javnimi in zasebnimi akterji, vključno o načinih financiranja. Javne politike bi morale uporabiti stališča in prakse zasebnega sektorja in vključiti ciljne pristope, ki so jih razvila podjetja in ki so pogosto naprednejši od vladne prakse.

1.6 EESO poziva EU in države članice, naj v podporo pobudi za rast razmislijo o uporabi trenutno neizkoriščenih sredstev ali celo popolnoma novih sredstev za financiranje nujnih ukrepov. Komisija bi morala spodbujati raziskave, razvoj in inovacije s prednostnim obravnavanjem nizkoogljičnih pobud v prihodnjem programu Obzorje 2020, ki ga nikakor ne bi smeli okrniti. Komisija bi morala spodbujati tudi oblikovanje operativnih javno-zasebnih partnerstev, v tesnem sodelovanju z evropskimi tehnološkimi platformami in industrijskimi panogami, ki pokrivajo celo inovacijsko verigo.

1.7 Ključnega pomena je doslednost. EESO poudarja potrebo po dobro opredeljenem, usklajenem in dolgoročnem okviru EU, dogovorjenem z vsemi zainteresiranimi skupinami, preprečevanju prekomernega sprejemanja predpisov, močni povezavi med raziskavami, razvojem in inovacijami ter energetsko in podnebno politiko ter učinkoviti energetski infrastrukturi in učinkovitim zmogljivostim shranjevanja. Upoštevati je treba dobro prakso in učinkovite, skupno dogovorjene programe. Tak okvir EU bo tudi povečal odobravanje javnosti in oseb, ki jih neposredno zadeva.

1.8 EU je odgovorna za približno 10 % svetovnih emisij toplogrednih plinov. Ta delež se bo v obdobju 2040–2050 znižal na približno 5 %. EU nedvomno prevzema vodilno vlogo v mednarodnih pogajanjih za zavezujoč svetovni sporazum o podnebnih spremembah. Vendar pa EESO poudarja, da je treba preprečiti izkrivljanja. Dokler ne bo po vsem svetu enakih konkurenčnih pogojev pri zmanjšanju emisij toplogrednih plinov in cenah CO₂, je treba neravnovesja med EU in preostalim svetom izravnati z evropskimi ukrepi za globalne sektorje.

1.9 Treba je upoštevati najnovejše dogodke. EESO se zavzema za posodobljeno oceno nizkoogljičnih ciljev glede na zaskrbljujoče preusmeritve industrijske dejavnosti v tretje države, zlasti Združene države, zaradi njihove pragmatične in v prihodnost usmerjene energetske politike, ki pa ima negativne posledice za evropske naložbe in delovna mesta.

1.10 Odprta družba znanja potrebuje prožne oblike udeležbe, pravil in odgovornosti. Treba je razviti novo kulturo inovacij, ki temelji na udeležbi zadevnih skupin. Prizadevati si mora za temeljni družbeni konsenz. Pomembno je poglobljeno razumeti izzive in priznati dejstvo, da je mogoče zapletene probleme, s katerimi se sooča svet, rešiti le s sodelovanjem gospodarstva, znanosti, družbe in politike. Treba je povezati vse zainteresirane strani: podjetja in njihove zaposlene, nevladne organizacije, socialne partnerje, dobavitelje in stranke ter potrošnike. Zagotoviti je treba preglednost.

1.11 EESO poziva k temu, naj se pristopi, ki jih poudarja v tem mnenju, vključijo v industrijsko politiko, ki se pripravlja, in druge pomembne politike. Na področju politike podnebnih sprememb in konkurenčnosti bi morala EU tesneje sodelovati z industrijo pri iskanju rešitev, ki upoštevajo tehnično izvedljivost in gospodarsko vzdržnost politik.

2. Uvod

2.1 Tehnologija in inovacije, globalizirani finančni trgi in trgovina, proizvodi po meri, dinamične vrednostne verige in recikliranje so ključni dejavniki v današnjem gospodarstvu.

2.2 Hkrati naraščanje števila svetovnega prebivalstva, razlike v dohodkih in problemi v zvezi s surovinami, vodo in hrano predstavljajo dodatne izzive. Podnebne spremembe, trajnostni

razvoj in energija se z vidika učinkovitosti, nizkoogljičnih zahtev, obnovljivih virov energije in dostopa do virov uvrščajo visoko na mednarodni dnevni red. Nove cilje je treba obravnava v negotovih razmerah, ko je v Evropi nizka rast.

2.3 Večnacionalna podjetja in njihovi zaposleni ter vrednostne verige nižje in višje v procesu se vse bolj spopadajo z zapletenostjo sedanjega položaja. Evropske vrednostne verige so še vedno med vodilnimi v svetu in njihov položaj je treba zavarovati.

2.4 To mnenje obravnava nekatere sedanje trende v razmišljanju in odnosih znotraj sektorjev in podjetij, ki utirajo pot novim poslovnim modelom. Za uspešno spoprijemanje z ogromnimi izzivi, s katerimi se soočamo, so potrebni javni in zasebni pristopi, ki vključujejo skupno dogovorjene analize, prilagojeno usklajevanje in pobude za ustvarjanje rasti in trajnih delovnih mest. Javne in zasebne zainteresirane strani morajo na poti v prihodnost partnersko sodelovati.

2.5 Obstaja široko soglasje o tem, da je povečanje emisij CO₂ v preteklih desetletjih povzročilo močne učinke tople grede, vključno s povišanjem povprečne temperature, vidnimi spremembami vremenskih vzorcev in drugimi nepredvidljivimi učinki, kot so dvig morske gladine ter spremembe ekologije in ekosistemov, ki imajo (negativne) učinke na kmetijstvo, zaradi česar so nesorazmerno zrasle cene živil ter se povečali lakota in revščina.

2.6 Problemi zaradi podnebnih sprememb se povečujejo⁽¹⁾. Ne glede na to, kako zapletena je lahko mednarodna priprava politik CO₂ in načrtov za nizkoogljično gospodarstvo, pa izkušnje na splošno kažejo, da je izjemno zaželeno.

2.7 Medtem pa kljub neobstoju trdnega dolgoročnega okvira mnoge gospodarske družbe sprejemajo ukrepe za pripravo trajnostnih poslovnih strategij nižje in višje v procesu ter razvoj bolj trajnostnih nizkoogljičnih proizvodov in storitev. Prihaja tudi do velikih sprememb zaradi prestrukturiranja, optimizacije in preoblikovanja. Pri iskanju globalnih rešitev se je treba osredotočiti na nizkoogljično tehnologijo in inovacije.

⁽¹⁾ Glej poročilo Medvladnega foruma o podnebnih spremembah (IPCC) http://www.ipcc.ch/publications_and_data/publications_and_data_reports.shtml

2.8 Vrednostne verige za Evropo še vedno predstavljajo pomembno socialno-ekonomsko prednost. Trajnostno proizvodnjo je mogoče vzpostaviti le s konkurenčnostjo, inovacijami, novim znanjem in spretnostmi ter kakovostnimi delovnimi mesti. Ključna omogočiteljska tehnologija, kot so biotehnologija, nanotehnologija in novi materiali, je še toliko bolj potrebna, ker hitro padajoči stroški komunikacije in usklajevanja pospešujejo geografsko razpršitev različnih dejavnosti znotraj vrednostnih verig. Čeprav to ni linearni proces, pogosto vključuje preselitev delovno intenzivnih in digitalnih dejavnosti.

2.9 Vse več podjetij je mnenja, da bi bilo treba ne glede na pogosto zapletene dileme in nasprotujoče si izbire kot smernico upoštevati pristop iz devetdesetih let, ki se glasi „ljudje, okolje, dobiček“ (*People, Planet, Profit*), ki je znova v središču pozornosti. Na podlagi tega bi se pod vodstvom podjetij oblikoval odgovor na sedanja splošno uveljavljena prepričanja, razvoj in kazalnike.

2.10 Ciljni pristop, ki ga vodijo podjetja in se uporablja v številnih državah, bo okrepil položaj podjetij s sedežem v Evropi. Lahko bi ga obravnavali kot strateški pristop za prihodnost, h kateremu so zavezani generalni direktorji in upravni odbori, zaposleni, dobavitelji in stranke, sindikati in drugi socialni partnerji ter ostale zainteresirane skupine.

3. Analitične ugotovitve

3.1 Nekdanjo prevlado zahodnega sveta postopoma nadomešča policentrizem s številnimi gravitacijskimi središči. Ta različna središča v mnogih primerih povezujejo večnacionalna podjetja. Svetovno gospodarstvo je neprestano izpostavljeno različnim (izkrivljajočim) političnim in gospodarskim vzgibom.

3.2 Na ta položaj vplivajo tudi cilji na področju podnebnih sprememb in energije. Združeni narodi, OECD in EU, pa tudi zasebni sektor, izdelujejo analize in opredeljujejo zaželeno politiko za odziv na nove izzive na teh področjih. Komisija in Svet morata prevzeti vodilno vlogo pri določanju dnevnega reda, opredeljevanju pravil in ustvarjanju pogojev za naložbe in inovacije.

3.3 Indeks trajnostnega razvoja Dow Jones iz leta 1999 in globalna pobuda za poročanje spodbujata ozaveščanje o trajnosti, tako kot tudi najrazličnejši drugi akterji, med drugim vodilna

podjetja in njihovi zaposleni, socialni partnerji in razne nevladne organizacije. Svetovni gospodarski svet za trajnostni razvoj (WBCSD) v Ženevi je aktivna mreža podjetij, ki opredeljuje stališča podjetij za potrebe svetovnih pogajanj o podnebnih spremembah. Prav tako je vodilni pri razvoju novih pristopov podjetij in združevanju večplastnih projektov med podjetji. Njegovi glavni pobudi sta bili *Vision 2050* leta 2010 in *Changing Pace* leta 2012, ki podrobno opisuje vlogo predpisov pri spodbujanju dobrega poslovnega ravnanja ⁽²⁾.

3.4 *Changing Pace* navaja, da morajo vlade jasno izbrati prednostne naloge in določiti pravila, ki opredeljujejo te prednostne naloge v obliki ciljev rasti in kupne moči, ter opredeliti načine za doseganje najboljših rezultatov. Temeljni namen podjetij je „neprestano zagotavljanje vse boljšega blaga in storitev za vse večje število ljudi po cenah, ki so zanje dosegljive, brez netrajnostnih učinkov in na način, ki ustvarja delovna mesta in ekonomsko vrednost“ ⁽³⁾.

3.5 *Changing Pace* opredeljuje srednje- in dolgoročne svetovne množične trende ter javne politike in cilje, nato pa politične možnosti obravnava z vidika podjetij. Poglavje o vrednotah ljudi tudi izrecno obravnava odgovorne državljanke in potrošnike.

3.6 Med splošno sprejemljivimi analizami in cilji, ki jih vlade dejansko dosežejo, obstaja očiten razkorak. Zdi se, da bo sedanja kriza najverjetneje preobremenila evropsko gospodarstvo: mnoga podjetja morajo prilagoditi svoje proizvodne zmogljivosti zmanjšanju povpraševanja na zahodu in, kot vse kaže, tudi na Kitajskem in v Indiji.

3.7 EU je postala vodilna pri spopadanju s podnebnimi spremembami in povečanju energetske učinkovitosti s tem, ko je sprejela Kjotski protokol in izvaja pravne določbe. Drugi glavni svetovni akterji po drugi strani še niso sprejeli podobnih načel, kaj šele zavezujoče zakonodaje. Tudi nedavne konference ZN niso rešile tega neuravnovešenega in nezadovoljivega položaja. Zaradi nejasnosti v industriji EU se povečujeta negotovost in nezadovoljstvo delovne sile v zadevnih podjetjih. Nujen je dobro usklajen in uravnotežen pristop z usklajevanjem med javnimi in zasebnimi akterji.

⁽²⁾ *Changing Pace, Public policy options to scale and accelerate business action towards Vision 2050*, 2012. <http://www.wbcd.org/changingpace.aspx>

⁽³⁾ Glej opombo 2.

3.8 V podjetjih sedaj poteka racionalizacija. Čeprav tehnologija, inovacije in močne vrednostne verige zagotavljajo dobre rezultate, jih spremljajo škodljivi učinki za podjetja in zaposlovanje. Brezposelnost v Evropi še nikoli ni bila tako visoka, pri čemer je skoraj povsod problem brezposelnost mladih. Nujno so potrebne nove perspektive.

3.9 Kriza na evropskem trgu dela vpliva na možnosti za uspeh ambicioznih politik na področju podnebnih sprememb. Množična odpuščenja v industriji ter omejen ali onemogočen dostop mladih do trga dela onemogočajo prenos znanja in spretnosti, ki so nujni za prehod na nizkoogljično gospodarstvo.

3.10 Po drugi strani splošna ozaveščenost o podnebnih spremembah in drugih izzivih ustvarja nove priložnosti. Evropska podjetja postopoma vključujejo ta program v svoje strategije in skušajo doseči konkurenčno prednost. Podoben razvoj je zaznati med vodilnimi podjetji v ZDA, na Japonskem in celo v državah v vzponu, kot je Kitajska. V mnogih evropskih državah obstaja prepričanje, od vodstvene ravni do proizvodnih delavcev, da bodo tovrstne prilagoditve obrodile sadove in ustvarile situacijo, ki bo najboljša za vse. Najzanimivejše rezultate so dali procesi „od zibelke do zibelke“ in razvoj krožnega gospodarstva, ki uporablja redke vire in surovine.

3.11 EESO vztraja na učinkovitem usklajevanju analiz, stališč in določanju programa med javnimi in zasebnimi zainteresiranimi stranmi. To je ključnega pomena na več ravneh – svetovni, evropski, nacionalni in regionalni –, da se ohrani konkurenčnost evropskega gospodarstva, hkrati pa zagotovita trajnost in socialne inovacije. Ključni so tehnologija in spodbujanje inovacij ter zagotavljanje najnovejših sposobnosti, znanj in spretnosti ter upravljanja.

4. Poslovne pobude in prakse

4.1 Podjetja trajnostne cilje vse bolj vključujejo v svojo kulturo, politike družbene odgovornosti in procese upravljanja tveganj. Na svetovni ravni so se številna vodilna podjetja zavezala načelom spreminjanja hitrosti iz publikacije *Changing Pace* ⁽⁴⁾, v Evropi pa se podobne pobude sprejemajo na ravni panog in podjetij.

4.2 Ta trend se v različnih panogah in posameznih podjetjih različno razvija. Za uvedbo nove miselnosti, ki je naklonjena na

ново opredeljenim ciljem, so zlasti v obdobju počasne rasti potrebni čas in precejšnja prizadevanja. Širši družbeni trendi, ki jih opažajo nevladne organizacije in kritični potrošniki, tudi spodbujajo nove pristope in metode.

4.3 Ta razvoj je razviden iz študij Komisije in strokovnjakov. Lani je bilo v sklepih nekega poročila zapisano: „Splošen vtis o uspešnosti EU na ekološkem področju je, da je bil dosežen pomemben napredek pri ločevanju gospodarske rasti in okoljskega učinka v preteklih dveh desetletjih, pri tem pa imata pomembno vlogo večja trajnost in učinkovita uporaba virov v industriji.“ ⁽⁵⁾

4.4 Generalni direktorji in uprave podjetij se zaradi krepitev odpornosti podjetij v prihodnosti pogosto zavežejo tovrstnim procesom tako, da prevzamejo neposredno odgovornost, kar zagotavlja več strukture in usmerjenost znotraj podjetij. V mreži WBCSD je osebna zavezanost ustaljena praksa. Temu zgledu sledijo podjetja v posameznih državah. Povezava med podjetji in trajnostjo postaja bolj prepoznavna in prijemljiva.

4.5 Evropska podjetja s številnimi pobudami povezujejo okoljske cilje z odpornostjo gospodarstva. Ta proces, ki se je začel v severni Evropi, se krepi in postopoma širi po celini. Posamezna podjetja svoje cilje izrazijo v izjavah o poslanstvu, projektih in sodelovanju z univerzami, nevladnimi organizacijami, socialnimi partnerji in drugimi. Nacionalne organizacije so naslednje:

— mreža *Unternehmensnetzwerk: der Ulmer Initiativkreis Nachhaltige Wirtschaftsentwicklung* v Nemčiji, ustanovljena leta 1992;

— *Entreprises pour l'Environnement* v Franciji, ki je francoski partner v mreži WBCSD in ga sestavlja 40 velikih podjetij; še ena pobuda, v okviru organizacije *Mouvement des Entreprises de France* (MEDEF), zajema 250 podjetij, ki sprejemajo zaveze v zvezi z Riom+20;

— skupina britanskih podjetij deluje podobno, in sicer kot del projekta valižanskega princa *Accounting for Sustainability*;

⁽⁴⁾ Glej opombe 1, 2 in 3. WBCSD ima 200 članov, od tega približno 100 evropskih podjetij.

⁽⁵⁾ Glej brošuro Komisije *Sustainable Industry: Going for Growth & Resource Efficiency*, julij 2011. Glej tudi *Study on the Competitiveness of European Companies and Resource Efficiency*, julij 2011, in *Study on the Competitiveness of the EU eco-industry*, september 2009.

- v koaliciji *Dutch Sustainable Growth Coalition*, ki je bila ustanovljena leta 2012, sodeluje sedem vodilnih podjetij iz različnih gospodarskih panog v okviru združenja delodajalcev VNO-NCW. Koalicija razvija cilje, prakse in metode za sodelovanje pri dolgoročni trajnostni rasti, vključno z nižjimi ali višjimi deli verige;
- združenje *UK Sustainable Investment and Finance Association* je nedavno začelo izvajati pobudo, ki podjetja in lastnike premoženja poziva k dolgoročnim naložbam; *Banking Environment Initiative Forum 2012*, prva letna konferenca svetovnih bank in družb, ki so dejavne na področju trajnostnih naložb, je bila novembra 2012 v Londonu.

4.6 V pristopu so še vedno precejšnje razlike, vzrok za katere sta stopnja gospodarskega razvoja in mera, do katere so nacionalna gospodarstva ter raziskave in razvoj povezani z razvojem, ki presega nacionalni in evropski okvir. Vendar pa bo v bližnji prihodnosti gospodarstvo v vsej Evropi delovalo v istem svetovnem okviru, ki bo zahteval podobne pristope in odzive. Za to realnost bo treba pripraviti upravljanje, pa tudi izobraževanje in usposabljanje.

4.7 Nekatere skupne značilnosti so naslednje:

- še vedno je premalo oprijemljivih rezultatov v mednarodnih političnih pogajanjih zaradi različnih političnih stališč, praks in socialno-ekonomskih pritiskov; hkrati se v poslovnih krogih, zlasti v zahodnem svetu, uveljavljajo novi pristopi;
- eden od novejših trendov je sprejemanje zavez v vrhu podjetja in angažirano vodstvo, kar vodi k bolj usmerjenemu vodenju; trajnostne rešitve postajajo večja prioriteta v razpravah in postopkih znotraj podjetij. To kaže na novo fazo, ki vključuje prilagoditve poslovnih modelov, usposabljanja in načrtovanja poklicne poti ter spremembo miselnosti zaposlenih v vseh podjetjih;
- opazen je premik k daljnoročnejšim pristopom, ne da bi pri tem opustili učinkovite kratkoročne pristope;
- dobavitelji in stranke so pogosto vključeni v procese;
- poleg s tradicionalnimi zainteresiranimi stranmi, kot so zaposleni in socialni partnerji, so pogostejše razprave z nevladnimi organizacijami, stranke pa postajajo bolj kritičen dejavnik;

- večja pozornost se namenja poklicnemu in vseživljenjskemu usposabljanju ter učenju na univerzah in v poslovnih šolah; mlade zaposlene privabljajo ti novi obeti, ki tudi olajšujejo dostop do trga dela;

- te trende je treba obravnavati v luči javnih ciljev, ki so bili opredeljeni na področju trajnosti in evropske konkurenčnosti.

5. Trajnostne nizkoogljične strategije

5.1 Nizkoogljične strategije bodo imele osrednjo vlogo pri spodbujanju trajnostne rasti. Povezane so z industrijsko politiko EU.

5.2 Evropska industrija mora trenutno upoštevati obsežno in kompleksno kombinacijo političnih ciljev in instrumentov na evropski, nacionalni in celo lokalni ravni, pri čemer so v ospredju zmanjšanje emisij CO₂, obnovljiva energija in energetska učinkovitost. Cilji in instrumenti so včasih nejasni, se prekrivajo in niso ustrezno povezani. Zaradi večje splošne in stroškovne učinkovitosti potrebuje industrija enostavnejše, bolj predvidljive in bolj povezane politike.

5.3 Prehod na trajnostno nizkoogljično gospodarstvo napreduje predvsem zaradi prizadevanj za zmanjšanje stroškov, ki so nastali zaradi rasti cene nafte in energije, do katere je prišlo pred pojavom kulture varstva okolja, ki so jo spodbudile posledice (dejanske ali pričakovane) podnebnih sprememb, ki jih povzročajo emisije toplogrednih plinov.

5.4 EESO meni, da bi morali usklajen in dosleden okvir EU za zanesljivejšo, konkurenčno in nizkoogljično oskrbo z energijo, ki ga dosledno izvajajo države članice, sestavljati štiri glavni stebri:

- usklajena energetska in podnebna politika za panoge, ki so zajete v sistem trgovanja z emisijami, temelječ na znanstveno dokazanih rezultatih;
- izkoriščanje morebitnega prispevka panog, ki niso zajete v sistem trgovanja z emisijami;
- močnejša povezava med raziskavami, razvojem in inovacijami na eni strani ter energetske in podnebno politiko na drugi strani;

— energetska infrastruktura in predpisi, ki omogočajo učinkovit prenos energije ter pametno uporabo energetskih omrežij, skupaj z najsodobnejšimi zmogljivostmi shranjevanja ter prilagodljivim odzivanjem na povpraševanje.

5.5 Sistem trgovanja z emisijami EU bo osrednji politični instrument EU za usklajeno in stroškovno učinkovito doseganje ciljev zmanjšanja emisij toplogrednih plinov. Njegovo izvajanje bi moralo biti tržno usmerjeno. EESO ugotavlja, da je treba obravnavati še tri zelo pomembna vprašanja:

— sistem trgovanja z emisijami bi moral zagotoviti dolgoročno naložbeno stabilnost za podjetja, ki je sedaj ne zagotavlja;

— treba je preprečiti drago in škodljivo prekomerno urejanje s predpisi v Evropi in namesto tega prilagoditi usklajevanje med javnimi in zasebnimi akterji ter

— sistem trgovanja z emisijami bi moral upoštevati različne konkurenčne položaje podjetij in panog. To vprašanje bo postalo še pomembnejše, ko bodo opredeljeni še bolj ambiciozni cilji in če drugi mednarodni akterji ne bodo hoteli ali mogli opredeliti ali uresničiti trajnostnih nizkoogljičnih ciljev. Treba se je izogibati osamljenim evropskim pristopom, ki so kontraproduktivni za naložbe in zaposlovanje v globalnih panogah.

5.6 Poleg tega obstaja široko soglasje o tem, da so potrebne obsežne vnaprejšnje naložbe v javno infrastrukturo, tj. v evropsko energetska omrežje. Odločilnega pomena bo zaveza javnih akterjev za zagotovitev začetnih naložb in krepitev zaupanja med zasebnimi vlagatelji. To bi moralo biti predmet razprave v Svetu in del pobude EU za rast.

5.7 To naj bi tudi ublažilo vidni trend preseljevanja nekaterih evropskih industrijskih dejavnosti v druge svetovne regije kljub upoštevanju nevarnosti selitve virov CO₂ v strategiji Evropa 2020 in njenem izvajanju.

5.8 Vsi predlogi za strukturne izboljšave sistema trgovanja z emisijami bi morali obravnavati vprašanja, navedena v točkah

5.4 in 5.5. Sedanja razprava o prilagoditvi sistema ni dovolj usmerjena v reševanje teh vprašanj ali preoblikovanje sistema. Od leta 2020 dalje bi morali s prilagojenimi usmeritvami doseči stabilno ceno CO₂, na podlagi katere bi udeleženci na trgu lahko načrtovali dolgoročne odločitve o naložbah v nizkoogljične rešitve. Če bi izboljšali zasnovo sistema trgovanja z emisijami, bi bilo kratkoročno politično posredovanje odveč.

5.9 Zasnovo sistema trgovanja z emisijami je treba izboljšati tudi zato, da ga bodo javnost in delavci bolj sprejeli. Medtem ko naj bi nekatera „tradicionalna“ delovna mesta hitro izginila, pa nova „zelena“ nizkoogljična delovna mesta še niso ustrezno vzpostavljena. Zaradi prehitrih sprememb se prehod na nizkoogljično gospodarstvo v tradicionalnih proizvodnih panogah pogosto dojema kot grožnja. Za spodbujanje preglednosti in odobravanja zadevne javnosti, pa tudi za uvajanje programov izobraževanja in preusposabljanja, s pomočjo katerih bodo vsi delavci pridobili znanja in veščine, ki ustrezajo spremenljivim zahtevam na trgu dela, je potreben socialni dialog na različnih ravneh.

5.10 Najpomembnejše, kar potrebujemo, je nova politika za raziskave, razvoj in inovacije, osredotočena na ustvarjanje vrednosti v kompleksnih (mednarodnih) vrednostnih verigah, ki so usmerjene k nizkoogljičnemu gospodarstvu. Treba je razširiti sedanjo tehnološko usmeritev. Podnebne spremembe, pomanjkanje strateških virov, do katerega prihaja, ter posledična rast cen sta v sektorju energije in surovin pripeljala do spremembe v mišljenju. Upoštevati je treba procese dohitevanja v državah v vzponu in v razvoju, vključno s prenosom tehnologije. Povpraševanje po virih se povečuje, medtem ko je prestrukturiranje energetskih sistemov in povečevanje učinkovitosti virov tvegano in zelo drago. Uspeh bo odvisen tudi od različnih, med seboj tesno povezanih industrijskih panog in področij strokovnosti. Vsi ti dejavniki nujno zahtevajo usklajeno tehnološko usmeritev v EU⁽⁶⁾, ki jo podpira dosledno sprejemanje političnih odločitev.

5.11 Celostni pristopi presejajo proizvodno fazo in so usmerjeni k izboljšanju okoljske uspešnosti v vseh fazah življenjskega kroga, tj. pri zasnovi, uporabi surovin, sestavljanju, distribuciji in razgradnji. O celostnih politikah o proizvodih morajo razpravljati javni in zasebni akterji. Opredeljene morajo biti natančno, da se prepreči prekomerno urejanje s predpisi. Orodja, ki so na voljo, kjer je to primerno, so med drugim sporazumi med proizvajalci in vladami ali EU o znakih za okolje, označevanju z energijskimi nalepkami, okoljsko primerni zasnovi, prepovedi uporabe določenih snovi in znakov za ekološki odtis. Da bi bili učinkoviti, bi morali ti znaki vsebovati primerne in zanesljive informacije za potrošnike, med drugim informacije, ki jih zahteva Direktiva o nepoštenih poslovnih praksah, ki jo je treba ustrezno izvajati.

⁽⁶⁾ Predvsem 8. okvirni program.

5.12 Za zanesljivo, mednarodno konkurenčno, cenovno ugodno in učinkovito oskrbo z energijo za Evropo, ki jo zagotavljajo učinkovita energetska infrastruktura in ustrezni predpisi, so potrebni tudi precejšnji izdatki za osnovne in uporabne raziskave in razvoj⁽⁷⁾.

5.13 Sistemske inovacije, ki zajemajo več sektorjev, in celostne vrednostne verige imajo posledice za podjetja, saj je dolgoročno treba dekarbonizirati svetovne energetske sisteme, ki temeljijo na fosilnih gorivih, zaradi pomanjkanja surovin pa bo potrebno gospodarstvo, gospodarno z viri. Postopoma se na vseh trgih uveljavlja trajnostni razvoj, s tem pa tradicionalne meje med sektorji postajajo nejasne in se pojavljajo nove vrednostne verige.

5.14 Sedanja razprava spodbuja tudi vse večje število pobud od spodaj navzgor znotraj podjetij. Tako velika podjetja kot tudi MSP razvijajo nizkoogljične poslovne strategije in modele za celo vrednostno verigo. Predvidevanje prihodnjih potreb po energiji bo tudi prineslo konkurenčne prednosti. Za to bo potrebna ustrezna zakonodaja. V mnogih podjetjih postaja interni razvoj inovativnih zamisli in inovativnih procesov za proizvodnjo in organizacijo, od vodstvene ravni do proizvodnih delavcev, običajna praksa.

5.15 Nekateri primeri so naslednji:

5.15.1 Glede na to, da grajeno okolje predstavlja precejšen delež končnega povpraševanja po energiji, je mogoče porabo fosilnih virov energije bistveno zmanjšati na stroškovno učinkovit način z izboljšanjem energetske učinkovitosti obstoječih in novih zgradb, med drugim z izolacijo in boljšimi načini ogrevanja. Drugi primeri so še projekti podjetij in občin za vzpostavitev infrastrukture za prenos energije in prenos lokalno proizvedene trajnostne energije. Te vidike in njihov poseben kontekst bo EESO obravnaval v ločenem mnenju⁽⁸⁾.

5.15.2 Združenje Euracoal predlaga tristopenjsko strategijo za čisti premog, ki upošteva ugotovitve energetskega načrta za leto 2050 in zajema naslednje: uvedbo vrhunske tehnologije v proizvodnji električne energije iz premoga in s tem zmanjšanje emisij; razvoj visokoučinkovitih, prilagodljivih tehnologij naslednje generacije ter predstavitev in uvedbo zajemanja in shranjevanja ter prenosa CO₂, skupaj z zajemanjem in shranje-

vanjem CO₂ za druga goriva in sektorje. Možnosti za izvoz tehnologij čistega premoga iz EU se lahko izboljšajo.

5.15.3 Gospodarske panoge, ki temeljijo na gozdarstvu in imajo za osnovo obnovljive surovine in po naravi obnovljivo energijo, so zelo proaktivne. Za njihov uspeh je nujno potreben poseben sektorski politični sveženj, ki vključuje raziskave in razvoj, da bodo na trg prišle napredne tehnologije in novi proizvodi. Treba je vzpostaviti pravo ravnovesje med surovinami in energetskim izkoriščanjem surovin. Politike morajo biti usklajene z razvojem na svetovni ravni, drugimi političnimi področji in investicijskimi cikli.

5.15.4 Izvajajo se medsektorske pobude. Javno-zasebna partnerstva, kot sta *Trajnostna procesna industrija z učinkovito rabo virov in energije* (SPIRE) in *Pobuda za industrijske raziskave energetskih materialov* (EMIRI), če navedemo le dva, bi bilo treba v okviru Obzorja 2020 obravnavati prednostno in jim zagotoviti primerno financiranje.

5.16 Trenutno se na ravni EU v številnih drugih sektorjih razvijajo dolgoročni nizkoogljični časovni načrti.

5.17 Tudi prehod na biogospodarstvo za Evropo bo del rešitve in bo predstavljal pomemben razvoj pri vzpostavljanju nizkoogljičnega gospodarstva. Podjetja razvijajo nove bioproizvode in rešitve, ki ustrezajo vse večjim pričakovanjem in specifikacijam.

6. EU, vlade, zainteresirane strani

6.1 Procese, kot so opisani zgoraj, morajo dejansko spremljati in podpirati tehnološki, ekonomski in socialni okviri in pogoji. Sem sodijo ciljne raziskave in naložbeni programi v podjetjih in prilagojeni dialog na sektorski ravni in ravni podjetij z javnimi oblastmi – EU in nacionalnimi – ter vrsto zainteresiranih strani.

6.2 EU in države članice bi v podporo pobudi za rast morale razmisliti o uporabi trenutno neizkoriščenih sredstev ali celo popolnoma novih sredstev za financiranje nujnih ukrepov. Sedmi in osmi okvirni program bi morala spodbujati napredne tehnologije in inovativne projekte. Tudi EIB bi morala imeti podporno vlogo. EESO poleg tega priporoča razpravo o davčnih olajšavah kot morebitnemu instrumentu v ta namen.

⁽⁷⁾ Glej točko 5.4, četrta alineja.

⁽⁸⁾ CCMI/106 o sporočilu Komisije o trajnostni konkurenčnosti gradbenega sektorja.

6.3 Tehnološke platforme EU, ki jih večinoma vodi industrija, združujejo mnenja podjetij, raziskovalnih inštitutov in univerz, pa tudi javnosti o prihodnjem razvoju⁽⁹⁾. Te platforme imajo ključno vlogo pri analizi svetovnih trendov in pričakovanj ter skupnem določanju ciljev in časovnih razponov.

6.4 Določanje tržnih ciljev pomeni razpravo z dobavitelji in potrošniki ter zainteresiranimi stranmi, kot so socialni partnerji, nevladne organizacije, regionalne oblasti in potrošniki, pa tudi preverjanje teh ciljev pri njih. EU in vlade so odgovorne za zakonodajo in predpise, vendar to nikoli ne sme biti enosmerni proces, ampak mora biti povezano z uresničljivimi časovnimi načrti in tekočimi procesi in načrtovanjem v vodilnih podjetjih⁽¹⁰⁾. To zahteva stalno izmenjavo analiz in preverjanje stališč v razpravi med javnim in zasebnim sektorjem.

6.5 Politična razprava je pogosto usmerjena predvsem v pobude EU (ali vlad) od zgoraj navzdol, ki so povezane s podnebnimi spremembami, demografskimi gibanji, zdravjem, hrano, vodo itd., ne da bi upoštevala sedanja položaja v podjetjih. EESO poziva k vključitvi analiz in rešitev zasebnega sektorja, ki se ukvarja z istimi problemi. Za obravnavo glavnih problemov bodo zlasti potrebne zasebne naložbe, podprte s kvalificirano delovno silo.

6.6 V procese modernizacije morajo biti vključeni socialni cilji podjetij in potreba po ohranitvi angažiranosti zaposlenih.

EU in države članice bi morale prek odborov sektorskega in medsektorskega socialnega dialoga spodbujati in izvajati ukrepe za podporo socialno sprejemljivega upravljanja prehoda na nizkoogljično gospodarstvo. Poleg poudarka na znanju in spretnostih, ki jih potrebujejo delavci in zaposleni⁽¹¹⁾, je treba upoštevati tudi količinske vidike in časovne razpone.

6.7 Posodobljeni učni načrti, programi izobraževanja in usposabljanja ter pripravništva lahko odražajo skupno zavezanost vlad oziroma uprav, podjetij, predstavnikov zaposlenih in delavcev za premagovanje še nikoli tako visoke ravni brezposelnosti.

6.8 Glavni, če ne odločilni vidik, so enaki konkurenčni pogoji po vsem svetu, na primer na podlagi svetovnih standardov in certificiranja, pregledne zakonodaje, simetričnega dostopa do trga, varstva intelektualne lastnine in podobnih ravni varstva potrošnikov. Treba je spoštovati tudi osnovne delavske pravice. Ti vidiki bi morali biti sestavni del evropske trgovinske politike⁽¹²⁾.

6.9 EESO meni, da bi morali vsi akterji upoštevati procese, s katerimi podjetja in skupine podjetij uvajajo prostovoljne zahteve in postopke, saj pravočasno uresničevanje zelenih ciljev lahko pomeni težko breme.

V Bruslju, 13. februarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ Glej med drugim Mnenje EESO o evropskih tehnoloških platformah in spremembah v industriji, UL C 299, 4.10.2012, str. 12.

⁽¹⁰⁾ Glej med drugim Mnenje EESO o spremembah v industriji za razvoj trajnostnih energetske intenzivnih sektorjev ob upoštevanju cilja energetske učinkovitosti iz strategije Evropa 2020, UL C 43, 15.2.2012, str. 1; Mnenje EESO o spodbujanju trajnostnih zelenih delovnih mest v sklopu ukrepov EU na področju podnebnih sprememb in energije, UL C 44, 11.2.2011, str. 110; Mnenje EESO o Načrtu za energetske učinkovitost 2011, UL C 318 of 29.10.2011, str. 155.

⁽¹¹⁾ Mnenje EESO o Programu za nova znanja in spretnosti ter delovna mesta: Evropski prispevek k polni zaposlenosti, COM(2010) 682 final, UL C 318, 29.10.2011, str. 142.

⁽¹²⁾ Mnenje EESO o zunanji razsežnosti evropske industrijske politike: ali trgovinska politika EU ustrezno upošteva interese evropske industrije?, UL C 218, 23.7.2011, str. 25.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o trgovinskih odnosih med velikimi trgovci na drobno in dobavitelji živil – trenutno stanje (mnenje na lastno pobudo)

(2013/C 133/03)

Poročevalec: **Igor ŠARMÍR**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 12. julija 2012 sklenil, da v skladu s členom 29(A) izvedbenih določb poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Trgovinski odnosi med velikimi trgovci na drobno in dobavitelji živil – trenutno stanje.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 9. januarja 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 487. plenarnem zasedanju 13. in 14. februarja 2013 (seja z dne 13. februarja) z 79 glasovi za, 6 glasovi proti in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO ugotavlja, da velika trgovska podjetja na drobno v vseh državah predstavljajo oligopol. Na podlagi statističnih podatkov o tržnih deležih je mogoče sklepati, da peščica trgovcev na drobno povsod nadzoruje večji del trga. Po mnenju EESO ta položaj oligopola podjetjem, ki so njegovi člani, zagotavlja izjemno pogajalsko moč v odnosu do dobaviteljev, saj jim lahko vsilijo trgovinske pogoje, ki so vse prej kot uravnoteženi.

1.2 EESO ugotavlja, da so podjetja, ki so vključena v oligopol, med sabo v konkurenci zgolj v odnosu do potrošnikov. Med sabo tekmujejo za pozornost slednjih, vendar v odnosu do dobaviteljev konkurenca med njimi skoraj ni opazna. Vendar pa tudi konkurenca med velikimi trgovci na drobno v odnosu do potrošnikov obstaja predvsem na ravni prodajnih cen za javnost; ne upošteva dovolj različnih socialnih in okoljskih vidikov, ki so sestavni del kakovosti v celoti ⁽¹⁾.

1.3 EESO ugotavlja, da je področje oblikovanja cen in marž različnih akterjev zelo nepregledno. Dejansko zaradi poznejšega izplačila dodatnih popustov velikim trgovcem nakupna cena, ki se nakaže dobavitelju, ne odseva resničnega dohodka, ki ga dobavitelj prejme za svoj proizvod.

1.4 EESO je prepričan, da v primeru, ko lahko ena pogodbenica svojim trgovskim partnerjem vsili svoje pogoje, pogodbeni svoboda ne obstaja. Po mnenju EESO je dokaz odsotnosti resnične pogodbene svobode to, da veliki trgovci na drobno dobaviteljem v odnosu do dobaviteljev živil uporabljajo škodljive in protikonkurenčne prakse. Škodljive prakse ne škodijo

zgolj proizvajalcem, temveč tudi potrošnikom (zlasti dolgoročno). Na splošno sedanja razsežnost škodljivih praks škodi javnemu interesu, oz. natančneje gospodarskemu interesu držav.

1.5 Po mnenju EESO se posebej zaskrbljujoče škodljive prakse dogajajo zgolj v okviru odnosov med velikimi trgovci na drobno in njihovimi dobavitelji živil. Teh praks ne uporabljata ne živilska industrija v odnosu do kmetov, ne veliki trgovci na drobno v odnosu do preostalih dobaviteljev, ki ne dobavljajo živil.

1.6 EESO ugotavlja, da so v nekaterih državah članicah nacionalni organi za varstvo konkurence kaznovali poskuse kmetov in predelovalnih podjetij, da bi oblikovali skupine proizvajalcev, saj je bil vpliv teh skupin ocenjen ob upoštevanju zgolj nacionalne proizvodnje.

1.7 EESO ugotavlja, da je trg neuspešen, saj se razmere v sistemu brez zadostnih predpisov še naprej slabšajo.

1.8 Po mnenju EESO samoregulacija ni zadostno zdravilo za ugotovljena izkrivljanja. „Etični kodeksi“ ne bodo ponovno uravnotežili trgovinskih odnosov, o katerih je govora. Sama narava škodljivih praks zahteva in upravičuje njihovo preprečevanje z zakonom.

1.9 EESO Evropsko komisijo poziva, naj začne obravnavati temo oligopolov, preuči njihovo resnično moč in vpliv, ugotovi, v kolikšni meri je njihov učinek primerljiv z učinkom monopolov ter posledično ustrezno spremeni načela predpisov na področju konkurence.

⁽¹⁾ Mnenje EESO o kmetijskem modelu Skupnosti: Kakovost proizvodnje in obveščanje potrošnikov kot dejavnika konkurenčnosti, UL C 18, 19.1.2011, str. 5–10.

1.10 EESO Evropsko komisijo poziva, naj tudi sama prizna pomanjkanje pogodbene svobode v odnosih med velikimi trgovci na drobno in dobavitelji živil.

1.11 EESO Evropsko komisijo poziva, naj predlaga rešitve, ki bi omogočile večjo preglednost sistema. Idealno bi bilo, da bi se dodatni popusti, ki jih veliki trgovci na drobno dobijo od dobaviteljev, izplačali *vnajprej*, tako da bi bili veliki trgovci na drobno v nakupno ceno proizvoda primorani vključiti cene različnih storitev, zaračunanih dobaviteljem. Tako bi bilo mogoče videti znesek, ki ga je dobavitelj dejansko prejel za svoj proizvod.

1.12 EESO Komisijo poziva, naj nacionalnim organom za varstvo konkurence da jasna navodila, da bodo pri oceni pogajalske moči skupin proizvajalcev upoštevali zadevni trg, tj. vsa živila iste kategorije, ki so na voljo na trgu zadevne države članice, in ne zgolj živil, proizvedenih v državi.

1.13 EESO Evropsko komisijo poziva, naj opusti zamisel samoregulacije in predlaga pravno zavezujoče besedilo, da se s spodbujanjem neizkrivljene konkurence izboljšajo razmere v verigi preskrbe s hrano. Koncept regulacije ne bi smel temeljiti na varstvu konkurence, temveč bi moral državi, ki ji gre za obvarovanje svojega gospodarskega interesa, omogočiti, da sproži upravne in sodne postopke.

1.14 Končno EESO meni, da je treba pripraviti zakonodajo v smeri „družbene izbire“, ki presega zgolj tržno logiko, da se ustavi zdajšnji trend koncentracije vse močnejših velikih trgovcev na drobno in spodbudijo druge oblike trgovine, kot so neodvisni majhni trgovci na drobno, lokalne tržnice ali neposredna prodaja proizvajalca potrošniku. V zvezi s tem EESO poziva Komisijo, naj v dokumentih, ki se pripravljajo v zvezi z bojem proti ostankom živil, posebno pozornost nameni krajšim dobavnim verigam.

2. Obrazložitev

2.1 Spremembe pri dojemanju velikih trgovcev na drobno

Tematika trgovinskih odnosov med velikimi trgovci na drobno in dobavitelji živil vzbuja vse več zanimanja in celo bojzani. Vendar pa je bila pred desetimi leti ta tema tabu tako za organe in institucije EU kot tudi za večino novinarjev⁽²⁾, čeprav so v Franciji leta 1992 poskusili sprejeti zakonodajo v zvezi s tem, v

⁽²⁾ Eden redkih strokovnjakov, ki si je takrat drznil javno spregovoriti o zlorabah velikih trgovcev na drobno, je bil Christian Jacquiau, avtor knjige *Coulisse de la grande distribution* (Za kulisami velikih trgovcev na drobno) in članka z naslovom *Racket dans la grande distribution à la française* (Izsiljevanje francoskih velikih trgovcev na drobno), ki je bil decembra 2002 objavljen v časniku *Le Monde diplomatique*.

Združenem kraljestvu pa je komisija za varstvo konkurence leta 1999 in 2000 opravila raziskavo o zlorabah velikih trgovcev na drobno v odnosu do dobaviteljev živil, ki je pokazala, da supermarketi zlorablajo svojo kupno moč (ta pojem v glavnem pomeni zmožnost kupca, da si zagotovi ugodnejše pogoje nakupa od pogojev, ki bi bili mogoči na popolnoma konkurenčnem trgu⁽³⁾). Veliki trgovci na drobno so bili na splošno obravnavani kot pojav javnega interesa, ki koristi vsem, in njihov razvoj se je celo štel za izraz trdnega gospodarstva države. Oblasti in mediji so predvsem omenjali njihove nesporne pozitivne vidike, predvsem možnost, da potrošniki skoraj vse lahko kupijo na istem mestu in po ugodni ceni, in ponujene ugodnosti (na primer zadostno število parkirnih mest) ter storitve. V približno zadnjih petih letih pa se je stanje radikalno spremenilo in evropske institucije so objavile vrsto kritičnih dokumentov na to temo.

2.2 Položaj oligopola velikih trgovcev na drobno

2.2.1 Veliki trgovci na drobno so se približno pred tridesetimi leti začeli hitro razvijati in ta razvoj je bil tesno povezan s procesom globalizacije. Dejansko je večina velikih trgovskih podjetij, ki trenutno nadzorujejo maloprodajni trg, multinacionalk. Slednje imajo tudi veliko boljša izhodišča za izkoriščanje novih pogojev, ki jih je povzročila globalizacija, kot pa mala in srednje velika podjetja (MSP).

2.2.2 Multinacionalke (med katerimi so družbe velikih trgovcev na drobno) se pogosto razvijajo v škodo MSP. Na veliko področjih večino trga nadzoruje peščica velikih nadnacionalnih podjetij. Poleg trgovcev na drobno gre na primer za farmacevtsko in živilsko industrijo, za industrijo gojenja semen⁽⁴⁾, podjetja za predelavo nafte, bančni sektor itd. Te multinacionalke niso monopoli; v večini primerov se morajo na istem trgu soočiti s konkurenco drugih multinacionalk, celo MSP, zato naj ne bi imele prevladujočega položaja⁽⁵⁾.

2.2.3 Veliki evropski trgovci na drobno dejavno osvajajo svetovni trg. Britanski supermarket Tesco, francoski supermarketi Auchan in Carrefour, nemške in avstrijske multinacionalke Kaufland, Lidl, Metro in Billa, ter tudi nizozemska družba Ahold so prisotne v več državah.

⁽³⁾ *The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers?* (Odnos med supermarketi in dobavitelji: kako to vpliva na potrošnika?), *Consumers International*, 2012, str. 2.

⁽⁴⁾ Leta 2009 je 80 % svetovnega trga semen nadzorovala zgolj desetina podjetij, 25 let pred tem pa je pri izbiri in prodaji semen sodelovalo na stotine podjetij. Enako velja za agrokemične izdelke.

⁽⁵⁾ *Models of Enforcement in Europe for Relations in the Food Supply Chain* (Modeli pregona v Evropi pri odnosih v verigi preskrbe s hrano), *British Institute of International and Comparative Law*, 23. april 2012, str. 4.

2.2.4 Zaradi vsega tega zgolj peščica supermarketov učinkovito nadzoruje živilski maloprodajni trg v različnih državah. V Nemčiji na primer štiri družbe nadzorujejo 85 % trga; v Združenem kraljestvu prav tako štiri družbe nadzorujejo 76 % trga, v Avstriji tri družbe supermarketov nadzorujejo 82 % trga, v Franciji in na Nizozemskem pet družb nadzoruje 65 % trga itd.⁽⁶⁾ To stanje je odraz tega, da po eni strani nobena družba supermarketov ne ustreza uradni opredelitvi prevladujočega položaja, vendar po drugi strani od tri do pet gospodarskih družb nadzoruje glavni del trga in predstavlja oligopol.

2.2.5 Člani teh oligopolov so si med sabo nedvomno v konkurenci, vendar zgolj v odnosu do potrošnikov. V odnosu do dobaviteljev pa ta konkurenca skoraj ni opazna, zlasti ko gre za MSP. Za razliko od dobaviteljev, ki jih je veliko več, imajo kupci „težave“ s preveliko izbiro. Če povemo drugače, dobavitelji se morajo zato, da lahko dobavijo blago, močno truditi in veliko popuščati, kupci pa izberejo dobavitelje, ki so najbolj „prilagodljivi“ glede na njihove pogoje.

2.2.5.1 Čeprav se proizvajalci lahko zakonito potegujejo za pridobitev pravičnega deleža dodane vrednosti v okviru zdravega in poštenega trgovinskega odnosa z velikimi trgovci na drobno, s katerimi sodelujejo, pa morajo pri tem biti pozorni na signale glede pričakovanih potrošnikov, ki jim jih ti posredujejo. Proizvajalci bodo imeli močnejše pogajalsko izhodišče, če bodo znali inovirati ter pripraviti in predstaviti svojega proizvoda prilagoditi povpraševanju.

2.3 Škodljive prakse

2.3.1 Zaradi svoje kupne moči lahko veliki trgovci na drobno narekujejo pogodbenne pogoje, katerih narava pogosto omogoča zlorabe kupne moči. Ti pogodbeni pogoji se imenujejo tudi „škodljive prakse“ ali „nepošteno prakse“ in večkrat je že bil oblikovan njihov seznam, ki pa je nepopoln. Poleg stalnega pritiska na nakupno ceno (tj. na njeno nižanje), poznih plačil ali pretirano dolgih rokov za plačilo so veliki trgovci na drobno s škodljivimi praksami popolnoma spremenili klasičen model sodelovanja med dobaviteljem in kupcem. Če poenostavimo, bi lahko rekli, da so se pogodbenice običajno dogovorile o količini in ceni blaga za dobavo ter tudi o drugih potrebnih pogojih, nato pa je dobavitelj dobavil blago, kupec pa ga je plačal. S pojavom velikih trgovcev na drobno se je ta model popolnoma postavil na glavo. Dandanes so dobavitelji, ki so vse slabše plačani za svoje proizvode, primorani plačevati vse več ali pa v zameno za nakup zagotoviti druge vrste kompenzacije. Tako tisti, ki bi morali prejeti denar, prejmejo račune! Treba

je povedati, da so veliki trgovci na drobno uspešno vsilili ta novi model, ki je zdaj splošno sprejet, pri čemer to ne preseneča prav nikogar, sploh pa ne pristojnih oblasti.

2.3.2 Na splošno lahko rečemo, da se najbolj pogoste škodljive prakse nanašajo na dva vidika odnosov med dobaviteljem in kupcem⁽⁷⁾. Pri prvem gre za prenos komercialnih stroškov, ki se prenesejo od kupca na dobavitelja, in sicer stroškov za promocijo in trženje, stroškov opreme trgovin, distribucije in upravljanja posameznih trgovin. Veliki trgovci na drobno ta cilj dosežejo prek različnih „plačil“, ki jih naložijo dobaviteljem, kot so na primer pristojbine za uvrstitev v ponudbo ali plačila za promocijske prospekte. Pri drugem vidiku pa veliki trgovci na drobno na dobavitelja prenesejo strošek njegovega poslovnega tveganja, kar v praksi pomeni, da naknadno spremenijo nakupno ceno glede na prodajo zadevnega proizvoda končnim potrošnikom, tako da vse razlike glede na želeni obseg prodaje krije dobavitelj. Drugi cilj je dosežen s pomočjo zapletenega sistema določitve končne neto cene (različni tipi naknadnega popusta). Oba mehanizma izkrivljata enostavno tržno formulo, na podlagi katere stroške proizvodnje nosi proizvajalec, komercialne stroške pa trgovec.

2.3.3 Ta novi model odnosov med velikimi trgovci na drobno in dobavitelji je bil uveden pod pretvezo nujnega tesnejšega trgovinskega sodelovanja zaradi večje konkurence na maloprodajnem trgu. Po mnenju velikih trgovcev na drobno bi moralo biti v interesu dobaviteljev, da prodaja njihovih proizvodov narašča, zato je upravičeno, da finančno sodelujejo pri kritju stroškov trženja. Čeprav se s tem načinom razmišljanja še zdaleč ne strinjajo vsi, pa morajo dobavitelji te pogoje sprejeti. Vendar pa gredo veliki trgovci na drobno še dlje in to razširjeno trgovinsko sodelovanje je predmet še bolj škandaloznih zlorab. Ali so dejansko opravljene storitve očitno preveč zaračunane ali pa kupci zaračunavajo popolnoma navidezne storitve. Tovrstna praksa je znana kot „neupravičeno izdajanje računov“, saj očitno pri njej ne dobimo v zameno ničesar. Kot primere naj omenimo „plačilo za stabilno sodelovanje“, „plačilo za pripravo računa“, „plačilo za poravnavo računa“ ali celo „prispevek za stroške interne zabave v podjetju“. Pa naj se zdi še tako neverjetno, veliki trgovci na drobno so svojim dobaviteljem živih dejansko pošiljali račune s takšnimi postavkami.

2.3.3.1 Francoski poslanci so ugotovili več kot 500 razlogov, ki so jih navedli centralni nabavni oddelki, da bi od svojih dobaviteljev dobili dodatne ugodnosti⁽⁸⁾.

⁽⁶⁾ *The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers?* (Odnos med supermarketi in dobavitelji: kako to vpliva na potrošnika?), *Consumers International*, 2012, str. 5.

⁽⁷⁾ *Models of Enforcement in Europe for Relations in the Food Supply Chain* (Modeli pregona v Evropi pri odnosih v verigi preskrbe s hrano), *British Institute of International and Comparative Law*, 23. april 2012, str. 4.

⁽⁸⁾ Christian Jacquiau: *Racket dans la grande distribution à la française* (Izsiljevanje francoskih velikih trgovcev na drobno), članek, ki je bil decembra 2002 objavljen v časniku *Le Monde diplomatique* (str. 4 in 5).

2.3.3.2 Po podatkih Evropske konfederacije proizvajalcev hrane in pijač (FoodDrinkEurope) in Evropske zveze blagovnih znamk (AIM) je bilo leta 2009 84 % evropskih dobaviteljev velikih trgovcev na drobno žrtev nespoštovanja pogodbenih pogojev; 77 % dobaviteljem so grozili, da bodo njihove proizvode črtali iz ponudbe, če velikim trgovcem na drobno ne bodo dali neupravičenih ugodnosti; 63 % izmed njih je doživelo znižanje zaračunanih cen brez upravičenega komercialnega razloga; 60 % izmed njih je moralo izvršiti plačila, pri čemer dejansko v zameno niso dobili ničesar.

2.3.4 Ker veliki trgovci na drobno dobaviteljem pozneje izdajajo račune za dodatne popuste, je sistem cen popolnoma nepregleden. Ne dobavitelj ne noben zunanji opazovalec tako nista zmožna ugotoviti dejanske nakupne cene. Trgovinske politike, ki temeljijo na metodi „pridobivanja dobička z dvojno maržo“, povzročajo resne težave potrošnikom in dobaviteljem⁽⁹⁾. Treba bi bilo uveljaviti bolj pregleden sistem.

2.4 Pomanjkanje resnične svobode sklepanja pogodb

2.4.1 Dobavitelji ta sistem, ki je zelo neugoden zanje, sprejemajo, ker nimajo izbire. Če želijo prodati svoje proizvode, se ne morejo izogniti velikim trgovcem na drobno, zato še naprej podpisujejo pogodbe o prodaji blaga, vse dokler jim to sodelovanje zagotavlja vsaj minimalno maržo. Škodljive prakse, ki jih uporabljajo različni veliki trgovci na drobno, so pravzaprav skoraj popolnoma enake, zato ni mogoče reči, da je sodelovanje z enim od njih bolj ugodno od drugega. Za trgovinske odnose je značilno ozračje strahu (pred črtanjem iz ponudbe), kar priznavajo tudi uradni dokumenti⁽¹⁰⁾.

2.4.2 Uporaba škodljivih pogodbenih pogojev običajno velja za neetično. Vendar pa se zdi, da ta oznaka glede na zgoraj navedene prakse ni zadostna. V razmerah, ko trgovinske pogoje narekuje stran, ki je najmočnejša, druga stran pa nima dejanske možnosti, da te pogoje zavrne, bi bilo bolj primerno govoriti o izsiljevanju ali oderuštvi. In v teh okoliščinah tudi ni zelo primerno govoriti o pogodbeni svobodi, na katero se pogosto sklicujejo veliki trgovci na drobno in pristojni organi. Tako kot ne gre predpostavljati, da pogodbeni svoboda obstaja pri odnosih med naravnimi monopoli (dobavitelji

električne energije ali plina itd.) in potrošniki, bi bilo iluzorno na ta način prikazovati tudi odnose med velikimi trgovci na drobno in dobavitelji živil.

2.5 Posledice in prepoznavanje žrtev škodljivih praks

2.5.1 Uporaba škodljivih praks med velikimi trgovci na drobno negativno vpliva na dobavitelje, pa tudi na potrošnike. Dobavitelji, zlasti mali in srednje veliki proizvajalci, se tako pogosto soočajo z zelo težkim ekonomskim stanjem, ki lahko vodi v likvidacijo podjetja, kar se občasno tudi zgodi. Velika podjetja proizvajalcev živil se veliko bolje znajdejo, saj so z veliko dostavljeno količino blaga sposobna kompenzirati manjši dohodek na posamezen proizvod. Še več, te multinacionalke na področju proizvodnje živil imajo tudi zelo pomembno pogajalsko moč: veliki trgovci na drobno se ne morejo izogniti njihovim proizvodom in zato z njimi tudi ne morejo ravnati enako kot z MSP. Posledično na primer v Franciji dobave okoli dvajsetih velikih multinacionalnih skupin zagotavljajo 70–80 % prometa supermarketov⁽¹¹⁾.

2.5.2 Resničnost potrošnikov, ki imajo po mnenju pristojnih organov glavne koristi od tega sistema, je veliko manj rožnata, kot si želimo priznati. Dejansko je mogoče na podlagi več elementov sklepati, da uporaba škodljivih praks v odnosu do dobaviteljev negativno vpliva tudi na potrošnike. Po eni strani potrošniki nimajo vedno koristi od nizke nakupne cene⁽¹²⁾, po drugi strani pa je izbira vse bolj omejena, inovacij je manj, kakovost velikega števila živilskih proizvodov se zaradi stalnega pritiska na nakupno ceno slabša, konec koncev pa se viša tudi maloprodajna cena⁽¹³⁾.

2.5.2.1 Veliki trgovci na drobno imajo prav tako precejšen družbeni vpliv, saj je njihovo delovanje porušilo nekatere tabuje življenja v družbi. Nedelja na primer ni več tako nedotakljiva, saj so zdaj hipermarketi in supermarketi odprti vse dni v tednu, celo 24 ur na dan, kar seveda vpliva na delovne razmere.

2.5.3 Poleg živilskega sektorja pojav velikih trgovcev na drobno vpliva tudi na veliko drugih sektorjev. Vendar pa so žrtve škodljivih praks predvsem proizvajalci živil. Razlogov za

⁽⁹⁾ Mnenje EESO – *Bolje delujoča veriga preskrbe s hrano v Evropi*, UL C 48, 15.2.2011, str. 145–149.

⁽¹⁰⁾ Na primer poročilo Komisije COM(2010) 355 final, *Spremljanje trga za trgovino in distribucijo „Za učinkovitejši in pravičnejši notranji trg za trgovino in distribucijo do leta 2020“*, str. 8 ali *Models of Enforcement in Europe for Relations in the Food Supply Chain* (Modeli pregona v Evropi pri odnosih v verigi preskrbe s hrano), *British Institute of International and Comparative Law*, 23. april 2012, str. 3.

⁽¹¹⁾ Sgheri Marie-Sandrine, *La machine à broyer des PME* (Mlatilnica MSP), *Le Point*, Pariz, št. 1957, 18. marec 2010, str. 88–89.

⁽¹²⁾ Med krizo v sektorju mleka leta 2009 so na primer supermarketi še mesece potrošnikom prodajali mleko po isti ceni kot prej, čeprav je nakupna cena mleka, izplačana proizvajalcem, močno padla.

⁽¹³⁾ *The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers?* (Odnos med supermarketi in dobavitelji: kako to vpliva na potrošnika?), *Consumers International*, 2012, str. 12 in mnenje EESO, UL C 255, 14.10.2005, str. 48.

to je verjetno več, eden izmed njih je zagotovo obstoj večjih prodajnih možnosti za proizvajalce neživilskih proizvodov. V neposredni bližini supermarketov imajo proizvajalci oblačil, različnih gospodinjstkih aparatov, knjig ali športne opreme mrežo specializiranih trgovin. Zato je legitimno, da se osredotočimo predvsem na odnose med velikimi trgovci na drobno in dobavitelji živil.

2.5.4 Predstavljene škodljive prakse so tudi veliko manj pogoste v odnosu med kmeti in živilsko industrijo, čeprav imajo podjetja tega sektorja prav tako pomembno kupno moč. Pogajanja o nakupni ceni so sicer pogosto zelo težka, vendar pa podjetja živilskega sektorja od svojih dobaviteljev surovin običajno ne zahtevajo prispevka za nakup nove linije za ustekleničenje – v nasprotju z velikimi trgovci na drobno, ki od svojih dobaviteljev sistematično zahtevajo plačila za posodobitev svojih trgovin ali odprtje novih.

2.5.5 Skratka, velika večina omenjenih škodljivih praks obstaja samo v okviru odnosov med supermarketi in dobavitelji živil. Vendar pa imajo omenjene prakse zaradi svoje obsežne uporabe in njenih posledic še tretjo žrtev, tj. gospodarski interes države. Nekateri dobavitelji ne zmorejo izpolniti zahtev velikih trgovcev na drobno: to dejstvo in gospodarske težave, ki iz tega sledijo, prispevajo k zatonu celotnega kmetijsko-živilskega sektorja v več državah. Nekatere države, ki so imele nekoč samozadosten živilski sektor, so tako izgubile svojo prehransko varnost, kar je danes še posebno nevarno.

2.6 Možne rešitve

2.6.1 Že nekaj časa so škodljive prakse velikih trgovcev na drobno v odnosu do svojih dobaviteljev predmet vse bolj konkretnih kritik oblasti različnih držav članic in tudi evropskih institucij. Prvi zelo kritičen dokument je leta 2005 sprejel Evropski ekonomsko-socialni odbor⁽¹⁴⁾. Resnično razpravo o tej temi pa je sprožila predvsem izjava članov Evropskega parlamenta⁽¹⁵⁾, ki jo je januarja 2008 podpisala večina poslancev. Izjavi je sledilo več dokumentov in študij, ki so jih objavili Evropska komisija, Evropski parlament in EESO⁽¹⁶⁾.

2.6.1.1 Evropska mreža za konkurenco, ki jo sestavljajo Evropska komisija in nacionalni organi 27 držav članic na

področju konkurence, je objavila poročilo, ki je nadaljevanje sporočila Komisije *Bolje delujoča veriga preskrbe s hrano v Evropi*. Komisija je v sporočilu pozvala k skupnemu pristopu organov na področju konkurence v okviru Evropske mreže za konkurenco, da se lažje odkrijejo tisti problemi, ki so značilni za trge živil in se hitro uskladijo nadaljnji ukrepi. Komisija je oblikovala forum na visoki ravni za boljše delujočo verigo preskrbe s hrano, ki temelji na delu več platform strokovnjakov, vključno s platformo za pogodbene prakse med podjetji (*business to business*), zadolženo za opredelitev najprimernejše metode za preprečevanje nelojalnih praks. Po tem, ko so se vsi akterji agro-živilske verige dogovorili o temeljnih načelih, je bila platforma pooblaščenca, da doseže soglasje o njihovem izvajanju. Vse do zdaj vse strani še niso dosegle zadovoljivega kompromisa o prostovoljnem kodeksu.

2.6.2 Situacija je postala politično občutljiva in organi so bili pozvani, naj se takoj odzovejo. Vendar pa je bila regulacija zgolj prek tržnih sil neuspešna in danes zelo redko predstavlja optimalno rešitev, saj so se v zadnjih desetletjih, ki so bila v znamenju neurejenih trgovinskih odnosov, težave še povečale. Med možnimi rešitvami se izpostavljajo regulacija, samoregulacija ali oblikovanje združenj proizvajalcev in predelovalnih podjetij, ki bi se lahko skupaj enakopravno zoperstavila moči velikih trgovcev na drobno.

2.6.3 Etični kodeksi so t. i. mehka rešitev. Gre za prostovoljno zavezo vzdržati se uporabe tovrstnih praks. Samoregulacija je bila sprejeta v Združenem kraljestvu, Španiji in Belgiji. Rezultati niso ne zadovoljujoči ne prepričljivi. Poleg tega, da ni pozitivnih izkušenj v zvezi s samoregulacijo, pa se pri etičnih kodeksih zastavlja tudi filozofsko vprašanje. Za kakšno etiko gre dejansko v primeru multinacionalke? Za etiko vodilnih, delničarjev ali samega podjetja? Mutinacionalke dejansko vodijo delničarji, ki so pogosto anonimni in jim posedovanje delnic pogosto pomeni le finančno naložbo. Za ravnanje podjetja in morebitno uporabo škodljivih praks niso osebno odgovorni. Zato je v primerih velikih trgovcev na drobno etika težko primerna referenca.

2.6.4 Evropska komisija je tako kot drugi organi kmetom ter malim in srednje velikim podjetjem toplo priporočila, naj se povežejo in s tem povečajo svojo pogajalsko moč na poslovnih sestankih s kupci v imenu velikih trgovcev na drobno. Vendar pa so v nekaterih državah članicah, kjer so se podjetja na ta način tudi povezala, nacionalni organi na področju konkurence to pobudo kaznovali z izgovorom, da je šlo za kartelne sporazume. Po mnenju lokalnih oblasti je bil dejansko tržni delež

⁽¹⁴⁾ Mnenje EESO o sektorju velikih trgovcev na drobno — trendi in vplivi na kmete in potrošnike, UL C 255,14.10.2005, str. 44–49.

⁽¹⁵⁾ Pisna izjava št. 0088/2007 o preiskavi in odpravi zlorabe moči velikih supermarketov, delujočih v Evropski uniji.

⁽¹⁶⁾ Mnenje EESO – *Bolje delujoča veriga preskrbe s hrano v Evropi*, UL C 48, 15.2.2011, str. 145–149.

pod nadzorom teh združenj proizvajalcev prevelik; vendar pa so upoštevale le domačo proizvodnjo in ne proizvodov, ki izvirajo iz drugih držav. Zaradi težko razumljivega razloga te oblasti ob ugotavljanju tržnega deleža, ki ga nadzoruje določen gospodarski subjekt, običajno ne upoštevajo celotne ponudbe proizvodov na nacionalnem trgu.

2.6.5 Bolj ali manj pogumni poskusi regulacije so se pojavili v več državah članicah. Nekatere države so prepovedale uporabo nekaterih praks (v polovici držav članic je na primer prepovedana prodaja z izgubo); spet druge, na primer Madžarska, Italija, Češka, Romunija, Slovaška in Poljska, so sprejele posebno sektorsko zakonodajo ali pa so - tako kot Latvija in Francija - spremenile standarde. V zadnjih letih je zlasti več nekdanjih komunističnih držav srednje in vzhodne Evrope sprejelo zakone za zatiranje škodljivih praks velikih trgovcev na drobno. Razlog za to je verjetno to, da je stanje na tem območju še posebej zaskrbljujoče. Veliki trgovci na drobno so med drugim - v nasprotju s stanjem v zahodni Evropi - skoraj popolnoma v rokah tujih podjetij, ki imajo privilegirane stike z dobavitelji v svojih državah ali pa v državah, v katerih so se uveljavili poprejši. Rezultat je zaton agro-živilskega sektorja na tem območju.

2.6.6 Res je, da izvajanje teh zakonov ni enostavno, predvsem zato, ker se dobavitelji, ki so žrtve zlorab, zaradi preživetja bojijo pritožiti. Kljub temu pa so ti zakoni ustrežnejši odgovor kot pa etični kodeksi. Po eni strani zato, ker škodljive prakse niso zgolj v nasprotju z etiko, temveč so tudi v neskladju z osnovnimi načeli pravičnosti. Ne glede na težave, povezane z izvajanjem, je za njihovo prepoved z zakonodajo zadosten že samo ta argument. Po drugi strani pa tudi zato, ker so sistematična prizadevanja na področju zakonodaje v Franciji že prinesla nekaj uspeha ⁽¹⁷⁾.

2.6.7 Komisija priznava, da obstajajo težave, vendar zaenkrat daje prednost samoregulaciji in kritizira razdrobljenost evropskega pravnega prostora. Dejansko zakoni, ki so jih sprejele različne države članice, med seboj niso zelo združljivi. Pa

vendar bi bil edini način, da se ta razdrobljenost in nezdržljivost presežeta, sprejetje zavezujočih evropskih predpisov. EESO toplo priporoča, da Evropska komisija sprejme ustrezne ukrepe v zvezi s tem. Iz praktičnih razlogov se zdi primerno, da morebitni evropski predpisi ne temeljijo na varstvu konkurence, zaradi česar bi dobavitelji kot žrtve morali velike trgovce na drobno tožiti na sodišču. Po vzoru francoskega načela bi morala pravni postopek sprožiti država, ki ji je to tudi v gospodarskem interesu. S tem bi se lahko izognili dobro znanim težavam, ki so povezane s strahom dobaviteljev pred pritožbo.

2.6.7.1 Takšna ureditev bi morala zahtevati pisne pogodbe, v katerih bi bilo treba navesti trajanje, količino in značilnosti prodanega proizvoda, ceno ter dobavne in plačilne pogoje, saj bi bila drugače pogodba nična. Plačilo bi moralo biti izvršeno v zakonskem roku 30 dni za pokvarljive proizvode in 60 dni za vse preostale proizvode, za nespoštovanje rokov pa bi bila zagrožena denarna kazen. Predvsem bi moralo biti prepovedano:

- neposredno ali posredno vsiljevanje pogojev nakupa, prodaje ali druge vrste zavezujočih pogodbenih pogojev, pa tudi nepogodbenih pogojev in pogojev, ki veljajo za nazaj;
- uporaba različnih pogojev za primerljive posle;
- pogojevanje sklenitve ali izvajanja pogodbe, kot na primer nadaljevanje in stalnost trgovinskih odnosov, z izvajanjem storitev, ki nikakor niso povezane s predmetom naročila in zadevnim trgovinskim odnosom;
- neupravičeno pridobivanje enostranskih storitev brez utemeljitve v zvezi z naravo ali vsebino trgovinskih odnosov;
- vsakršno nepošteno ravnanje z vidika trgovinskega odnosa v celoti.

V Bruslju, 13. februarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽¹⁷⁾ Po podatkih francoske generalne direkcije za konkurenco, varstvo potrošnikov in preprečevanje goljufij (DGCCRF) so se poznejša izplačila dodatnih popustov velikih trgovcev na drobno znižala na razumno raven.

III

(Pripravljalni akti)

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

487. PLENARNO ZASEDANJE 13. IN 14. FEBRUARJA 2013

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Spodbujanje souporabe virov radijskega spektra na notranjem trgu

(COM(2012) 478 final)

(2013/C 133/04)

Poročevalec: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Evropska komisija je 3. septembra 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Spodbujanje souporabe virov radijskega spektra na notranjem trgu

COM(2012) 478 final.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 23. januarja 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 487. plenarnem zasedanju 13. in 14. februarja 2013 (seja z dne 13. februarja) z 89 glasovi za in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO podpira pristop Evropske komisije za spodbujanje souporabe virov radijskega spektra na notranjem trgu, saj so brezžične povezave v gospodarstvu vse bolj pomembne.

1.2 EESO izraža upanje, da bo končni koristnik celotne strategije dejansko evropski državljan in da bo mogoče izkoristiti celoten napredek ter pri tem zagotoviti, da bo dodeljeni spekter čim bolj izkoriščen ob jamstvu popolne varnosti ter varstva osebnih podatkov.

1.3 V celotni zakonodaji, ki bo potrjena, je treba zagotoviti visoko raven varstva potrošnikov ter ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo, da se preprečita možnost širjenja

digitalnega razkoraka ter napredek z dvema hitrostma v informacijski družbi.

1.4 Upravljanje souporabe spektra mora zagotoviti visoko stopnjo zaposlenosti in povečati konkurenčnost evropskega gospodarstva v okviru, v katerem ne bo izkrivljanja svobodne konkurence, pri čemer je treba izkoristiti možnost za poglobljene raziskave in inovativne tehnologije. Odbor poziva Komisijo, naj pred spodbujanjem liberalizacije na področju spektra zagotovi, da bo večja konkurenca med akterji na področju spektra privedla do neto ustvarjanja delovnih mest. S tega vidika je treba v skladu s strategijo Evropa 2020 posebno pozornost nameniti položaju, v katerem so države, ki so doživele gospodarski in fiskalni pretres.

1.5 EESO izraža upanje, da bo Komisija sprejela priporočilo v zvezi s skupnim modelom za pravice skupnega dostopa do spektra ter skupno terminologijo za dokumentiranje pogojev in pravil souporabe.

2. Uvod

2.1 Spekter je pomemben javni vir za ključne sektorje in storitve, vključno z mobilnimi, brezžičnimi širokopasovnimi in satelitskimi komunikacijami, televizijsko in radijsko radiodifuzijo, prometom, radiolokacijo in napravami, kot so alarmi, daljinski upravljalniki, slušni pripomočki, mikrofoni in medicinska oprema.

2.2 Prav tako prispeva k učinkovitemu izvajanju javnih storitev, kot so varovalne in varnostne storitve, vključno s civilno zaščito, ter znanstvene dejavnosti, kot so meteorologija, opazovanje Zemlje, radioastronomija in vesoljske raziskave.

2.3 Enostaven dostop do spektra je pomemben tudi za zagotavljanje elektronskih komunikacij, zlasti za uporabnike in podjetja na manj poseljenih ali oddaljenih območjih, na primer na podeželju ali otokih.

2.4 Vsi zakonodajni ukrepi, ki se nanašajo na spekter, lahko vplivajo na varnost, zdravje, javni interes, gospodarstvo, kulturo, znanost, družbo in okolje.

2.5 Leta 2002 je bil z odločbo o radijskem spektru vzpostavljen temeljni zakonodajni okvir politike na področju radijskega spektra, ki je bil leta 2012 dopolnjen z odločbo o večletnem programu navedene politike v Evropski uniji, o kateri je EESO že podal mnenje.

2.6 Namen zakonodajnega okvira EU je olajšati dostop do spektra, in sicer na podlagi čim manj težavnega sistema odobritve. Prednost je dana uporabi splošnih odobritev, razen kadar so jasno potrebne individualne licence. Ta okvir temelji na načelih učinkovite uporabe in upravljanja spektra ter tehnološke in storitvene nevtralnosti.

Komisija ima na voljo zadostno pravno podlago za obravnavo upravljanja spektra, in sicer pravni okvir elektronskih komunikacij, pravila o notranjem trgu, prometu in tista, ki preprečujejo izkrivljanje svobodne konkurence.

2.7 Upravljanje spektra je bistven predpogoj za enotni digitalni trg, zato ta pobuda neposredno prispeva k doseganju ciljev

strategije Evropa 2020. Komisija si želi doseči široko soglasje o predlaganih ukrepih v skladu s programom politike radijskega spektra, da bi spodbudila razvoj brezžičnih inovacij v EU ter tako zagotovila, da je trenutno dodeljeni spekter čim bolj izkoriščen.

3. Sporočilo Komisije

3.1 V sporočilu se obravnavajo dejavniki, ki omogočajo in spodbujajo souporabo spektra, kot so brezžične širokopasovne povezave, brezžično povezana družba ter raziskave in inovativne tehnologije, pri čemer je poudarjeno naslednje:

— Souporaba licenčnih ali brezlicenčnih brezžičnih širokopasovnih frekvenc omogoča prihranke operaterjem mobilnih omrežij, cenovno sprejemljivo internetno povezavo in možnosti uporabe iste infrastrukture.

— Trend k povezani družbi kaže na dodano vrednost, ki jo imajo maloštevilne ovire za dostop do spektra v brezlicenčnih pasovih v souporabi, saj so ti pasovi osnova za sisteme brezžičnih inovacij, ki spodbujajo razvoj in uporabo bolj prožnih brezžičnih tehnologij.

— Raziskave so omogočile dostop do spektra na osnovi souporabe ob zagotavljanju zaščite primarnih storitev. Kognitivne radijske tehnologije se danes razvijajo s podporo pooblastil za usklajene standarde in poskuse v evropskih raziskovalnih projektih. Pričakujemo lahko še večji napredek na področju zaznavanja in uporabe majhnih celičnih baznih postaj.

3.2 V sporočilu so obravnavani izzivi na poti k večji souporabi spektra, pri čemer se razpravlja o obvladovanju škodljivih motenj za odpravo negotovosti, ustvarjanju zadostnih spodbud in varoval za vse zainteresirane strani ter zmogljivosti brezlicenčnih pasov.

3.2.1 Za takšno spodbujanje pogostejše souporabe spektra je treba:

— zagotoviti skupno odgovornost uporabnikov glede sprejemljivih omejitev motenj in ustreznih strategij njihove ublažitve;

- zagotoviti pravno gotovost glede sprejemljivih pravil in pogojev, izvršilnih postopkov in preglednosti v zvezi z domnevami kompatibilnosti in pravicami do zaščite;
- spodbujati naložbe v izboljšane tehnologije, ki koristijo uveljavljenim in dodatnim uporabnikom, ter obenem zaščititi in spodbujati konkurenco;
- opredeliti širokopasovne kanale za razvoj RLAN in zagotoviti napovedi glede preobremenjenosti, da bi izboljšali predvidljivost in zanesljivost najpomembnejših pasov v souporabi;
- zagotoviti, da prehod z izključnih pravic uporabe na souporabo povečuje konkurenco dodatnih uporabnikov, predvsem pa ne ustvarja nepravilnih konkurenčnih koristi za sedanje in prihodnje nosilce pravice.

3.3 Komisija predlaga, da se oblikujeta dve sredstvi za zagotavljanje večje in učinkovitejše uporabe obstoječih virov spektra:

- pristop EU za opredelitev možnosti za koristno souporabo spektra v usklajenih in neusklajenih pasovih ter
- skupne pravice dostopa do spektra kot zakonodajno sredstvo za odobritev licenčnih možnosti za souporabo z zagotovljeno ravnijo zaščite pred motnjami.

3.4 Glede na to, da tehnološki napredek omogoča številčnejše možnosti za koristno souporabo spektra na notranjem trgu, Komisija meni, da je treba pospeševati naložbe in uporabnike spektra spodbuditi, da bolje izkoristijo spekter, ki jim je bil dodeljen, tako da ob tesnem sodelovanju z državami članicami opredelijo postopek in ključna merila na ravni EU za opredelitev možnosti za koristno souporabo spektra (npr. v priporočilu).

3.5 Po mnenju Komisije bi pogodbe o souporabi spektra lahko povečale pravno gotovost za uporabnike, ustvarjale pa bi tudi tržne spodbude, vključno s finančnim nadomestilom, za opredelitev več možnosti za koristno souporabo spektra na notranjem trgu, če bi nacionalni zakonodajni organi pravice skupnega dostopa do spektra dodelili dodatnim uporabnikom frekvenčnega pasu.

3.6 Komisija predlaga, da se za prihodnje faze določijo naslednji ukrepi:

- 1) opredelitev možnosti za koristno souporabo spektra tako v licenčnih kot tudi brezlicenčnih frekvenčnih pasovih;
- 2) preučitev, ali bi lahko zadosten brezlicenčni spekter, usklajen na ravni EU, dali na voljo za brezžične inovacije;
- 3) opredelitev, v sodelovanju z državami članicami, skupne poti za več možnosti za souporabo spektra na podlagi pogodbenih dogovorov med uporabniki;
- 4) sklenitev pogodb o souporabi spektra med uporabniki, ki lahko zagotovijo večjo pravno gotovost za uporabnike.

4. Splošne ugotovitve

4.1 Odbor soglaša z vsebino sporočila Komisije, saj pomeni uvedbo nujnega procesa razmisleka o prihodnji uskladitvi zakonodajnega okvira EU s cilji večletnega programa politike radijskega spektra.

4.1.1 S tega vidika so v sporočilu obravnavani načini za ublažitev pomanjkanja prostega spektra in znižanje visokih cen, povezanih s prerazporeditvijo spektra novim možnostim uporabe, ki pomenijo resne omejitve uporabe brezžičnih povezav, pri čemer se predlagajo znatne spremembe pri upravljanju spektra.

4.2 Za odpravo obstoječih zakonodajnih ovir za uvedbo inovativnih radijskih dostopovnih tehnologij ter za olajšanje skupne uporabe spektra Komisija predlaga celovit pristop, v okviru katerega bodo morali nacionalni zakonodajni organi ter uveljavljeni uporabniki in novi uporabniki spektra prek sporazumov dejavno spodbujati njegovo skupinsko uporabo in souporabo.

4.3 Poleg tega je namen ukrepati na podlagi veljavnega zakonodajnega okvira EU za elektronske komunikacije, prek razvoja in izvajanja načel učinkovite uporabe in upravljanja spektra ter tehnološke in storitvene nevtralnosti, kar je po mnenju EESO zelo pomembno. Zato Komisija načrtuje ustrezno uporabo svojih pristojnosti na tem področju, da se čim bolj izboljša in razširi uporaba radijskega spektra. To naj bi se uresničilo z izkoriščanjem svobodne konkurence in približevanjem meril nacionalnih zakonodajnih organov za odobritev uporabe, s posebnim poudarkom na dostopu na podlagi skupnih licenc.

4.4 Vendar želi Odbor vseeno poudariti različne vidike v zvezi z vsebino navedenega sporočila Komisije, da se čim bolj spodbudi razvoj prihodnjih zakonodajnih faz na področju radijskega spektra tako, da bodo temeljile na trdnih načelih ter zlasti na demokraciji, preglednosti, spoštovanju temeljnih pravic in pravic potrošnikov ter pravic uporabnikov elektronskih komunikacij. Zlasti je treba pred zlorabo zaščititi pravice potrošnikov in uporabnikov, tako da se določijo merila, ki spodbujajo pravično ceno, splošen dostop do spektra ter učinkovite mehanizme pritožb in odškodnin, prav tako pa je treba zagotoviti, da bodo neodvisni nadzorni organi sposobni obravnavati čezmejne spore zaradi uporabe spektra ter pri tem preprečiti škodljive motnje. Komisija bo morala s pripravo rednih poročil ugotoviti, kateri ukrepi in cilji so bili doseženi v zvezi z navedenimi pravicami in obveznostmi.

4.5 Odbor poziva Komisijo, naj pri prihodnjem oblikovanju ustreznega zakonodajnega okvira pripravi čim bolj izčrpen seznam „zakonodajnih ovir“ za inovativne radijske dostopovne tehnologije.

4.6 Namen je preprečiti situacije, pri katerih je pod pretvezo lažne pretirane zaščite uporabnikov dejanski namen – povezan z nacionalnim interesom ali drugim podobnim protekcionističnim razlogom – preprečiti čim večje odpiranje spektra ter s tem spodbujanje vključevanja drugih uporabnikov in inovativnih tehnologij. EESO meni, da mora izvajanje sporočila pomeniti zagotavljanje boljšega dostopa invalidov do novih tehnologij.

4.7 To bi poleg tega zvišalo prihodke od pristojbin za uporabo spektra, kar je nedvomno koristno. Vendar je treba poudariti, da je spekter omejen fizični prostor in da bodo ukrepi, ki naj bi se podprli, povečali uporabniški promet, zato bo treba skrbno pretehtati različna vprašanja, kot so nadomestila sedanjim imetnikom uporabniških licenc, preprečitev zloma ali zmanjšanja spektra zaradi prekomernega izkoriščanja, zagotavljanje uvedbe inovativnejših tehnologij itd. S tega vidika in čeprav predmet tega mnenja ni v skladu z nekaterimi prejšnjimi mnenji v zvezi z uporabo ukrepov EU na področju tehnoloških sprememb, kot je na primer navedena digitalna dividenda, bi bilo treba preučiti dejanski vpliv teh ukrepov z vidika racionalizacije pričakovanih, ki izhajajo iz razvoja politike EU na področju radijskega spektra.

4.8 Odbor se po drugi strani zavzema, da bi nacionalni zakonodajni organi čim bolj omejili izdajanje individualnih licenc in da bi bil dostop veliko bolj odprt, kadar je to mogoče na podlagi materialne razpoložljivosti in spoštovanja pravic, ki

so jih pridobili uporabniki spektra. Zato poziva nacionalne zakonodajne organe, naj omejijo dodeljevanje individualnih licenc na samo dobro utemeljene primere, da se spodbudi veliko bolj odprt dostop.

4.9 Na podlagi sporočila je mogoče tudi sklepati, da je med drugimi pomembnimi cilji tudi potreba po zmanjšanju tehnološke vrzeli med evropskimi proizvajalci in proizvajalci iz tretjih držav na področju naprav za spodbuditev elektronskega komuniciranja, pri čemer je eden od razlogov za to tehnološko vrzel razdrobljenost veljavnega zakonodajnega okvira. Odbor poziva Evropsko komisijo, naj pripravi oceno učinka glede možnih koristi, ki bi jih lahko odpiranje spektra imelo za zmanjševanje digitalnega razkoraka med državami članicami EU. Zato Odbor podpira nujno prilagoditev navedenega okvira in zaupa v tovrstne zakonodajne sposobnosti Komisije prek postopka komitologije.

4.9.1 Po drugi strani Odbor poudarja trdno zavezo EU k spoštovanju temeljnih pravic ter poziva Komisijo, naj pri pripravi ustreznih pravil o usklajevanju ravna izjemno previdno, da se zagotovi spoštovanje temeljnih pravic, kot so zasebnost, poslovna skrivnost in obdelava podatkov, ki jih lahko hranijo ponudniki storitev elektronskih komunikacij.

4.9.2 Prav tako se zdi primerno, da se vzpostavi učinkovit nadzor brezlicenčnega dostopa do pasov za nove uporabnike, kadar ti pasovi prevladujejo zaradi dodane vrednosti, ki jo zagotavljajo njihove tehnološke inovacije, zlasti če ti pasovi vplivajo na nemoteno uporabo spektra s strani tretjih strank, katerih pravic do zaščite ne zagotavlja noben nacionalni zakonodajni organ. EESO izraža zaskrbljenost zaradi škodljivega učinka, ki bi ga lahko imel ta proces liberalizacije na uresničevanje načela dostopa do storitev splošnega pomena (policije, zdravstvene službe, reševalnih služb itd.).

4.9.3 Podobno bi bilo treba temeljito preučiti položaj uporabnikov, ki želijo dostopati do spektra in ki zagotavljajo storitve splošnega pomena. Lahko bi jih izvzeli iz plačila finančnega nadomestila ali določili simbolično raven zneska tako, da se uvede nadnacionalna določba in po možnosti sprejme ustrezná zakonodaja.

4.9.3.1 Vse zgoraj navedeno velja brez poseganja v obveznost, da se pri uresničevanju prava EU spodbujajo cilji splošnega pomena, zlasti kar zadeva zakonodajo o vsebini in avdiovizualno politiko, in brez poseganja v pravico držav članic, da organizirajo in uporabljajo svoj radijski spekter za namene javnega reda in varnosti.

4.10 Z vidika neodvisnosti in pravne varnosti EESO tudi priporoča, naj nacionalni zakonodajni organi in po potrebi Organ evropskih regulatorjev za elektronske komunikacije prevzamejo odgovornost za nadzor sporazumov o souporabi med uporabniki ter obveščanje o njihovem obstoju in njihovi skladnosti s pravili konkurence, kadar so potrebni strateško načrtovanje, koordinacija in usklajevanje, zlasti postopkov za dodelitev splošnih odobritev ali individualnih pravic za uporabo radijskih frekvenc, kadar je to potrebno za premostitev ovir razvoju notranjega trga.

4.11 Komisija bi morala v sodelovanju s predstavniki združenj potrošnikov in predstavniki podjetij pripraviti kodeks najboljših praks, kar zadeva zagotavljanje informacij na ravni EU o zahtevkih za pridobitev pravice do souporabe in rezultatih teh postopkov. To bo spodbudilo splošno razširjenost preglednih procesov in optimalno upravljanje sedanjih virov v inventarju obstoječih uporab spektra.

4.12 EESO tudi poziva Komisijo, naj na podlagi dela skupine za politiko radijskega spektra pripravi izvedbeni akt, kot je predvideno v členu 291 PDEU, kar bi omogočilo doseganje ciljev na področjih, kot je enoten pojem licenc skupnega dostopa, kot tudi pogojev priporočil, ki spodbujajo uporabo skupnih meril dodeljevanja navedenih licenc v EU, da se olajša njihova uporaba v vseh državah članicah.

4.12.1 Navedeno pravilo bi moralo med drugimi pomembnimi elementi vključevati varstvo načel svobodne konkurence ter jamstvo za varnost in pravice uporabnikov elektronskih komunikacij, s posebnim poudarkom na zniževanju stroškov plačevanja storitev, ki jih zagotavljajo ponudniki teh komunikacij.

4.13 Odbor izraža prepričanje, da bi bilo mogoče za morebitne tehnološke inovacije, ki izhajajo iz večje prisotnosti akterjev na področju spektra, koristiti določena sredstva iz skladov EU, da se spodbudi tehnološki zagon v manj razvitih državah EU.

V Bruslju, 13. februarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Za boljše delovanje notranjega energetskega trga

(COM(2012) 663 final)

(2013/C 133/05)

Poročevalec: **Pierre-Jean COULON**

Evropska komisija je 15. novembra 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Za boljše delovanje notranjega energetskega trga

COM(2012) 663 final.

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 23. januarja 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 487. plenarnem zasedanju 13. in 14. februarja 2013 (seja z dne 13. februarja) s 94 glasovi za, 2 glasovoma proti in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) meni, da je notranji energetski trg priložnost za izkoriščanje različnih energetskih možnosti v Evropi ter za zagotavljanje, da kot celota deluje kar najbolj učinkovito (prek medsebojno povezane infrastrukture) in v korist industrijskih in domačih potrošnikov.

1.2 EESO podpira pristop do te mere, da skuša Komisija z njim odpraviti ukrepe, ki končnim uporabnikom preprečujejo izkoriščanje prednosti različnih energetskih možnosti.

1.3 Potrošnika je treba znova postaviti v ospredje in vse nove funkcije, povezane s pametnimi omrežji in števci, zasnovati ob upoštevanju njegovih interesov.

1.4 V zvezi s cilji in možnostmi notranjega energetskega trga nedvomno obstaja precejšnja informacijska vrzel, ki jo je mogoče zapolniti zgolj z obsežno informacijsko kampanjo EU, pripravljeno v sodelovanju s civilno družbo.

1.5 Politike EU bi se morale osredotočiti predvsem na preprečevanje energetske revščine oziroma ranljivosti. EESO poziva Svet in Komisijo, naj bo to eno od prednostnih vprašanj na evropskem energetskega vrhu, ki bo maja 2013.

2. Notranji energetski trg – nepopoln trg

2.1 Evropska komisija v svojem sporočilu poziva k učinkovitemu delovanju notranjega energetskega trga, da bi tako dosegli cilj za leto 2014, ki so ga februarja 2011 sprejeli voditelji držav in vlad EU. Ti so opozorili, da je treba do takrat dokončno vzpostaviti notranji energetski trg, kar bi vsem evropskim potrošnikom omogočilo, da popolnoma svobodno izbirajo svoje dobavitelje električne energije ali plina.

2.2 Notranji trg z električno energijo in plinom dejansko že od leta 1996 temelji na dvojni zamisli, da bi lahko vsi evropski potrošniki izbrali svojega dobavitelja (ne glede na to, iz katere države je) prek energetske infrastrukture, ki ne bi bila odvisna od proizvajalca, ter da bi učinkovitost tega enotnega trga ugodno vplivala na cene energije, hkrati pa zagotovila primerne in dinamične signale za ustrezne naložbe.

2.3 Ta cilj še vedno ni uresničen. V nekaterih državah je notranji energetski trg že omogočil več prožnosti pri izbiri za potrošnike in bolj konkurenčne cene, s čimer se je ublažilo zvišanje cen zaradi rasti stroškov primarne energije. Prispeval je tudi k vzpostavitvi bolj pretočnih in preglednejših veleprodajnih trgov ter s tem izboljšal zanesljivost oskrbe z energijo v Evropski uniji. V večini držav članic je razvoj energetskih trgov zaznamoval predvsem prehod z monopolnega stanja (na nacionalni ali regionalni ravni) na oligopole (še vedno na nacionalni ali regionalni ravni), ki se medsebojno skorajda ne ovirajo oziroma si ne konkurirajo.

2.4 Nova orodja (borze, spajanje trgov itd.) predstavljajo zgolj majhen delež, največji del trgovinskih izmenjav se še vedno organizira na nacionalni ravni. Konkurenca pri proizvodnji električne energije je v nekaterih državah hipotetična: v 8 od 27 držav 80 % proizvodnje nadzorujejo obstoječi operaterji, pa tudi notranji trg s plinom je ob upoštevanju prevladujočega položaja nacionalnih dobaviteljev plina v veliki meri zgolj navidezen.

2.5 Notranji energetski trg je zato danes bolj mešanica različnih praks, trgov in nacionalnih industrijskih operaterjev, ki pod nadzorom regulativnih organov vsake države in agencije ACER uporabljajo različne evropske predpise, sprejete v zadnjih 20 letih, kot pa enotni gospodarski prostor, ki je zaradi dejanske konkurence v korist tako evropski industriji kot potrošnikom. Vendar pa odločitve o virih energije na nacionalni ravni vplivajo na cene energije v sosednjih državah, zato jih ni mogoče sprejemati enostransko.

2.6 Trenutne cene so izkrivljene zaradi dodatnih lokalnih ali nacionalnih davkov, ki so nepregledni, nesorazmerni in pogosto pretirani, saj so se v nekaterih primerih v petnajstih letih povečali kar za 1 000 %, s tem pa močno prizadeli domače potrošnike in panoge, ki porabijo veliko električne energije. Nacionalne politike posameznih držav, s katerimi naj bi spodbudili razvoj energije iz obnovljivih virov, med seboj niso usklajene (razvoj te vrste energije je namreč neizogiben in ima v omrežju prednost), zato je treba nemudoma opredeliti novo obliko evropskega trga, saj bi sicer ogrozili upravljanje evropskega sistema električne energije. Izjemno pomembno je, da so politike subvencioniranja (ali izvzetja) za vse vrste energije, ki se uporabljajo v državah članicah, popolnoma pregledne, saj to zagotavlja, da bodo vsi akterji na trgu ravnali pravično in da bodo upoštevana pravila EU o konkurenci na področju energije.

2.7 Razširjena praksa nacionalnih reguliranih cen ne zagotavlja dinamičnih cenovnih signalov, ki lahko spodbudijo potrošnike k omejitvi porabe in obvladovanju zneskov na računih; ravno tako ne zagotavlja, da bodo pokriti realni stroški dobave ali proizvodnje energije, s tem pa ogroža bilance stanja energetskih podjetij ter naložbe v proizvodnjo in omrežja, ki bodo potrebne v naslednjih desetletjih.

2.8 Cilji in metode notranjega energetskega trga so za evropske državljane/potrošnike zaradi neznanja, pomanjkanja informacij in nepreglednosti še vedno v veliki meri nerazumljivi. Domači trg potrošnje je sicer teoretično odprt od 1. julija 2007, vendar pa je majhen delež zamenjave dobaviteljev v nekaterih

državah članicah EU preprosto posledica kroničnega pomanjkanja informacij in obveščanja s strani držav, regulativnih organov in industrijskih operaterjev.

3. Prednostne naloge za dokončno vzpostavitev notranjega energetskega trga

3.1 Države članice morajo ob upoštevanju velikih izzivov v Evropi (svetovna gospodarska kriza, podnebne spremembe, zagotavljanje zanesljive oskrbe z energijo itd.) poskrbeti za večjo preglednost, prožnost, izmenjavo energije in medsebojno povezovanje, saj bodo tako nedvomno omogočile večjo učinkovitost in solidarnost ter povečale prihodke iz naložb.

3.2 EESO jasno podpira pobude Evropske komisije in meni, da je dokončno oblikovanje pravega skupnega energetskega prostora za 500 milijonov potrošnikov poleg ustanovitve evropske energetske skupnosti eden ključnih dejavnikov za ponovno rast v Evropi. Zagotavljanje zadostne količine energije za vse in po konkurenčnih pogojih je po mnenju EESO izjemnega pomena za razvoj evropskega gospodarstva in s tem ustvarjanje novih delovnih mest. Evropska industrija za obstanek in nadaljnji razvoj potrebuje konkurenčne cene energije.

3.3 Ob upoštevanju navedenega je treba preveriti, da se poleg formalne uporabe uredb in direktiv, sprejetih od decembra 1996, upošteva tudi duh besedil, povezanih z notranjim energetskim trgom, in da se države članice zavzemajo za resnično konkurenco na regionalni, nacionalni in evropski ravni. EESO podpira pobude za poenostavitev uporabe in izboljšanje učinkovitosti distribucijskih omrežij s pospešitvijo standardizacije, kar je pogoj za obsežnejši razvoj na področju energije iz obnovljivih virov. Zavzema se tudi za razvoj infrastrukturnih povezav in spajanje trgov ter za večstransko sodelovanje, na primer z ustanovitvijo Coreso (usklajevanje elektroenergetskega omrežja v vzhodni Evropi), zametka evropskega distribucijskega centra za električno energijo.

3.4 Administrativno določene cene, ki se sprejemajo predvsem zaradi nacionalnih politik, so povezane s protekcionističnim pristopom, ki je v nasprotju z interesi EU; onemogoča namreč, da bi pri ravnanju potrošnikov upoštevali realne stroške energije. Države članice jih lahko uporabijo zgolj začasno, če to želijo. Potrošnikom in vlagateljem je treba poslati cenovne signale, iz katerih je razvidno realno gibanje stroškov (vključno z emisijami CO₂), da lahko v prihodnosti sprejemajo ustrezne odločitve. Cena energije v povezavi z realnimi stroški lahko pripomore k boljšemu obvladovanju porabe in k potrebnemu razvoju potrošnikov, ki bodo morali biti v okviru novega modela bolj dejavni.

3.5 Treba je tudi pojasniti in temeljito preoblikovati obdavčitev energije na lokalni in nacionalni ravni, ki se v državah EU zelo razlikuje. Pristojbine in DDV za električno energijo znašajo od 4,7 % v Združenem kraljestvu do 54,6 % na Danskem, ne da bi bila pri tem upoštevana energijska vsebnost proizvedene električne energije. EESO zato podpira pobude Komisije o enotni, pametnejši obdavčitvi energije v Evropi. Za uresničitev ciljev 20/20/20 in zmanjšanje emisij CO₂ za 80 do 95 % do leta 2050 bo treba vzpostaviti skupni davčni okvir, na podlagi katerega bo objektivno porazdeljena davčna obremenitev za energijo iz obnovljivih virov in fosilnih goriv, pri čemer bo v vsak proizvod vračunana njegova energijska vsebnost, upoštevan pa bo tudi njegov delež emisij CO₂.

3.6 Energetske revščine oziroma ranljivosti, ki ju čuti 13 % evropskih gospodinjstev (tj. 65 milijonov Evropejcev), pri vzpostavljanju notranjega energetskega trga ni mogoče prezreti. Konkurenca, ki je eden prvih ciljev takega trga, mora biti v interesu vseh potrošnikov v EU. To pomeni, da mora biti v ospredju državljan/potrošnik in da je treba čim prej oblikovati evropsko opredelitev energetske revščine, ki bi morala po zgledu evropske politike o državnih pomočeh spodbuditi oblikovanje nacionalnih podpornih politik. Evropska unija mora jasno razlikovati med politikami za preprečevanje energetske revščine, ki so nujno potrebne, in protekcionističnim oblikovanjem cen, ki je v nasprotju z duhom notranjega trga. EESO predlaga, da bi se na prihodnjem evropskem vrhu o energiji, ki bo maja 2013, osredotočili predvsem na to vprašanje in položili temelje za evropsko javno službo za energijo.

3.7 EESO meni, da so na področju energije pomembni predvsem izobraževanje, obveščanje in preglednost⁽¹⁾, s čimer bi potrošnikom omogočili, da bodo lahko sprejemali najustreznejše odločitve, in sicer tako z ekonomskega vidika kot z vidika energetske učinkovitosti, ter da bodo lahko izbrali najcenejše

ponudnike. Evropska unija mora začeti obsežno informacijsko kampanjo, s katero bo pojasnila skupne izzive ter evropskim potrošnikom na preprost in praktičen način zagotovila bistvene informacije.

3.8 EESO meni, da je za uspešno uvedbo pametnega merjenja nujna vključitev potrošnikov, kar lahko zagotovi večjo energetske učinkovitost. Še vedno pa je precej nerešenih vprašanj, na primer o tem, ali so potencialne koristi večje kot stroški za potrošnike, oziroma vprašanja o interoperabilnosti in varstvu podatkov. Rešiti bi jih bilo treba čim prej, in sicer v interesu vseh porabnikov energije.

3.9 Prihodnjega evropskega energetskega trga ne bi smela usmerjati zgolj ponudba; spodbujati mora tudi nižjo porabo v industriji in gospodinjstvih ter kar najbolj izkoristiti nove funkcije pametnih omrežij in števec. EESO se zato zavzema, da bi na evropski ravni oblikovali usklajene mehanizme zmogljivosti, s katerimi bi bilo mogoče izravnati konice porabe, zagotoviti delovanje evropskih sistemov električne energije (predvsem v obdobju konic porabe) in spodbuditi zmanjšanje porabe energije.

3.10 EESO poziva k resnični evropski razpravi o energetskem prehodu, s tem povezanih izzivih in stroških ter o tem, kako naj bi države članice organizirale tak prehod. Evropa ne more biti zgolj vsota 27 egoističnih energetske politik. EU mora biti sposobna oceniti, kakšne bodo posledice odločitev ene države za druge. Na tem področju je bistvenega pomena civilna družba. Dobro je tudi, da so na voljo različni forumi. Vzpostaviti je treba resničen evropski dialog o energiji, ki bo skladen z evropsko razsežnostjo in v katerem bodo sodelovale vse zainteresirane strani, zlasti v državah članicah.

V Bruslju, 13. februarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ UL C 191, 29.6.2012, str. 11–17.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o začasnem odstopanju od Direktive 2003/87/ES Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi sistema za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov v Skupnosti

(COM(2012) 697 final - 2012/328 (COD))

(2013/C 133/06)

Poročevalec: **Antonello PEZZINI**

Svet je 5. decembra 2012 sklenil, da v skladu s členom 192(1) Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o začasnem odstopanju od Direktive 2003/87/ES Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi sistema za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov v Skupnosti

COM(2012) 697 final - 2012/328 (COD).

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 29. januarja 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 487. plenarnem zasedanju 13. in 14. februarja 2013 (seja z dne 13. februarja) s 136 glasovi za in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Odbor ponovno poudarja, kot že tudi v drugih svojih mnenjih, da je za boj proti podnebnim spremembam svetovnih razsežnosti in za konkurenčnost evropskega letalskega prevoznitva treba najti globalno rešitev za trgovanje z emisijami, obenem z delujočim enotnim evropskim nebom in vrsto ureditev, skladnih s temi cilji.

1.2 Odbor zato pozdravlja pobudo, ki v pričakovanju zaključka mednarodnih pogajanj predvideva moratorij na uporabo sistema trgovanja z emisijami (ETS) za dohodne in odhodne lete iz Evropskega gospodarskega prostora (EGP).

1.3 Vendar EESO meni, da je pomembno, da se vse regije sveta dogovori o omejitvi emisij CO₂ v medregionalnih letih.

1.4 Odbor opozarja na nevarnosti za konkurenčnost evropskega prometa. V času tega moratorija, ki naj bi ga uvedli v Evropskem gospodarskem prostoru, bodo potniki na letih znotraj EU obdavčeni, drugi potniki pa ne.

1.5 Odbor zato poziva, naj Svet in Parlament ob podpori Komisije močno spodbudita iskanje hitre rešitve, ki bi temeljila na globalnem pristopu, da se prepreči nepravilno kaznovanje in

izkrivljanje konkurence, kar bi škodovalo razvoju konkurenčnosti in zaposlovanja, v jasnem nasprotju s strategijo Evropa 2020, ki jo podpirajo vsi.

2. Uvod

2.1 Evropsko direktivo 2008/101/ES, ki v evropski sistem trgovanja z emisijami CO₂ po letu 2012 vključuje tudi letalsko prevoznitvo, vključno z letalskimi prevozniki iz tretjih držav, je Sodišče EU v nedavni sodbi ocenilo kot zakonito. Na direktivo so se pritožili nekateri severnoameriški letalski prevozniki, ki so menili, da evropska zakonodaja krši več mednarodnih sporazumov⁽¹⁾.

2.2 Po mnenju sodišča „uporaba sistema za trgovanje s pravicami do emisij v letalstvu ne krši niti zadevnih načel mednarodnega običajnega prava niti Sporazuma o odprtem nebu.“ Evropska zakonodaja si torej prizadeva za uresničevanje ciljev iz Kjotskega protokola, ki je v okviru organizacije Združenih narodov **ICAO (Mednarodna organizacija za civilno letalstvo)** predvideval sklenitev dogovora o toplogrednih plinih iz letalskega prometa.

2.3 Kot odgovor na napredek pri mednarodnih pogajanjih in zato, da bi okoli njih ustvarila pozitivno ozračje, namerava Komisija neevropske lete *začasno* izvzeti iz **sistema trgovanja z emisijami**.

⁽¹⁾ Sodišče EU, sodba v zadevi C-366/10; *Air Transport Association of America* in drugi / Secretary of State for Energy and Climate Change; Luksemburg, 21. december 2011.

2.4 Sistem trgovanja z emisijami trenutno **določa**, da se podjetjem, za katera velja obvezno zmanjšanje emisij, dodelijo **pravice, enakovredne tonam CO₂**, ki jih lahko izpuščajo, pri čemer se jim **vsako leto dodeli manj pravic**. Podjetja, ki jim bo emisije uspelo zmanjšati bolj, kot so dolžna, bodo dobila več pravic, ki jih bodo lahko preprodala „manj uspešnim“ in tistim, ki jih najbolj potrebujejo. Direktiva o ETS je bila po letu 2012 razširjena tudi na letalstvo in na vse lete z odhodom ali prihodom na letališča v Evropi, z obveznostjo obračunavanja emisij in sodelovanja v mehanizmu ETS, pri čemer se rok za prvo vrnitev kvot izteče aprila 2013.

2.5 Da bi olajšali sklenitev sporazuma na svetovni ravni v okviru ICAO, je bilo treba predvideti začasno odstopanje od direktive EU o ETS, da bi preprečili, da bi bili sprejeti ukrepi zoper letalske prevoznike, ki ne izpolnjujejo zahtev o poročanju in skladnosti z direktivo, uvedenih pred 1. januarjem 2014 v zvezi z dohodnimi in odhodnimi leti z letališč v EU, za dejavnosti, katerih cilj ali odhod so letališča zunaj EU.

2.6 Vendar bi predlagana pot lahko zmanjšala konkurenčnost evropskega letalskega prometa v primerjavi z mednarodnim, in to prav v času gospodarske recesije: enoletna „zamrznitev“ zakonodaje o ETS naj se – v pričakovanju mednarodne ureditve področja emisij letalskega prometa (tržnega mehanizma na svetovni ravni) – ne bi nanašala na letalski promet znotraj Evrope.

2.7 Prav zato, da bi preprečili ta kaznovanja in izkrivljanja konkurence, Odbor meni, da bi morale biti to odstopanje zgolj začasno in se uporabljati samo za letalske prevoznike, ki niso prejeli brezplačnih kvot ali pa so vrnili vse kvote v zvezi s temi dejavnostmi v letu 2012. Iz istega razloga teh kvot ne bi smeli upoštevati pri izračunu ustreznih pravic.

3. Predlog Komisije

3.1 Cilj predlaganega sklepa je

— „ustaviti uro“, in sicer z začasnim odlogom uveljavljanja obveznosti letalskih prevoznikov, ki upravljajo dohodne in odhodne lete v Evropskem gospodarskem prostoru, v zvezi s trgovanjem z emisijami;

— zagotoviti, da se ne bo ukrepalo zoper letalske prevoznike, ki organizirajo dohodne in odhodne lete v EGP in ki ne izpolnjujejo zahtev iz Direktive 2008/101/ES glede poročanja in skladnosti, uvedenih pred 1. januarjem 2014;

— še naprej v celoti izvajati zakonodajo o ETS v zvezi z leti med letališči v EGP, v okviru skupne zaveze za boj proti podnebnim spremembam.

3.2 S predlogom naj bi poleg tega poskušali preprečiti izkrivljanja konkurence, in sicer tako, da bi to odstopanje uporabljali le za letalske prevoznike, ki niso prejeli brezplačnih kvot ali pa so vrnili vse kvote v zvezi s temi dejavnostmi v letu 2012.

4. Ugotovitve

4.1 Odbor je že v svojem prejšnjem mnenju, ki je za evropsko letalsko prevoznništvo temeljnega pomena, podprl

— globalno rešitev za trgovanje z emisijami,

— „Enotno evropsko nebo“, ki naj bi delovalo čim bolje, in

— ustrezno ureditev.

„Enotno evropsko nebo je bistvenega pomena tudi za konkurenčnost letalske industrije EU na svetovnem trgu.“⁽²⁾, če upoštevamo, da je letalsko prevoznništvo pomemben del evropskega gospodarstva, da na leto prepelje 748 milijonov potnikov in več kot 11 milijonov ton tovora ter da k BDP prispeva 359 milijard in ima več kot 5 milijonov zaposlenih.

4.2 Odbor zato podpira odločitve za uvedbo moratorija na izvajanje ETS za letalske prevoznike, ki upravljajo dohodne in odhodne lete v Evropskem gospodarskem prostoru, da bi prišli do sklenitve mednarodnih pogajanj, vendar meni, da se morajo vse regije po svetu dogovoriti za izvajanje ETS tudi v svojih medregionalnih letih.

⁽²⁾ CESE 1391-2011, UL C 376, 22.12.2011, str. 38.

4.3 Odbor opozarja na nevarnosti, ki bi lahko nastale za konkurenčnost evropskega prometa. V času, ko bo veljal moratorij za ETS, bodo potniki na letih znotraj EU v skladu z upravičenimi okoljskimi zahtevami obdavčeni, potniki iz drugih držav pa ne.

4.4 Glede na navedene ugotovitve Odbor poziva, da je treba hitro najti rešitev, ki bo temeljila na globalnem pristopu, ter preprečiti nepravilna kaznovanja in izkrivljanja konkurence. Če globalne rešitve glede trgovanja z emisijami ne bo, bi to nedvomno pomenilo še eno zavoro za evropski trg, ki bi bil še edini, za katerega bi veljala takšna ureditev.

V Bruslju, 13. februarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2011/92/EU o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje

(COM(2012) 628 final - 2012/0297 (NLE))

(2013/C 133/07)

Poročevalec: **Josef ZBOŘIL**

Evropski parlament in Svet sta 19. novembra 2012 oziroma 16. novembra 2012 sklenila, da v skladu s členom 192(1) Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2011/92/EU o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje

COM(2012) 628 final - 2012/0297 (NLE).

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 29. januarja 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 487. plenarnem zasedanju 13. in 14. februarja 2013 (seja z dne 13. februarja) s 116 glasovi za, 11 glasovi proti in 7 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Odbor pozdravlja, da je koncept presoje vplivov na okolje prispeval k izboljšanju stanja okolja v državah članicah in EU nasploh.

1.2 Učinkovitost sprejemanja tehničnih odločitev v zvezi z vplivom, ki ga ima nek projekt na okolje, je v veliki meri odvisna od kakovosti in neodvisnosti informacij, uporabljenih v dokumentaciji o presoji vplivov na okolje. Pri ocenjevanju kakovosti je treba upoštevati načelo sorazmernosti, kakovost pa je treba na podlagi konstruktivnega dialoga s civilno družbo zahtevati tudi od pooblaščenih organov.

1.3 Po mnenju Odbora je treba opozoriti, da bi lahko s tem povezani stroški – z vidika finančnih stroškov in predvsem časa – pomenili oviro za projekte MSP, zlasti če se v zvezi z zahtevo glede alternativnih možnosti ne upošteva načela sorazmernosti.

1.4 Direktivo o presoji vplivov na okolje bi bilo treba izvajati prožno in ob upoštevanju načela sorazmernosti, da bi lahko za projekte, katerih znani ali prvotno predvideni vplivi na okolje so zanemarljivi, postopki izdajanja okoljskega soglasja in gradbenih dovoljenj potekali hkrati. EESO pozdravlja in podpira ukrepe, ki jih je Komisija sprejela za izboljšanje pravne varnosti za vse, ki sodelujejo v postopku presoje vplivov na okolje.

1.5 EESO toplo pozdravlja predlog za natančno opredelitev časovnih okvirov za glavne faze, zahtevane v Direktivi (javno posvetovanje, odločitev o predhodni preveritvi, končna odločitev o presoji vplivov na okolje), in uvedbo mehanizma, da se zagotovi poenotenje in usklajitev postopkov presoje vplivov na okolje v celotni EU.

1.6 Po mnenju Odbora bi bilo treba pri odločanju o presoji vplivov na okolje spremljanje predvideti samo, kadar je to upravičeno in zgolj v nujno potrebnem obsegu.

1.7 EESO glede predloga za vključitev določbe o „prilagoditvi presoje vplivov na okolje novim izzivom“ meni, da se mora taka razširitev področja uporabe direktive nanašati na vse projekte s pričakovanim vplivom na vidike varstva okolja, za katere se izvaja presoja, pri čemer ima pomembno vlogo načelo sorazmernosti, različne faze priprave in izvajanja projekta pa so med seboj jasno ločene.

1.8 EESO podpira pravico državljanov do dostopa do informacij in sodelovanja v postopku presoje vplivov na okolje. Hkrati pa poziva, naj se postopkovna pravila o presoji vplivov projektov na okolje opredelijo tako, da se določbe direktive o presoji vplivov na okolje ne bi zlorabljale in uporabljale v nepoštenih namene ter da se časovni okviri ne bi po nepotrebnem podaljševali. EESO se v interesu vseh udeleženi strani zavzema za to, da se pritožbe preučijo v razumnem času.

2. Povzetek dokumenta Komisije

2.1 Direktiva 2011/92/EU, ki vsebuje harmonizirana načela za okoljsko presojo projektov z uvedbo minimalnih zahtev, prispeva k visoki ravni zaščite okolja in človeškega zdravja.

2.2 Treba je spremeniti Direktivo 2011/92/EU, da se okrepi kakovost postopka okoljske presoje, racionalizirajo različne faze postopka ter da se izboljšajo skladnost in sinergije z drugo zakonodajo Unije in njenimi drugimi politikami kot tudi s strategijami in politikami, ki so jih pripravile države članice na področjih nacionalne pristojnosti.

2.3 Ukrepi, ki so bili sprejeti z namenom preprečitve, zmanjšanja in, kjer je mogoče, izravnave pomembnih škodljivih učinkov na okolje, naj bi pripomogli k preprečevanju poslabšanja kakovosti okolja in vsakršne čiste izgube biotske raznovrstnosti v skladu z zavezami Unije v okviru Konvencije ter cilji in ukrepi strategije Unije za biotsko raznovrstnost do leta 2020.

2.4 Podnebne spremembe bodo še naprej povzročale škodo okolju in slabile gospodarski razvoj. Zato bi bilo ustrezno spodbujati okoljsko, družbeno in gospodarsko odpornost Unije, tako da bi se podnebne spremembe obravnavale na celotnem ozemlju Unije na učinkovit način. Odzive na prilagajanje na podnebne spremembe in njihovo blažitev je treba obravnavati na številnih področjih zakonodaje Unije.

2.5 Pri uporabi Direktive 2011/92/EU je treba zagotoviti konkurenčno poslovno okolje, zlasti za mala in srednja podjetja, da se ustvari pametna, trajnostna in vključujoča rast v skladu s cilji iz sporočila Komisije z naslovom *Evropa 2020 – Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast*.

2.6 Okoljsko poročilo projekta, ki ga mora pripraviti nosilec projekta, bi moralo vključevati presojo razumnih alternativ za predlagani projekt, vključno z verjetnim razvojem obstoječega

stanja okolja v primeru, da se projekt ne bi izvedel (osnovni scenarij), s čimer bi izboljšali kakovost postopka presoje in omogočili upoštevanje okoljskih vidikov že v zgodnjih fazah načrtovanja projekta.

2.7 Da se zagotovita transparentnost in odgovornost, bi bilo od pristojnega organa treba zahtevati, naj utemelji svojo odločitev, da za določeni projekt podeli soglasje za izvedbo, pri čemer navede, da je upošteval rezultate opravljenih posvetovanj in zbranih ustreznih informacij.

2.8 Treba bi bilo uvesti časovne okvire za različne faze okoljske presoje projektov, da se spodbudi učinkovitejšo odločanje in poveča pravna varnost, pri čemer se upoštevajo tudi narava, kompleksnost, lokacija in obseg predlaganega projekta. Taki časovni okviri v nobenem primeru ne bi smeli ogroziti visokih standardov za varovanje okolja, zlasti tistih, ki izvirajo iz druge okoljske zakonodaje Unije, ter učinkovitega sodelovanja javnosti in dostopa do pravnega varstva.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Odbor pozdravlja, da je koncept presoje vplivov na okolje prispeval k izboljšanju stanja okolja v državah članicah in EU nasploh. Ta koncept je horizontalni instrument okoljske politike in pravnega sistema EU in držav članic ter je konkreten primer zakonodajnega okvira na tem področju politike.

3.2 Predlog Komisije za nadaljnje izboljšanje sistema presoje vplivov projektov na okolje se opira na bogate izkušnje pri uporabi presoje vplivov na okolje po sprejetju prve direktive pred sedemindvajsetimi leti⁽¹⁾. Izvedeno je bilo tudi javno posvetovanje, katerega rezultati so prispevali k pripravi predlaganih sprememb in prilagoditvi določb kodificirane Direktive 2011/92/EU⁽²⁾ o presoji vplivov na okolje, da bi odpravili pomanjkljivosti, upoštevali trenutne okoljske in socialno-ekonomske spremembe in izzive ter Direktivo uskladili z načeli pametne pravne ureditve.

⁽¹⁾ UL L 175, 5.7.1985, str. 40–48.

⁽²⁾ UL L 26, 28.1.2012, str. 1.

3.3 Učinkovitost sprejemanja tehtnih odločitev v zvezi z vplivom, ki ga ima nek projekt na okolje, je v veliki meri odvisna od kakovosti informacij, uporabljenih v dokumentaciji o presoji vplivov na okolje, in kakovosti postopka presoje vplivov na okolje. Kakovost bi bilo treba objektivno opredeliti, zahteve v zvezi s kakovostjo pa bi bilo treba določiti v skladu z načelom sorazmernosti, tj. kakovost in obseg informacij, ki so na voljo v fazi razdelitve na območja. Poleg kakovostnih in neodvisnih informacij bi bilo treba od oseb, odgovornih za postopek, zlasti tistih, ki delujejo v okviru pooblaščenih organov, zahtevati, da imajo potrebne sposobnosti, ki jih stalno izboljšujejo. EESO poudarja, da bi bilo zaželeno opredeliti okoliščine, ko lahko državljeni zahtevajo drugo mnenje.

3.4 Medtem ko ni mogoče uporabljati enotnega pristopa, saj je povezava med vsakim predlaganim projektom in njegovim okoljem specifična, pa je treba okrepiti temeljna načela za zagotavljanje kakovostnejših podatkov, ki bodo omogočili ugotavljanje osnovnih informacij, presojo možnih vplivov in oceno alternativ ter večjo kakovost podatkov na splošno. Prožnost z vidika sorazmernosti zahtev mora odločilno prispevati k učinkovitosti postopkov presoje vplivov na okolje. To načelo je tudi temeljni pogoj za izboljšanje skladnosti z drugimi pravnimi instrumenti EU in za poenostavitev upravljanja, da se zmanjšajo nepotrebne upravne obremenitve.

3.5 Okrepitev izvajanja mora biti prednostna naloga, urejati pa ga mora skupni evropski okvir. Ta pa bi moral zagotavljati potrebno prožnost in biti prilagojen zlasti specifičnim lokalnim in regionalnim potrebam z vidika zdravja in varovanja okolja. Kar zadeva presojo čezmejnih vplivov projektov, pa mora biti ta okvir dovolj jasno opredeljen in razumljiv, da se preprečijo nezakoniti interesi.

3.6 Za presojo vplivov na lokalni, regionalni in nacionalni ravni je treba omogočiti dostop do kakovostnih podatkov na strateški ravni, da se zagotovi okvir za oceno na ravni posameznega projekta. Za zbiranje tovrstnih podatkov in zagotavljanje, da bodo dostopni vsem sektorjem za uporabo pri presoji vplivov, mora biti odgovorna državna uprava.

3.7 EESO izraža zadovoljstvo, da je Komisija v pripravljalni fazi preučila različne možnosti za potrebne spremembe direktive o presoji vplivov na okolje in da je predlog, pripravljen na podlagi izčrpnih analiz, temeljil na možnosti, katere ekonomski stroški in okoljske koristi so bili v skladu z oceno učinka sorazmerni. Vendar pa je po našem mnenju bistveno

poudariti, da bi se lahko izkazalo, da so s tem povezani stroški za MSP – z vidika finančnih stroškov in predvsem časa – lahko ovira, zlasti zahteva v zvezi z različnimi možnostmi, kar bi lahko celo pogubno vplivalo na projekt.

3.8 Direktivo o presoji vplivov na okolje bi bilo treba izvajati prožno in ob upoštevanju načela sorazmernosti, da bi lahko za projekte, katerih znani ali prvotno predvideni vplivi na okolje so zanemarljivi, postopki izdajanja okoljskega soglasja in gradbenih dovoljenj potekali hkrati, ter bi se tako preprečile prevelike in nepotrebne zamude v posameznih fazah postopka odobritve. To priporočilo je še toliko nujnejše zdaj, ko poteka postopek odobritve vseevropskih omrežij, ki so bistvenega pomena za povezavo trgov električne energije in plina ter za razvoj prometne infrastrukture.

4. Posebne ugotovitve

4.1 EESO odločno pozdravlja namero Komisije, da s predlagano revizijo direktive o presoji vplivov na okolje poveča usklajenost zakonodaje EU, med drugim tudi z ožjo opredelitvijo ključnih konceptov, kadar je to potrebno. Vendar pa bi morala nosilec projekta in pristojni organ za vsak posamezen projekt na podlagi načela sorazmernosti oceniti in se dogovoriti za seznam ustreznih informacij in izbirnih meril, ki jih je treba uporabiti za presojo vplivov na okolje (PVO).

4.2 Odbor pozdravlja tudi predlog za natančno opredelitev časovnih okvirov za glavne faze, zahtevane v Direktivi (javno posvetovanje, odločitev o predhodni preveritvi, končna odločitev o PVO), in uvedbo mehanizma, nekakšne točke, kjer se vse v zvezi s PVO ureja na enem mestu, da se zagotovi usklajitev ali skupno vodenje PVO z okoljskimi presojami. Vendar pa bi bilo škodljivo, če bi pristojnemu organu dovolili, da „osnovni“ trimesečni rok za izvedbo obveznega preverjanja podaljša za nadaljnje tri mesece. Predvsem je bistvenega pomena, da se uskladi postopek v celotni EU, hkrati pa se časovni okvir omeji na največ tri mesece in dodaten mesec, da pristojni organ predloži svoje ugotovitve.

4.3 EESO podpira predlog, da se državam članicam v izrednih primerih dovoli, da ne uporabijo presoje vplivov na okolje, čeprav je ta potrebna in upravičena. Odbor tudi pozdravlja ukrepe, ki jih je Komisija sprejela za izboljšanje transparentnosti in odgovornosti, pa tudi zahtevo, da pristojni organ ustrezno utemelji svojo odločitev (da izda soglasje ali ne) glede določenega projekta.

4.4 EESO pozdravlja in podpira ukrepe, ki jih je Komisija sprejela za izboljšanje pravne varnosti tistih, ki so udeleženi v postopku presoje vplivov na okolje. Vendar pa je Odbor prepričan, da je treba za doseg tega sprejeti zavezujoče časovne omejitve ne samo za posamezne faze postopka presoje vplivov na okolje, ampak tudi za dokončanje celotnega postopka in sprejetje odločitve o predlaganem projektu. Še posebej pomembno je, da se zmanjša nevarnost zlorab v glavnih fazah postopka presoje vplivov na okolje, kar bi povzročilo nepotrebne zamude pri sprejemanju odločitev in zmanjšalo pravno varnost tistih, ki so udeleženi v postopku.

4.5 EESO priporoča veliko previdnost pri uporabi alternativnih možnosti, o čemer se je že večkrat razpravljalo marsikje. Zagotovo je utemeljena in logična uporaba „osnovnega scenarija“, zlasti za naložbe v prenovo. Število alternativnih možnosti in podrobnosti glede njihove priprave morajo biti v skladu z obsegom in naravo projekta ter jih mora vnaprej potrditi pristojni organ.

4.6 Za okrepitev izvajanja je treba pozornost nameniti tudi naslednjim vprašanjem:

- zagotoviti upoštevanje učinkov na biotsko raznovrstnost v postopku predhodnega preverjanja. Ti učinki so namreč pogosto kumulativne narave in so z vidika obsega lahko neopazni, čeprav imajo lahko velike posledice;
- zagotoviti sodelovanje javnosti že od zgodnje faze presoje vplivov na okolje;
- pojasniti postopke, da bi vključili tudi stališča in strokovno znanje tretjih strani;
- zagotoviti neodvisnost in kakovost okoljskih izjav in presojo;
- oceniti in razjasniti primere, kjer predlagani blažilni ukrepi niso delovali in kjer je prišlo do resnih negativnih vplivov na okolje;
- zagotoviti, da se predlagani blažilni ukrepi dejansko izvedejo.

4.7 Problematična je tudi zahteva glede spremljanja: EESO meni, da bi bilo pri odločitvah o presoji vplivov na okolje spremljanje upravičeno predvideti samo v določenih primerih in zgolj v obsegu, ki je v skladu s členom 8(2) predlagane spremembe brez vsakega dvoma nujen za spremljanje ključnih dejavnikov vpliva med fazo izgradnje. Obstoječa zakonodaja o preprečevanju in nadzorovanju onesnaževanja (IPPC) namreč določa zahteve glede spremljanja, ko se projekt začne izvajati ali ko obrat začne delovati, te določbe pa se, na primer, uporabljajo tudi v direktivi o industrijskih emisijah.

4.8 EESO glede predloga za vključitev določbe o „prilagoditvi presoje vplivov na okolje“ meni, da se mora taka razširitev področja uporabe direktive nanašati na vse projekte s pričakovanim vplivom na vidike varstva okolja, za katere se izvaja presoja. EESO priporoča, da se upoštevajo naslednji vidiki:

4.8.1 Vpliv projektov z vidika varstva biotske raznovrstnosti bi bilo treba oceniti tako v primeru, da bo imel projekt vpliv na regionalni ravni kot tudi na lokalni ravni. Sicer že obstajajo pravni instrumenti za varstvo okolja (na primer nacionalni parki, naravni rezervati, območja NATURA 2000 itd.), kljub vsemu pa potrebujemo celovitejše ocenjevanje, kot ga omogoča postopek presoje vplivov na okolje, ki jo urejajo tako nacionalne kot evropske določbe.

4.8.2 Podnebne spremembe so globalni pojav, ki ima lokalne posledice in zato terja lokalne ukrepe. Ocenjevanje projektov z vidika globalnega vpliva na podnebne spremembe in spoprijemanje s slednjimi sta precejšnja izziva. V tem primeru je treba uporabiti načelo sorazmernosti in zagotoviti usmerjanje na nacionalni in lokalni ravni. Presoja na področju varstva podnebja bi se morala zato osredotočiti na dejanske neposredne vplive projekta na lokalno podnebje (raba zemljišč, vodni viri itd.) in na vplive na regionalni ravni. EESO meni, da je pomembno tudi vprašanje ocene možnosti za ublažitev predvidenih (lokalnih, regionalnih in globalnih) vplivov podnebnih sprememb.

4.8.3 V zvezi s tem EESO poudarja, da je predlagano merilo za presojo vpliva posameznega projekta na globalne podnebne spremembe, tj. emisije toplogrednih plinov, neustrezno. Zato poziva, naj se pripravijo smernice za uresničitev tega vidika in naj se tudi presoja vplivov na podnebne spremembe vključi v fazo strateške presoje vplivov načrtov in programov na okolje.

4.8.4 Presoje nevarnosti nesreč se ne bi smele osredotočati na popolnoma hipotetične primere ali na hipotetične kombinacije teh primerov. Tovrstna presoja ob upoštevanju načela sorazmernosti v bistvu ni nova zahteva, saj se bo še naprej nanašala na morebitne predvidljive naravne nesreče (poplave, požari velikega obsega, potresi itd.).

4.8.5 EESO meni, da je treba v presoji vplivov na okolje ocenjevati porabo (naravnih) virov v posameznih fazah postopka odobritve. Gospodarno ravnanje z viri je nedvomno inherentno ekonomsko načelo vsakega projekta, če naj bi obstajala kakršna koli možnost za njegovo izvedbo. Odkloni v biotski raznovrstnosti pa kažejo, da so kljub vsemu potrebni tudi proaktivni ukrepi, vendar ni na voljo dovolj informacij za tako oceno v fazi presoje vplivov na okolje. Potrebna sta

usmerjanje in zbiranje informacij, da bi ocenili ta vidik presoje vplivov na okolje. V skladu z direktivo o industrijskih emisijah je ocena porabe surovin, naravnih virov in energije pri naložbah v proizvodnjo vključena v celoten postopek izdaje dovoljenja, kar pa ne velja za upadanje biotske raznovrstnosti.

4.9 EESO podpira pravico državljanov do dostopa do informacij in sodelovanja v postopku presoje vplivov na okolje. Hkrati pa poziva, naj se postopkovna pravila o presoji vplivov projektov na okolje opredelijo tako, da se določbe direktive o presoji vplivov na okolje ne bi zlorabljale in uporabljale v nepoštenih namene ter da se časovni okviri ne bi po nepotrebem podaljševali. Rok za sprejetje odločitve (27 mesecev) je preprosto nesprejemljiv; to EU diskreditira kot primerno gospodarsko območje za nove naložbe.

V Bruslju, 13. februarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

PRILOGA I

k mnenju Odbora

Naslednje točke mnenja strokovne skupine so bile spremenjene ob upoštevanju amandmajev, ki jih je sprejela skupščina, čeprav so prejele vsaj četrtno glasov (člen 54(4) poslovnika):

Točki 1.1 in 3.1 (skupno glasovanje)

Odbor pozdravlja, da je koncept presoje vplivov na okolje pomembno prispeval k postopnemu, toda znatnemu izboljšanju stanja okolja v državah članicah in EU nasploh. Ta koncept je horizontalni instrument okoljske politike in pravnega sistema EU in držav članic ter je konkreten primer zakonodajnega okvira na tem področju politike.

Rezultat glasovanja

Za: 55

Proti: 41

Vzdržani: 19

Točki 1.2 in 3.3 (skupno glasovanje)

Učinkovitost sprejemanja tehničnih odločitev v zvezi z vplivom, ki ga ima nek projekt na okolje, je v veliki meri odvisna od kakovosti informacij, uporabljenih v dokumentaciji o presoji vplivov na okolje, in kakovosti postopka presoje vplivov na okolje. Težava pri tem pa je, kako osebe, ki sodelujejo v postopku, dojemajo kakovost. Kakovost bi bilo treba objektivno opredeliti, zahteve v zvezi s kakovostjo pa bi bilo treba določiti v skladu z načelom sorazmernosti, tj. kakovost in obseg informacij, ki so na voljo v fazi postopka na lokalni in regionalni ravni. Poleg kakovostnih informacij bi bilo treba od oseb, odgovornih za postopek, zlasti tistih, ki delujejo v okviru pooblaščenih organov, zahtevati, da imajo potrebne sposobnosti, ki jih stalno izboljšujejo.

Rezultat glasovanja

Za: 65

Proti: 44

Vzdržani: 13

Točka 3.4

Tako se ne sme uporabljati enoten pristop, saj je povezava med vsakim predlaganim projektom in njegovim okoljem specifična. Prožnost z vidika sorazmernosti zahtev mora odločilno prispevati k učinkovitosti postopkov presoje vplivov na okolje. To načelo je tudi temeljni pogoj za izboljšanje skladnosti z drugimi pravnimi instrumenti EU in za poenostavitev upravljanja, da se zmanjšajo nepotrebne upravne obremenitve.

Rezultat glasovanja

Za: 68

Proti: 51

Vzdržani: 11

Točka 4.6

Naslednja točka ni bila vključena v mnenje strokovne skupine:

4.6 Za okrepitev izvajanja je treba pozornost nameniti tudi naslednjim vprašanjem:

— zagotoviti upoštevanje učinkov na biotsko raznovrstnost v postopku predhodnega preverjanja. Ti učinki so namreč pogosto kumulativne narave in so z vidika obsega lahko neopazni, čeprav imajo lahko velike posledice;

- zagotoviti sodelovanje javnosti že od zgodnje faze presoje vplivov na okolje;
- pojasniti postopke, da bi vključili tudi stališča in strokovno znanje tretjih strani;
- zagotoviti neodvisnost in kakovost okoljskih izjav in ocen;
- oceniti in razjasniti primere, kjer predlagani blažilni ukrepi niso delovali in kjer je prišlo do resnih negativnih vplivov na okolje;
- zagotoviti, da se predlagani blažilni ukrepi dejansko izvedejo.

Rezultat glasovanja

Za: 70

Proti: 54

Vzdržani: 8

Točka 4.7 (se preštevilči v točko 4.8)

EESO glede predloga za vključitev določbe o „prilagoditvi presoje vplivov na okolje“ meni, da se mora taka razširitev področja uporabe direktive nanašati izključno na projekte z visokim in merljivim vplivom na vidike varstva okolja, za katere se izvaja presoja. EESO priporoča, da se upoštevajo naslednji vidiki:

Rezultat glasovanja

Za: 69

Proti: 52

Vzdržani: 11

Točka 4.7.1 (se preštevilči v točko 4.8.1)

Vpliv projektov z vidika varstva biotske raznovrstnosti bi bilo treba oceniti samo, če bo projekt imel vpliv vsaj na regionalni ravni ali če bo na lokalni ravni vplival na območja, ki so zaščitena s posebno zakonodajo (na primer nacionalni parki, naravni rezervati, območja NATURA 2000 itd.).

Rezultat glasovanja

Za: 71

Proti: 56

Vzdržani: 5

Točka 4.7.2 (se preštevilči v točko 4.8.2)

Podnebne spremembe so globalni pojav in le redki nosilci projektov imajo ustrezno znanje, da lahko svoje projekte ocenijo z vidika globalnega vpliva na podnebne spremembe. V tem primeru je zato treba uporabiti načelo sorazmernosti. Presoja na področju varstva podnebja bi se morala zato osredotočiti na dejanske neposredne vplive projekta na lokalno podnebje (raba zemljišč, vodni viri itd.) in na vplive na regionalni ravni. EESO meni, da je pomembno tudi vprašanje ocene možnosti za ublažitev predvidenih (lokalnih, regionalnih in globalnih) vplivov podnebnih sprememb.

Rezultat glasovanja

Za: 84

Proti: 53

Vzdržani: 6

Točka 4.7.3 (se preštevilči v točko 4.8.3)

V zvezi s tem EESO poudarja, da je predlagano merilo za presojo vpliva posameznega projekta na globalne podnebne spremembe, tj. emisije toplogrednih plinov, neustrezno. Zato poziva, naj se v skladu z načelom sorazmernosti presoja vplivov na podnebne spremembe vključi v fazo strateške presoje vplivov načrtov in programov na okolje ter naj se razširitev področja uporabe direktive PVO na globalne podnebne spremembe ne izvede.

Rezultat glasovanja

Za: 74

Proti: 51

Vzdržani: 7

Točka 4.7.5 (se preštevilči v točko 4.8.5)

EESO meni, da je še prezgodaj, da bi v presoji vplivov na okolje ocenjevali porabo (naravnih) virov v posameznih fazah postopka odobritve. Gospodarno ravnanje z viri je nedvomno inherentno ekonomsko načelo vsakega projekta, če naj bi obstajala kakršna koli možnost za njegovo izvedbo. Poleg tega ni na voljo dovolj informacij za tako oceno v fazi presoje vplivov na okolje. V skladu z direktivo o industrijskih emisijah je ocena porabe surovin, naravnih virov in energije pri naložbah v proizvodnjo vključena v celoten postopek izdaje dovoljenja.

Rezultat glasovanja

Za: 78

Proti: 53

Vzdržani: 6

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi posebnih pogojev za ribolov globokomorskih staležev v severovzhodnem Atlantiku in določb o ribolovu v mednarodnih vodah severovzhodnega Atlantika ter razveljavitvi Uredbe (ES) št. 2347/2002

(COM(2012) 371 final)

(2013/C 133/08)

Poročevalec: **Mário SOARES**

Svet in Evropski parlament sta 3. oziroma 11. septembra 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi posebnih pogojev za ribolov globokomorskih staležev v severovzhodnem Atlantiku in določb o ribolovu v mednarodnih vodah severovzhodnega Atlantika ter razveljavitvi Uredbe (ES) št. 2347/2002

COM(2012) 371 final.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 29. januarja 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 487. plenarnem zasedanju 13. in 14. februarja 2013 (seja z dne 13. februarja) z 89 glasovi za, 3 glasovi proti in 1 vzdržanim glasom.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) meni, da je ustrezno in nujno zagotoviti trajnost globokomorskih vrst in varstvo morskega dna. To je zapleteno vprašanje, katerega rešitev je treba sprejeti na podlagi zadostnih podatkov in znanstvene analize. Potreben je previdnostni pristop, da bi se izognili uporabi ribiške opreme, katere posledice niso dovolj znane in bi lahko povzročile dolgoročno škodo.

1.2 EESO poleg tega meni, da mora kakršnakoli sprememba tovrstnega ribištva upoštevati tako okoljsko kot družbeno-gospodarsko trajnost, saj je od njega odvisnih veliko delovnih mest, ne samo na morju, temveč tudi na kopnem, pa tudi sposobnost preživetja obalnih skupnosti. Vse zainteresirane strani morajo biti vključene v posvetovanja in pogajanja v zvezi z zasnovo ustreznih mehanizmov nadzora ribolovne dejavnosti in morajo sodelovati pri njihovem izvajanju v praksi.

1.3 Vključitev člena o odvzemu dovoljenj za ribolov v poglavje o dovoljenjih za ribolov – člen je trenutno vključen v poglavje o nadzoru – bi po mnenju EESO povečala koherenco predloga in odpravila morebitne nejasnosti glede vloge znanstvenih opazovalcev iz tega člena, ki jih v nobenem primeru ni dopustno šteti za nadzornike.

1.4 EESO ponovno poudarja, da morajo kakršnikoli ukrepi, ki se sprejmejo na tem področju, temeljiti na znanstvenih raziskavah, s čimer smo do zdaj prihajali do odličnih rezultatov.

2. Ozadje mnenja

2.1 Reforma skupne ribiške politike (SRP), ki jo je sprožila Evropska komisija ⁽¹⁾ z zeleno knjigo leta 2009 ⁽²⁾, vključuje druge spremembe uredb, ki urejajo skupno ribiško politiko za posamezna območja in/ali za posamezne vrste. V tej luči lahko razumemo tudi predlog, ki ga obravnava to mnenje in ki bi lahko v določenem smislu pomenil vključitev splošnih sprememb, ki jih je treba uveljaviti v SRP, v ribolov globokomorskih vrst v severovzhodnem Atlantiku, in sicer zlasti načel trajnosti in znanstvenega raziskovanja kot podlag za ribolovno dejavnost.

2.2 Z revizijo Uredbe Sveta (ES) št. 2371/2002 z dne 20. decembra 2002, ki je vključena v novi predlog, se uveljavlja vsebina resolucij Generalne skupščine Združenih narodov št. 61/105 in 64/71, ki pozivata države in regionalne ribiške organizacije, naj sprejmejo ukrepe, ki zagotavljajo varstvo občutljivih globokomorskih ekosistemov pred kakršnokoli škodo, ki bi lahko bila posledica ribolovne dejavnosti, s čimer naj bi odgovorno izkoriščanje virov postalo splošni standard za vse dejavnosti. Poleg tega pa Komisija s tem priznava potrebo po odpravi nekaterih pomanjkljivosti, ugotovljenih pri izvajanju veljavne uredbe.

⁽¹⁾ UL C 181, 21.6.2012, str. 183–195.

⁽²⁾ UL C 18, 19.1.2011, str. 53–58.

2.3 Vmes je Komisija glede na probleme, ki so bili ugotovljeni pri izvajanju Uredbe (ES) št. 2371/2002, objavila predpise, ki nekoliko spreminjajo njeno vsebino.

2.4 V tem smislu bi lahko izpostavili sporočilo z dne 29. januarja 2007, ki se nanaša na globokomorske staleže rib in na razliko med določenim celotnim dovoljenim ulovom in dejanskim ulovom, pri čemer je treba opozoriti, da je ta razlika posledica pomanjkanja trdne znanstvene podlage, tako glede vrst, naštetih v uredbi, kot glede dejanske zmogljivosti ladjevij, ki lovijo v vodah severovzhodnega Atlantika, katerih kvote so bile določene še pred to uredbo. V sporočilu je izražena tudi potreba po spremljanju in nadzoru tega ribolova s pomočjo sistemov VMS (satelitski sistemi za spremljanje ribiških plovil).

2.5 Uredba (ES) št. 199/2008, ki vzpostavlja okvir Skupnosti za zbiranje, upravljanje in uporabo podatkov v ribištvu, je v neki meri združila predloge Komisije za vzpostavitev programa Skupnosti, ki bi uresničil upravljanje in nadzor ribolova na znanstveni podlagi.

2.6 Uredba (EU) št. 1262/2012 o določitvi ribolovnih možnosti za plovila EU za nekatere staleže globokomorskih rib za leti 2012 in 2013 izpolnjuje obveznost določitve dvoletnih ribolovnih načrtov, saj določa celotni dovoljeni ulov in, kar je najpomembnejše, porazdelitev tega ulova.

3. Analiza predloga

3.1 Izhodišče predloga je priznanje nezadovoljivih rezultatov v zvezi s cilji Uredbe (ES) št. 2347/2002, zlasti kar zadeva:

- ranljivost številnih staležev globokomorskih rib,
- negativne učinke pridnenih vlečnih mrež v občutljivih morskih ekosistemih,
- visoke ravni neželenega ulova,
- težave pri določanju trajnostne ravni ribolovnega napora zaradi pomanjkanja znanstvenih podatkov.

3.2 EESO meni, da je lahko naraščanje števila smernic, sprejetih v zvezi s tem vse od začetka veljavnosti uredbe leta 2003,

povzročilo tako okoljsko kot gospodarsko škodo za ribiška plovila. Zato je treba težiti k poenostavitvi, stabilnosti predpisov in pravni varnosti za države članice ter vpletene gospodarske in socialne akterje, kar je hkrati splošno načelo za razpravo o novem predlogu.

3.3 Globokomorske ribe so lahko ulovljene načrtno ali kot prilov pri drugih vrstah ribolova. Splošni cilj predloga je zagotoviti čim bolj trajnostno izkoriščanje globokomorskih staležev ter hkrati zmanjšati vpliv takšnega ribolova na okolje in izboljšati bazo podatkov za znanstveno oceno. Za doseg omenjenega cilja je treba sprejeti vrsto ukrepov, naštetih v nadaljevanju.

3.4 Trajnostno izkoriščanje globokomorskih vrst

3.4.1 Kot splošno načelo velja, da se ribolovne možnosti določijo na ravni izkoriščanja vrst, ki je skladna z največjim trajnostnim donosom. Za doseg te trajnosti je treba sprejeti različne ukrepe: najprej je treba vzpostaviti sistem dovoljenj za ribolov, v okviru katerega mora vsak subjekt navesti eno ali več vrst z veljavnega seznama kot ciljno vrsto ribolova. EESO ugotavlja, da so sezname v tem predlogu, ki so rezultat sporazumov, sprejetih v okviru Komisije za ribištvo severovzhodnega Atlantika (NEAFC), veliko daljši od sedanjih in da vključujejo vrste ribolova, ki trenutno niso vključene v globokomorsko ureditev. Drugič, poudarjen je pomen znanstvenih podatkov, čeprav je treba opozoriti, da ima večina držav članic znanstvena združenja in organizacije, ki so opravili vzorno delo, ti rezultati pa služijo za uresničevanje trajnostnega ribištva.

3.4.2 Dovoljenja za ribolov so obvezni pogoj za sodelovanje pri globokomorskem ribolovu, pri čemer je po prehodnem obdobju dveh let uporaba ribolovnih orodij (pridnenih vlečnih mrež in zabodnih mrež) prepovedana. Plovila, ki so usmerjena na druge ciljne vrste, bodo lahko dostopala do teh območij z dovoljenjem za ribolov, ki dovoljuje prilov globokomorskih vrst do določenega praga.

3.4.3 Trenutno se lahko nekatere vrste, kot sta npr. krilati romb ali škamp, uspešno lovijo samo z vlečnimi mrežami. Če se to prepove na hitro in brez posvetovanja z zainteresiranimi stranmi, bo lahko prišlo do gospodarske izgube in izgube delovnih mest v tem sektorju. Po mnenju EESO bi lahko z boljšim poznavanjem in nadzorovanim ribolovom teh vrst skupaj z drugimi tehničnimi in podpornimi ukrepi dosegli trajnostno izkoriščanje ribolovnih virov tako z okoljskega kot družbenega in gospodarskega vidika. Zato bi bilo treba podpreti razširjanje novih načinov ribolova, ki omogočajo tehnične rešitve za zamenjavo sedanjih vlečnih mrež z drugimi načini globokomorskega ribolova.

3.5 Znanstvena podlaga

3.5.1 Ta cilj je stalno merilo celotne SRP: brez znanstvenega razumevanja morskega okolja in njegovih habitatov ni mogoče določiti ravni izkoriščanja, ki bi bile skladne s trajnostno rabo teh habitatov. Ribišтво je treba upravljati na podlagi stopenj izkoriščanja, določenih za doseg največjega trajnostnega donosa.

3.5.2 EESO se je že v mnenju o zeleni knjigi in v poznejših mnenjih na to temo zavzel za boljše znanstveno razumevanje morskega okolja in stanja staležev ter predlagal, naj regionalne ribiške organizacije usklajujejo raziskave in zbiranje podatkov.

3.5.3 EESO prav tako vztraja na svojem predlogu iz mnenja o financiranju SRP⁽³⁾, in sicer v smislu, da naj to opravljajo neodvisne znanstvene ustanove skupaj z ribiči ali ribiški organizacijami. V tej zvezi opozarja tudi na potrebo po vseživljenjskem usposabljanju za spodbujanje človeškega kapitala, zlasti z usmerjanjem mladih raziskovalcev na morsko področje.

3.6 Tehnični ukrepi za upravljanje ribištva

3.6.1 V skladu s predlogom bi se ribolovne možnosti, ki so trenutno določene kot omejitve ribolovnega napora ali kot omejitve ulova, določale izključno kot omejitve ribolovnega napora. V zvezi s tem EESO ponavlja, da bi bilo treba vsakršno omejitev znanstveno utemeljiti.

3.6.2 Države članice bodo sprejele ukrepe za preprečevanje povečanja ribolovne zmogljivosti in prilova ranljivih vrst ter za preprečevanje zavržkov.

3.6.3 Da bi preprečili diskriminacijo ribičev iz EU, za katere veljajo omejitve ulova ali ribolovnega napora, medtem ko njihova konkurenca iz drugih držav lahko lovi brez omejitev, EESO poziva Komisijo, naj si nenehno prizadeva za sprejemanje regionalnih sporazumov za ohranitev virov, ki bi bili zavezujoči za vse strani.

4. Posebne ugotovitve

4.1 EESO se strinja s Komisijo glede naslednjih elementov predloga:

- globokomorski ekosistemi in vrste so še posebej ranljivi za človeško dejavnost;
- ribiči že sodelujejo z znanstveniki pri raziskavah globokomorskega okolja in vrst in znanstveniki so redno prisotni na ribiških ladjah;
- glavni cilj predloga mora biti zagotavljanje trajnostnega izkoriščanja globokomorskih staležev in zmanjšanje vpliva tega ribolova na okolje, kar terja izboljšanje razpoložljivih informacij, ki bodo tudi osnova za znanstvene ocene in predpise o izkoriščanju teh voda;
- sistem dovoljenj za globokomorski ribolov je ustrezen instrument za nadzor dostopa do teh ribolovnih virov.

4.2 EESO poleg tega priznava, da lahko pridnene vlečne mreže ogrožajo ne le globokomorske vrste, temveč tudi morsko dno na občutljivih območjih. Vendar pa tega orodja ne smemo obravnavati kot vir vsega slabega, saj je ob pravilni uporabi edino, ki omogoča druge vrste ribolova, ne da bi ogrozili njihovo trajnost. EESO predlaga, da se določijo znanstvena merila za omejitve njegove uporabe.

4.3 Po mnenju EESO gre predlog v pravo smer, vendar mora vzpostaviti ustrezno ravnovesje med varstvom habitatov in ranljivih vrst ter trajnostnim izkoriščanjem virov z gospodarskega, družbenega in okoljskega vidika. Zato meni, da bi bila lahko prepoved pridnenih orodij (pridnenih vlečnih mrež in zabodnih mrež) nesorazmerna, če se ne bodo upoštevale znanstvene ocene.

4.4 EESO kot alternativo prepovedi predlaga uporabo mednarodnih smernic FAO za upravljanje globokomorskega ribolova na odprtem morju, katerih uporabo so ZN pozitivno ocenili na mednarodni ravni, zlasti v EU. Hkrati pozdravlja dejstvo, da Komisija priznava, da je treba finančno podpreti zamenjavo ribolovnih orodij in usposabljanje posadk, pri čemer je treba upoštevati gospodarsko in družbeno krizo v Evropi.

V Bruslju, 13. februarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽³⁾ UL C 299, 4.10.2012, str. 133–140.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o priporočilu Sveta o izvajanju širših smernic ekonomskih politik držav članic, katerih valuta je euro

(COM(2012) 301 final)

(2013/C 133/09)

Poročevalec: **Thomas DELAPINA**

Evropska komisija je 14. avgusta 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Priporočilo Sveta o izvajanju širših smernic ekonomskih politik držav članic, katerih valuta je euro

COM(2012) 301 final.

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 21. januarja 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 487. plenarnem zasedanju 13. in 14. februarja 2013 (seja z dne 13. februarja) s 161 glasovi za, 3 glasovi proti in 9 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja določitev širših smernic ekonomske politike za države euroobmočja, ki bodo zagotovile skladen okvir za nujno potrebno tesnejše povezovanje ter za boljše in učinkovitejše usklajevanje.

1.2 Odbor podpira tudi to, da so priporočila in preverjanje njihovega izvajanja prilagojeni posameznim državam. To bo omogočilo upoštevanje gospodarskih rezultatov in vzrokov za krizo, ki se od države do države razlikujejo.

1.3 Vendar pa želi EESO priporočilo o izvajanju širših smernic ekonomskih politik izkoristiti za to, da opozori na nujno reformo zasnove gospodarske politike, predvsem z vidika prenove smernic, ki se načrtuje v letu 2014. Prevladujoča mešanica makroekonomskih politik je po mnenju Odbora neuravnotežena, saj zanemarljivo pomen povpraševanja in pravične porazdelitve. Nekatera reformna prizadevanja kažejo znake stabilizacije finančnih trgov, kar bi moralo omogočiti, da se v okviru dosedanje usmeritve gospodarske politike nameni več poudarka politikam za rast in delovna mesta. Kljub temu sposobnost delovanja bančnega sektorja in finančnih trgov še ni znova popolnoma vzpostavljena. Poleg tega varčevalna politika sploh ne dopušča verodostojnega ekspanzivnega programa za zmanjšanje državnih dolgov in brezposelnosti. Ravno nasprotno: kriza se je zaostrovala in namesto da bi jo euroobmočje preraslo, je z varčevalnimi ukrepi vse bolj tonilo v recesijo s ponovnim padcem (*double dip recession*) in daljnosežnimi posledicami, ne le gospodarskimi, temveč tudi socialnimi. Zanemarjanje teh socialnih posledic pa dolgoročno še bolj ogroža rast evropskega gospodarstva.

1.4 Stabilizacijska prizadevanja nacionalne politike so obsojena na propad, če jih spodkopavajo dogajanje na finančnih trgih in špekulacije. Zato Odbor poziva k strožji ponovni regulaciji finančnih trgov ob upoštevanju bančnega sistema v senci, ki se bo usklajevala na ravni skupine G-20, ter k ponovnemu dimenzioniranju finančnega sistema, ki ga je treba spet prilagoditi potrebam realnega gospodarstva. Odbor se zavzema za „obnovo realnega gospodarstva“ v Evropi, s katero bodo spet postavljene v središče podjetniške dejavnosti in ne špekulantski motivi.

1.5 Verodostojna varnostna mreža, ki temelji na solidarnosti, pri čemer je zelo pomembno tudi zaupanje, ki si ga je treba prislužiti, bi lahko zagotovila, da bi bila vsakršna špekulacija v škodo problematičnim državam jalov poskus; to bi znižalo stroške financiranja teh držav. K temu lahko pripomorejo tudi skupne evropske obveznice ter zmanjšanje odvisnosti od bonitetnih agencij.

1.6 Ukrepi za konsolidacijo javnih financ, ki so potrebni iz več razlogov, kot so stroški pomoči bankam, ukrepi za oživitve gospodarstva ter pok nepremičninskega in gradbenega balona v nekaterih državah, imajo različno stopnjo nujnosti, zato je potreben širši in bolj prilagodljiv časovni okvir. Poleg tega morajo upoštevati učinke povpraševanja ter biti usklajeni s cilji strategije Evropa 2020 na področju socialne politike in politike zaposlovanja. Rast in zaposlovanje sta namreč osrednja dejavnika uspešne konsolidacije. Nizek proračunski primanjkljaj je predvsem rezultat ugodnega splošnega gospodarskega razvoja in trdnega upravljanja, ne pa pogoj zanju.

1.7 Vzdržnostna proračunska konsolidacija mora biti uravnotežena, in sicer tako, da po eni strani vzdržuje ravnovesje med učinki ponudbe in povpraševanja, po drugi pa enako upošteva odhodke in prihodke. Odbor izrecno opozarja, da celostni proračunski okvir („fiskalna unija“) vključuje ne le odhodke, temveč tudi prihodke države. Odbor poziva, da se na splošno znova razmisli ne le o sistemih odhodkov, temveč tudi o davčnih sistemih, ter pri tem upošteva pravično porazdelitev. Opozarja na vrsto možnih ukrepov za povečanje davčnih prihodkov, da se ohrani financiranje socialnih sistemov in v prihodnost usmerjenih naložb javnega sektorja v zaželenem obsegu. Zaželeno bi bila uskladitev davčnih osnov in sistemov za odmero davka na podlagi temeljitih analiz različnih gospodarskih sistemov v EU. To bi preprečilo izkrivljanje konkurence v Uniji, namesto da se s tekmovanjem v zniževanju davkov še naprej spodbujajo javnofinančni prihodki.

1.8 Odbor poziva k ponovnemu ovrednotenju fiskalnih multiplikatorjev v luči obsežnih mednarodnih raziskav, ki so pokazale, da se ti multiplikatorji v recesiji precej razlikujejo od države do države ter da imajo precej bolj negativen učinek na gospodarsko rast in zaposlovanje, kot pa se je doslej domnevalo. Politika bi morala bolj izkoristiti dejstvo, da so negativni multiplikatorski učinki na dohodek in zaposlovanje, povezani s prihodki, običajno nižji kot pri zmanjšanju odhodkov, zlasti če ti ukrepi prizadenejo skupine prebivalstva, ki so manj nagnjene k potrošnji. To bi lahko omogočilo ustvarjanje zaposlovanja in povpraševanja s proračunsko nevtralnimi prestrukturiranjem tako, da se sprostijo sredstva za ekspanzivne ukrepe, npr. za programe izobraževanja in zaposlovanja ter naložbe v industrijo, raziskave in socialne storitve. To pa spet pripomore k nujno potrebni krepitvi zaupanja podjetij in potrošnikov.

1.9 Predvsem v državah s presežkom bi tovrstni ukrepi ekspanzije spodbudili tudi uvoz. Njihovo usklajevanje na ravni EU bi bilo še veliko učinkovitejše, saj je stopnja uvoza euroobmočja v celoti vzeto (torej v primerjavi s tretjimi državami) bistveno nižja od stopnje v posameznih nacionalnih gospodarstvih.

1.10 Za dosego nujne simetrije je treba pri odpravljanju zunanjih ekonomskih ravnovesij države s presežkom pozvati, da dobiček iz izvoza preusmerijo v izboljšanje blaginje širokih slojev prebivalstva. Sledilo bi povečanje domačega povpraševanja, ki bi tudi pomagalo zmanjšati „uvozni primanjkljaj“ države.

1.11 Poleg zahtevanega novega pristopa k mešanici makroekonomskih politik lahko okrepijo povpraševanje in izboljšajo

gospodarsko uspešnost tudi strukturne reforme, zasnovane tako, da so s socialnega vidika sprejemljive.

1.12 Pri zmanjševanju zunanjih ekonomskih ravnovesij se na splošno ni smiselno osredotočati na cenovno konkurenčnost, ki je pogosto povezana s pozivi k brzdanju plač. Omejevanje rasti plač kot sredstva za spodbuditev izvoza v vseh državah euroobmočja nima samo pogubnih prerazporeditvenih učinkov, temveč tudi na splošno zmanjšuje povpraševanje in vodi v začaran krog, pri katerem so vse države poraženke.

1.13 Odbor znova poziva k plačni politiki, ki izkorišča vse možnosti za produktivnost, ter zavrača zahteve in posege države v avtonomno politiko kolektivnih pogajanj kot popolnoma nesprejemljive.

1.14 Drugi stroškovni dejavniki, ki so pogosto pomembnejši od plač, se večinoma zanemarjajo. Poleg tega se ne upošteva, da so za konkurenčnost pomembni tudi dejavniki, ki niso povezani s cenami. Evropa bo v globalni konkurenci uspešna samo, če bo imela „daljnovidno“ strategijo (*angl. high road strategy*) za ustvarjanje kakovostne dodane vrednosti. „Kratkovidna“ strategija (*angl. low road strategy*), ki bi temeljila na tekmovanju v zniževanju stroškov z drugimi območji sveta, bi bila obsojena na propad.

1.15 Evropski socialni model je s samodejnimi stabilizatorji sistema socialne varnosti na splošno pripomogel k premagovanju krize tako, da je podpiral povpraševanje in krepil zaupanje. Krčenje tega sistema pomeni tveganje, da bomo zdrsnili v globoko depresijo, kot se je zgodilo v tridesetih letih prejšnjega stoletja.

1.16 Odbor se na splošno zavzema za močnejšo vlogo socialnih partnerjev na državni in evropski ravni ter za tesnejše vseevropsko usklajevanje plačne politike, na primer z močnejšim uveljavljanjem makroekonomskega dialoga, ki bi ga bilo treba uvesti tudi v euroobmočju. Pri reviziji smernic bi bilo treba upoštevati, da lahko države z dobro delujočimi socialnimi partnerstvi bolje ublažijo posledice krize kot druge države.

1.17 Odbor poleg tega ponavlja svoj poziv k čim zgodnejšemu in obsežnemu vključevanju socialnih partnerjev ter drugih predstavniških organizacij civilne družbe v oblikovanje politik. Nujne spremembe in reforme bodo uspešne in sprejete samo, če bo prevladal občutek, da je breme pravično porazdeljeno.

1.18 Skratka, ugotoviti je mogoče naslednje: Evropa potrebuje nov model rasti, ki bo temeljil na boju proti nesprejemljivi brezposelnosti in bo zagotavljal dovolj možnosti za naložbe, usmerjene v prihodnost, ter za socialne in okoljske naložbe, ki ustvarjajo rast in povpraševanje. S proračunskim prestrukturiranjem in zagotavljanjem zadostne podlage za prihodke ob upoštevanju pravične porazdelitve je treba okrepiti socialne sisteme, da se poveča produktivnost ter stabilizirata povpraševanje in zaupanje. Takšen model rasti bo omogočil tudi vzdržnostno konsolidacijo javnih financ.

2. Ozadje

2.1 V priporočilu Sveta z dne 13. julija 2010 o širših smernicah ekonomskih politik držav članic in Unije so določene naslednje smernice (ki do leta 2014 ostanejo nespremenjene, zato da se glavna pozornost lahko nameni izvajanju):

- smernica 1: zagotavljanje kakovosti in vzdržnosti javnih financ;
- smernica 2: odprava makroekonomskih neravnovesij;
- smernica 3: zmanjšanje neravnovesij v euroobmočju;
- smernica 4: zagotavljanje čim večje podpore za raziskave in razvoj ter inovacije, krepitev trikotnika znanja in sprostitev potenciala digitalnega gospodarstva;
- smernica 5: učinkovitejša raba virov in zmanjšanje toplogrednih plinov;
- smernica 6: izboljšanje poslovnega in potrošniškega okolja ter posodabljanje in razvoj industrijske osnove za zagotovitev popolnega delovanja notranjega trga.

2.2 Tako je Komisija 30. maja 2012 predložila najnovejše priporočilo za priporočilo Sveta o izvajanju širših smernic ekonomskih politik držav članic, katerih valuta je euro. V njem je posodobila priporočila za splošno usmeritev gospodarske politike v euroobmočju. Poleg tega so bila pripravljena specifična priporočila za vsako od 27 držav članic posebej. Svet Evropske unije je ustrezne dokumente sprejel 6. julija 2012.

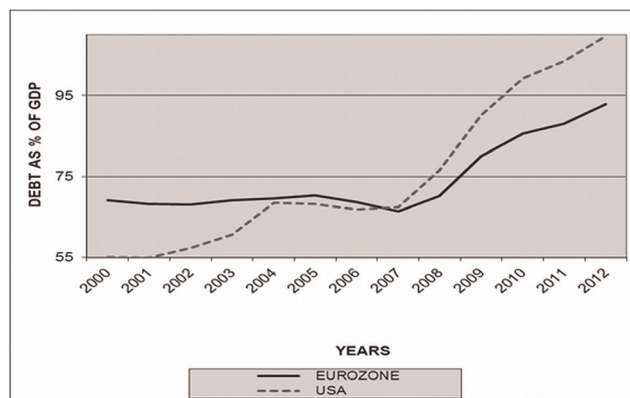
3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO pozdravlja prizadevanja Komisije za vzpostavitev skladnega okvira za nujno potrebno boljše usklajevanje evropskih gospodarskih politik. To je neizbežno, če se želimo znova trajno vrniti k rasti in zaposlovanju. Obstaja namreč nevarnost, da so ukrepi za zmanjšanje neravnovesij v posamezni državi lahko koristni, v euroobmočju kot celoti pa so lahko kontraproduktivni.

3.2 Zato je treba vprašanja obravnavati z vseevropskega vidika, nujna pa sta tudi evropsko razmišljanje in razumevanje. Odbor se strinja s Komisijo, da sta za resnično sodelovanje na področju gospodarske politike, vsaj v eurosкупini, nujna tesnejše povezovanje in učinkovitejše usklajevanje. Pri tem je treba upoštevati razlike v gospodarski uspešnosti držav članic (raven in rast BDP, stopnja brezposelnosti in njeno gibanje, višina in struktura proračunskega primanjkljaja in zadolženost, odhodki za raziskave in razvoj, socialni izdatki, saldo tekočega računa države, oskrba z energijo ...).

3.3 Kriza, ki traja že od leta 2008, se je začela v ZDA in se je nato razširila po vsem svetu. Razkrila je, da je bila struktura monetarne unije preveč oprta na tržne sile in da se z neravnovesji ne sooča, kot bi bilo treba. Kot je razvidno iz razvoja javnih proračunov v euroobmočju do leta 2008, pomanjkanje proračunske discipline na splošno ni bilo vzrok za krizo.

Razmerje med javnim dolgom in BDP v % (vir: AMECO 2012/11)

3.4 Primanjkljaj oz. raven zadolženosti sta se v euroobmočju v povprečju povečala šele zaradi obsežne uporabe javnih sredstev za reševanje finančnega sistema ter podporo povpraševanja in trga dela, ki sta se sesula zaradi finančne krize ⁽¹⁾, ter zaradi vse manjših prihodkov države, ki so bili predvsem posledica manjšega zaposlovanja. Ta vidik je posebnega pomena za razvoj strategij gospodarske politike, saj napačna diagnoza stanja pomeni tudi napačno zdravljenje. **Zato EESO načeloma pozdravlja oceno izvajanja smernic, ki upošteva razlike med posameznimi državami.** Ena sama rešitev nikakor ni primerna za vse, kajti tudi vzroki za krizo so v posameznih državah zelo različni.

3.5 Vendar pa želi EESO ob tej priložnosti opozoriti na **nujno reformo zasnovane gospodarske politike**, ki ne velja le za letne preglede, temveč je izredno pomembna tudi za naslednjo različico smernic ekonomske politike leta 2014.

3.6 Evropa je bila leta 2012 že peto leto v krizi. Evropska komisija je še v jesenski napovedi leta 2010, malo po tem, ko so bile pripravljene veljavne smernice, ocenila, da bo leta 2012 rast BDP v euroobmočju 1,6 %, stopnja brezposelnosti pa 9,6 %. V resnici pa je bilo leta 2012 euroobmočje v recesiji, stopnja brezposelnosti je narasla na več kot 11 %, v nekaterih državah pa se giblje celo okrog 25 %.

3.7 Nasprotno pa gospodarstvo v ZDA – sicer zmerno, toda vztrajno – raste s stopnjo 2 %. Rast podpirata nenehna močno ekspanzivna denarna politika ter socialna in fiskalna usmeritev vlade. Potrošnja, naložbe in industrijska proizvodnja močno napredujejo, tako da je stopnja brezposelnosti precej pod najvišjo vrednostjo, ki je bila zabeležena oktobra 2009 ⁽²⁾.

3.8 Medtem ko je bila v evropskem načrtu za oživitvev gospodarstva iz leta 2008, na katerega je še močno vplival zlom gospodarstva po bankrotu banke Lehman, priznana potreba po aktivni krepitvi domačega povpraševanja in regulaciji trgov, pa se je gospodarska politika naglo povrnila k svoji tradicionalni usmeritvi. Svarilo, ki ga je vedno znova izrekel tudi EESO, namreč da mora Evropa krizo prerasti in ne sme z varčevalnimi ukrepi zapluti v naslednjo krizo, je bilo prezrto; tako je *recesija s ponovnim padcem*, ki smo se je bali, postala resničnost.

3.9 Po eni strani je neuspeh evropske gospodarske politike povezan z neuspeho stabilizacijo finančnih trgov. Velika nihanja cen, visoke razlike v donosu državnih vrednostnih papirjev, previsoke dolgoročne obrestne mere in visoka raven likvidnosti, ki jo vzdržujejo banke, kažejo, da finančni sistem kljub prvim pomembnim korakom v smeri bančne unije še vedno ni začel znova delovati tako, kot bi moral. S tem povezana negotovost podjetij in potrošnikov pa še naprej hromi možnosti za rast.

3.10 Po drugi strani pa se gospodarski politiki ni uspelo spopasti s pomanjkanjem domačega in zunanega povpraševanja. Precejšnja zaostritev zahtev glede proračunske politike držav članic in prehod k restriktivni fiskalni politiki, ki je bil veliko prezgodnji in preveč radikalen, poleg tega pa je do njega prišlo še istočasno v vseh državah, sta oslabilila vse bistvene elemente domačega povpraševanja. In ker tudi najpomembnejši trgovinski partnerji, namreč druge države članice, izvajajo varčevalne ukrepe, je jasno, da so spodbude za rast, ki izhajajo iz tujega povpraševanja, ravno tako precej pičle. Slabitev domačega povpraševanja tako spremlja še obojestransko zmanjševanje možnosti za izvoz.

3.11 Sedanja **mešanica makroekonomskih politik** je neuravnotežena, saj zanemarija tako vidike, povezane s povpraševanjem, kot vidike, ki se nanašajo na porazdelitev. Gre za več ali manj isto politiko, ki je vodila že k neuspehu lizbonske strategije, saj je zanemarijala prenizko domače povpraševanje v ključnih velikih državah članicah ter vse večjo neenakost pri porazdelitvi. Enostransko je osredotočena na proračunsko konsolidacijo in strategijo zniževanja stroškov, da bi povečala cenovno konkurenčnost. Odbor sicer pozdravlja poziv Komisije k proračunski konsolidaciji, ki podpira rast, kar Komisija poudarja tudi v poznejših dokumentih, kot je letni pregled rasti 2013 ⁽³⁾. Vendar pa se zdi, da je ta poziv samo na papirju, kajti v praksi doslej še ni bilo dokazov za njegovo uresničitev.

3.12 Gospodarski politiki na evropski ravni ni uspelo uvesti ukrepov, s katerimi bi v okviru verodostojnega ekspanzivnega programa hkrati zagotovili zmanjševanje državnih dolgov in brezposelnosti. Izrazito zmanjšanje državnih odhodkov, predvsem na področju socialne države, in povišanje davkov, ki jih morajo plačevati vsi, imata za gospodarstva, ki se že tako krčijo, usodne posledice. Razpoložljivi dohodek se zmanjšuje in s tem tudi povpraševanje potrošnikov, proizvodnja in zaposlovanje. Tako varčevalna politika precej bolj zmanjšuje davčne prihodke,

⁽¹⁾ Podrobnejša in bolj diferencirana razlaga nastanka finančne in gospodarske krize v UL C 182, 4.8.2009, str. 71, točka 2.

⁽²⁾ Glej jesensko napoved Evropske komisije leta 2012.

⁽³⁾ COM(2012) 750 final.

kot se je prvotno domnevalo; to je moral v svoji najnovejši napovedi priznati tudi Mednarodni denarni sklad⁽⁴⁾. S tem se recesija še zaostrejuje in posledica so še večji proračunski primanjkljaji – začarani krog, ki mu še ni videti konca. Visoki gospodarski in socialni stroški pa se kažejo v stopnjah brezposelnosti, ki drastično naraščajo.

3.13 Jasno je, da so – predvsem zaradi stroškov pomoči bankam, ukrepov za oživitve gospodarstva ter v nekaterih državah poka nepremičninskega in gradbenega balona – v posameznih državah potrebne različne strategije za konsolidacijo, ki naj bi zagotovile vzdržnost javnih financ. Vendar EESO opozarja, da morajo biti programi za zmanjšanje dolga usklajeni s cilji za oživitve gospodarstva ter cilji na področjih sociale in zaposlovanja, določenimi v strategiji Evropa 2020. Rast in zaposlovanje sta osrednja dejavnika uspešne konsolidacije, medtem ko lahko radikalni varčevalni ukrepi – poleg tega, da povzročajo hude socialne pretrese – stopnjo zadolženosti celo povečajo.

3.14 Čeprav se Odbor v tem mnenju osredotoča predvsem na vidike mešanice makroekonomskih politik, pa se pri tem ne sme zanemariti pomena **strukturnih reform**. Socialno sprejemljive strukturne reforme morajo na področjih, kot so sistem obdavčevanja, oskrba z energijo, uprava, izobraževanje, zdravje, stanovanjska politika, promet in pokojnine, prispevati k povečevanju povpraševanja in gospodarske uspešnosti, pri čemer je treba upoštevati razlike v konkurenčnosti posameznih držav.

3.15 Tudi regionalna in strukturna politika morata v središče postaviti povečanje produktivnosti, da se omogoči posodabljanje oz. razvoj trajnostnega gospodarstva, ki temelji na industriji in storitvah. Na splošno je mogoče trditi, da je kriza manj prizadela države, v katerih ima industrija večji delež v celotnem gospodarstvu, kar nakazuje potrebo po ustreznih strategijah industrializacije.

3.16 Sicer pa želi Odbor razširiti prevladujočo razlago pojma „strukturne reforme“, ki je večinoma nekoliko ozka. Pri zahtevah po strukturnih reformah bi bilo treba na primer

upoštevati tudi strukturo regulacije finančnih trgov, strukturo usklajevanja davčnih sistemov ter strukturo javnofinančnih odhodkov in prihodkov.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Finančni sistem

4.1.1 EESO se strinja s Komisijo, ki poudarja pomen stabilizacije in nemotenega delovanja finančnih sistemov. Predpogoj za vsakršno uspešno premoščanje in preprečevanje kriz je, da špekulacije na finančnih trgih ne spodkopavajo in ne ogrožajo manevrskega prostora gospodarske politike. To pomeni, da sta nujna jase in učinkovit sistem nadzora ter strožja regulacija finančnih trgov (vključno z bančnim sistemom v senci), ki pomenijo večjo nevarnost za destabilizacijo kot pa premajhna konkurenčnost. Da se prepreči izmikanje sistemu, bi morali biti ustrezni ukrepi usklajeni v okviru skupine G-20. Finančne trge je treba zmanjšati na razumen obseg. Znova morajo služiti realnemu gospodarstvu in ne smejo z njim tekmovati⁽⁵⁾.

4.1.2 Za zmanjšanje stroškov financiranja držav v krizi, ki jih špekulacije umetno zvišujejo, si je treba po eni strani prizadevati za manjšo odvisnost od zasebnih bonitetnih agencij, po drugi pa za verodostojno varnostno mrežo, ki temelji na solidarnosti, pri čemer je zelo pomembno tudi zaupanje, ki si ga je treba prislužiti. Tako bi lahko zagotovilo, da bi bila vsakršna špekulacija v škodo problematičnih držav nesmiselna in s tem preprečena. Pred kratkim je bilo narejenih nekaj pomembnih korakov v to smer (najnovejši program Evropske centralne banke za odkup državnih obveznic, Evropski mehanizem za stabilnost, ki je dokončno stopil v veljavo in v celoti deluje ...). Tudi skupne evropske obveznice lahko pod primernimi okvirnimi pogoji pripomorejo k zmanjšanju proračunske stiske v državah v krizi⁽⁶⁾.

4.1.3 Odbor opozarja, da je treba pretrgati povezavo med komercialnimi bankami in državnim dolgom. Nadalje je treba s stabilizacijo finančnega sektorja preobrniti težnje k razdrobljenosti in ponovni nacionalizaciji finančnih trgov. K stabilizaciji lahko prispevajo tudi okrepljena prizadevanja za bančno unijo hkrati z učinkovitimi instrumenti za sanacijo in reševanje bank na evropski in nacionalni ravni⁽⁷⁾.

⁽⁴⁾ Mednarodni denarni sklad v napovedi z dne 9. oktobra navaja, da so imeli fiskalni multiplikatorji v krizi po vsej verjetnosti faktor od 0,9 do 1,7. Po prvotnih ocenah naj bi imeli faktor približno 0,5 (glej Mednarodni denarni sklad 2012, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/pdf/text.pdf>).

⁽⁵⁾ UL C 11, 15.1.2013, str. 34.

⁽⁶⁾ V zvezi z razpravami o stabilnostnih obveznicah, euroobveznicah, projektnih obveznicah ipd. glej UL C 299, 4.10.2012, str. 60 in UL C 143, 22.5.2012, str. 10.

⁽⁷⁾ UL C 44, 15.2.2013, str. 68.

4.2 Javni proračuni

4.2.1 Trajnostna proračunska konsolidacija mora biti usmerjena v ustvarjanje ravnovesja ne le med učinki ponudbe in povpraševanja, temveč tudi med odhodki in prihodki. V mnogih državah je poleg tega delo kot dejavnik prekomerno obremenjeno. Zato je treba na splošno premisliti ne le o sistemu odhodkov, temveč tudi o celotnem davčnem sistemu, pri čemer bo treba upoštevati vprašanja v zvezi s pravično porazdelitvijo med različne vrste dohodka in kapitala. To pomeni, da je treba terjati tudi ustrezen prispevek tistih, ki so imeli posebne koristi od napačnega razvoja na finančnih trgih in svežnjev ukrepov za reševanje bank, financiranih z denarjem davkoplačevalcev.

4.2.2 V zvezi s prihodki obstaja vrsta pristopov k ukrepom za zagotovitev nujnega povečanja davčnih prihodkov: davek na finančne transakcije (h kateremu je Odbor že večkrat pozval⁽⁸⁾), energetski in okoljski davek, zaprtje davčnih oaz⁽⁹⁾, odločen boj proti davčnim utajam, obdavčitev velikega premoženja, nepremičnin in dedovanja, obdavčitev bank za internalizacijo zunanjih stroškov⁽¹⁰⁾ ter uskladitev davčnih osnov in sistemov za odmero davka, da se odpravi izkrivljanje konkurence v Uniji. Ti pristopi bi morali nadomestiti sedanje tekmovanje v zniževanju davkov, ki spodkopava javnofinančne prihodke. Pogosto se spregleda, da celostni proračunski okvir („fiskalna unija“) zajema tudi vidike, povezane s prihodki, in ne le javnofinančne odhodke.

4.2.3 V nekaterih državah članicah je treba tudi precej povečati učinkovitost sistema pobiranja davkov.

4.2.4 Tradicionalni pristop k proračunski konsolidaciji pomeni zmanjšanje javnih odhodkov. Vendar pa trditev, da je zmanjševanje odhodkov uspešnejše kot povečanje prihodkov, še vedno ostaja le dogma. Praktične izkušnje v kriznih državah, kot je Grčija, kažejo, da je bilo upanje na t. i. „učinke, ki ne bi bili keynesianski“, zaman. Kajti pri krčenju odhodkov ne pride do kopičenja zasebnih naložb (t. i. *crowding-in*), ki bi bilo posledica večjega zaupanja, če je domače povpraševanje v celotni monetarni uniji zaradi varčevalne politike oslabiljeno. Poleg tega ima zmanjševanje izdatkov, npr. za socialne sisteme ali javne storitve, praviloma regresiven učinek: zaostruje neenako porazdelitev in zavira potrošnjo. Brez dvoma pa je mogoče zmanjšati nekatere neproduktivne izdatke, npr. za oboroževanje.

⁽⁸⁾ Nazadnje v UL C 181, 21.6.2012, str. 55.

⁽⁹⁾ UL C 229, 31.7.2012, str. 7.

⁽¹⁰⁾ Za zagotovitev, da stroškov bančnih kriz v prihodnje ne bodo plačevali davkoplačevalci.

4.2.5 Politika bi morala namesto tega bolj izkoristiti velike razlike med multiplikatorskimi učinki na dohodek in zaposlovanje, ki izhajajo iz različnih proračunskih ukrepov. Multiplikatorski učinki davčnih ukrepov so v skladu s skoraj vsemi empiričnimi študijami manjši od tistih, ki jih imajo ukrepi, povezani z odhodki. S politiko za ciljno povečanje državnih prihodkov bi bilo tako mogoče sprostiti sredstva, ki so nujno potrebna, npr. za programe zaposlovanja, zlasti mladih.

4.2.6 Takšna proračunsko nevtralna prerazporeditev sredstev bi nemudoma ustvarila zaposlovanje in povpraševanje, ne da bi obremenjevala javni proračun. Tovrstni ukrepi bi – poleg tega, da bi pozitivno učinkovali na domače gospodarstvo – pospeševali uvoz in s tem zagotavljali široke spodbude za celotno monetarno unijo, zlasti če bi jih sprejele države s presežkom.

4.2.7 Usklajevanje teh ekspanzivnih ukrepov na ravni EU bi bilo še veliko učinkovitejše, saj je stopnja uvoza euroobmočja na splošno (torej v primerjavi s tretjimi državami) bistveno nižja od stopnje v posameznih nacionalnih gospodarstvih.

4.3 Zunanja ekonomska neravnovesja

4.3.1 Da bi lahko zagotovili pravočasno ukrepanje ali odzivanje, je treba saldo tekočega računa države in njegove elemente spremljati z vidika šibkih točk v produktivnosti posamezne države članice ter z vidika problemov z zasebnim in javnim financiranjem, ki so s tem povezani. Pri odpravi neravnovesij v trgovinski bilanci pa je treba paziti na simetrijo: izvoz iz ene države pomeni uvoz v drugo državo. Torej ravnovesij ni mogoče odpraviti zgolj z ukrepi za zmanjšanje v državah s primanjkljajem; tudi države s presežkom morajo ukrepati, in sicer morajo s krepitvijo domačega povpraševanja spodbujati uvoz, s tem pa zmanjševati svoj „uvozni primanjkljaj“.

4.3.2 Izjema pri tem je z evropskega vidika zlasti področje energije, na katerem imajo dejansko vse države članice velik primanjkljaj v trgovinski bilanci⁽¹¹⁾. Preoblikovanje evropskega notranjega trga ob upoštevanju ekološkega vidika tako, da bi se v Evropi izkoriščali lastni alternativni viri energije, bi moralo zmanjšati odvisnost od uvoza fosilnih goriv. Poleg tega imajo države na južnem obrobju prav na področju sončne energije možnost, da izboljšajo salde trgovinskih bilanc znotraj Evrope.

⁽¹¹⁾ EU-27: 2,5 % BDP v letu 2010.

4.3.3 V prizadevanjih za zmanjšanje zunanega gospodarskega primanjkljaja se večinoma pripisuje prevelik pomen cenovni konkurenčnosti. Tvegano bi bilo, če bi namenjali poudarek zgolj njej: „nemški model“ (brzdanje rasti plač za spodbujanje izvoza oz. zmanjševanje uvoza) kot recept za vse države lahko glede na velik delež notranje trgovine v euroobmočju vodi samo v tekmovanje v zniževanju standardov (*t. i. race to the bottom*).

4.3.4 Različen razvoj stroškov dela na enoto na splošno velja za enega glavnih vzrokov za krizo; iz tega izhaja zahteva po zmanjšanju stroškov za plače. Ne glede na zelo negativne prerazporeditvene učinke zmanjševanja deleža plač, ki slabi povpraševanje, se pri tem zanemarljivo tudi drugi pomembni stroškovni dejavniki (kot so stroški energije, materiala in financiranja) ⁽¹²⁾.

4.3.5 Realni stroški dela na enoto so se na primer na Portugalskem, v Španiji in Grčiji v obdobju pred krizo od leta 2000 do 2007 zmanjševali ⁽¹³⁾. Očitno je pretirano nominalno povečevanje dobičkov ravno tako poganjalo cene v višine kot nominalno povečevanje plač.

4.3.6 Skoraj 90 % celotnega povpraševanja v EU še vedno nastaja v državah članicah. V zvezi z gibanjem plač zato EESO potrjuje stališče, ki ga je izrazil v mnenju o letnem pregledu rasti 2011: „Ustrezna plačna politika ima pri iskanju izhoda iz krize ključno vlogo. Prilagajanje rasti plač skupni rasti produktivnosti v državi z vidika celotnega gospodarstva zagotavlja v makroekonomskem okviru ravnovesje med ustreznim povečevanjem povpraševanja in ohranjanjem cenovne konkurenčnosti. Socialni partnerji si morajo zato prizadevati za preprečevanje zniževanja plač v smislu politike, ki temelji na iskanju koristi na škodo drugih (*t. i. politika beggar thy neighbour*), in namesto tega plačno politiko usmeriti v produktivnost“ ⁽¹⁴⁾.

4.3.7 Poleg tega se ponavadi podcenjuje pomen dejavnikov, ki niso povezani s cenami, za konkurenčnost ⁽¹⁵⁾. V zvezi s tem je treba opozoriti na to, kako Evropska komisija opredeljuje pojem „konkurenčnost“: „sposobnost gospodarstva, da prebivalstvu trajno zagotovi visok in vedno višji standard ter visoko raven zaposlenosti“ ⁽¹⁶⁾.

4.3.8 Pomen prihodkov od premoženja se je v državah v krizi povečal, nenazadnje zaradi močno povečanih obrestnih

⁽¹²⁾ Tako v izvoznem gospodarstvu v Španiji plače pomenijo le 13 % vseh stroškov. Vir: Carlos Gutiérrez Calderón/ Fernando Luengo Escalonilla, *Competitividad y costes laborales en España* (Konkurenčnost in stroški dela v Španiji), študije fundacije 49 (2011, <http://www.lmayo.ccoo.es/nova/files/1018/Estudio49.pdf>).

⁽¹³⁾ Glej Statistical Annex of European Economy, jesen 2012.

⁽¹⁴⁾ UL C 132, 3.5.2011, str. 26, točka 2.3.

⁽¹⁵⁾ UL C 132, 3.5.2011, str. 26, točka 2.2.

⁽¹⁶⁾ COM(2002) 714 final (*op. prev.: dokument ni preveden v slovenščino*).

mer za državne vrednostne papirje. Pri analizi neravnovesij se zato ne sme upoštevati zgolj razvoja trgovinske bilance.

4.4 Evropski socialni model in socialni dialog

4.4.1 Evropski socialni model je v okviru svetovne konkurence primerjalna prednost Evrope. Socialna država namreč pripomore tudi k gospodarskemu uspehu, če se gospodarski rezultati in socialno ravnovesje ne obravnavajo kot nasprotje, temveč velja prepričanje, da se medsebojno podpirajo.

4.4.2 Samodejni stabilizatorji sistemov socialne varnosti so v Evropi pomagali pri obvladovanju krize, podpirali povpraševanje in preprečili zdrs v depresijo, kot se je to zgodilo v tridesetih letih prejšnjega stoletja. Sistemi socialnega varstva so zelo pomembni tudi s psihološkega vidika, saj zmanjšujejo nevarnost, da bodo ljudje iz strahu varčevali, in tako stabilizirajo potrošnjo.

4.4.3 V nekaterih državah z dobro delujočim socialnim dialogom (npr. Avstriji, Nemčiji in na Švedskem) so socialni partnerji bistveno prispevali k ublažitvi grozečega naraščanja brezposelnosti, ki je bilo posledica upada proizvodnje. Poleg podpore v obliki ukrepov gospodarske in socialne politike so namreč tudi sporazumi, ki so jih sprejemali socialni partnerji v posameznih podjetjih in panogah, močno pripomogli k temu, da so se ohranila sklenjena delovna razmerja (npr. s skrajšanjem delovnega časa, zmanjšanjem nadur, izkoristkom dopusta in študijskega dopusta ...). Te izkušnje je treba upoštevati pri reviziji smernic in v letnih poročilih za posamezne države.

4.4.4 Evropske vlade bi morale okrepiti vlogo socialnih partnerjev na evropski in nacionalni ravni, slednje pa bi bilo treba podpreti v močnejših prizadevanjih za vseevropsko usklajevanje plačne politike. V ta namen si je treba prizadevati tudi za okrepitev makroekonomskega dialoga, ki bi ga bilo treba uvesti tudi v euroobmočju.

4.4.5 Avtonomijo kolektivnih pogajanj je treba vsekakor zagotavljati tudi v krizi: plačno politiko je treba oblikovati ob upoštevanju te avtonomije, ki jo imajo združenja delodajalcev in delojemalcev, pristojna za kolektivne pogodbe. Zahteve ali celo posege države, npr. zmanjšanje plač, ki ga predpiše država, je treba zavrniti kot nesprejemljive ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁷⁾ UL C 132, 3.5.2011, str. 26, točka 2.4.

4.4.6 Poleg strani v kolektivnih pogajanjih je treba priznati tudi pomembno vlogo drugih predstavniških organizacij civilne družbe, npr. potrošnikov. Te so nepogrešljive zlasti v kriznem obdobju, saj govorijo v imenu državljanov in kot partnerji v civilnem dialogu.

4.4.7 Nujne spremembe in reforme bodo uspešne samo, če bo vzpostavljeno ravnovesje med gospodarskimi in socialnimi cilji in če bo prevladal občutek, da je breme pravično porazdeljeno (med državami, različnimi dohodkovnimi skupinami, kapitalom in delom, panogami, različnimi skupinami prebivalstva ...). Pravičnost in socialno ravnovesje sta predpogoja za to, da bodo ukrepi za konsolidacijo sprejeti; v nasprotnem primeru je ogrožena socialna kohezija, populizem in protievropska naravnost pa se lahko nevarno okrepi. Odbor pri tem ponavlja nujno priporočilo, da je treba socialne partnerje in druge predstavniške organizacije civilne družbe čim prej in obsežno vključiti v oblikovanje politike.

V Bruslju, 13. februarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o medicinskih pripomočkih in o spremembi Direktive 2001/83/ES, Uredbe (ES) št. 178/2002 in Uredbe (ES) št. 1223/2009

(COM(2012) 542 final - 2012/0266 (COD)),

predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o *in vitro* diagnostičnih medicinskih pripomočkih

(COM(2012) 541 final - 2012/0267 (COD))

in sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Varni, učinkoviti in inovativni medicinski pripomočki ter *in vitro* diagnostični medicinski pripomočki v korist pacientov, potrošnikov in zdravstvenih delavcev

(COM(2012) 540 final)

(2013/C 133/10)

Poročevalec: **Cveto STANTIČ**

Svet in Evropski parlament sta 15. oktobra 2012 oziroma 22. oktobra 2012 sklenila, da v skladu s členoma 114 in 168(4)(c) Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o medicinskih pripomočkih in o spremembi Direktive 2001/83/ES, Uredbe (ES) št. 178/2002 in Uredbe (ES) št. 1223/2009

COM(2012) 542 final - 2012/0266 (COD).

Svet in Evropski parlament sta 15. oktobra 2012 oziroma 22. oktobra 2012 sklenila, da v skladu s členoma 114 in 168(4)(c) Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

*Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o *in vitro* diagnostičnih medicinskih pripomočkih*

COM(2012) 541 final - 2012/0267 (COD).

Komisija je 26. septembra 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

*Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Varni, učinkoviti in inovativni medicinski pripomočki ter *in vitro* diagnostični medicinski pripomočki v korist pacientov, potrošnikov in zdravstvenih delavcev*

COM(2012) 540 final.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 5. februarja 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 487. plenarnem zasedanju 13. in 14. februarja 2013 (seja z dne 14. februarja) s 136 glasovi za in 5 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO poudarja, da je zdravje izrednega pomena za evropske državljane, in potrjuje, da imajo *medicinski pripomočki* (v nadaljevanju MP) ⁽¹⁾ in *in vitro diagnostični medicinski pripomočki* (v nadaljevanju IVDMP) ⁽²⁾ bistveno vlogo pri preprečevanju, diagnosticiranju in zdravljenju bolezni. Ti pripomočki so osrednjega pomena za naše zdravje in kakovost življenja ljudi, ki trpijo za boleznijo ali invalidnostjo in morajo s tem živeti.

⁽¹⁾ Medicinski pripomočki so izdelki, kot so samolepilni obliži, kontaktne leče, slušni pripomočki, zobozdravstveni polnilni material, kolčne proteze, tehnično zahtevne naprave, kot so rentgenske naprave, srčni spodbujevalniki itd.

⁽²⁾ *In vitro* diagnostični medicinski pripomočki so naprave za zagotavljanje varnosti krvnih testov, ugotavljanje nalezljivih bolezni (npr. virusa HIV), spremljanje stanja bolezni (npr. sladkorne bolezni) in za kemijske preiskave krvi.

1.2 EESO pozdravlja, da Komisija prenavlja obstoječi regulativni sistem, pri čemer ne poenostavlja zgolj okvira, ampak vzpostavlja tudi učinkovitejša pravila za okrepitev postopka odobritve pred dajanjem na trg in zlasti nadzora po dajanju na trg. Z ozirom na nedavni škandal s prsnimi vsadki neustrezne kakovosti, zaradi česar je Evropski parlament junija 2012 sprejel resolucijo, pa tudi na druge velike težave z medicinskimi pripomočki in vsadki z visoko stopnjo tveganja, se EESO pri navedenih izdelkih, enako kot Evropski parlament, ⁽³⁾ dodatno zavzema za zelo kakovosten postopek pred njihovim dajanjem v promet. To izpolnjuje tudi zahteve državljanov glede varnosti pacientov in učinkovitosti.

1.3 Za MP z visoko stopnjo tveganja (razred III in pripomočki za vsaditev) in IVDMP z visoko stopnjo tveganja je treba pred dajanjem v promet opraviti ustrezen, visokokakovosten in za celotno EU enoten postopek odobritve, pri katerem je treba z rezultati zelo kakovostnih kliničnih raziskav dokazati varnost, učinkovitost ter pozitivno razmerje med tveganjem in koristmi. Te rezultate je treba hraniti v javno dostopni centralni podatkovni zbirki. Za medicinske pripomočke z visoko stopnjo tveganja in IVDMP, ki so že v prometu, je treba zagotoviti skladnost s členom 45 predlagane uredbe, da se dokaže varnost in učinkovitost pripomočka.

1.4 EESO odločno podpira, da se kot pravna oblika uporabi **uredba** in ne **direktiva**, da bi tako zmanjšali manevrski prostor za različna tolmačenja v posameznih državah članicah ter zagotovili več enakopravnosti za evropske paciente in enake izhodiščne pogoje za dobavitelje.

1.5 Poleg varnosti je za paciente zelo pomemben tudi **hiter dostop do najnovjših medicinskih tehnologij**. Velike zamude pri dostopu do novih pripomočkov bi škodile pacientom in omejevale njihove možnosti zdravljenja (ki so morda nujne za ohranjanje življenjskih funkcij) ali vsaj preprečevale, da zmanjšajo svojo invalidnost in izboljšajo kakovost svojega življenja.

1.6 EESO poudarja, da sta sektorja MP in IVDMP, ki imata velike inovacijske zmogljivosti in visokokvalificirana delovna mesta, pomemben del evropskega gospodarstva in lahko znatno prispevata k izvajanju strategije Evropa 2020 in njenih vodilnih pobud. Zato je ustrezna zakonodaja bistvenega pomena, ne samo za zagotovitev čim višje ravni varovanja zdravja, ampak tudi inovativnega in konkurenčnega okolja za ta sektor, v katerem je 80 % proizvajalcev malih, srednje velikih in mikro podjetij.

1.7 EESO podpira visoke standarde pri postopkih odobritve za MP in IVDMP z visoko stopnjo tveganja pred dajanjem na trg, v okviru katerih je treba z rezultati ustreznih kliničnih testov in raziskav dokazati varnost in učinkovitost. Vendar pa izraža zadržke glede uvajanja centraliziranega sistema odobritve pred dajanjem na trg v Evropi, ki bi povzročil nadaljnje zamude pri izdajanju odobritev, pacientom onemogočil hiter dostop do najnovjše medicinske tehnologije, občutno povečal stroške MSP in ogrozil njihove inovacijske zmogljivosti.

1.8 Če naj se povečajo zahteve za odobritev MP in IVDMP, je treba to storiti na pregleden in predvidljiv način, ki ne bo nadalje ogrožal učinkovitosti regulativnega procesa in zmanjšal obsega prihodnjih inovacij.

1.9 EESO pozdravlja uvedbo **enotne identifikacije pripomočkov**, ki bi se uporabljala za vse medicinske pripomočke, s tem pa omogočila hitrejšo identifikacijo in boljšo sledljivost. EESO bi pozdravil tudi polno delujoče **orodje za centralno registracijo (Eudamed)**, s katerim bi preprečili podvajanje registracij in znatno zmanjšali stroške za MSP.

1.10 EESO podpira **okrepitev položaja pacientov**. Da bi zagotovili ustrezno finančno kritje v primeru škode, bi moral oškodovanec imeti pravico neposredno predložiti svoj zahtevek in pridobiti polno nadomestilo. Ko morajo pacienti dokazovati škodo zaradi medicinskih pripomočkov z napako, bi moral proizvajalec pacientu (in/ali plačniku, ki mora kriti stroške zdravljenja) dati na voljo vso potrebno dokumentacijo in informacije glede varnosti in učinkovitosti zadevnega pripomočka. EESO poleg tega Komisijo poziva, naj zagotovi ustrezen mehanizem za plačilo odškodnine, ki ne bo povzročil znatnega povečanja cen medicinskih pripomočkov.

1.11 EESO ugotavlja, da je bila v okviru predlagane uredbe predvidena dokaj **majhna vključenost civilne družbe**. Ni dovolj, da je civilna družba v začasnih podskupinah, ki jih je oblikovala novoustanovljena Koordinacijska skupina za medicinske pripomočke, prisotna zgolj kot opazovalka. EESO predlaga, naj se ustanovi **„svetovalni odbor“**, v katerem bi bili predstavniki legitimnih udeleženih strani, organiziranih na evropski ravni. Tak odbor bi deloval vzporedno in v sodelovanju s Koordinacijsko skupino za medicinske pripomočke ter Komisiji in državam članicam svetoval glede različnih vidikov medicinske tehnologije in izvajanja zakonodaje.

⁽³⁾ Resolucija z dne 14. junija 2012 (2012/2621(RSP)); P7_TA-PROV(2012)0262.

1.12 EESO želi opozoriti, da je treba v predlagane uredbe vključiti ustrezne določbe v zvezi z **izobraževanjem in usposabljanjem zdravstvenih delavcev** v skladu s priporočili iz sklepov Sveta o inovacijah v sektorju medicinskih pripomočkov ⁽⁴⁾.

1.13 **Ustrezna povezanost z drugimi pravnimi dosjeji in organi:** EESO poudarja, da je treba v skladu z nedavnim mnenjem EESO ⁽⁵⁾ zagotoviti, da se nova pravila za študije klinične učinkovitosti za IVDMP – pripomočke za dopolnilno diagnostiko ustrezno uskladijo s pravili, ki bodo opredeljena v zdaj obravnavanem novem okviru za klinično preizkušanje zdravil.

1.14 **Interna testiranja za IVDMP:** EESO priporoča, da se načelo ocenjevanja tveganj in koristi medicinskih pripomočkov uporabi za vse proizvode, ne glede na to, ali se tržijo ali pa razvijajo in uporabljajo zgolj znotraj institucije (interno testiranje).

1.15 Učinke uredb bi morale tri leta po začetku njihove veljavnosti skupaj formalno preveriti oblasti in udeležene strani iz civilne družbe za zagotovitev, da so cilji uredb izpolnjeni.

2. Uvod in ozadje

2.1 MP in IVDMP bistveno prispevajo k preprečevanju, diagnosticiranju in zdravljenju bolezni. Ti pripomočki so osrednjega pomena za naše zdravje in kakovost življenja ljudi, ki trpijo za invalidnostjo.

2.2 Sektorja MP in IVDMP sta pomemben inovativni del evropskega gospodarstva. Njuna letna prodaja znaša približno 95 milijard EUR (85 milijard EUR za MP in 10 milijard EUR za IVDMP), znatno pa vlagata tudi v raziskave in inovacije (7,5 milijarde letno). Zaposlujeta več kot 500 000 ljudi (večinoma visoko usposobljene strokovnjake) v približno 25 000 družbah. Več kot 80 % teh družb so mala, srednje velika in mikro podjetja.

2.3 Hitre demografske in družbene spremembe, velikanski znanstveni napredek, nedavni škandal s silikonskimi prsnimi vsadki neustrezne kakovosti ⁽⁶⁾ ter težave zaradi kolčnih protez kovina/kovina in nekaterih drugih proizvodov ⁽⁷⁾ so privedli do potrebne revizije obstoječega zakonodajnega okvira in jo pospešili.

⁽⁴⁾ UL C 202, 8.7.2011, str. 7.

⁽⁵⁾ Mnenje EESO o kliničnih preskušanjih zdravil za uporabo v humani medicini, UL C 44, 15.2.2013.

⁽⁶⁾ Francosko podjetje Poly Implant Prothèse (PIP) je kršilo predpise, ker je v nekaterih izdelkih za vsaditev uporabljalo neodobren industrijski silikon.

⁽⁷⁾ http://www.aok-bv.de/presse/medienservice/politik/index_06262.html

2.4 Med medicinskimi pripomočki z visoko stopnjo tveganja imajo velik pomen vsadki. Tako je bilo na primer po vsem svetu prodanih približno 400 000 silikonskih prsnih vsadkov PIP. Mnoge ženske v Združenem kraljestvu (40 000), Franciji (30 000), Španiji (10 000), Nemčiji (7 500) in na Portugalskem (2 000) so dobile silikonske vsadke PIP, ki so po 10 letih v 10 do 15 % primerov počili ⁽⁸⁾. Samo v Nemčiji je bilo leta 2010 vsajenih približno 390 000 kolčnih in kolenskih endoprotez; od tega je bilo nekaj manj kot 37 000 operacij, pri katerih je bilo treba umetne sklepe zamenjati ⁽⁹⁾.

2.5 Povzetek glavnih pomanjkljivosti obstoječega sistema, ki jih je ugotovil EESO:

— države EU pravila tolmačijo in izvajajo različno, kar povzroča neenakopravnost državljanov EU in ustvarja ovire za enotni trg;

— vedno ni možno ugotoviti, kateri dobavitelj je dostavil določeni medicinski pripomoček;

— pacienti in zdravstveni delavci nimajo dostopa do pomembnih informacij o kliničnih raziskavah in dokazih;

— usklajevanje med nacionalnimi organi in Komisijo je pomanjkljivo;

— v zvezi z določenimi izdelki obstajajo zakonodajne vrzeli ⁽¹⁰⁾.

3. Bistvena vsebina novega svežnja ukrepov iz revidirane zakonodajnega okvira za MP in IVDMP

3.1 Sveženj zajema sporočilo ⁽¹¹⁾, predlog uredbe o medicinskih pripomočkih ⁽¹²⁾ (ki nadomešča Direktivo 90/385/EGS o aktivnih medicinskih pripomočkih za vsaditev in Direktivo 93/42/EGS o medicinskih pripomočkih) in predlog uredbe o *in vitro* diagnostičnih medicinskih pripomočkih ⁽¹³⁾ (ki nadomešča Direktivo 98/79/ES o *in vitro* diagnostičnih medicinskih pripomočkih).

⁽⁸⁾ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 14. junija 2012 (2012/2621(RSP)); P7_TA-PROV(2012)0262.

⁽⁹⁾ Sporočilo nemškega zveznega upravnega odbora obvezne zdravstvene zavarovalnice AOK z dne 12.1.2012.

⁽¹⁰⁾ Izdelki, proizvedeni z uporabo človeških tkiv ali celic, ki ne morejo živeti, genetski testi, vsadki za estetske namene itd.

⁽¹¹⁾ COM(2012) 540 final.

⁽¹²⁾ COM(2012) 542 final.

⁽¹³⁾ COM(2012) 541 final.

3.2 Glavni novi elementi predlaganih uredb so naslednji:

- širše in jasnejše področje uporabe zakonodaje, ki zdaj vključuje vsadke v estetske namene in genetske teste ter medicinsko programsko opremo;
- strožji nadzor ocenjevanja (priglašeni) organov s strani nacionalnih organov, da se zagotovi učinkovito ocenjevanje pripomočkov pred dajanjem na trg;
- jasnejše pravice in odgovornosti proizvajalcev, uvoznikov in distributerjev;
- razširjena osrednja evropska podatkovna zbirka o MP in IVDMP (EUDAMED), ki je dostopna zdravstvenim delavcem, pacientom in delno tudi širši javnosti;
- boljša sledljivost pripomočkov v dobavni verigi, tudi v okviru sistema enotne identifikacije pripomočka, ki omogoča hiter in učinkovit odziv na probleme, povezane z varnostjo;
- strožje zahteve glede kliničnih dokazov in ocenjevanja skozi celo življenjsko dobo pripomočka;
- strožje določbe za urejanje nadzora trga in vigilanco;
- boljše usklajevanje med nacionalnimi organi z znanstveno podporo Komisije, da se zagotovi enotno izvajanje zakonodaje;
- uskladitev z mednarodnimi smernicami, da bi se bolje prilagodili svetovnemu trgu medicinskih pripomočkov.

3.3 Sektorja MP in IVDMP, za katera sta značilna velik delež inovacij in velik potencial za ustvarjanje visokokvalificiranih delovnih mest, lahko bistveno prispevata k ciljem **strategije Evropa 2020**. Oba sektorja sta osrednja pomena v več vodilnih pobudah, zlasti v pobudah Evropska digitalna agenda ⁽¹⁴⁾ in Unija inovacij ⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁴⁾ COM(2010) 245 final/2 in UL C 54, 19.2.2011, str. 58.

⁽¹⁵⁾ COM(2010) 546 final in UL C 132, 3.5.2011, str. 39.

4. Splošne ugotovitve

4.1 EESO odločno podpira izbrano obliko uredbe, ki se uporablja neposredno in odpravlja nevarnost neenotnega prenosa in različnih tolmačenj v posameznih državah članicah. To koristno prispeva k doseganju večje enakopravnosti za paciente po vsej EU in enakih pogojev za dobavitelje.

4.2 Sistem odobritve in postopki ocenjevanja

4.2.1 Za MP z visoko stopnjo tveganja (razred III in pripomočki za vsaditev) in IVDMP z visoko stopnjo tveganja je treba opraviti ustrezen, visokokakovosten in za celotno EU enoten postopek odobritve pred dajanjem na trg, pri katerem je treba z rezultati zelo kakovostnih kliničnih raziskav dokazati varnost, učinkovitost ter pozitivno razmerje med tveganjem in koristmi. Vse rezultate je treba hraniti v javno dostopni centralni podatkovni zbirki. Za medicinske pripomočke z visoko stopnjo tveganja in IVDMP, ki so že v prometu, je treba zagotoviti skladnost s členom 45 predlagane uredbe, da se dokaže varnost in učinkovitost pripomočka.

4.2.2 V tem okviru EESO podpira krepitev obstoječega zakonodajnega okvira za medicinske pripomočke z visoko stopnjo tveganja, ki temelji na ugotavljanju skladnosti in decentraliziranih regulativnih organih, kot je predvideno v predlaganih uredbah. Podpira tudi strožje zahteve za pridobitev certifikata o skladnosti glede dokumentacije in drugih pogojev, vključno s predkliničnimi in kliničnimi podatki, kliničnimi ocenami in raziskavami, analizo razmerja med tveganji in koristmi itd ⁽¹⁶⁾. S tem bi lahko znatno dvignili obstoječe standarde pri postopku odobritve v EU, hkrati pa to ne bi preveč omejilo hitrega dostopa do novih izdelkov.

4.2.3 EESO močno podpira postopke odobritve pred dajanjem na trg, ki so strogi in na visoki ravni, vendar ima zadržke glede uvajanja centraliziranega sistema odobritve pred dajanjem na trg v EU, kot ga poznajo v ZDA. Tak sistem bi pomenil zamude pri izdajanju odobritev. Za paciente bi to pomenilo čakanje na dostop do najnoveše medicinske tehnologije, ki jim lahko reši življenje. Centraliziran sistem odobritve pred dajanjem na trg bi po drugi strani slabo vplival na večino evropskih MSP v sektorju medicinskih pripomočkov, saj bi občutno povečal njihove stroške in resno ogrozil njihove inovacijske zmogljivosti. Ta podjetja bi imela težave s financiranjem in preživetjem dolgotrajnih postopkov odobritve za dajanje na trg.

4.2.4 *Novo predlagani mehanizem za nadzor* (člena 44/42): EESO ugotavlja, da lahko Koordinacijska skupina za medicinske pripomočke poda svoje mnenje o vlogi, ki jo predloži priglašeni organ. Odbor se dobro zaveda pomena varnosti za paciente. Da

⁽¹⁶⁾ Glej priloge II, III, V, IX, XII in XIV, ki opredeljujejo zahteve za pridobitev certifikata EU o skladnosti.

bi preprečili dodatne in nepredvidljive zamude za proizvajalce (in posledično tudi za paciente), je treba to storiti na pregleden in predvidljiv način, ki ne bo ogrožal učinkovitosti zakonodajnega procesa in zmanjšal obsega prihodnjih inovacij.

4.3 *Vigilanca in nadzor trga*

4.3.1 EESO pozdravlja predlagano izboljšanje in okrepitev sistema vigilance, zlasti vzpostavitev **portala EU**, kjer bodo morali proizvajalci poročati o resnih zapletih in popravljivih ukrepih za zmanjšanje tveganja za ponovitev zapleta (člena 61/59). S samodejnim dostopom do sistema za vse zadevne nacionalne oblasti bo zagotovljeno boljše medsebojno usklajevanje med njimi.

4.3.2 Da se še naprej zagotavlja varnost medicinskih pripomočkov, zlasti za rešitev problema dolgoročne varnosti v zvezi z vsadki, je treba izboljšati zakonodajo na področju določb o nadzoru po dajanju na trg, predvsem pa določb o kliničnem spremljanju po dajanju na trg, vigilanci in nadzoru trga.

4.4 *Preglednost*

4.4.1 Eno od najpomembnejših vprašanj za EESO v obeh prenovitvah uredb je predlog za večjo preglednost celotnega sistema.

4.4.2 S tega vidika EESO podpira uvedbo **enotne identifikacije pripomočkov**, ki bi se uporabljala za vse pripomočke, s tem pa omogočila hitrejšo identifikacijo in boljše sledljivost, kot je to zahteval Evropski parlament v svoji resoluciji z dne 14. junija 2012 ⁽¹⁷⁾.

4.4.3 EESO meni, da je vzpostavitev polno delujočega sistema **Eudamed** nadvse primerno sredstvo za povečanje preglednosti. Z vzpostavitvijo takega sistema za centralno registracijo se bo preprečilo podvajanje registracij v državah članicah, s tem pa bi se tudi upravni stroški vložnikov zmanjšali za do 157 milijonov EUR.

4.5 *Krepitev položaja oškodovanih pacientov*

4.5.1 Obstoječa Direktiva 85/374/EGS o odgovornosti za proizvode določa odgovornost proizvajalcev medicinskih pripomočkov. Vendar pa mora oškodovana oseba (ali plačnik, ki mora kriti stroške zdravljenja) dokazati škodo in pomanjkljivost medicinskega pripomočka. Pacient pogosto nima potrebnih informacij, da bi lahko tako pomanjkljivost dokazal. Zato bi moral proizvajalec oškodovani osebi obvezno dati na voljo vse potrebne dokumente in informacije glede varnosti in učinkovitosti pripomočka.

4.5.2 EESO prav tako priznava, da bi bilo treba vzpostaviti mehanizem za plačilo odškodnine pacientom, ki so bili oškodovani zaradi pomanjkljivih medicinskih pripomočkov ali IVDMP. Da bi zagotovili ustrezno jamstvo za finančno kritje v primeru škode, bi moral oškodovanec imeti pravico neposredno predložiti svoj zahtevek in pridobiti polno nadomestilo. Dokazno breme, ali je medicinski pripomoček z napako povzročil zdravstveno škodo ali ne, je treba preložiti s pacienta na proizvajalca. Pacient naj bi bil dolžan poskrbeti samo še za dokaz za objektivno možnost, da je medicinski pripomoček povzročil škodo. V skladu s tem EESO Komisijo poziva, naj zagotovi ustrezen mehanizem za plačilo odškodnine, ki ne bo povzročil znatnega povečanja cen medicinskih pripomočkov.

4.6 *Priglašeni organi in pristojni organi*

4.6.1 EESO podpira strožja pravila za **imenovanje in spremljanje priglašanih organov**, da se tako zagotoviti enotna visoka raven usposobljenosti v celotni Uniji. Pozdravlja tudi centralni nadzor, ki ga izvajajo države članice nad njihovim imenovanjem.

4.6.2 EESO podpira vse predloge za povečanje pravic in dolžnosti pristojnih organov (boljša koordinacija in pojasnitev postopkov, nenapovedani inšpekcijski pregledi na kraju samem) na eni strani ter dobaviteljev na drugi strani (zahteva po „usposobljeni osebi“).

4.6.3 EESO pozdravlja poenotenje visokih standardov kakovosti in usposobljenosti priglašanih organov po vsej Evropi, vendar pa izraža zaskrbljenost, da tega cilja ne bo mogoče izpolniti, če bo število priglašanih organov tudi v prihodnje tako veliko (80). EESO priporoča, naj se poveča kakovost in ne število organov.

4.7 *Izobraževanje in usposabljanje*

4.7.1 EESO ugotavlja, da so države članice v Sklepih Sveta EU o inovacijah v sektorju medicinskih pripomočkov ⁽¹⁸⁾ Komisijo pozvale, naj izboljša izobraževanje in usposabljanje zdravstvenih delavcev, pacientov in njihovih družin glede pravilne uporabe pripomočkov. Medicinski pripomočki so koristni samo, če se uporabljajo pravilno. Njihova učinkovitost je odvisna od spretnosti in izkušenj zdravnika in laboratorijskega osebja, ki jih uporabljajo.

4.7.2 EESO zato države članice poziva, naj v predlagane uredbe vključijo ustrezne določbe v zvezi z izobraževanjem in usposabljanjem zdravstvenih delavcev.

⁽¹⁷⁾ Glej opombo 3.

⁽¹⁸⁾ Glej opombo 4.

4.8 Vključitev civilne družbe

4.8.1 EESO meni, da v predlagani Koordinacijski skupini za medicinske pripomočke ni predvidena zadostna vključitev vseh udeleženih strani. V skladu s predlagano uredbo lahko ta skupina oblikuje stalne in začasne podskupine, vendar po mnenju EESO to ni dovolj, če bodo organizacije, ki zastopajo interese potrošnikov, zdravstvene delavce in sektor medicinskih pripomočkov na ravni Unije, v te podskupine lahko povabljeni samo kot opazovalci. Treba je zagotoviti, da bodo imeli dejavno vlogo kot svetovalci.

4.8.2 Izkušnje kažejo, da je napredek v EU možen le, če imajo različni akterji skupno vizijo in skupno usmeritev. Sistem ima danes korist od dejavnega „svetovalnega odbora“, ki je del strokovne skupine za medicinske pripomočke. Ta odbor je treba ohraniti in ga v zakonodaji izrecno omeniti. V nasprotnem primeru pri odločitvah in politikah ne bo upoštevan zgodnji in legitimen prispevek pacientov, zdravstvenih delavcev, industrije in drugih delov civilne družbe.

4.9 Klavzula o ponovnem pregledu

4.9.1 Potreben bi bil pregled delovanja uredb za zagotovitev, da bo njihov cilj dejansko uresničen. Po določenem obdobju, ki pa ne sme biti daljše od treh let po začetku veljavnosti predlogov, bi morale oblasti skupaj z udeleženi stranmi iz civilne družbe formalno pregledati delovanje uredbe za zagotovitev, da so cilji uredb izpolnjeni.

5. Posebne ugotovitve glede uredbe o IVDMP v zvezi s pripomočki za dopolnilno diagnostiko

5.1 **Opredelitev:** EESO izraža zaskrbljenost, ker je opredelitev pripomočkov za dopolnilno diagnostiko v členu 2(6) preši-

roka in lahko povzroči pravno nejasnost. EESO predlaga naslednjo opredelitev: „pripomoček za dopolnilno diagnostiko pomeni pripomoček, namenjen posebej za izbrane paciente s predhodno diagnosticiranim bolezenskim stanjem ali nagnjenostjo, za katere je primerno zdravljenje z določenim zdravilom“ (in ne „za katere je primerno ciljno zdravljenje“).

5.2 **Klinični dokazi:** predlog uredbe o IVDMP vsebuje izčrpen sklop pravil o izvajanju študij klinične učinkovitosti z IVDMP, uvaja pa tudi možnost, da „sponzorji“ intervencijskih večnacionalnih študij klinične učinkovitosti vložijo enotno vlogo prek elektronskega portala, ki ga bo vzpostavila Komisija.

5.2.1 Vendar pa bi bilo treba v skladu z nedavnim mnenjem EESO ⁽¹⁹⁾ v predlagani uredbi zagotoviti, da bodo nova pravila za študije klinične učinkovitosti skladna s pravili, ki bodo sprejeta v novem okviru za klinično preizkušanje zdravil, ki se trenutno obravnava. EESO tudi meni, da bi morale biti podatkovne zbirke za registracijo preizkusov medsebojno združljive.

5.3 **Interno testiranje:** v skladu s predlogom uredbe o IVDMP za interna testiranja pripomočkov z visoko stopnjo tveganja (razred D) veljajo enake zahteve kot za komercialna testiranja pripomočkov razreda D. Vendar pa se za interno testiranje drugih razredov (vključno z razredom C in pripomočki za dopolnilno diagnostiko) uredba o IVDMP ne uporablja v celoti. EESO priporoča, da se načelo ocenjevanja tveganj in koristi zdravstvenih proizvodov uporabi za vse izdelke, ne glede na to, ali se tržijo ali pa razvijajo in uporabljajo zgolj znotraj institucije (interno testiranje).

V Bruslju, 14. februarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽¹⁹⁾ Mnenje EESO o kliničnih preskušanjih zdravil za uporabo v humani medicini, UL C 44, 15.2.2013.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o usklajevanju zakonodaje držav članic v zvezi z dostopnostjo radijske opreme na trgu

(COM(2012) 584 final - 2012/0283 (COD))

(2013/C 133/11)

Poročevalec: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Evropski parlament in Svet sta 25. oktobra 2012 oziroma 5. novembra 2012 sklenila, da v skladu s členoma 26 in 114 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o usklajevanju zakonodaje držav članic v zvezi z dostopnostjo radijske opreme na trgu

COM(2012) 584 final - 2012/0283 (COD).

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 5. februarja 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 487. plenarnem zasedanju 13. in 14. februarja 2013 (seja z dne 13. februarja) s 74 glasovi za in 1 vzdržanim glasom.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO podpira predlog Komisije, saj spodbuja pravni okvir ter pojasnjuje obstoječa pravila, kar povečuje skladnost prava Unije na področju dajanja proizvodov na trg.

1.2 Poudariti je treba, da so vsi gospodarski subjekti odgovorni za skladnost proizvodov glede na svojo vlogo v dobavni verigi, da bi zagotovili visoko raven varovanja zdravja in varnosti potrošnikov. EESO poziva Komisijo in države članice, naj v okviru svojih pristojnosti zagotovijo, da bodo proizvodi iz tretjih držav, ki se dajejo na trg Unije, izpolnjevali zahteve iz direktive.

1.3 Kar zadeva režim sankcij, EESO poziva Komisijo, naj na nadnacionalni ravni natančneje določi naravo sankcij, kaznivost dejanj in spodnjo mejo za uporabo kazni, čeprav je treba to zagotoviti v zakonodaji držav članic. EESO zato z zanimanjem pričakuje, da bo Komisija sprejela tako imenovani „sveženj o spremljanju trga“, v katerem bi morala biti podrobneje določena višja raven sodelovanja in usklajevanja.

1.4 Komisija, proizvajalci in potrošniki bi morali preučiti možnost, da se v prihodnosti vzpostavi nov sistem označevanja, ki bo določal izvor proizvodov ter zagotavljal njihovo sledljivost za boljše obveščanje potrošnikov.

2. Uvod

2.1 Pravni okvir, ki na ravni EU obstaja od leta 1999 ⁽¹⁾ in ki določa uvedbo prostega pretoka in začetek obratovanja radijske

in telekomunikacijske terminalne opreme, se je izkazal za ključnega pri uresničevanju notranjega trga na tem področju.

2.2 EESO je že podprl ⁽²⁾ to zakonodajo, ki zajema bistvene zahteve za varovanje zdravja in varnost, pri čemer se zagotavlja elektromagnetna združljivost in preprečujejo škodljive motnje. Zakonodaja je bila del tako imenovanega „novega pristopa“, ki uvaja tehnične zahteve v okviru neobvezujočih usklajenih standardov, pri čemer so zakonodajne zahteve omejene na ključne vidike ⁽³⁾.

2.2.1 Obstoječi pravni okvir je zapleten, saj je mogoče na podlagi Direktive 1999/5/ES na trg dajati samo opremo, ki izpolnjuje zahteve direktive, države članice pa ne morejo uvesti novih omejitev, ki se nanašajo na enake zahteve na nacionalni ravni, kar pomeni na zahteve v zvezi z varovanjem zdravja in varnostjo, zagotavljanjem elektromagnetne združljivosti in preprečevanjem škodljivih motenj.

2.2.2 Za te proizvode velja tudi druga okoljska zakonodaja EU, zlasti direktiva o omejevanju uporabe nevarnih snovi, direktiva o odpadni električni in elektronski opremi, direktiva o baterijah in izvedbeni sklepi iz direktive o okoljsko primerni zasnovi izdelkov.

2.2.3 Po drugi strani pa za dajanje v uporabo in uporabo radijske opreme velja nacionalna zakonodaja. Države članice morajo pri izvajanju te pristojnosti izpolnjevati zakonodajo EU, zlasti:

— splošni okvir za politiko spektra iz programa za politiko radiofrekvenčnega spektra;

⁽¹⁾ UL L 91 z dne 7.4.1999, str. 10.

⁽²⁾ UL C 73 z dne 9.3.1998, str. 10.

⁽³⁾ Glej sklepa Sveta 90/683/EGS (UL L 380 z dne 31.12.1990, str. 13) in 93/465/EGS (UL L 220 z dne 30.8.1993, str. 23), ki sta razveljavljena.

- splošna merila iz okvirne direktive o elektronskih komunikacijah;
- pogoje glede odobritve za uporabo spektra, določene v direktivi o odobritvi elektronskih komunikacij;
- izvedbene ukrepe iz odločbe o radijskem spektru, ki usklajujejo tehnične zahteve za uporabo nekaterih pasov radijskega spektra v EU in so zavezujoči za vse države članice.

2.3 Pri tem je treba zagotoviti tudi skladnost z drugimi politikami in cilji Unije, zlasti z novim zakonodajnim okvirom za trženje proizvodov, ki je bil potrjen leta 2008 ⁽⁴⁾ in katerega cilje in namene je podpiral tudi EESO ⁽⁵⁾, saj je določal:

- skupni okvir za trženje proizvodov in
- skupni okvir splošnih načel in referenčnih določb za uporabo v zakonodaji, s katero se usklajujejo pogoji za trženje proizvodov, da se zagotovi skladna podlaga za revizijo ali prenovitev navedene zakonodaje.

2.4 Za obravnavo tega zapletenega pravnega okvira je Komisija predstavila predlog, da bi pojasnila uporabo Direktive 1999/5/ES in jo nadomestila, s čimer bi odpravila nepotrebna upravna bremena za podjetja in uprave tako, da bi povečala prožnost spektra in olajšala upravne postopke pri uporabi tega spektra.

3. Predlog Komisije

Najpomembnejši elementi predloga revizije direktive so naslednji:

3.1 uskladitev s Sklepom št. 768/2008/ES o skupnem okviru za trženje proizvodov (vključno z opredelitvami iz poglavja R1 iz Sklepa št. 768/2008; obveznostmi gospodarskih subjektov; tremi moduli za postopke ugotavljanja skladnosti; obveznostmi glede priglasitve organov za ugotavljanje skladnosti in poenostavljenimi zaščitnimi postopki).

3.2 Sklep št. 768/2008/ES je bil sprejet skupaj z Uredbo (ES) 765/2008 (o akreditaciji in tržnem nadzoru). Oba instrumenta določata smernice za boljše delovanje notranjega trga z opredelitvijo bolj usklajenega pristopa politike k tehničnemu usklajeva-

nju, kar zadeva varnost proizvodov, pa tudi z učinkovitejšim nadzorom vseh proizvodov na trgu, ki izvirajo iz EU ali iz tretjih držav, ter boljšim varstvom potrošnikov na enotnem trgu.

3.3 Uvedena je nova opredelitev „radijske opreme“, ki vključuje vso in izključno opremo za prenos signalov z uporabo radijskega spektra, ne glede na to, ali je prenos signalov namenjen komunikaciji ali drugim namenom, zaradi česar se nov naslov glasi „direktiva v zvezi z dostopnostjo radijske opreme na trgu“. Direktiva se ne uporablja za fiksno terminalsko opremo.

3.4 Predlog omogoča:

- da se predpiše interoperabilnost radijske opreme z dodatki, kot so polnilniki;
- zahtevo, da se pri programsko definirani radijski opremi zagotovi združevanje samo usklajenih kombinacij programske in strojne opreme, s čimer omogoča sprejetje ukrepov, ki preprečujejo, da bi ta zakonska zahteva povzročila ovire za konkurenco na trgu za neodvisne ponudnike programske opreme.

3.5 Uvaja možnost, da se na podlagi podatkov o skladnosti, ki jih predložijo države članice, zahteva registracija kategorij proizvodov z nizko skladnostjo v centralnem sistemu.

3.6 V predlogu je pojasnjena povezava med Direktivo 1999/5/ES ter nacionalno zakonodajo in zakonodajo EU o uporabi radijskega spektra.

3.7 Poenostavlja in zmanjšuje naslednje upravne obveznosti:

- a) nova opredelitev radijske opreme vzpostavlja jasno razmejitvev področja uporabe direktive o elektromagnetni združljivosti;
- b) čisti sprejemniki in stacionarni terminali ne spadajo več v področje uporabe te direktive, temveč direktive o elektromagnetni združljivosti ali direktive v zvezi z električno opremo, konstruirano za uporabo znotraj določenih napetostnih mej, ali, odvisno od njihove napetosti, direktive o elektromagnetni združljivosti in direktive o splošni varnosti proizvodov, kar pomeni določeno zmanjšanje upravnih obveznosti;
- c) opusti se zahteva za priglasitev dajanja na trg opreme, ki uporablja frekvenčne pasove, ki niso usklajeni po celotni EU;

⁽⁴⁾ UL L 218 z dne 13.8.2008, str. 30 in 82.

⁽⁵⁾ UL C 120 z dne 16.5.2008, str. 1.

d) odpravljene so obveznosti za proizvajalce v zvezi z:

- namestitvijo razpoznavnega znaka razreda opreme na proizvod;
- namestitvijo oznake CE na navodilih za uporabo;

e) iz besedila direktive se črtajo zahteve glede podpiranja konkurence na trgu za terminale (v zvezi s specifikacijami vmesnikov in tehničnimi razlogi priključitve telekomunikacijske terminalske opreme na ustrezne vmesnike), saj podobne zahteve obstajajo v direktivi o konkurenci na trgu telekomunikacijske terminalske opreme.

3.8 Nazadnje se s predlogom direktive besedilo usklajuje s PDEU in Uredbo (ES) št. 182/2011 o uresničevanju Komisiji podeljenih izvedbenih pooblastil, o postopkih za izvajanje izvedbenih in prenesenih pooblastil ter o izvajanju pooblastil, kar konkretnije pomeni:

- izvedbena pooblastila se predlagajo za določitev razredov opreme ter za predstavitev podatkov o geografskem območju za uporabo in omejitve uporabe radijske opreme;
- prenesena pooblastila se predlagajo za spremembo Priloge II, ki navaja seznam opreme, ki se glede na opredelitev šteje/ne šteje za radijsko opremo, zaradi prilagoditve tehničnemu napredku; dodatne bistvene zahteve; obveščanje o skladnosti programsko definirane radijske opreme in zahteve za registracijo nekaterih kategorij radijske opreme.

4. Splošne pripombe

4.1 EESO podpira predlog Komisije, saj v skladu s členom 7 PDEU zagotavlja večjo skladnost zakonodaje Unije tako, da uporablja zakonodajno metodo „nadomestitve“, pri čemer se zakonodaja preoblikuje s sprejetjem novega pravnega akta, ki v enem besedilu združuje tako vsebinske spremembe, ki jih uvaja za prejšnji akt, kot tudi določbe tega prejšnjega akta, ki ostanejo nespremenjene, saj novi akt nadomešča in razveljavlja prejšnji akt, pri čemer usklajuje terminologijo s Sklepom št. 768/2008/ES in Lizbonsko pogodbo.

4.2 Prosti pretok blaga je ena od štirih temeljnih svoboščin iz Pogodb, predlog direktive pa spodbuja prosti pretok varnega blaga, s čimer krepi varstvo potrošnikov in konkurenčnost podjetij ter ustvarja enake konkurenčne pogoje za gospodarske subjekte.

4.3 Za zagotovitev pogojev, s katerimi bo mogoče ponovno vzpostaviti konkurenčnost evropske industrije, EESO meni, da je

treba na notranjem trgu nujno zagotoviti popolno interoperabilnost ter zmanjšati razdrobljenost nacionalnih trgov ter naložb v raziskave in inovacije.

4.4 EESO poudarja, da je treba razviti proaktivno industrijsko politiko, ki bo bolje odražala ravnovesje med zmogljivostmi proizvajalcev, tehnični zakonodajni okvir za pravice intelektualne lastnine ter zlasti vrste proizvodov, ki so v skladu s skupnimi pravili, predpisi in usklajenimi postopki.

4.5 Tehnična in zakonodajna pravila bi bilo treba sprejeti v skladu z načeli novega pristopa standardizacije, z zagotavljanjem javnih informacij in preglednosti za delo, s polno udeležbo socialnih partnerjev in predstavnikov organizirane civilne družbe.

5. Posebne ugotovitve

5.1 Kar zadeva področje uporabe, člen 1(3) izključuje vrsto radijske opreme, ki se uporablja izključno na področju „javne varnosti“, ki poleg obrambe ali varnosti države vključuje druge pojme, kot je „gospodarska blaginja države“, ki bi jih bilo treba opredeliti ali pojasniti, da se poveča jasnost določbe.

5.1.1 Čeprav je takšna oprema izključena na podlagi člena 1(3), pa po drugi strani ni vključena v Prilogo I kot „oprema, za katero se direktiva ne uporablja“.

5.2 EESO zagovarja spodbujanje medsebojnih povezav prek mrež z drugo radijsko opremo in tudi povezavo z ustreznimi vmesniki na celotnem območju Unije, kar lahko poenostavi uporabo opreme ter na ta način spodbudi inetroperabilnost radijske opreme in pripomočkov.

5.3 Za izboljšanje varstva podatkov in zasebnosti uporabnikov je treba oblikovati etično in socialno razsežnost varnostnih tehnoloških aplikacij od trenutka njihove zasnove, da se zagotovi njihova družbena sprejemljivost. Varstvo temeljnih pravic državljanov je treba zagotoviti v vseh fazah, od zasnove do standardizacije in tehnološke aplikacije na terenu, pri čemer jih je treba vključiti že v začetnih fazah.

5.4 Pojasniti bi bilo treba veljavne zahteve glede dajanja trg tako proizvodov iz Unije kot tudi tistih iz tretjih držav. V ta namen bi se bilo treba v členu 6 sklicevati na situacije, v katerih se domneva izpolnjevanje bistvenih zahtev, določenih v direktivi (usklajeni evropski standardi, mednarodni standardi, ki jih je objavila Komisija), kot tudi na primere dodatnih nacionalnih pravil.

5.5 EESO priporoča Komisiji in državam članicam, naj zagotovijo, da bodo proizvodi, ki se tržijo, izpolnjevali veljavne zahteve v zvezi z zadevnim frekvenčnim pasom, da se preprečijo motnje v frekvenčnem pasu 800 MHz kot tudi nepotrebno onesnaženje radijskega spektra. Takšno priporočilo je zlasti pomembno za obmejne regije, v katerih bi bila zaležena uskladitev časovnih razporedov in tehnologij, ki se uporabljajo.

5.6 EESO spodbuja dostopnost nujnih storitev, zlasti za invalide, zato je treba opremo zasnovati v skladu s potrebnimi značilnostmi.

5.7 Zelo pomembno je, da so vsi gospodarski akterji odgovorni za skladnost proizvodov, in sicer glede na vlogo, ki jo imajo v dobavni verigi, da se zagotovi visoka raven varovanja zdravja in varnosti potrošnikov ter omogoči poštena konkurenca na trgu Evropske unije.

5.8 EESO poziva Komisijo in države članice, naj v okviru svojih pristojnosti zagotovijo, da bodo proizvodi, ki vstopajo na trg Unije iz tretjih držav, izpolnjevali zahteve direktive. Treba je zagotoviti, da bodo uvozniki, ki dajejo proizvode na trg, izpolnjevali vse zahteve in da ne bodo tržili proizvodov, ki ne izpolnjujejo navedenih zahtev ali pomenijo tveganje.

5.9 Zagotoviti je treba sledljivost radijske opreme v celotni dobavni verigi kot način tržnega nadzora, ki spodbuja pravico potrošnikov do obveščenosti.

5.10 EESO poudarja⁽⁶⁾, da sedanji sistem označevanja ne jamči, da je proizvod šel skozi postopek preverjanja kakovosti in varnosti, kar je krivo za razočaranje potrošnikov.

5.11 Kar zadeva sistem akreditacije in ocenjevanja skladnosti, se EESO strinja z nekaterimi skupnimi ravnmi pristojnosti priglašanih organov za ocenjevanje skladnosti ter s strožjimi izbirnimi merili in usklajenimi izbirnimi postopki za ocenjevanje skladnosti.

5.12 EESO tudi meni, da bi bilo treba povečati neodvisnost priglašanih organov za ugotavljanje skladnosti tako, da se veljavnost neskladij iz člena 26(4) razširi na dve ali tri leta pred izvedbo ocene.

5.13 EESO izraža zaskrbljenost zaradi delegiranih aktov, ki jih predvideva predlog in ki so včasih premalo konkretni, kot velja na primer za člen 5, ki ureja registracijo radijske opreme iz nekaterih kategorij in ki Komisijo pooblašča za naknadno identifikacijo, ne da bi določil kakršna koli merila, ki bi lahko privedla do preširoke diskrecijske pravice.

5.14 Kar zadeva režim sankcij, bi bilo treba v predlogu na nadnacionalni ravni določiti vrsto in spodnjo mejo za uporabo kazni, ki jo je treba zagotoviti v zakonodaji držav članic, saj je v skladu s tem predlogom direktive edina obveznost nacionalnih organov oblikovati pravila v zvezi s kaznimi za tako vrsto ravnanja, in sicer prek sprejetja „učinkovitih, odvračilnih in sorazmernih“ ukrepov, kar lahko pomeni, da bodo nekateri akterji izbirali sodišče, ki je v njihovem interesu (forum shopping), ali da se bo kršilo načelo *ne bis in idem* (ne dvakrat o isti stvari) v primeru vzporednih sankcij.

5.15 EESO priporoča, da se glede na dinamičnost sektorja rok 5 let, določen v členu 47(2), skrajša.

V Bruslju, 13. februarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽⁶⁾ UL C 181 z dne 21.6.2012, str. 105.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o Skladu za evropsko pomoč najbolj ogroženim

(COM(2012) 617 final - 2012/295 (COD))

(2013/C 133/12)

Poročevalec: **Krzysztof BALON**

Svet Evropske unije in Evropski parlament sta 22. novembra 2012 oz. 19. novembra 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o Skladu za evropsko pomoč najbolj ogroženim

COM(2012) 617 final - 2012/295 (COD).

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 25. januarja 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 487. plenarnem zasedanju 13. in 14. februarja 2013 (seja z dne 14. februarja) s 182 glasovi za, 7 glasovi proti in 12 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO podpira načela, na katerih temelji predlog uredbe. Obenem ugotavlja, da finančna sredstva za načrtovani Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim ne zadostujejo za uresničitev njegovih ciljev.

1.2 Glede na to, da 24,5 % prebivalstva Evropske unije grozi revščina ali socialna izključenost in da se bo po pričakovanjih ta številka še povečala, EESO poziva, da se novemu Skladu namenijo finančna sredstva, ki bodo ustrezala potrebam. Sredstva novega sklada bi morala biti v skladu s cilji strategije Evropa 2020, po katerem naj bi se do leta 2020 število tistih, ki živijo v revščini in socialni izključenosti ali pa jih to ogroža, zmanjšalo za vsaj 20 milijonov. Višina proračuna nikakor ne sme biti v razkoraku z višino sredstev, namenjenih za dosedanje programe materialne pomoči.

1.3 EESO izraža zaskrbljenost, da sofinanciranje iz sredstev držav članic lahko pripelje do težav pri izvajanju dejavnosti, financiranih iz novega Sklada, in se podobno kot pri programih materialne pomoči, izvedenih v preteklih letih, zavzema za 100-odstotno financiranje iz proračuna Evropske unije.

1.4 EESO podpira poenostavitev postopkov in zmanjšanje upravnega bremena za države članice, zlasti pa za partnerske organizacije, kot ga predvideva predlog uredbe. V tem okviru EESO svari pred tem, da bi države članice prevzele zapletene postopke Evropskega socialnega sklada in jih uporabljale.

1.5 EESO z zadovoljstvom sprejema določbe o tem, da se partnerskim organizacijam zagotovi zadostna raven plačilne sposobnosti za ustrezno izvedbo dejavnosti, pa tudi o zagotovitvi sredstev za upravne stroške, stroške prevoza in skladiščenja ter za krepitev zmogljivosti partnerskih organizacij.

1.6 EESO podpira vzpostavitev platforme na ravni Evropske unije za izmenjavo izkušenj in najboljših praks. EESO se zavzema za to, da bi organizacije civilne družbe vključili v proces spremljanja in ocenjevanja operativnih programov novega sklada na ravni držav članic.

1.7 EESO, ki upošteva različni položaj v državah članicah Unije, obenem vlade držav članic poziva, naj skupaj z organizacijami civilne družbe mesto in vlogo novega sklada opredelijo tako, da bo postal instrument, ki bo učinkovito dopolnjeval druge ukrepe, sprejete v okviru nacionalnih strategij in načrtov boja proti revščini in socialni izključenosti, s tem pa tudi ukrepe, ki jih podpira Evropski socialni sklad.

1.8 EESO poudarja, da socialna politika EU in držav članic temelji na evropskem socialnem modelu, družboslovnih standardih in strategiji Evropa 2020. S tem povezani cilji so zakonsko zajamčene socialne storitve, spoštovanje razdelitve priložnosti EU, družbeno vključevanje in solidarnost znotraj držav članic in EU. Treba je zagotavljati zanesljive strukture socialne države in zlasti dostop do socialnih služb, da na primer ne bi prišlo do eksistenčnih stisk. Pri vseh vrstah pomoči je treba preprečevati zaostritev revščine in stigmatiziranje prizadetih.

1.9 Poleg tega se EESO glede na različne nacionalne politike za boj proti revščini in socialni izključenosti v državah članicah Unije, pa tudi glede na očitno nezadostna sredstva Sklada zavzema za uvedbo izbirnosti uporabe sredstev Sklada za posamezne države članice. Vendar pa to ne bi smelo voditi v zmanjšanje sredstev Evropskega socialnega sklada, ki ostajajo na voljo tistim državam članicam, ki ne uporabljajo sredstev Sklada.

2. Ozadje

2.1 To mnenje EESO obravnava novi program podpore najbolj ogroženim osebam v Evropski uniji, tj. Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim, ki nadomešča Program EU za razdeljevanje hrane najbolj ogroženim osebam (MDP) in njegov nadomestni program podpore za leti 2012–2013.

2.2 MDP obstaja od leta 1987, ko so bila določena splošna načela oskrbe določenih organizacij z živili iz intervencijskih zalog, ki so namenjena razdeljevanju najbolj ogroženim osebam v EU. Program z zmanjševanjem gospodarske in socialne neenakosti prispeva h krepitvi socialne kohezije v Uniji.

2.3 V okviru programa MDP so organizacije civilne družbe (akreditirane dobrodelne organizacije) v večini držav članic Evropske unije najbolj ogroženim razdeljevale pomoč v hrani. Ta pomoč je bila pogosto temeljnega pomena za druge ukrepe za socialno vključevanje prikrajšanih skupin, hkrati pa tudi jasen znak evropske solidarnosti.

2.4 Proračunska sredstva za program so se od leta 1988 do leta 2009 povečevala – s 97 milijonov EUR na 500 milijonov EUR (večinoma zaradi zaporednih širitvev Evropske unije). MDP je doslej (do leta 2011) zagotovil pomoč skoraj 19 milijonom najrevnejših Evropejcev ⁽¹⁾.

2.5 Nekatere države članice kljub temu niso sodelovale v programu MDP in to utemeljevale z odsotnostjo potreb in neskladnostjo programa z nacionalnimi politikami za zmanjšanje revščine in socialne izključenosti. Nekatere organizacije

civilne družbe v teh državah opozarjajo na stigmatizacijo neposredne materialne pomoči in dajejo prednost državnim pomočim, ki zadostuje za zadovoljitev osnovnih potreb. Vendar pa so tudi v teh državah članicah posamezniki in skupine, ki jih iz različnih razlogov finančna pomoč v okviru javnih sistemov pomoči ne doseže.

2.6 Ne glede na svoj socialni domet je bil MDP instrument evropske kmetijske politike, ki je z uporabo intervencijskih zalog prispeval k stabilizaciji kmetijskih trgov. Reforme SKP, ki so sledile, so vodile v znatno zmanjšanje intervencijskih zalog, ki jih že v zadnjih letih ni bilo dovolj za zadovoljitev potreb po pomoči v hrani. Tudi zato je bil, med drugim po posvetovanju s predstavniki organizirane civilne družbe, pripravljen predlog uredbe, katere cilj je trajno zagotoviti sistematično pomoč najbolj ogroženim. Za večino sprememb, povezanih s tem, med katerimi so uvedba sofinanciranja, triletni načrti distribucije, določitev prednostnih ukrepov, ki jih izvajajo države članice, in povečanje razpoložljivih proračunskih sredstev, v Svetu ni bilo dosežene potrebne večine.

2.7 13. aprila 2011 je Sodišče Evropske unije izreklo sodbo, po kateri nakupi živil na trgu Unije ne morejo redno nadomeščati manjših intervencijskih rezerv. Evropski parlament je zatem pozval Komisijo in Svet (resolucija z dne 7. julija 2011), naj pripravita prehodno rešitev za preostala leta sedanjega večletnega finančnega okvira, da bi preprečili hudo zmanjšanje pomoči v živilih. 15. februarja 2012 je bila sprejeta uredba Evropskega parlamenta in Sveta, ki uvaja začasen program za razdeljevanje hrane v letih 2012 in 2013. Program poteče z dokončanjem letnega načrta za leto 2013 ⁽²⁾.

2.8 Leta 2011 je 24,2 % prebivalstva Evropske unije – okoli 120 milijonom ljudi – grozila revščina ali socialna izključenost (v primerjavi s 23,4 % v letu 2010 in 23,5 % v letu 2008) ⁽³⁾. Glede na trajajočo gospodarsko in finančno krizo je mogoče pričakovati, da se bo ta odstotek v skoraj vseh državah članicah še povečeval. Revščina in socialna izključenost sta kompleksna pojava. Prizadeneta ne le brezposelne, marveč tudi delavce, ki za svoje delo prejemajo plačo, vendar ta ne zadošča za pokrivanje osnovnih potreb po hrani.

⁽¹⁾ *Main results of the distribution plan in the last years* (Glavni dosežki načrta razdeljevanja v zadnjih letih) – AGRI C5, srečanje zainteresiranih strani – 5. julij 2012, Bruselj, http://ec.europa.eu/agriculture/most-deprived-persons/meetings/05-07-2012/dg-agri-1_en.pdf, str. 9–10.

⁽²⁾ Uredba (EU) št. 121/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. februarja 2012.

⁽³⁾ Eurostatovo sporočilo za javnost št. 171/2012 z dne 3. decembra 2012.

2.9 Evropska unija si je v okviru strategije Evropa 2020 zastavila cilj, da število ljudi, ki živijo v revščini ali socialni izključenosti ali jih to ogroža, do leta 2020 zmanjša za vsaj 20 milijonov. Leto 2010 je bilo razglašeno za evropsko leto boja proti revščini in socialni izključenosti. V tem okviru EESO poudarja, da sta se z gospodarsko krizo revščina in socialna izključenost še poglobili, kar vzbuja zaskrbljenost glede doseganja tega cilja strategije Evropa 2020 v posameznih državah članicah, zlasti če ne bo zadostne finančne podpore Evropske unije.

2.10 Vprašanju pomoči najbolj ogroženim je Evropski ekonomsko-socialni odbor večkrat posvetil pozornost in razpravljaval o njem. Samo v letu 2011 je EESO sprejel dve mnenji, ki opozarjata na potrebo po nadaljevanju in nadaljnjem razvoju te pomoči⁽⁴⁾. Glede celote ciljev socialne vključenosti v okviru strategije Evropa 2020 je EESO zgolj v letu 2012 sprejel mnenja, v katerih je obravnaval različne vidike boja proti revščini in socialni izključenosti, vključno s položajem starejših in invalidov ter grožnjami za duševno zdravje, pa tudi z razvojem socialnega kmetijstva in socialnimi stanovanji⁽⁵⁾.

2.11 Deklaracija OZN o človekovih pravicah določa, da ima vsakdo „pravico do takšne življenjske ravni, ki zagotavlja njemu in njegovi družini zdravje in blaginjo, vključno s hrano, obleko, stanovanjem, zdravniško oskrbo in potrebnimi socialnimi storitvami (...)“⁽⁶⁾. S temi določbami se skladajo določbe Pogodbe o Evropski uniji, ki zadevajo spoštovanje človekovega dostojanstva, tudi določbe Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, ki se nanašajo na zagotovitev dostojnega življenja za vse, ki nimajo zadostnih sredstev⁽⁷⁾. Eno izmed glavnih načel evropske družbe, ki izvira iz zgodovinskih izkušenj naše celine, je načelo solidarnosti⁽⁸⁾, ki se mora nanašati tudi in predvsem na tiste državljane Evropske unije, ki izkušajo skrajno revščino in socialno izključenost.

3. Temeljna načela predloga uredbe (predlog Komisije)

3.1 Predlog uredbe, ki temelji na členu 175(3) Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) in se sklicuje na člen 174 PDEU, novi Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim – za razliko od dosedanjih programov pomoči v hrani – postavlja v okvir kohezijske politike. V predlogu je tudi navedeno, da države članice ne morejo zadovoljivo doseči cilja te uredbe, izboljšanja socialne kohezije v Uniji in prispevanja k boju proti revščini in socialni izključenosti, in ga je lažje doseči na

⁽⁴⁾ UL C 84, 17.3.2011, str. 49–52 in UL C 43, 15.2.2012, str. 94–97.

⁽⁵⁾ UL C 11, 15.1.2013, str. 16–20, UL C 44, 15.2.2013, str. 28–35, UL C 44, 15.2.2013, str. 36–43, UL C 44, 15.2.2013, str. 44–48 in UL C 44, 15.2.2013, str. 53–58.

⁽⁶⁾ Člen 25(1) splošne deklaracije OZN o človekovih pravicah.

⁽⁷⁾ Med drugim glej člen 2 Pogodbe o Evropski uniji in člen 34(3) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah.

⁽⁸⁾ Glej člen 2 Pogodbe o Evropski uniji.

ravni Unije. Zato Unija, ki spoštuje načela sorazmernosti iz člena 5 Pogodbe o Evropski uniji, lahko sprejme ukrepe v skladu z načelom subsidiarnosti, ki je prav tako naveden v tem členu⁽⁹⁾.

3.2 Cilj novega Sklada za evropsko pomoč najbolj ogroženim (v nadaljevanju: „Sklad“) je spodbujati socialno kohezijo v Uniji s prispevanjem k doseganju ciljev zmanjševanja revščine, ki jih vsebuje strategije Evropa 2020. Predlagani instrument odgovarja na osnovne potrebe, zato naj bi pomagal k zmanjšanju obsega revščine in socialne izključenosti v Uniji. Novi sklad delno temelji na izkušnjah MDP, hkrati pa določa, da se del sredstev nameni dodelitvi materialne pomoči v obliki potrošniškega blaga, ki niso živila, za brezdomce in/ali otroke ter za spremljevalne ukrepe, ki prispevajo k socialni vključenosti.

3.3 Podpora v okviru Sklada je namenjena osebam, ki jim primanjkuje hrane, brezdomcem in otrokom, ki se soočajo z materialno deprivacijo. Posebne določbe, ki se nanašajo na ciljne skupine in oblike pomoči, ostajajo v pristojnosti držav članic.

3.4 Organizacije, ki v okviru ukrepov, ki jih podpira Sklad, neposredno dobavljajo hrano ali drugo blago, morajo izvajati dejavnosti, ki dopolnjujejo zagotavljanje materialne pomoči in katerih cilj je socialno vključevanje najbolj ogroženih oseb. V pristojnosti držav članic je ostala možnost, da se tovrstni spremljevalni ukrepi podpirajo prek Sklada.

3.5 Stopnja sofinanciranja operativnih programov v posameznih državah članicah iz sredstev Sklada je bila omejena na največ 85 % upravičenih javnih odhodkov, z izjemo držav članic, ki imajočasne proračunske težave.

4. Ugotovitve o predlogu Komisije

4.1 Proračunska sredstva Sklada in obseg pomoči

4.1.1 EESO z obžalovanjem ugotavlja, da so finančna sredstva načrtovanega Sklada izrazito nezadostna za doseganje njegovih ciljev.

⁽⁹⁾ Glej uvodni izjavi 3 in 42 v predlogu Komisije.

4.1.2 Pri nakupu hrane je treba zagotoviti, da niso kršena pravila konkurence in da se dovolj upoštevajo tako MSP kot regionalni ponudniki ter dobavitelji, ki si prizadevajo za varstvo okolja in socialno vključevanje. Organizacij, ki razdeljujejo živila, ne sme voditi želja po lastnem dobičku.

4.1.3 Jasno je že, da je v finančnem okviru za leta 2014–2020 Evropska komisija za ukrepe novega Sklada namenila proračunska sredstva v višini 2,5 milijarde EUR, tj. okoli 360 milijonov EUR letno. Vendar pa razprava o dokončni različici proračuna Evropske unije vzbuja bojazni, da se ta vsota lahko še zmanjša. Že letna vsota 500 milijonov EUR, ki je bila dodeljena v okviru sedanjega programa za leti 2012–2013, ne zadostuje za kritje vseh potreb držav članic, ki so ocenjene na okoli 680 milijonov EUR letno⁽¹⁰⁾. Treba je računati, da bodo glede na morebitno povečanje števila držav članic, ki uporabljajo sredstva novega Sklada (trenutno jih je 20)⁽¹¹⁾ in na prožnost predlagane podpore, tj. možnost razdeljevanja ne le živil, marveč tudi osnovnega potrošniškega blaga za osebno uporabo za brezdomce ali otroke, pa tudi načrtovane pobude za socialno vključevanje, potrebe krepko presegle dosedanja proračunska sredstva. Zato je očitno, da se predlagana proračunska sredstva ne skladajo s potrebami, ki naj bi jih v skladu z načrti izpolnila. Poleg tega je – če se proračun Evropske unije za leta 2014–2020 ohrani na sedanjih ravni ali samo malenkost zmanjša – težko sprejeti zmanjšanje sredstev, namenjenih za materialno pomoč za najmanj 28 % (v primerjavi s programom za leti 2012–2013).

4.1.4 Komisija navaja, naj bi se „z neposredno pomočjo iz Sklada, sofinanciranjem s strani držav članic in prispevki v naravi s strani partnerskih organizacij [...] skupaj pomagalo približno 4 milijonom ljudi“⁽¹²⁾. Celo ob predpostavki, da bi bil ta cilj v celoti izpolnjen, se postavlja vprašanje o učinkovitosti Sklada v okviru doseganja ciljev strategije Evropa 2020 (zmanjšanje števila oseb, ki se spopadajo z revščino v Evropski

uniji za najmanj 20 milijonov). V tem okviru EESO poziva k temu, da se novemu skladu na evropski ravni prizna ustrezen prednostni pomen in da se mu dodelijo zadostna proračunska sredstva za obstoječe potrebe.

4.1.5 EESO v tem okviru opozarja na stališče Odbora regij, ki v zvezi s programom pomoči za leti 2012–2013 „poziva Komisijo, naj stalno ocenjuje, ali zgornja letna meja financiranja v višini 500 milijonov EUR, določena za programsko obdobje, zadostuje, glede na to, da lahko gospodarska kriza poveča pritisk za zmanjšanje javnih izdatkov in gospodarska negotovost v številnih državah vodi v večjo brezposelnost“⁽¹³⁾.

4.1.6 Poleg tega se EESO podobno kot v primeru programov pomoči v živilih, ki so se izvajali v preteklih letih, zavzema za 100-odstotno financiranje Sklada iz proračuna Evropske unije. Po mnenju Odbora sofinanciranje iz sredstev držav članic lahko privede do finančnih težav pri uresničevanju programa, in sicer ne le v državah članicah, ki imajočasne proračunske težave (za katere je bila predvidena možnost zvišanja plačil)⁽¹⁴⁾.

4.1.7 EESO podpira določbo uredbe, ki omogoča uporabo intervencijskih zalog za zagotovitev živil, čeprav ne gre pričakovati, da bi jih prav kmalu zbrali v znatnih količinah⁽¹⁵⁾. Glede na izrazito nezadostna proračunska sredstva Sklada pa Odbor nasprotuje temu, da se vrednost uporabljenih intervencijskih rezerv prišteje v proračun.

4.1.8 Glede na zelo omejena sredstva Sklada in v zvezi s stališči nekaterih držav članic, da Sklad ni potreben ali pa da ni skladen z njihovimi nacionalnimi politikami za boj proti revščini in socialni izključenosti, se poleg tega EESO zavzema za uvedbo izbirnosti (prostovoljnosti) pri uporabi sredstev Sklada za posamezne države članice (to bi lahko prispevalo tudi k povečanju sredstev Sklada za države članice, ki bi sredstva Sklada uporabljale).

⁽¹⁰⁾ *European food aid programme for the most deprived persons in the EU* (Evropski program pomoči v hrani za najbolj ogrožene osebe), AGRI C.5, srečanje zainteresiranih strani, 5. julij 2012, Bruselj, http://ec.europa.eu/agriculture/most-deprived-persons/meetings/05-07-2012/dg-agri-2_en.pdf, str. 12.

⁽¹¹⁾ Belgija, Bolgarija, Češka republika, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Italija, Irska, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovaška, Slovenija, Španija.

⁽¹²⁾ MEMO/12/800 z dne 24. oktobra 2012: „Revščina: Komisija predlaga nov sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim – pogosta vprašanja“, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-800_sl.htm

⁽¹³⁾ UL C 104, 2.4.2011, str. 44–46, tč. 22 mnenja.

⁽¹⁴⁾ Glej člena 18 in 19 predloga Komisije.

⁽¹⁵⁾ Glej člen 21(3) predloga Komisije.

4.2 Ciljne skupine Sklada in vrsta razdeljene pomoči

4.2.1 EESO meni, da je pri dodeljevanju pomoči treba upoštevati vse tri položaje, ki jih omenja predlog – pomanjkanje hrane, brezdomstvo in materialno deprivacijo otrok, pa tudi družbene skupine in osebe, ki so socialno izključene iz posebnih, tudi zgodovinskih razlogov. Razdeljevanje pomoči bi moralo v prvi vrsti temeljiti na zagotavljanju hrane. Dostop do hrane je namreč prvi korak na poti k socialnemu vključevanju ali tudi ponovnemu vključevanju izključenih oseb. Glede na različne razmere v posameznih državah članicah se EESO zavzema za to, da bi bila opredelitev vrst pomoči posameznim ciljnim skupinam v celoti v pristojnosti držav članic.

4.2.2 Hkrati EESO nasprotuje temu, da bi bila organizacijam, ki neposredno dobavljajo hrano ali blago, naložena obveznost opravljanja dejavnosti, ki dopolnjujejo zagotavljanje materialne pomoči, če teh dejavnosti ne podpira operativni program določene države članice v okviru Sklada ⁽¹⁶⁾.

4.3 Upravljanje Sklada

4.3.1 EESO podpira stališče Komisije, ki se nanaša na poenostavitev postopkov in zmanjšanje upravnega bremena za države članice, zlasti pa za partnerske organizacije ⁽¹⁷⁾. Boljši in enostavnejši postopki, povezani z izvedbo dejavnosti, se morajo skladati s konkretnimi cilji in ciljnim skupinami Sklada. V tem okviru želi EESO posvariti pred uporabo postopkov, prevzetih od Evropskega socialnega sklada ⁽¹⁸⁾, saj so v nekaterih državah

članicah zelo zapleteni in se lahko izkažejo za neprimerne za partnerske organizacije.

4.3.2 EESO z zadovoljstvom sprejema predlog Komisije o ustanovitvi platforme na ravni Unije, katere delovanje bi se financiralo v okviru tehnične pomoči. Izmenjava izkušenj in najboljših praks med institucijami EU, državami članicami, socialnimi partnerji in drugimi subjekti civilne družbe bo pomenila dodano vrednost Sklada ⁽¹⁹⁾.

4.3.3 EESO z zadovoljstvom sprejema predlog Komisije, da se državam članicam naloži obveznost priprave operativnega programa v sodelovanju z organi, ki zastopajo civilno družbo ⁽²⁰⁾. EESO hkrati poziva, da se od držav članic zahteva ustanovitev odborov za spremljanje ali drugih organov, namenjenih spremljanju in ocenjevanju operativnih programov, v katerih bi bili udeleženi organizacije civilne družbe, osebe, ki se same soočajo z revščino, ali pa njihovi predstavniki.

4.3.4 EESO z zadovoljstvom sprejema, da se v okviru Sklada zagotovijo sredstva za upravne stroške, stroške prevoza in skladiščenja hrane in potrošniškega blaga, obstaja pa tudi možnost zagotovitve finančnih sredstev za krepitev zmogljivosti partnerskih organizacij ⁽²¹⁾. To bo omogočilo plodno sodelovanje partnerskih organizacij pri učinkovitem izvajanju dejavnosti v okviru Sklada.

4.3.5 EESO z zadovoljstvom sprejema določbo o tem, da se partnerskim organizacijam zagotovi zadostna raven sredstev za ustrezno izvajanje dejavnosti ⁽²²⁾.

V Bruslju, 14. februarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽¹⁶⁾ Glej člena 4(2) in 7(1) predloga Komisije.

⁽¹⁷⁾ Glej člen 23 predloga Komisije.

⁽¹⁸⁾ Glej člen 32(4) predloga Komisije.

⁽¹⁹⁾ Glej člen 10 predloga Komisije.

⁽²⁰⁾ Glej člen 7(2) predloga Komisije.

⁽²¹⁾ Glej člena 24(1)(c) in 25(2) predloga Komisije.

⁽²²⁾ Glej člena 39 in 41 predloga Komisije.

PRILOGA

k mnenju Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Naslednja amandmaja, ki sta prejela najmanj četrtno oddanih glasov, sta bila zavrnjena med razpravo:

Točka 4.1.3

Spremeni se tako:

Komisija navaja, naj bi se „z neposredno pomočjo iz Sklada, sofinanciranjem s strani držav članic in prispevki v naravi s strani partnerskih organizacij [...] skupaj pomagalo približno 4 milijonom ljudi“. Celotno ob predpostavki, da bi bil ta cilj v celoti izpolnjen, se postavlja vprašanje o učinkovitosti Sklada v okviru doseganja ciljev strategije Evropa 2020 (zmanjšanje števila oseb, ki se spopadajo z revščino v Evropski uniji za najmanj 20 milijonov). V tem okviru EESO poziva k temu, da se novemu skladu na evropski ravni prizna ustrezen prednostni pomen in da se mu dodelijo zadostna proračunska sredstva za obstoječe potrebe.

Rezultat glasovanja

Za: 55

Proti: 102

Vzdržani: 15

Točka 4.2.1

Spremeni se tako:

EESO meni, da je pri dodeljevanju pomoči treba upoštevati vse tri položaje, ki jih omenja predlog – pomanjkanje hrane, brezdomstvo in materialno deprivacijo otrok, pa tudi družbene skupine in osebe, ki so socialno izključene iz posebnih, tudi zgodovinskih razlogov. Razdeljevanje pomoči bi moralo v prvi vrsti temeljiti na zagotavljanju hrane. Dostop do hrane je namreč lahko prvi korak na poti k socialnemu vključevanju ali tudi ponovnemu vključevanju izključenih oseb. Glede na različne razmere v posameznih državah članicah se EESO zavzema za to, da bi bila opredelitev vrst pomoči posameznim ciljnim skupinam v celoti v pristojnosti držav članic.

Rezultat glasovanja

Za: 54

Proti: 108

Vzdržani: 21

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o zagotavljanju uravnotežene zastopanosti spolov med neizvršnimi direktorji družb, ki kotirajo na borzi, in s tem povezanih ukrepih

(COM(2012) 614 final – 2012/0299 (COD))

(2013/C 133/13)

Poročevalka: **Madi SHARMA**

Evropski parlament in Svet sta 22. novembra 2012 oziroma 10. decembra 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o zagotavljanju uravnotežene zastopanosti spolov med neizvršnimi direktorji družb, ki kotirajo na borzi, in s tem povezanih ukrepih

COM(2012) 614 final – 2012/0299 (COD).

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 25. januarja 2013.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 487. plenarnem zasedanju 13. in 14. februarja 2013 (seja z dne 13. februarja) s 128 glasovi za, 58 glasovi proti in 10 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropska komisija je v obravnavanem predlogu direktive o zagotavljanju uravnotežene zastopanosti spolov med neizvršnimi direktorji družb, ki kotirajo na borzi, določila cilj, da bi bilo do leta 2020 vsaj 40 % neizvršnih direktorjev žensk.

1.2 EESO pozdravlja predlog Komisije. Čeprav je bolj naklonjen prostovoljnimi ukrepom kot kvotam, pa priznava, da se v družbah, ki kotirajo na borzi v EU, brez pravno zavezujočih ciljev glede uravnotežene zastopanosti spolov ne bo veliko spremenilo. Danes je samo 13,7 % članov upravnih odborov žensk, to pa je jasen znak diskriminacije.

1.3 EESO se tako kot Komisija zaveda, da je treba spoštovati svobodo gospodarske pobude. Obravnavana direktiva določa minimalne standarde, ki naj bi izboljšali pogoje za uspešen razvoj podjetij, hkrati pa državam članicam omogoča sprejemanje dodatnih ukrepov poleg priporočenih. Socialni partnerji v EU so leta 2005 pripravili načrt s številnimi argumenti za enakost spolov ter prikazom praktičnih orodij za države članice in podjetja ⁽¹⁾.

1.4 Razlog za spremembe so podatki, ki nedvomno kažejo, da je v državah članicah veliko visokokvalificiranih žensk; vsi

argumenti v prid uravnoteženi zastopanosti spolov bi morali torej temeljiti na pravilih glede zaslug in prednosti pri zaposlitvi in ne na pozitivni diskriminaciji. Vendar pa ženske pri prevzemanju vodilnih položajev še vedno ovirajo nekateri dejavniki, kot so pomanjkanje ukrepov za usklajevanje poklicnega in družinskega življenja, omejen dostop do mrež, ki so pomembne za višje položaje, pomanjkanje samozavesti itd.

1.5 EESO upa, da bodo vsi javni in zasebni organi odločanja te minimalne standarde lahko sprejeli v obliki samoureditve, da se izognemo še enemu zakonodajnemu aktu. Standardi bi lahko veljali tudi za izvršne direktorje, upravne odbore MSP, ki kotirajo na borzi, ter vse organe v javnem sektorju, da se zagotovijo okolje z večjo enakopravnostjo spolov, pogoji za pregledne postopke prijave in imenovanja ter kultura vključenosti in izbire v družbi na splošno.

1.6 EESO poleg tega priporoča oblikovalcem politik in podjetjem, naj proučijo naslednje vidike, s čimer bi zagotovili, da bo cilj glede 40 % dosežen oz. presežen:

— večja prepoznavnost žensk na vodilnih položajih,

— večja preglednost pri iskanju obetavnih kadrov,

⁽¹⁾ http://www.etuc.org/IMG/pdf/framework_of_actions_gender_equality_010305-2.pdf

- vzpostavitev in ohranjanje kritične mase,
- boj proti stereotipom glede vloge žensk in moških,
- načrtovanje nasledstva v vodstvu podjetja,
- sistem za nabiranje talentov,
- seznanjanje s primeri dobre prakse,
- priprava usklajene evropske podatkovne baze o ženskah, kvalificiranih za mesta v upravnih odborih podjetij.

1.7 EESO čestita Viviane Reding in njenim podpornikom v Komisiji, Parlamentu in drugih institucijah za prve korake na poti k bolj uravnoteženi Evropi ter za prizadevanja, da se spremeni prepričanje o tem, kdo je primeren za člana upravnega odbora, kar zagotavlja bolj vključujočo družbo. Gre za precejšnjo spremembo miselnosti. EESO se zaveda, da je direktiva, ki je izvedljiva v praksi in ki tako podjetjem kot državam članicam zagotavlja ustrezno mero prožnosti pri izvajanju in rokih, hkrati pa spoštuje načeli subsidiarnosti in sorazmernosti, rezultat obsežnih raziskav, pravne analize in posvetovanj s civilno družbo.

1.8 V prizadevanjih za resnično enakost spolov pri odločanju je treba premostiti veliko večje ovire, kot so vedno znova slišani argumenti o spolnih stereotipih in težavah pri iskanju kadrov. Brez pripravljenosti tako moških kot žensk za konstruktivna dejanja, ki ne bodo zgolj prazne besede, ter za spoštovanje stališč drugega, ne bo mogoče doseči bistvenih sprememb. **Moč Evrope je v tem, da je „združena v različnosti“, toda najprej je treba to različnost izkoristiti.**

1.9 EESO se zavzema za to, da se v predlog direktive vključijo posebne določbe glede uravnotežene zastopanosti spolov med člani upravnih odborov, ki zastopajo zaposlene v podjetju, pri čemer je treba upoštevati posebne pogoje njihovega imenovanja.

2. Ozadje

86,3 % članov upravnih odborov je moških.

2.1 Enakost ženk in moških je eden od temeljnih ciljev EU, vključen v pogodbe (člen 3(3) PEU) in Listino Unije o temeljnih

pravicah (člen 23). V skladu s členom 8 PDEU si mora Unija prizadevati za odpravo neenakosti in spodbujanje enakosti žensk in moških. Člen 157(3) PDEU pa EU daje pravico do ukrepanja na področju enakosti spolov pri zaposlovanju in v poklicu.

2.2 Med državami članicami EU so precejšnje razlike v številu žensk v upravnih odborih, kar je posledica različnih politik. Vloga žensk v upravnih odborih se preučuje že desetletja, še zlasti pa v zadnjih dveh letih, odkar je EU obnovila prizadevanja za spodbujanje enakosti spolov v upravnih odborih družb, ki kotirajo na borzi. Predlogi segajo od uvedbe pravno zavezujočih kvot do samourejanja brez sankcij za kršitve. Toda prostovoljni pristopi, ki bi lahko bili učinkoviti, le počasi kažejo rezultate. **V zadnjem letu se je število žensk v upravnih odborih povečalo zgolj za 0,6 %** in samo 24 podjetij je podpisalo izjavo iz leta 2011.

2.3 Države članice izvajajo različne ukrepe, od pravno zavezujočih kvot s sankcijami do samourejanja v nekaterih panogah, zato je zastopanost žensk v upravnih odborih po pričakovanjih ravno tako različna. **Vendar pa se je v državah z zavezujočimi kvotami število žensk v upravnih odborih na splošno povečalo za 20 %.** V šestih državah, ki niso sprejele nobenih ukrepov, se je to število zmanjšalo (glej Prilogo 1).

2.4 Do konca leta 2011 je enajst držav članic sprejelo zakone, ki uvajajo kvote ali cilje glede zastopanosti spolov v upravnih odborih družb. Francija, Italija in Belgija so uvedle kvote vključno s sankcijami za kršitve, Španija in Nizozemska sta ravno tako uvedli kvote, vendar brez sankcij. Danska, Finska, Grčija, Avstrija in Slovenija izvajajo pravila, ki veljajo samo za upravne odbore družb, ki so pod nadzorom države, v Nemčiji pa vidik spola urejajo predpisi o zastopanosti delavcev v upravnih odborih.

2.5 Seveda so razlike med državami članicami vplivale na prisotnost žensk v upravnih odborih. V državah z zakonodajnimi kvotami se je njihovo število povečalo za 20 %, razen v Italiji, kjer je bilo povečanje zgolj 4 %. V državah, kjer se uporabljajo pravilniki o upravljanju družb, segajo povečanja deležev žensk od 11–2 %.

2.6 Če bo to število še naprej naraščalo enako kot doslej, bo **Francija edina država, ki bo do leta 2020 dosegla 40-odstotno zastopanost žensk v upravnih odborih**. A če nadalje razčlenimo sedanje ravni zastopanosti žensk v upravnih odborih, postane jasno, da EU cilja glede 40-odstotne zastopanosti ne bo uresničila niti do leta 2040 ⁽²⁾.

2.7 Cilji bodo doseženi samo, če bodo predvidene sankcije, torej morajo biti za kršitve določene dovolj velike kazni. Direktiva predvideva preverjanje neizpolnjevanja kvot v vseh primerih, pri čemer je podjetje tisto, ki mora dokazati, da je postopke zaposlovanja izvedlo s potrebno skrbnostjo. Sankcije so najučinkovitejše, če jih določi, izreče in izvaja zadevna država, zato je Komisija pripravila zgolj priporočila kot smernice za morebitne sankcije.

2.8 Komisija priznava, da je treba spoštovati temeljno pravico podjetij, da poslujejo brez vmešavanja, vendar meni, da ta svoboda ne sme krniti pravne države ali temeljnih pravic. Direktiva uvaja minimalne standarde, ki naj bi zagotovili enake pogoje za podjetja, ki poslujejo v več državah članicah, ter s tem izboljšali gospodarske razmere in pogoje na notranjem trgu.

2.9 Direktiva določa časovni okvir za doseglo količinskega cilja, tj. 40-odstotne zastopanosti do leta 2020, ki upošteva cikel imenovanj na mesta v upravne odbore v posameznih podjetjih. Poleg tega vsebuje določbo o časovni omejitvi veljavnosti, v skladu s katero naj ne bi bila več potrebna po letu 2028.

2.10 Samo z ukrepi na ravni EU, ki so dovolj prožni, da se lahko upoštevajo razlike med posameznimi državami članicami, hkrati pa dosledno spoštuje načelo subsidiarnosti, je mogoče v celoti izkoristiti potencial žensk.

3. Enakost spolov je temeljna pravica in skupna vrednota EU

3.1 EESO meni, da je povečanje deleža žensk na vodstvenih položajih skupen cilj vseh akterjev civilne družbe, ki se aktivno zavzemajo za enakost spolov. EESO je pripravil že več mnenj o uravnoteženi zastopanosti spolov v družbi. V poročilu *o vlogi ekonomsko-socialnih svetov in podobnih institucij v novem svetovnem gospodarstvem, družbenem in okoljskem upravljanju* je poudaril, da

„brez pravnih mandatov, ki bodo zahtevali enako zastopanost, ne bo politične enakovrednosti, prave demokracije in enakosti“.

3.2 Enaka zastopanost je ne le nujna za resnično demokracijo in pravično družbo, temveč tudi temeljni pogoj za uresničitev ciljev EU za pametno, trajnostno in vključujočo rast. Raziskave Svetovne banke in organizacije *Transparency International* kažejo, da dobra zastopanost žensk pri odločanju poveča preglednost in zmanjša korupcijo. Dobro upravljanje na vseh področjih koristi družbi.

3.3 Več kot 51 % prebivalstva EU je žensk, ki predstavljajo 45 % vseh zaposlenih in sprejmejo več kot 70 % odločitev o nakupu. Zato si EESO želi uvedbo zavezujočih pravnih ukrepov s sankcijami na vseh ravneh družbe in v vseh organih odločanja, kar bi omogočilo bolj uravnoteženo zastopanost spolov. To bi lahko omajalo prepričanje o tem, kdo bi moral biti vključen v proces odločanja, ter vodilo k vključujoči družbi.

„Jasno je, da diskriminacija med ženskami in moškimi na podlagi spola ni dopustna.“ ⁽³⁾

TODA 96,8 % predsednikov je moških

3.4 Širitev svetovnih gospodarstev je neposreden rezultat človekovih sposobnosti, vodijo pa jo ženske, gonilna sila geopolitičnih sprememb, ki vplivajo na zdravje, izobraževanje, socialno skrbstvo, okolje in gospodarsko produktivnost – to pa je s podjetniškega vidika močan argument v prid sodelovanju žensk v upravnih odborih. Uravnotežena zastopanost spolov ne izboljša le podobe podjetja, temveč tudi okrepi stike med podjetjem, zaposlenimi, delničarji in strankami. Tako je uravnotežena zastopanost spolov zaradi svojega pomena priznana kot temeljni vidik vseh politik za krepitev družbene odgovornosti podjetij v zasebnem sektorju, vendar pa jo je treba v mnogih podjetjih šele uvesti v praksi.

3.5 Kot je na plenarnem zasedanju EESO leta 2012 dejala Laurence Parisot, predsednica mreže MEDEF, so kvote sicer neprijetne, vendar so učinkovito sredstvo za spodbujanje udeležbe žensk v upravnih odborih: **„Kvote ne bi smele biti potrebne – vendar so edini način za odpravo predsodkov moških glede nesposobnosti žensk“**.

⁽²⁾ Dokument z oceno učinka.

⁽³⁾ COM(2012) 615 final

3.6 Po drugi strani pa so nekatere ženske na vodilnih položajih zelo odločno nastopile proti pravno zavezujočim kvotam, saj menijo, da razvrednotijo njihove dosežke. Obstaja resnično tveganje, da bi bile ženske, ki prevzamejo vodilni položaj, zaradi kvot stigmatizirane.

3.7 Za večje število žensk v upravnih odborih je treba uvesti politike, ki bodo ženske spodbujale k prevzemu vodilnega položaja, kot so ukrepi za usklajevanje poklicnega in družinskega življenja, za spodbujanje mrežnega povezovanja in poklicnega napredovanja na vseh ravneh ter za povečanje ozaveščenosti in spremembo načina razmišljanja.

4. Spodbujanje pametne, trajnostne in vključujoče rasti

4.1 Gospodarski potencial

4.1.1 Glede na še vedno težke gospodarske razmere v Evropi je za ponovno oživitev njenega gospodarstva nujna polno opravilno sposobna delovna sila, kar pomeni aktivno udeležbo žensk. Socialni partnerji EU, konfederacija UNICE, združenje UEAPME, center CEEP in konfederacija sindikatov ETUCI, so si že pred krizo prizadevali za večjo enakost spolov na trgu dela in na delovnem mestu. Leta 2005 so spodbujanje večje udeležbe žensk pri odločanju uvrstili med glavne prednostne naloge ter v poročilu navedli praktična orodja za doseg tega cilja⁽⁴⁾.

4.1.2 Za zagotavljanje konkurenčnosti evropskih podjetij so v središču rast z inovacijami, raziskave, usposabljanje, znanje in sposobnosti, varstvo potrošnikov in družbena odgovornost gospodarskih družb, kar so glavna področja ukrepov Komisije za čim boljše spodbujanje večjih gospodarskih možnosti. Za doseg trajnostnih rezultatov je pri tem potrebna uravnotežena zastopanost spolov.

4.1.3 51 % prebivalcev EU je žensk. Mnoge so visoko izobražene in usposobljene ter tako pomemben del delovne sile. V visokošolskem izobraževanju je več študentk kot študentov, zato je **na trgu dela 50 % več visokokvalificiranih žensk kot moških**. Poročilo Davies je opozorilo na pomanjkanje delovne sile v Združenem kraljestvu, ki bi ga lahko odpravili z zaposlitvijo 2 milijonov kvalificiranih delavcev v naslednjih desetih letih, od katerih bi morala biti večina visokokvalificiranih žensk⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ http://www.etuc.org/IMG/pdf/framework_of_actions_gender_equality_010305-2.pdf

⁽⁵⁾ Davies: *Women on Boards, One Year On* (Ženske v upravnih odborih leto pozneje), marec 2012, <http://www.bis.gov.uk/assets/biscore/business-law/docs/w/12-p135-women-on-boards-2012.pdf>

4.1.4 Udeležba žensk v gospodarstvu poleg tega državam prinaša daljnosežne finančne in socialne koristi. Iz kazalnika razlik med spoloma po svetu (*Global Gender Gap Index*) za leto 2011 je razvidno, da **imajo države z večjo enakostjo spolov večji BDP na prebivalca**⁽⁶⁾.

4.1.5 Po podatkih Goldman Sachsa bi večji delež žensk v delovni sili povečal BDP, in sicer:

— za 21 % v Italiji,

— za 19 % v Španiji,

— za 9 % v Franciji in Nemčiji ter

— za 8 % v Združenem kraljestvu.

4.1.6 Mnoge raziskave o ekonomskih razlogih za sodelovanje žensk v upravnih odborih so prepričljivo pokazale, da bi se rezultati podjetja v takih primerih izboljšali. V raziskavah, ki so jih neodvisno drug od drugega izvedli Crédit Suisse (2012)⁽⁷⁾, McKinsey (2007)⁽⁸⁾ in Catalyst (2004)⁽⁹⁾, so bile ugotovljene povezave med deležem žensk v upravnih odborih ter finančnimi rezultati podjetja. Primeri:

— poročilo McKinsey ugotavlja, da imajo **podjetja z največjim deležem žensk v upravnih odborih** v primerjavi s podjetji, kjer v odborih ni nobene ženske, **41 % večji donos na lastni kapital (ROE)**;

— organizacija Catalyst je ugotovila, da imajo **podjetja s 14,3–38,3-odstotnim deležem žensk na vodstvenih položajih 34,1 % višji ROE** kot podjetja, kjer na teh položajih ni primerljivega odstotka žensk;

⁽⁶⁾ Global Gender Gap Index za leto 2011, svetovni gospodarski forum, <http://www.uis.unesco.org/>

⁽⁷⁾ Raziskovalni institut Crédit Suisse (avgust 2012): *Gender diversity and corporate performance* (Zastopanost spolov in poslovni rezultati).

⁽⁸⁾ McKinsey (2007): *Women Matter – Gender Diversity: a corporate performance driver* (Ženske so pomembne – zastopanost spolov: spodbuda za boljše poslovne rezultate).

⁽⁹⁾ Catalyst (januar 2004): *The Bottom Line: Connecting Corporate Performance and Gender Diversity* (Povezava med poslovnimi rezultati in zastopanostjo spolov).

— raziskava Crédit Suisse pa je pokazala, da **delnice podjetij z ženskami v upravnih odborih dosegajo boljše vrednosti** od delnic podjetij, kjer ni žensk v upravnih odborih.

4.1.7 Nekatere študije sicer kažejo, da uravnotežena zastopnost spolov v upravnih odborih zgolj malo – ali sploh ne – vpliva na finančno uspešnost, toda v prepričljivi večini primerov je mogoče zabeležiti pozitivno povezavo med navzočnostjo žensk v upravnih odborih ter finančnimi rezultati podjetja.

4.2 Poslovni argumenti

4.2.1 Za boljše rezultate podjetij z zastopnostjo obeh spolov v upravnih odborih je več obrazložitev. Ena glavnih je pripravljenost na drugačen in kritičen razmislek o poslovnih odločitvah, kar ustvarja bolj proaktiven poslovni model.

4.2.2 Razumevanje raznolikosti trga je neizmerna prednost s finančnega vidika in pogoj za korporacije, ki delujejo na mednarodnem trgu.

4.2.3 Inovativnost in učinkovitost upravnih odborov: prednost, ki jo ženske zagotovijo upravnim odborom, je v njihovi raznolikosti, njihovih izkušnjah, v pristopu k problemom, novim trgom in priložnostim na podlagi lastnih potrošniških izkušenj. Raznoliko razmišljanje spodbuja inovativnost in boljše poslovne rezultate, se upira predsodkom ter prispeva k večji usmerjenosti podjetja navzven na obstoječe in nove trge. Plodna izmenjava zamisli ima ogromne učinke, kar velja tudi za vzajemno čezmejno sodelovanje v upravnih odborih. Upravni odbori so pred izzivom, da se prilagodijo resnično raznolikemu članstvu in spoznajo, kako lahko produktivno izkoristijo poslovne priložnosti.

4.2.4 Raznolikost v upravah pomeni dejansko raznolikost v najširšem smislu; EESO se namreč ne zavzema za to, da bi mesta v upravnih odborih zaupali majhnemu številu žensk, ki bi se nato selile iz odbora v odbor. Takšna praksa, znana kot „golden skirts“ („zlata krila“), ogroža raznolikost v upravnih

odborih, ki je temelj. Raziskave na Norveškem so pokazale, da je 62 % moških članov samo enega upravnega odbora, pri ženskah pa ta odstotek znaša 79 %. EESO se zavzema za pravico moških in žensk do izbire in enakega dostopa do mest v upravnih odborih na podlagi njihovih zaslug.

5. Izvajanje

5.1 Da bodo količinski cilji glede števila žensk v upravnih odborih res doseženi, je treba sprejeti konkretne ukrepe. Za zagotovitev raznolike sestave upravnih odborov do leta 2028 je treba izvajati tako kratko- kot dolgoročne ukrepe. Pri tem je treba upoštevati naslednje vidike:

5.1.1 **večja prepoznavnost žensk na vodstvenih položajih:** popis profila žensk v različnih državah članicah, ki so v vodstvenih organih, ozaveščanje o teh ženskah v širšem poslovnem okolju ter prikaz vpliva raznolikosti v upravnih odborih na poslovni uspeh;

5.1.2 **večja preglednost pri iskanju obetavnih kadrov:** postopek imenovanja v upravne odbore je večinoma nepregleden in temelji na osebnih poznanstvih. Da se pritegne čim več dobrih kadrov, je treba seznanjati s priložnostmi in jih predstaviti tako, da bodo vse primerne kandidate spodbudile k oddaji prošnje;

5.1.3 **vzpostavitev in ohranjanje kritične mase:** različno razmišljanje v upravnih odborih ima učinek samo, če je dovolj kritične mase, ki se lahko upre predsodkom; zato je nujno, da je 40 % članov v odborih žensk. Večja preglednost postopkov izbire kadrov bo zagotovila najširši nabor kandidatov in odpravila tveganje za pravilo „zlatih kril“⁽¹⁰⁾;

5.1.4 **boj proti stereotipom glede vloge žensk in moških:** v zvezi z vlogo žensk v gospodinjstvu, ki naj bi bila ovira za njihovo sodelovanje v poslovnem svetu, je bil dosežen precejšen napredek. Ukrepi so korak v pravo smer in bodo pomagali povečati število žensk v upravnih odborih;

⁽¹⁰⁾ *Golden Skirts fill the board rooms* (Zlata krila polnijo upravne odbore), članek poslovne šole BI Norwegian Business School. 31. 10. 2012. Uredil Morten Huse (2011): *The „Golden Skirts“. Changes in board composition following gender quotas on corporate boards* („Zlata krila“. Spremembe v sestavi upravnih odborov po uvedbi kvot za zastopnost po spolu v upravnih odborih).

5.1.5 **sistem za nabiranje talentov:** če naj bi bile koristi raznolike zastopanosti v odborih trajne, je treba zagotoviti stalen pritok visokousposobljenih posameznikov, ki so dovolj ambiciozni in sposobni za prevzem takega položaja. Nujno je treba oblikovati okolje, ki ženskam omogoča, da na svoji poklicni poti najdejo izhod iz „labirinta“⁽¹¹⁾ ter postanejo članice upravnih odborov. Tako bo vzpostavljen sistem za nabiranje talentov; ženske vzornice, preglednejši postopki izbire kadrov in jasno načrtovanje nasledstva v vodstvu podjetja zagotavljajo temelje za zastopanost obeh spolov v upravnih odborih;

5.1.6 priprava usklajene evropske podatkovne baze s podrobnimi podatki o ženskah, kvalificiranih za mesta v upravnih odborih. To bi odpravilo problem zaradi neprepoznavnosti žensk, primernih za mesta v upravnih odborih. Poleg tega bi še bolj zmanjšalo tveganje, da bi majhna skupina žensk zasedala več položajev, ter ustvarilo večjo preglednost postopkov imenovanja. Evropska baza bi bila v prid medsebojni izmenjavi znanja, spretnosti in izkušenj med različnimi državami članicami ter priložnost za delo v različnih sektorjih.

V Bruslju, 13. februarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽¹¹⁾ Glej *Through the Labyrinth: The Truth About How Women Become Leaders* (Skozi labirint: resnica o tem, kako ženske postanejo voditeljice) (Alice Eagly in Linda Carli).

PRILOGA 1

k mnenju Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Naslednji amandmaji, ki so bili med razpravo zavrjeni, so prejeli vsaj četrtino glasov:

Točka 1.2

Spremeni se tako:

EESO pozdravlja dejstvo, da se je delež žensk v upravnih odborih s 13,7 % januarja 2012 povečal na 15,8 % januarja 2013. Zavezanost podjetij je pogoj za nadaljevanje tega razvoja, zato EESO na splošno ne more podpreti kvot, čeprav priznava, da je Komisija s predlogom bistveno pripomogla k večji ozaveščenosti in s tem zavezanosti za krepitev te težnje. Čeprav je bolj naklonjen prostovoljnim ukrepom kot kvotam, pa priznava, da se v družbah, ki kotirajo na borzi v EU, brez pravno zavezujočih ciljev glede uravnotežene zastopanosti spolov ne bo veliko spremenilo. Danes je samo 13,7 % članov upravnih odborov žensk, to pa je jasen znak diskriminacije.

Rezultat glasovanja

Za: 78

Proti: 102

Vzdržani: 5

Točka 1.5

Spremeni se tako:

EESO meni, da lahko vsi javni in zasebni organi odločanja s prostovoljnimi ukrepi, vzajemnimi pritiski in povečanjem števila razpoložljivih žensk (in moških) na višjih ravneh v vseh zadevnih panogah dosežejo cilj glede 40-odstotne zastopanosti žensk. Upa, da bodo vsi javni in zasebni organi odločanja te minimalne standarde lahko sprejeli v obliki. Odbor daje prednost samoureditvi in nezakonodajnim ukrepom, da se izognemo še enemu zakonodajnemu aktu. Standardi To bi lahko veljali tudi za izvršne direktorje, upravne odbore MSP, ki kotirajo na borzi, ter vse organe v javnem sektorju, da se zagotovijo okolje z večjo enakopravnostjo spolov, pogoji za pregledne postopke prijave in imenovanja ter kultura vključenosti in izbire v družbi na splošno. EESO poudarja, da so mnoge države članice že uvedle vrsto pobud za spodbujanje zastopanosti žensk v upravnih odborih podjetij; vsakršna pobuda EU mora te nacionalne pobude upoštevati.

Rezultat glasovanja

Za: 75

Proti: 107

Vzdržani: 3

Točka 1.7

Spremeni se tako:

EESO čestita ge. Reding in njenim podpornikom v Komisiji, Parlamentu in drugih institucijah za prve korake na poti k bolj uravnoteženi Evropi ter za prizadevanja, da se spremeni prepričanje o tem, kdo je primeren za člana upravnega odbora, kar zagotavlja bolj vključujočo družbo. Gre za precejšnjo spremembo miselnosti. EESO se zaveda, da so bile izvedene je direktiva, ki je izvedljiva v praksi in ki tako podjetjem kot državam članicam zagotavlja ustrezno mero prožnosti pri izvajanju in rokih, kvoti pa spoštuje načeli subsidiarnosti in sorazmernosti, rezultat obsežnih raziskav, pravne analize in posvetovanja s civilno družbo.

Rezultat glasovanja

Za: 79

Proti: 107

Vzdržani: 5

Točka 2.2

Spremeni se tako:

*Med državami članicami EU so precejšnje razlike v številu žensk v upravnih odborih, kar je posledica različnih politik. Vloga žensk v upravnih odborih se preučuje že desetletja, še zlasti pa v zadnjih dveh letih, odkar je EU obnovila prizadevanja za spodbujanje enakosti spolov v upravnih odborih družb, ki kotirajo na borzi. Predlogi segajo od uvedbe pravno zavezujočih kvot do samourejanja brez sankcij za kršitve. Toda prostovoljni pristopi, ki bi lahko bili učinkoviti, le počasi kažejo rezultate. **V zadnjem letu se je število žensk v upravnih odborih povečalo zgolj za 0,6 %** in samo 24 podjetij je podpisalo izjavo iz leta 2011. Pri tem EESO poudarja, da mandat neizvršnih direktorjev običajno traja od treh do pet let, zato bi bilo po njegovem mnenju za povečanje števila žensk v upravnih odborih bolje, če bi imela evropska podjetja več časa za podpis izjave iz leta 2011.*

Rezultat glasovanja

Za: 82

Proti: 90

Vzdržani: 8

Točka 2.7

Spremeni se tako:

~~Cilji bodo doseženi samo, če bodo predvidene sankcije, torej morajo biti za kršitve določene dovolj velike kazni. Direktiva predvideva preverjanje neizpolnjevanja kvot v vseh primerih, pri čemer je podjetje tisto, ki mora dokazati, da je postopke zaposlovanja izvedlo s potrebno skrbnostjo. Sankcije so najučinkovitejše, če jih določi, izreče in izvaja zadevna država, zato je Komisija pripravila zgolj priporočila kot smernice za morebitne sankcije. Vendar pa EESO zahteva zagotovilo, da sankcija v obliki ničnosti ali razveljavitve imenovanja ali izvolitve neizvršnih direktorjev ne vpliva na odločitve, ki jih je sprejel ta upravni odbor. V nasprotnem primeru bi to zadevnim podjetjem zelo škodilo.~~

Rezultat glasovanja

Za: 71

Proti: 93

Vzdržani: 7

Točka 2.10

Doda se:

Samo z ukrepi na ravni EU, ki so dovolj prožni, da se lahko upoštevajo razlike med posameznimi državami članicami in raznolikost struktur upravnih odborov, hkrati pa dosledno spoštujejo načelo subsidiarnosti in pravice zasebne lastnine, je mogoče v celoti izkoristiti potencial žensk. Potrebe podjetij se razlikujejo glede na paleto proizvodov in potrošnike; spreminjajo se tudi po obdobjih ter so odvisne od vrste, velikosti, lastniške strukture, dejavnosti, faze razvoja podjetja itd.

Rezultat glasovanja

Za: 80

Proti: 100

Vzdržani: 8

Nova točka 2.11

Zato bi EESO dal prednost samourejanju kot pravemu načinu za izboljšanje stanja, saj bi to omogočilo potrebno prožnost za zagotavljanje enakih možnosti na vseh ravneh ter pravo in ustrezno uravnoteženo zastopanost obeh spolov v upravnih odborih v skladu z internim ciklom, prenovo mandatov in dolgoročnimi obeti za rast. EESO poudarja, da je veliko držav članic že začelo uvajati številne pobude za spodbujanje zastopanosti žensk v upravnih odborih; vsakišna pobuda EU bi morala upoštevati tovrstne nacionalne pobude.

Rezultat glasovanja

Za: 78

Proti: 99

Vzdržani: 9

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Sveta o smernicah za politike zaposlovanja držav članic

(COM(2012) 709 final - 2012/0335 (NLE))

(2013/C 133/14)

Glavni poročevalec: **Wolfgang GREIF**

Svet je 11. decembra 2012 sklenil, da v skladu s členoma 148(2) in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog sklepa Sveta o smernicah za politike zaposlovanja držav članic

COM(2012) 709 final - 2012/0335 (NLE).

Predsedstvo Odbora je 11. decembra 2012 strokovno skupino za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo zadolžilo za pripravo dela na tem področju.

Zaradi nujnosti zadeve je Evropski ekonomsko-socialni odbor na 487. plenarnem zasedanju 13. in 14. februarja 2013 (seja z dne 13. februarja) za glavnega poročevalca imenoval Wolfganga GREIFA ter mnenje sprejel s 170 glasovi za, 5 glasovi proti in 5 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropa se neuspešno spopada s krizo, zato postaja vse bolj razdeljena. EESO znova izraža globoko zaskrbljenost, da zaradi še vedno trajajočih varčevalnih ukrepov, ki jih uveljavlja EU, da bi rešila krizo, ne bo mogoče uresničiti niti ciljev na področju zaposlovanja niti ciljev strategije Evropa 2020 za boj proti revščini.

1.2 Odbor poziva k evropskemu načrtu za oživitev gospodarstva v višini 2 % BDP z obsežnim učinkom na politiko zaposlovanja. Za povečanje zaposlenosti je treba izvesti dodatne nacionalne naložbe ter hitro, ciljno in usklajeno opredeliti evropske naložbene projekte.

1.3 Polno sodelovanje socialnih partnerjev in civilne družbe v vseh fazah oblikovanja in izvajanja politike zaposlovanja je nujen predpogoj za uspešno usklajevanje politik. Odbor vztraja, da morajo imeti vse zainteresirane strani, vključno z Odborom, na voljo dovolj časa, da med objavo naslednjega predloga in rokom za sprejem sklepa izvedejo poglobljeno razpravo o predlogu. To je še zlasti pomembno z ozirom na nove smernice, ki bodo sprejete leta 2014.

1.4 Odbor je poleg tega oblikoval naslednje predloge:

- če sredstva ESS ne zadostujejo, je treba za države v velikih težavah ustanoviti poseben solidarnostni sklad za mlade;
- spodbujati je treba standarde kakovosti za prve delovne izkušnje in usposabljanje na delovnem mestu;
- treba je podrobno pregledati dualni sistem pripravništva, da se razširi njegova uporaba, pri čemer morajo socialni partnerji imeti ključno vlogo;
- treba se je boriti proti negotovi zaposlitvi, na primer z razširitvijo pristopa prožne varnosti in namenjanjem večje pozornosti notranji prožni varnosti;
- treba je še bolj poudariti vlogo podjetij, zlasti MSP, pri ustvarjanju delovnih mest;
- treba je okrepiti vlogo institucij trga dela v nacionalnih programih reform;
- splošne cilje zaposlovanja je treba dopolniti z evropskimi cilji za posamezne skupine;
- državam s posebno slabim stanjem na trgu dela je treba omogočiti lažji dostop do sredstev EU;
- jamstvo za mlade bi moralo začeti veljati čim prej, najbolje že ob prijavi na zavod za zaposlovanje;
- treba je zagotoviti zadostna evropska sredstva in to dosledno upoštevati v večletnem finančnem okviru.

2. Uvod

2.1 Evropski svet je 21. oktobra 2010 sklenil, da nove smernice za politike zaposlovanja do leta 2014 ostajajo nespremenjene in da se v ospredje postavi njihovo izvajanje⁽¹⁾. Evropska komisija je 28. novembra 2012 predložila predlog sklepa Sveta, da se ohrani veljavnost smernic za leto 2013.

2.2 Glede na vse slabše stanje na področju zaposlenosti v večini držav članic EU, zlasti z ozirom na precejšnji porast brezposelnosti mladih in vztrajno visoko število dolgoročno brezposelnih, ter zaradi priprav na posodobitev smernic naslednje leto želi EESO izkoristiti vsakoletno zaposilo, ki ga prejme v skladu s členom 148(2) PDEU, da ponovi svoje lanskoletno priporočilo o smernicah in njihovem izvajanju⁽²⁾.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Zaposlitveni cilji strategije Evropa 2020 morda ne bodo doseženi

3.1.1 V naslednjih letih se bo Evropa znašla v izjemno težkem stanju na področju zaposlovanja. Posledice huje občutijo nekatere skupine: mladi, nizkokvalificirani delavci, dolgotrajno brezposelni, invalidi, priseljenci in starši samohranilci. V petem letu finančne krize vse napovedi, vključno s pregledom zaposlovanja, ki ga je objavila Komisija, kažejo, da bo položaj na trgu dela vsaj še leta 2013 turoben. Evropa se neuspešno spopada s krizo, zato postaja vse bolj razdeljena.

3.1.2 Okrevanje zaposlovanja se je ustavilo. Zaposlovanje se zmanjšuje. Ustvari se le malo novih delovnih mest, razmere pa so se poslabšale kljub neizkoriščenemu potencialu v nekaterih sektorjih s številnimi novimi delovnimi mesti in na celotnem enotnem trgu. Trg delovne sile se je še dodatno segmentiral, k čemur je prispevalo tudi povečanje števila pogodb za določen čas in zaposlitev s krajšim delovnim časom. Obdavčenje dela ostaja visoko in se je v številnih državah članicah še dodatno povečalo. Brezposelnost znova narašča in je v območju evra dosegla najvišjo raven doslej, pri čemer je zaskrbljujoča zlasti raven dolgotrajne brezposelnosti ne le mladih, še posebej v državah članicah z močno fiskalno konsolidacijo. Prihodki

⁽¹⁾ Sklep Sveta 2010/707/EU.

⁽²⁾ Glej zlasti: mnenje EESO z dne 27. maja 2010 o smernicah za politike zaposlovanja (UL C 21, 21.1.2011, str. 66), mnenje EESO z dne 22. februarja 2012 o smernicah za zaposlovanje (UL C 143, 22.5.2012, str. 94), mnenje EESO z dne 22. februarja 2012 o socialnih učinkih nove zakonodaje o gospodarskem upravljanju (UL C 143, 22.5.2012, str. 23), mnenje EESO z dne 25. aprila 2012 o strukturnih skladih – splošnih določbah (UL C 191, 29.6.2012, str. 30), mnenje EESO z dne 12. julija 2012 o pobudi Priložnosti za mlade (UL C 299, 4.10.2012, str. 97), mnenje EESO z dne 15. novembra 2012 o okrevanju s številnimi delovnimi mesti (UL C 11, 15.1.2013, str. 8–15).

povprečnega gospodinjstva v številnih državah članicah se manjšajo in zadnji podatki kažejo, da se revščina in socialna izključenost zaradi revščine zaposlenih in družbene polarizacije v številnih državah članicah povečujeta in poglobljata⁽³⁾.

3.1.3 EESO zato znova izraža veliko zaskrbljenost, da zaradi načel, na katerih temeljijo varčevalni ukrepi, ki jih trenutno uveljavlja EU, da bi rešila krizo, ne bo mogoče uresničiti niti ciljev na področju zaposlovanja niti ciljev za boj proti revščini, ki so zastavljeni na prednostnem področju vključujoče rasti v strategiji Evropa 2020.

3.2 Evropski načrt za oživitev gospodarstva za okrevanje s številnimi delovnimi mesti

3.2.1 Varčevalni ukrepi, zaradi katerih se zmanjša končno povpraševanje v eni od držav članic, sprožijo verižno reakcijo v drugih državah in posledično recesijsko spiralo. Hkratno uvajanje varčevalnih programov v več državah bo še poslabšalo možnosti rasti, zaradi česar lahko nastane začaran krog negotovosti pri naložbah, med drugim naložbah v izobraževanje in usposabljanje, raziskave in inovacije ter zaposlovanje in potrošnjo.

3.2.2 Kljub temu pa politika zaposlovanja ne more popraviti napak upravljanja na področju makroekonomije. EESO zato meni, da mora politika zaposlovanja nujno spremljati razvoj evropske infrastrukture in kakovostno rast. Čim prej potrebuje namenske evropske in nacionalne naložbe z velikim vplivom na zaposlovanje, ki bi se izvajale usklajeno, da bi se povečali njihovi učinki na politiko zaposlovanja. Zato je treba zelo hitro spodbuditi tako zasebne kot tudi javne naložbe in izvesti reforme.

3.2.3 Odbor se strinja z analizo Komisije, da so možnosti za rast zaposlovanja odvisne od tega, ali bo EU uspelo z makroekonomskimi, industrijskimi in inovacijskimi politikami poskrbeti za gospodarsko rast in to dopolniti s politiko zaposlovanja, ki je usmerjena k okrevanju s številnimi delovnimi mesti. EESO izraža zaskrbljenost, da mnogih pozitivnih predlogov svežnja o zaposlovanju, ki je bil sprejet aprila 2012, ne bo mogoče izvesti, če se bo politika varčevanja v EU neprekinjeno nadaljevala.

⁽³⁾ COM(2012) 750 final: Letni pregled rasti 2013; Priloga: Osnutek poročila o zaposlovanju.

3.2.4 EESO je poleg tega zaskrbljen, da ciljev, določenih v strategiji EU za zaposlovanje, ne bo mogoče uresničiti zgolj s predlaganimi ukrepi. Zato je večkrat pozval k evropskemu načrtu za oživitve gospodarstva v višini 2 % BDP z obsežnim učinkom na politiko zaposlovanja. S *Paktom za rast in delovna mesta*, ki je bil sprejet na zasedanju Evropskega sveta junija 2012, so bili storjeni prvi pomembni koraki, ki pa jih je treba zapolniti z vsebino, da se v vsej Evropi trajno zagotovi nujno potreben manevrski prostor za trajnostno rast in zaposlovanje. Odbor je tudi že pozval k paktu za socialne naložbe, ki bi omogočil postopno prebroditev krize in naložbe v prihodnost, ter bo pozorno spremljal sveženj za socialne naložbe, ki ga bo Komisija po napovedih sprejela februarja.

3.3 Civilna družba in vključevanje partnerjev

3.3.1 EESO je večkrat izrazil podporo večletnemu ciklu usklajevanja politik v okviru strategije Evropa 2020, pri čemer je vseskozi opozarjal, da je polno sodelovanje nacionalnih parlamentov, socialnih partnerjev in civilne družbe na evropski in nacionalni ravni v vseh fazah oblikovanja in izvajanja politike zaposlovanja nujen predpogoj za uspešno usklajevanje politik.

3.3.2 Glede na to, da so smernice okvir, ki ga uporabljajo države članice pri pripravi, izvedbi in spremljanju nacionalnih politik v okviru splošne strategije EU, Odbor poudarja, da morajo imeti vse zainteresirane strani, vključno z Odborom, na voljo dovolj časa, da med objavo naslednjega predloga in rokom za sprejem sklepa izvedejo poglobljeno razpravo o predlogu. To je še toliko bolj pomembno, saj mora evropska politika zaposlovanja močneje prispevati k reševanju krize v državah članicah.

3.3.3 V skladu s časovnim razporedom evropskega semestra bi posvetovanje z evropskimi socialnimi partnerji moralo potekati v zgodnji fazi v okviru priprave letnega pregleda rasti pri določanju glavnih strateških prednostnih nalog politike zaposlovanja ter pri oblikovanju, izvajanju in ocenjevanju smernic politike zaposlovanja. To je še zlasti pomembno z ozirom na nove smernice, ki bodo sprejete leta 2014.

4. Posebne ugotovitve in konkretni predlogi

4.1 **Dopolnitev splošnih ciljev zaposlovanja z evropskimi cilji za posamezne skupine:** cilj glede splošne stopnje zaposlenosti, ki jo je treba doseči v vsej EU, je treba v prihodnje dopolniti z merljivimi cilji EU za posamezne ciljne skupine, kot so dolgotrajno brezposelni, ženske, starejši, invalidi in zlasti mladi. Pristop, v skladu s katerim se oblikovanje konkretnih ciljev na področju politike zaposlovanja prepusti državam članicam, se je izkazal kot neuspešen. V tem oziru je treba upoštevati zlasti kazalnik za bistveno zmanjšanje števila mladih, ki

niso niti zaposleni niti vključeni v usposabljanje (t. i. *NEET – Not in Employment, Education or Training*).

4.2 **Jamstvo za mlade bi moralo začeti veljati čim bolj zgodaj:** Odbor z navdušenjem pozdravlja predlog Komisije glede jamstva za mlade, katerega namen je vsem mladim do 25. leta starosti pravočasno zagotoviti kakovostno ponudbo zaposlitev, trajnega izobraževanja ter vajeništva ali pripravništva⁽⁴⁾. Vendar EESO meni, da je posredovanje po štirih mesecih prepozno. Jamstvo za mlade bi moralo začeti veljati čim prej, in sicer ob prijavi na zavod za zaposlovanje, saj neuspešen prehod škodi gospodarstvu in pusti posledice za vse življenje. V ta namen je treba v okviru nacionalnih načrtov reform oblikovati konkretne ukrepe.

4.3 **Ustanovitev posebnega solidarnostnega sklada za mlade za države v velikih težavah, če sredstva ESS ne zadostujejo:** Odbor opozarja, da je pri načrtovanju finančne perspektive za obdobje 2014–2020 treba nameniti posebno pozornost zagotavljanju sredstev za mlade v okviru Evropskega socialnega sklada. Po mnenju EESO je stanje tako resno, da je treba vzpostaviti poseben solidarnostni sklad za mlade, ki bi omogočal solidarne rešitve, podobno kot sklad za prilagoditev globalizaciji. Države v velikih težavah bi lahko prejemale začasno podporo pri izvajanju jamstva za mlade. Če sredstva Evropskega socialnega sklada za to ne bodo zadostovala, bi bilo treba poiskati dodatna evropska sredstva (solidarnostni sklad za mlade). Za banke je bilo mogoče zbrati milijardne vsote, zato mora biti mogoče zbrati tudi ta sredstva.

4.4 **Spodbujanje meril kakovosti, prvih delovnih izkušenj in usposabljanja na delovnem mestu:** EESO podpira razvoj znanj in sposobnosti, ki so bistvenega pomena za trg dela, in sicer z dejavnim sodelovanjem delodajalcev in izobraževalnih ustanov. Meni tudi, da je primerno podpirati prve delovne izkušnje in usposabljanje na delovnem mestu, zato soglašajo, da so vajeništvo in pripravništvo, pa tudi programi prostovoljstva, pomembni instrumenti za pridobivanje znanja, spretnosti in poklicnih izkušenj za mlade. EESO poudarja pomen standardov kakovosti za šolsko prakso in pripravništvo, zato pozdravlja cilje predloga Komisije za okvir za zagotavljanje kakovostnih pripravništev in njihovo izvajanje.

4.5 **Podroben pregled dualnega sistema pripravništev za razširitev njegove uporabe:** treba je premesti razkorak med zahtevami trga dela, izobraževanjem in pričakovanji mladih. Eden od načinov je zagotavljanje spodbud in podpore za razvoj visokokakovostnih programov za pripravništvo. Odbor

⁽⁴⁾ Mnenje EESO z dne 21. marca 2013 o svežnju za zaposlovanje mladih (še ni objavljeno v Uradnem listu).

pozdravlja smernice Komisije na tem področju. Treba je preučiti možnosti prenosa dualnega sistema pripravništev, ki združuje splošne izobraževalne in poklicne elemente. V državah z dualnim sistemom poklicnega izobraževanja je stopnja brezposelnosti mladih precej nižja kot v državah, ki ne poznajo sistema pripravništev. V nekaterih državah v največjih težavah se je pokazal interes za uvedbo dualnih izobraževalnih sistemov. EESO zato poziva k učinkovitejšemu združevanju izkušenj in financiranju programov pripravništva s sredstvi iz Evropskega socialnega sklada. Treba je podpreti izmenjavo dobrih praks in začetno financiranje ter razviti okvir kakovosti za dualno izobraževanje. EESO poudarja, kako pomembno je vključiti socialne partnerje v poklicno izobraževanje. Zato meni, da je treba socialne partnerje v državah članicah nujno tesno vključiti v oblikovanje, izvajanje in spremljanje razvoja teh programov.

4.6 Proti negotovi zaposlitvi: Odbor je že večkrat izrazil svoje mnenje o prožni varnosti, in pozdravlja, da so izkušnje z obvladovanjem krize privedle do razširitve pristopa prožne varnosti. V okviru razprav o prožni varnosti doslej ni bila namenjena potrebna pozornost večji notranji prožnosti. Zaposlitev za določen čas in začasna zaposlitev lahko kratkoročno omogočata prehode in sta včasih potrebni, da posebej prikrajšanim skupinam olajšata prehod na redni trg dela. S tem povezana negotovost zaposlitve pa mora biti le prehodna in mora vključevati socialno zavarovanje. V zvezi z zaposlovanjem mladih EESO prav tako svari pred začasnimi rešitvami, ki ponujajo le malo dolgoročnih možnosti pri vključevanju na trg dela: namesto nestalnih zaposlitev so potrebni ukrepi, ki zagotavljajo, da zaposlovanje za določen čas in slabo plačana delovna mesta s slabim socialnim varstvom ne postanejo pravilo za mlade.

4.7 Vidnejša vloga podjetji pri ustvarjanju delovnih mest: podjetja v Evropi so ključna pri prizadevanjih za prebrotev krize na trgu dela. Zlasti mala in srednja podjetja so v preteklih letih ustvarila nova delovna mesta. Zato je nujno treba izboljšati dostop MSP do kapitala in znižati začetne stroške. Po podatkih Evropske komisije bi to pomembno vplivalo na gospodarstvo EU, in sicer naj bi se BDP povečal za približno

1,5 % oziroma približno 150 milijard EUR, ne da bi se ob tem zmanjšala varnost za zaposlene. Tudi socialna podjetja in organizacije civilne družbe lahko prispevajo k ustvarjanju delovnih mest, kot je EESO že večkrat poudaril. Poleg tega je komisija CCMI v mnenju na lastno pobudo nedavno opozorila, da zadruga, zlasti delavske zadruga, tudi v kriznih obdobjih zagotavljajo več delovnih mest, tako da jih varujejo na račun manjšega dobička ⁽⁵⁾.

4.8 Okrepljena vloga institucij trga dela v nacionalnih programih reform: številne države morajo precej razširiti usmerjeno podporo, ki jo zagotavljajo javni zavodi za zaposlovanje, in posebno pozornost nameniti prikrajšanim skupinam. V vseh državah EU je treba preveriti in po potrebi izboljšati pogoje za dostop mladih in dolgotrajno brezposelnih, ki iščejo zaposlitev ali možnost za usposabljanje, do nadomestil. Zato je priporočljiva vključitev ustreznih ciljev v nacionalne programe reform.

4.9 Lažji dostop do sredstev EU za države s posebno slabim stanjem na trgu dela: kljub težkemu proračunskemu položaju v državah članicah je treba ohraniti in po potrebi povečati razpoložljivost nacionalnih in evropskih sredstev za aktivne posege na trg dela ter izobraževanje in zaposlovanje mladih in dolgotrajno brezposelnih. Državam članicam s posebno slabim stanjem na trgu dela, ki morajo hkrati izpolnjevati restriktivne proračunske cilje, je treba olajšati dostop do sredstev EU. Potrebni so pragmatični in prožni postopki ter poenostavitve pri upravljanju uporabe sredstev vse do začasne ukinitve nacionalnega sofinanciranja pri izkoriščanju sredstev iz ESS in drugih evropskih skladov.

4.10 Dodatna evropska sredstva: resnost gospodarske krize jasno kaže, da sredstva, ki jih Komisija predlaga za strukturna sklada v obdobju 2014–2020, morda ne bodo imela zelenega vpliva na gospodarsko rast in zaposlenost ter ne bodo zadoščala za doseganje večje ekonomske, socialne in teritorialne kohezije v EU. To pa bi bilo treba dosledno upoštevati v večletnem finančnem okviru.

V Bruslju, 13. februarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽⁵⁾ Mnenje EESO z dne 25. aprila 2012 o *zadrugah in prestrukturiranju* (UL C 191, 29.6.2012, str. 24).

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije – Letni pregled rasti 2013

(COM(2012) 750 final)

(2013/C 133/15)

Glavni poročevalec: **Xavier VERBOVEN**

Komisija je 19. decembra 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije – Letni pregled rasti 2013

COM(2012) 750 final.

Predsedstvo Odbora je 13. novembra 2012 zadolžilo usmerjevalni odbor za strategijo Evropa 2020 za pripravo dela Odbora na tem področju.

Zaradi nujnosti postopka je Evropski ekonomsko-socialni odbor na 487. plenarnem zasedanju 13. in 14. februarja 2013 (seja z dne 13. februarja) za glavnega poročevalca imenoval Xavierja VERBOVNA ter mnenje sprejel s 180 glasovi za, 4 glasovi proti in 7 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Odbor opozarja, da **ekonomske in zaposlitvene razmere**, v katerih je bil objavljen letošnji pregled rasti, **niso najboljše**, vendar pa so bili obenem sprejeti tudi **novi ukrepi in zaveze**, kot je Pakt za rast in delovna mesta ali korenita prenova gospodarskega upravljanja EU. Poziva, da bi morali navedeni pakt in ukrepe, kot so bančna unija in novi program ECB (neposredne denarne transakcije), s katerimi naj bi prekinili povezavo med bankami in državami, izvesti hitro in uravnoteženo, saj bodo nadvse pomembni na poti k oživitvi gospodarstva in obnovi zaupanja.

1.2 Čeprav ni jasno, ali bo EU zmogla pravočasno uresničiti cilje strategije Evropa 2020, EESO obžaluje, da **v Letnem pregledu rasti 2013 ni analize vzrokov za zamudo**.

1.3 Odbor glede na izredno slabo stanje gospodarstva, negativne posledice za socialno kohezijo, visoko stopnjo brezposelnosti, ki še narašča, in vedno večjo revščino **svari pred nadaljevanjem sedanje politike varčevanja ter resnimi posledicami dolge in globoke recesije**, ki lahko strukturno oslabi gospodarstvo in ogrozi prehod na okoljsko trajnosten model. Podobne pomisleke o stanju v Evropi in vplivu varčevanja na gospodarsko rast imajo tudi številni drugi mednarodni politični akterji.

1.4 Odbor se je v zvezi z „**rasti prijazno**“ konsolidacijo že v preteklosti ⁽¹⁾ zavzel za čim bolj prožno obdobje konsolidacije javnih financ, da s tem ne bi negativno vplivali na dinamiko rasti, in za „pametno“ ravnovesje med odhodki in prihodki ter

ponudbo in povpraševanjem. EESO znova svari tudi pred ožrzanjem sistemov javnih storitev in kolektivne solidarnosti, da ne bi oslabil socialne zaščite za velika tveganja v družbi (brezposelnost, bolezen, staranje) in da bi se izognili povečanju obsega previdnostnega varčevanja.

1.5 Kar zadeva koncept „**diferencirane**“ konsolidacije in predlog, da naj bi se države članice, ki so v finančnih težavah, celo odločile za „hitro javnofinančno prilagoditev“, medtem ko bi druge lahko uporabile svoje avtomatske stabilizatorje, Odbor dvomi, da bi bila takšna kombinacija politik uspešna. To ima lahko še vedno precejšen negativen učinek za euroobmočje kot celoto, zlasti pa za tiste države, ki so zaradi varčevanja že v globoki recesiji. Obenem je jasno, da si bodo morala za izhod iz krize nekatera gospodarstva mnogo bolj prizadevati za ponovno vzpostavitev stabilnosti in rast kot druga.

1.6 Odbor je zaskrbljen zaradi neuravnoteženih gospodarskih politik in velikega pomena, ki se pripisuje varčevanju. Meni, da je za odpravo hudih fiskalnih neravnovesij s fiskalno konsolidacijo potreben **daljši časovni okvir**, ter poziva k uskladitvi časovnega okvira za konsolidacijo z **občutno okrepljenim in jasnim Paktom za rast in delovna mesta**.

1.7 Zdi se, da je fiskalna konsolidacija v Letnem pregledu rasti 2013 utemeljena s potrebo po zaupanju, zlasti na finančnih trgih. EESO se zaveda pomena dostopa do posojil in ureditve razmer v sektorju finančnih trgov, vendar pa želi opozoriti, da je ravno tako pomembno tudi zaupanje gospodinjstev in podjetij ter da vzdušja zaupanja ni mogoče ustvariti, če

(1) UL C 248, 25.8.2011, str. 8–15.

so podjetja zaskrbljena zaradi povpraševanja, ljudje pa zaradi delovnih mest, plač ali socialne varnosti. **Zaupanje finančnih trgov ter zaupanje potrošnikov in proizvajalcev** morata biti tesno povezana.

1.8 Odbor poziva k **odločnemu ukrepanju za ponovno rast, nova delovna mesta in konkurenčnost** v evropskem gospodarstvu ter poziva sedanje predsedstvo, naj sprejme odločen program rasti. Pripraviti je treba ambiciozne ukrepe za spodbujanje rasti in zaposlovanja ter naložbeno politiko, ki bo usmerjena v ponovni kratkoročni zagon in strukturno preoblikovanje evropskega gospodarstva, da se bo lahko odzvalo na ključne izzive, kot so trajnost, številčnejša in boljša delovna mesta, večja socialna konvergenca in konkurenčnost, ki temelji na inovacijah.

1.9 Za ponovno oživitev gospodarstva je izjemno pomembno **postopno sprejemanje politik** za zategovanje fiskalnih vajeti ⁽²⁾.

Novi politični pristop za prihodnost Evrope mora temeljiti na več načelih. Namesto da bi države članice med seboj tekmovali, si je treba prizadevati za močno integriran evropski nadnacionalni in večletni pristop. Tržne sile, zlasti na finančnih trgih, je treba nadzorovati in usmerjati v skladu z demokratično sprejetimi prednostnimi političnimi nalogami. Finančno stanje mora biti stabilno in uravnoteženo, hkrati pa je treba sredstva tudi nepristransko in pravično razporejati. Močnejše regije morajo podpreti šibkejši in jim pomagati pri dohitevanju za bolj produktivno, inovativno in stabilno gospodarstvo. Države članice, ki ustvarjajo dodatne davčne prihodke, morajo po drugi strani ta sredstva uporabiti za zmanjšanje dolga.

1.10 Odbor pozdravlja **Pakt za rast in delovna mesta** ter poziva Komisijo in Evropski svet, naj ga hitro izvedeta in nato tudi preoblikujeta v obsežen evropski program naložb. Zato znova opozarja, da je treba ob upoštevanju ciljev in izzivov EU sprejeti **okrepljen proračun**, se čim prej dogovoriti o naslednjem večletnem finančnem okviru ter nameniti vidno vlogo **EIB**, ki se ukvarja s projekti s številnimi delovnimi mesti (npr. projekti v zvezi z MSP, ključno infrastrukturo, energijo in podnebnimi spremembami).

1.11 EESO vnovič poudarja tudi pomen **kohezijske politike** za doseganje konvergenca povsod v EU.

1.12 V zvezi z oživitvijo rasti Odbor izpostavlja potencial **enotnega trga** in potrebo po **inovacijah**, kar bo omogočilo konkurenčnost evropskega gospodarstva. Opozarja na **pomembno vlogo**, ki jo imajo v procesu oživitve **podjetja**, zlasti **MSP**, ter **podjetništvo** in **ustanavljanje podjetij, socialna podjetja** in **zadruga**.

1.13 Ob upoštevanju povezave med finančnimi, gospodarskimi, socialnimi in okoljskimi vidiki krize EESO meni, da bi bilo treba prehodu na zeleno gospodarstvo in evropskemu semestru posvetiti več pozornosti, ter poziva k večjemu vključevanju civilne družbe na teh področjih.

1.14 Odbor na področju **zaposlovanja** ter nadgradnje **znanj in spretnosti** znova poziva k potrebnim naložbam v izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje (vključno z usposabljanjem na delovnem mestu in dualnim sistemom pripravništva), s čimer bi odpravili ozka grla in neujemanje glede znanj in spretnosti.

Odbor poziva tudi k povečanju udeležbe na trgu dela, izboljšanju kakovosti javnih služb za zaposlovanje, povečanju števila dejavnih ukrepov na trgu dela ter podpori podjetništva in samozaposlovanja. Z vsemi močmi si je treba prizadevati za naložbe z velikim učinkom na zaposlovanje.

EESO se sklicuje na svoja nedavna mnenja v zvezi z navedenimi vprašanji, trenutno pa pripravlja tudi posebni mnenji o svežnju ukrepov za zaposlovanje mladih ⁽³⁾ ter o prihodnjih smernicah za politike zaposlovanja držav članic ⁽⁴⁾.

Odbor ugotavlja, da se v Letnem pregledu rasti 2013 spodbuja prožnost trgov dela, ne da bi bila pri tem posebej ali sploh upoštevana razsežnost varnosti. Znova opozarja na svoja predhodna mnenja, v katerih navaja, da je treba najti **ravnovesje med prožnostjo in varnostjo**, ter poudarja, da je potreben **močan in živahen socialni dialog**, pri katerem socialni partnerji dejavno sodelujejo in v okviru katerega se lahko pogajajo o prožni varnosti, nanjo vplivajo in zanjo prevzemajo odgovornost ⁽⁵⁾.

Kar zadeva **plače**, je Odbor zaskrbljen zaradi nevarnosti, da bi strukturne reforme povzročile upad konkurence med državami članicami. Znova ponavlja, da so za reforme na področju določanja plač potrebna pogajanja na nacionalni ravni med socialnimi partnerji, zato poziva Komisijo, naj pojasni svoje stališče o plačah, inflaciji in produktivnosti.

⁽³⁾ Mnenje EESO o sporočilu Komisije *Za zaposlovanje mladih*, COM(2012) 727 final, (še ni objavljeno v UL)

⁽⁴⁾ UL C 143, 22.5.2012, str. 94–101.

⁽⁵⁾ UL C 211, 19.8.2008, str. 48–53.

⁽²⁾ ETUC/CES, BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP, *Joint statement on the Europe 2020 strategy*, 4. junij 2010.

1.15 Odbor meni, da bi bilo treba več pozornosti nameniti vprašanju **nepriustranskosti in socialne pravičnosti**. Stroške in koristi reform si morajo enakovredno deliti vsi akterji (delavci, gospodinjstva in podjetja).

1.16 Odbor poziva k nadaljnjim prizadevanjem za zagotovitev **učinkovitosti sistemov socialne zaščite** pri odpravljanju posledic krize, za spodbujanje socialne vključenosti, izvajanje strategije za dejavno vključevanje zaradi zagotavljanja vključujočih trgov dela ter za odpravljanje revščine.

1.17 Odbor opozarja tudi na potrebo po izboljšanju **demokratske odgovornosti in legitimnosti različnih procesov v okviru evropskega semestra** ter uskladitvi nacionalnih gospodarskih politik. Socialni dialog in dialog s civilno družbo sta ključnega pomena za ustrezno oblikovanje in izvajanje politik in reform. Zato **sta potrebna tesno sodelovanje in dogovarjanje s socialnimi partnerji**. Odbor poziva k vidnejši vlogi socialnih partnerjev in organizirane civilne družbe na ravni EU, zlasti pa na nacionalni ravni. Večja vključenost socialnih partnerjev bi morala omogočiti boljše izvajanje.

2. Uvod

2.1 V sporočilu Komisije o Letnem pregledu rasti 2013, s katerim se začne evropski semester, je navedeno, katere naloge na področju proračuna, gospodarstva in sociale so po mnenju Komisije za leto 2013 prednostnega pomena. Namen evropskega semestra je boljša uskladitev gospodarskih in socialnih politik v Evropi, tako da bo mogoče tudi dejansko uresničiti glavne cilje strategije Evropa 2020 za pametno, trajnostno in vključujočo rast.

2.2 Letni pregled rasti bi bilo treba upoštevati pri sprejemanju odločitev o gospodarski in proračunski politiki na nacionalni ravni, ki jih bodo države članice določile v programih za stabilnost in konvergenco ter nacionalnih programih reform.

2.3 Komisija glede na potrebo po trajnostni oživitvi in obnovitvi zaupanja meni, da je pet prednostnih nalog, ki so bile opredeljene v letu 2012, še vedno aktualnih tudi v letu 2013: izvedba diferencirane in rasti prijazne fiskalne konsolidacije, ponovna vzpostavitev dodeljevanja posojil gospodarstvu, spodbujanje rasti in konkurenčnosti za danes in jutri, spopadanje z brezposelnostjo in socialnimi posledicami krize ter posodobitev javne uprave.

2.4 Ta osnutek mnenja vsebuje analize, ugotovitve in predloge v zvezi z Letnim pregledom rasti 2013.

— Tretji del vsebuje nekaj splošnih ugotovitev glede okoliščin, v katerih je bil objavljen letošnji pregled rasti.

— V četrtem delu so navedene posebne ugotovitve in predlogi: glede na to, da je videti, da Evropa ni na pravi poti do uresničitve ciljev strategije Evropa 2020, je v mnenju izpostavljeno vprašanje izbire politike fiskalne vzdržnosti in njenih posledic za gospodarstvo, delovna mesta in socialno kohezijo. V mnenju je navedeno, da bi bilo treba dati prednost realnemu gospodarstvu ter ukrepom za spodbujanje rasti in zaposlovanja. Vsebuje tudi poziv evropskim oblikovalcem politik, zlasti na zasedanju Evropskega sveta marca 2013, naj spremenijo svoj politični pristop ter politike znova utemeljijo na evropsko usmerjenih naložbah, s poudarkom na ponovni oživitvi gospodarstva, ustvarjanju novih delovnih mest in izzivu trajnostnega razvoja. V mnenju je poleg tega vnovič poudarjeno, kako pomembno je vključevanje organizirane civilne družbe in socialnih partnerjev v oblikovanje politike na ravni EU in na nacionalni ravni.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Razmere, v katerih je bil objavljen letošnji pregled rasti, so težavne, in napovedi v zvezi z zaposlovanjem in rastjo niso najboljše. Odbor se strinja s pomisleki iz letnega pregleda, da je dolgotrajna kriza državam članicam preprečila, da bi nadaljevale izpolnjevanje svojih ciljev glede zaposlovanja, raziskav in razvoja, podnebni spremembi/energije, izobraževanja in boja proti revščini. Dvomi o tem, ali je EU zmožna te cilje uresničiti, so vedno večji.

Odbor ugotavlja tudi, da je Letni pregled rasti 2013 nastal v razmerah, ki so brez primere. Po eni strani je Evropski svet na zasedanju junija 2012 sprejel Pakt za rast in delovna mesta⁽⁶⁾. Po drugi strani pa je bila temeljito spremenjena arhitektura upravljanja EU (zlasti okrepljen medsebojni nadzor fiskalnih politik), kar izhaja iz nezmožnosti sedanje strukture, da bi obvladala gospodarsko krizo in preprečila okužbo, ki ogroža sam obstoj eura in Evropske unije, obenem pa je podaljšala tudi recesijo, kar je razlog za visoko stopnjo brezposelnosti. Odbor poziva k hitremu in uravnoveženemu izvajanju teh ukrepov, saj bodo nadvse pomembni na poti k oživitvi gospodarstva in pri obnovitvi zaupanja vlagateljev, podjetij in potrošnikov.

3.2 EESO je seznanjen, da sta bila nedavno objavljena pomembna dokumenta: Načrt za pravo ekonomsko in monetarno unijo⁽⁷⁾ in Na poti k pravi ekonomski in monetarni uniji⁽⁸⁾, o čemer trenutno pripravlja mnenje.

⁽⁶⁾ Dok. EUCO 76/12, str. 7–15.

⁽⁷⁾ Poročilo predsednika Evropskega sveta Hermana Van Rompuya, 5. december 2012.

⁽⁸⁾ COM(2012) 777 final/2, 30.11.2012.

Odbor je pozdravil dejstvo, da je bilo potrjeno, da je treba prekiniti povezavo med bankami in državami, pozitivno pa je ocenil tudi prve korake k vzpostavitvi bančne unije⁽⁹⁾. Države članice so se zavezale, da bodo za zagotovitev finančne stabilnosti storile, „kar je treba“, ECB pa je sklenila sprejeti obsežne ukrepe, da bi s tem pomirila skrbi na evropskih trgih državnih dolžniških vrednostnih papirjev.

Bančna unija bi prispevala k enakopravnemu dostopu do posojil za gospodinjstva in podjetja povsod po EU ter omogočila enotnemu trgu, da znova postane konkurenčen, s čimer bi pripomogli k izpolnitvi ciljev strategije Evropa 2020.

4. Posebne ugotovitve in predlogi

4.1 Evropa ni na pravi poti do uresničitve ciljev strategije Evropa 2020 in oblikovalci politik se morajo tega zavedati.

4.1.1 Odbor z obžalovanjem ugotavlja, da se Komisija v letnem pregledu rasti zelo na kratko in zgolj v opombi pod črto sklicuje na poročilo Eurostat⁽¹⁰⁾, sicer pa strategije Evropa 2020 skoraj ne navaja. V besedilu sporočila je zapisano le naslednje: „Evropa pa na splošno zaostaja pri doseganju ciljev“. V letnem pregledu rasti ni ustrezne analize natančnih vzrokov za zamudo pri uresničevanju ciljev strategije Evropa 2020, ne obravnava pa niti vprašanja, ali je razkorak med Evropsko unijo in strategijo še večji zaradi trenutnih političnih odločitev. Odbor poziva h korenitemu pregledu procesa strategije Evropa 2020 in prerazporeditvi sredstev iz strukturnih skladov za uresničenje navedenih ciljev, s tem pa k ponovnemu uravnoteženju politik konkurenčnosti in varčevanja s politikami za rast, delovna mesta in socialnimi politikami.

4.1.2 Odbor izraža zaskrbljenost zaradi stalnega upadanja stopnje zaposlenosti med prebivalstvom v starosti od 20 do 64 let. Leta 2008 je znašala 70,3 %, v letu 2011 pa upadla na 68,6 %, medtem ko je cilj strategije Evropa 2020 za zaposlenost te starostne skupine prebivalstva 75 %. Evropa je v tem obdobju izgubila 5 milijonov delovnih mest, izraženih v absolutni vrednosti⁽¹¹⁾. Posledice so vidne v naraščajoči stopnji brezposelnosti, ki v EU-27 trenutno znaša 10,7 %, v euroobmočju pa celo 11,8 %⁽¹²⁾.

Kriza je prinesla visoko brezposelnost, kar je skupaj z varčevalnimi ukrepi pri javnih izdatkih za socialno varstvo v obdobju od leta 2009 do 2011 povzročilo, da je v EU zaradi revščine in

socialne izključenosti poleg 113,8 milijona ljudi ogroženih še dodatnih 5,9 milijona ljudi (24,2 % prebivalstva)⁽¹³⁾.

Težko si je zamišljati, kako bo mogoče doseči cilje strategije Evropa 2020 v zvezi z zaposlovanjem in reševanjem 20 milijonov ljudi iz revščine, če se bodo ti trendi nadaljevali.

4.1.3 Evropsko gospodarstvo je v letu 2012 znova zapadlo v recesijo, kar je v popolnem nasprotju z drugimi večjimi gospodarstvi po svetu; po napovedih naj bi bila gospodarska rast v letu 2013 izjemno šibka, za leto 2014 pa še ni jasno, ali se bo ta šibka rast sploh nadaljevala. Iz tega je mogoče sklepati, da se bodo razmere na področju zaposlovanja in socialne razmere še poslabšale, če se usmeritev fiskalne politike ne spremeni in se ne začnejo izvajati dodatne politike za spodbuditev rasti in zaposlovanja.

4.1.4 Odbor ugotavlja, da imajo podobne pomisleke o stanju v Evropi tudi številni drugi mednarodni politični akterji. Mednarodna organizacija dela (ILO) je opozorila, da bi v euroobmočju lahko izgubili še 4,5 milijona delovnih mest, če vse države ne opustijo te strategije varčevanja⁽¹⁴⁾. Združeni narodi v svojem splošnem pregledu svetovnih gospodarskih razmer in perspektiv za leto 2013⁽¹⁵⁾ opozarjajo, da se lahko recesija iz leta 2012 nadaljuje in še stopnjuje vse do konca leta 2015⁽¹⁶⁾, če se bodo Grčija, Italija, Portugalska in Španija v letu 2013 odločile za še bolj skrajno krčenje proračunskih sredstev. Evropska strategija fiskalne konsolidacije skupaj s t. i. davčnim prepadom v ZDA in trdim pristankom Kitajske velja za tvegane, ki ogroža svetovno gospodarsko dejavnost. Celo Mednarodni denarni sklad je v svojem pregledu svetovnega gospodarstva⁽¹⁷⁾ izrazil velike dvome in priznal, da je bil vpliv varčevanja na gospodarsko rast močno podcenjen, podvomil pa je tudi o vrednosti uporabljenih fiskalnih multiplikatorjev.

4.1.5 Odbor opozarja oblikovalce politik v Evropi, da lahko dolga recesija strukturno oslabi gospodarstvo, hkrati pa ogrozi prehod na drug okoljski in energetski model.

Dolgotrajna brezposelnost lahko povzroči izgubo znanj in spretnosti, razočaranje, diskriminacijo pri najemanju novih delavcev ter izstop s trga dela, kar ima dolgoročne negativne strukturne posledice za produktivnost in potencial rasti.

⁽⁹⁾ UL C 11, 15.1.2013, str. 34-38.

⁽¹⁰⁾ Eurostat, Statistics in focus 39/2012, Europe 2020 strategy – towards a smarter, greener and more inclusive EU economy?

⁽¹¹⁾ COM(2012) 750 final.

⁽¹²⁾ Eurostat, *Sporočilo za javnost* 4/2013, 8. januar 2013.

⁽¹³⁾ Preglednica Eurostat: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=0&language=en&pcode=t2020_50

⁽¹⁴⁾ ILO 2012, Eurozone job crisis: trends and policy responses, npr. str. 11.

⁽¹⁵⁾ Združeni narodi, World economic situation and prospects 2013 – global outlook, december 2012, str. 28.

⁽¹⁶⁾ – 0,9 % v letu 2013, – 2,1 % v letu 2014 in – 3,3 % v letu 2015.

⁽¹⁷⁾ IMF 2012, World Economic outlook, Coping with High Debt and Sluggish Growth, oktober 2012, npr. str. 21 ali okvir št. 1.1 na str. 41.

Pomanjkanje javnih in zasebnih naložb (podjetja nimajo prave perspektive glede povpraševanja) lahko vpliva na potencial rasti gospodarstva, saj ni ustreznega tehničnega napredka in inovacij. Da bi to preprečili, je treba nujno pregledati oblikovanje politik na makroekonomski ravni in se zavzeti za reformne ukrepe, kot so aktivne politike dela, naložbene spodbude in politike socialnega vključevanja.

Diferencirana in rasti prijazna fiskalna konsolidacija

4.1.6 V Letnem pregledu rasti 2013 je sicer ugotovljeno, da ima lahko fiskalna konsolidacija kratkoročno negativen učinek na gospodarstvo, vendar pa se v zvezi s tem takoj pojavita dva druga argumenta, ki zmanjšujeta pomen takega učinka. Odbor želi obravnavati oba.

1) V Letnem pregledu rasti 2013 je uporabljen koncept „rasti prijazne konsolidacije“, kar naj bi pomenilo, da varčevanje pri izdatkih bolj „spodbuja“ rast kot nadaljnje povečevanje davčnih prihodkov v državah, kjer je davčna obremenitev že sedaj velika. Vendar pa Odbor ugotavlja, da ni pojasnjeno, kaj naj bi bila „velika“ davčna obremenitev, in opozarja na svoje mnenje iz leta 2011 o pametnih načinih konsolidacije javnih financ⁽¹⁸⁾, v katerem se je zavzel za čim bolj prožno obdobje konsolidacije, da s tem ne bi vplivali na dinamiko rasti, ter za „pametno“ ravnovesje med odhodki in prihodki ter agregatno ponudbo in povpraševanjem. V istem mnenju je opozoril tudi na nevarnost ogrožanja sistemov javnih storitev in kolektivne solidarnosti. Če je socialna zaščita pred velikim tveganjem v družbi (brezposelnost, bolezen, staranje) močno oslABLJENA, tako kot sedaj v več državah članicah, je za gospodinjstva logično, da se na to splošno negotovost odzovejo s povečanjem obsega previdnostnega varčevanja – toda to je zadnje, kar potrebuje gospodarstvo v recesiji.

2) Drugi argument je, da naj bi države članice, ki so v finančnih težavah, še naprej varčevale in se celo odločile za „hitro javnofinančno prilagoditev“, medtem ko bi druge lahko uporabile svoje avtomatske stabilizatorje.

Jasno je, da si bodo morale za izhod iz krize nekatera gospodarstva mnogo bolj prizadevati za ponovno vzpostavitev stabilnosti in rast kot druga, toda Odbor dvomi v uspeh take kombinacije politik. Ostra omejevalna fiskalna politika v več državah članicah in nevtralna fiskalna politika v zgolj nekaterih izmed njih bosta še vedno imeli nedvomen negativen učinek za euroobmočje kot celoto, zlasti pa za tiste države, ki so že sredi globoke recesije, ki jo je povzročilo varčevanje.

⁽¹⁸⁾ UL C 248, 25.8.2011, str. 8–15.

4.1.7 Odbor je torej zaskrbljen zaradi neuravnoveženih gospodarskih politik. Varčevanju se je pripisoval prevelik pomen, za odpravo hudih fiskalnih neravnovesij s fiskalno konsolidacijo pa je potrebno daljše obdobje. To potrjujejo tudi nedavni podatki iz publikacije Mednarodnega denarnega sklada *Fiscal Monitor*⁽¹⁹⁾. Z omejevanjem izdatkov in povečevanjem obdavčitve se je BDP gospodarstva v euroobmočju v kratkem času (2011–2012) zmanjšal za 3 %⁽²⁰⁾, kar je povzročilo novo recesijo. To je trikrat hitreje od hitrosti poteka konsolidacije, ki so jo evropski oblikovalci politik določili v preoblikovanem Paktu za stabilnost in rast (v njem je navedeno, da naj bi se strukturni primanjkljaj zmanjšal za vsaj 0,5 % BDP letno).

Da ne bi isti razlogi še naprej povzročali istih posledic, Odbor poziva k uskladitvi časovnega okvira za fiskalno konsolidacijo z občutno okrepljenim in jasnim Paktom za rast in delovna mesta.

4.1.8 Letni pregled rasti 2013 temelji na trditvi, da sta izjemno pomembna obnovitev in ohranitev zaupanja, predvsem na finančnih trgih, saj lahko ti vplivajo na zagotavljanje sredstev v državah članicah. Zato se v pregledu rasti še vedno podpira politika varčevanja.

4.1.9 Odbor priznava, da imajo finančni trgi v času krize odločilno vlogo in da je za oživitev gospodarstva bistveno, da se uredijo razmere v tem sektorju. Dostop do posojil je temeljnega pomena za vsako gospodarstvo, saj brez njih podjetja ne morejo vlagati v naložbe niti poslovati, potrošniki pa ne morejo kupovati blaga ali nepremičnin.

Vendar pa Odbor meni, da je ravno tako pomembno tudi zaupanje drugih gospodarskih akterjev (gospodinjstev in podjetij). Tudi če bi podjetjem z lažjim dostopom do posojil omogočili poslovanje in rast, nižje obrestne mere in obilica sredstev nimajo enakega učinka, če so ljudje zaskrbljeni za svoja delovna mesta, plače in/ali socialno varnost oziroma če imajo podjetja resne dvome o perspektivah glede povpraševanja.

Odbor želi poudariti, da si zaupanje finančnih trgov ter zaupanje potrošnikov in proizvajalcev nista nujno v nasprotju. Ko bo vedno več podjetij, zlasti MSP, lahko znova začelo normalno poslovati, ker bodo imela dostop do finančnih sredstev, se bo postopoma vrnilo tudi zaupanje potrošnikov.

⁽¹⁹⁾ IMF *Fiscal Monitor, Taking stock – a progress report on fiscal adjustment*, oktober 2012.

⁽²⁰⁾ Podatek o 3 % velja za spremembo v obsegu strukturnega primanjkljaja med leti 2010 in 2012; izračuna se brez upoštevanja učinka poslovnega cikla. Ta primanjkljaj je treba popraviti.

Če namreč na trgih vlada zaskrbljenost zaradi državnega dolga, je ta zaskrbljenost še večja, če je gospodarstvo pred propadom.

Odbor v tej zvezi znova opozarja na eno od najpomembnejših trditev iz svojega mnenja o Letnem pregledu rasti 2012, da namreč „brez dovolj visoke stopnje rasti ne bo mogoče odpraviti krize državnega dolga“⁽²¹⁾. Če rasti ne bi bilo posvečene dovolj pozornosti, bi to pomenilo veliko tveganje, da se v gospodarstvu pojavi recesija, ta pa nato takoj oslabi vzdržnost dolga.

4.2 Krizne ukrepe bi bilo treba odpraviti in prednost dati realnemu gospodarstvu ter ukrepom za spodbujanje rasti in zaposlovanja.

Preoblikovanje Pakta za rast in delovna mesta v obsežen evropski program naložb v trajnostno rast

4.2.1 Odbor se zavzema za odločno ukrepanje za ponovno rast, nova delovna mesta in konkurenčnost v evropskem gospodarstvu ter poziva sedanje predsedstvo, naj sprejme ambiciozen program rasti. Evropski svet se je za izhod iz krize vse prevečkrat odločil za minimalne ukrepe, k odločnejšemu delovanju pa so ga spodbudile zgolj napete razmere na trgih, ki bi lahko ogrozile projekt eura. Resnično si je treba prizadevati za dobro premišljeno in uravnoteženo gospodarsko upravljanje ter reforme, ki bodo spodbudile strukturno konkurenčnost v vsej EU, hkrati pa se v okviru evropskega semestra osredotočiti predvsem na izvajanje strategije Evropa 2020. Fiskalni korektivni ukrepi pomenijo krčenje, če pa se izvajajo z ohranjanjem izdatkov, ki spodbujajo potencial rasti (izobraževanje, usposabljanje brezposelnih, raziskave in razvoj, podpora MSP), in ob hkratnem vidnem napredku pri preprečevanju razdrobljenosti finančnega sektorja, bi bilo mogoče ohraniti srednje- in dolgoročne možnosti za rast in zaposlovanje.

4.2.2 Odbor pozdravlja Pakt za rast in delovna mesta, ki je pomemben prvi korak k priznanju, da je rast eden bistvenih dejavnikov za izhod iz krize, ter poziva Komisijo in Evropski svet, naj ga hitro izvedeta in nato tudi preoblikujeta v konkreten in obsežen evropski program naložb.

4.2.3 Prednost morajo imeti izdatki, ki spodbujajo rast, kot so izdatki za izobraževanje ter znanja in spretnosti, kar je bistveno za konkurenčnost evropskega gospodarstva, za bolj okolju prijazno gospodarstvo – to pa mora postati gonilna sila za naslednjo industrijsko revolucijo, obsežna omrežja, npr. hitri internet, energetske in prometne povezave. Izjemno pomembno je izkoristiti potencial sektorjev s številnimi novimi delovnimi mesti: zdravstvo, zeleno gospodarstvo, srebrno gospodarstvo, gradbeništvo, poslovne storitve, turizem itd.

4.2.4 Enotni trg lahko še vedno prinese neposredne koristi podjetjem, potrošnikom in državljanom. Kljub temu pa je

potreben nadaljnji razvoj, npr. na področju storitev, mobilnosti, e-trgovanja, Evropske digitalne agende, e-javnih naročil, mikro- in družinskih podjetij, ukrepov v podporo ustanavljanju novih podjetij ter ukrepov za varstvo potrošnikov in na področju socialne razsežnosti enotnega trga. Poskrbeti je treba za več preglednosti in boljše ozaveščanje o civilni družbi ter bolj obsežno udeležbo in prevzemanje odgovornosti⁽²²⁾.

4.2.5 Odbor opozarja na pomembno vlogo, ki jo imajo podjetja, zlasti MSP, ter podjetništvo in ustanavljanje podjetij v procesu oživitve gospodarstva in pri spodbujanju gospodarske rasti, inovacij, znanj in spretnosti ter pri ustvarjanju delovnih mest. Potencial MSP je mogoče izkoristiti z različnimi ukrepi, kot so spodbujanje njihove internacionalizacije, odprava administrativnega bremena, znižanje stroškov za zagon podjetja ter omogočanje lažjega dostopa do posojil, trgov kapitala, platform obveznic, namenjenih MSP, strukturnih skladov in jamstev za posojila.

4.2.6 Odbor poleg tega poudarja, da so socialna podjetja ključna sestavina evropskega socialnega modela in enotnega trga. Treba jih je jasno priznati in spodbuditi, zlasti v trenutnih težkih gospodarskih razmerah, ter pri oblikovanju evropskih politik upoštevati njihove posebnosti.

4.2.7 Upoštevati je treba tudi vlogo zadrug, saj prispevajo k socialni in teritorialni koheziji, razvijajo nove podjetniške pobude in so bolj odporne in stabilne kot druge oblike podjetij, ker celo v času krize ohranjajo delovna mesta⁽²³⁾.

4.2.8 Odbor pozitivno ocenjuje dejstvo, da je v Letnem pregledu rasti 2013 poudarjeno, kako pomembno je prizadevanje za trajnostni razvoj, energijo iz obnovljivih virov in energetska učinkovitost, da bi bilo mogoče doseči cilje iz strategije Evropa 2020 v zvezi s podnebnimi spremembami in energijo⁽²⁴⁾. Spodbujanje nizkoogljičnega, „zelenega“ gospodarstva, ki učinkovito ravna z viri, je bistvenega pomena za ohranjanje konkurenčnosti gospodarstva in povečanje zaposlenosti. Potrebna je tudi obsežna obnova stavb za njihovo večjo energetska učinkovitost, ravno tako pa so pomembne naložbe v okolju prijazne prometne storitve, upravljanje z odpadki in gospodarjenje z vodo. Ob tem je treba izpopolniti tudi omrežja

⁽²²⁾ UL C 76, 14.3.2013, str. 24–30.

⁽²³⁾ UL C 191, 29.6.2012, str. 24–29.

⁽²⁴⁾ Cilji strategije Evropa 2020: do leta 2020 zmanjšanje emisij toplogrednih plinov za 20 % v primerjavi z ravnmi iz leta 1990, povečanje deleža energije iz obnovljivih virov za 20 % in povečanje energetske učinkovitosti za 20 %.

⁽²¹⁾ UL C 143, 22.5.2012, str. 51–68, točka 16.

za prenos energije, kar bo omogočilo prenos večjih količin električne energije in njeno izmenjavo po vsej Evropi. Da bi še izboljšali evropsko konkurenčnost, je treba vlagati tudi v visoko zmogljiva vseevropska prometna omrežja ter razširiti infrastrukturo za širokopasovna omrežja.

4.2.9 Za trajnostno rast so potrebne industrijska politika, učinkovita uporaba naravnih virov in inovacije.

4.2.10 Za spodbujanje strukturnih sprememb in usmeritev gospodarstva EU na pot pametne, trajnostne in vključujoče rasti so nujne obsežne naložbe.

Odbor je seznanjen z dogovorom voditeljev držav in vlad o naslednjem večletnem finančnem okviru in znova poudarja pomen takega okvira, ki bo omogočil uresničitev ciljev iz strategije Evropa 2020.

EESO opozarja na svoji nedavni mnenji o proračunu EU ⁽²⁵⁾, v katerih je dosledno zastopal stališče, da EU za obvladovanje trenutnih izzivov potrebuje okrepljen proračun. Proračun EU ne bi smel veljati za breme, temveč za preudaren način doseganja ekonomij obsega, zmanjševanja stroškov ter finančne podpore konkurenčnosti, rasti in zaposlovanju.

Z dodatnimi viri financiranja bi lahko poleg tega zagotovili nadaljnja sredstva. EESO podpira ukrepanje EIB, ki omogoča dolgoročno finančna sredstva za naložbe v realno gospodarstvo in privlači dodatno zasebno financiranje. Zadovoljen je, da so pri tem prednostnega pomena projekti z največjim učinkom na potencial za trajnostno rast in zaposlovanje (kot so projekti za MSP, na znanju temelječe gospodarstvo, človeški kapital, energetska učinkovitost in podnebne spremembe), ter poziva, naj se večja finančna sredstva EIB hitro preusmerijo v sektor MSP. Odbor pozitivno ocenjuje tudi uporabo jamstev EIB za zasebne naložbe v energetska učinkovito obnovo stavb.

Podpira tudi uvedbo projektnih obveznic, ki naj bi spodbudile financiranje najpomembnejših infrastrukturnih projektov na področju prometa, energije in IKT; to je pomemben prvi korak k sprejetju nujnega naložbenega programa EU za prihodnja leta.

⁽²⁵⁾ UL C 229, 31.7.2012, str. 32–38 in UL C 248, 25.8.2011, str. 75–80.

4.2.11 EESO opozarja, kako pomembna je kohezijska politika za doseg gospodarske, socialne in teritorialne konvergence povsod po EU v skladu s strategijo Evropa 2020. Znova poziva k sprejetju enotne kohezijske politike, pri kateri bo dejavno sodelovala tudi civilna družba in bo bolj usmerjena v resnično trajnostne rezultate, omogoči pa lahko tudi podporo za manj razvite države članice in države, ki jih je kriza najbolj prizadela ⁽²⁶⁾.

4.2.12 Odbor pozitivno ocenjuje dejstvo, da je v letnem pregledu izpostavljena tudi posodobitev javne uprave. To naj bi med drugim pomenilo uporabo javnih naročil za spodbujanje inovacij, boj proti korupciji, izboljšano učinkovitost pobiranja davkov, zagotavljanje ustreznih finančnih sredstev in izboljšanje zmogljivosti za črpanje sredstev iz strukturnih skladov.

Ustvarjanje delovnih mest ter nadgradnja znanj in spretnosti

4.2.13 V Letnem pregledu rasti 2013 je ugotovljeno, da so se „po več letih šibke rasti [...] pokazale resne družbene posledice krize“ in da se je „brezposelnost [...] znatno povečala, povečujeta se stiska in revščina“. Za nekatere skupine prebivalstva so posledice nadpovprečno hude: mlade, nizkokvalificirano delovno silo, dolgotrajno brezposelne, starše samohranilce, osebe iz priseljenskih družin ⁽²⁷⁾.

Storiti je treba vse, da bi z javnimi in zasebnimi naložbami spodbudili zaposlovanje. Odbor je večkrat pozval k evropskemu načrtu za oživitev gospodarstva v višini 2 % BDP z obsežnim učinkom na politiko zaposlovanja ⁽²⁸⁾. Zavzel se je tudi za „pakt za socialne naložbe“, s katerim bi trajnostno obvladali krizo in vložili v prihodnost ⁽²⁹⁾.

Odbor znova poziva k povečanju udeležbe na trgu dela, izboljšanju znanj in spretnosti, spodbujanju mobilnosti, izboljšanju kakovosti javnih služb za zaposlovanje, povečanju števila dejavnih ukrepov na trgu dela ter podpori podjetništva in samozaposlovanja. V zvezi z določenimi regijami ali sektorji se strinja s Komisijo, da po eni strani obstaja neskladje med visokimi stopnjami brezposelnosti, po drugi strani pa med ozkimi grli in neujemanjem glede znanj in spretnosti.

Predlaga tudi ukrepe za spodbujanje socialnega dialoga na ustrezni ravni o razporeditvi delovnega časa.

⁽²⁶⁾ UL C 44, 15.2.2013, str. 76–82.

⁽²⁷⁾ UL C 143, 22.5.2012, str. 94–101.

⁽²⁸⁾ UL C 11, 15.1.2013, str. 65–70.

⁽²⁹⁾ UL C 143, 22.5.2012, str. 23–28.

Odbor pozdravlja nedavno objavljeni sveženj ukrepov Komisije za zaposlovanje mladih⁽³⁰⁾. Predlogi iz tega svežnja, med drugim tudi izvajanje t. i. jamstva za mlade, bi morali biti pravočasni in zavezujoči in bi jih bilo treba podpreti z ustreznimi sredstvi. Vse države članice bi morale imeti možnost, da te predloge sprejmejo.

4.2.14 Odbor že vseskozi poziva k naložbam v izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje (vključno z usposabljanjem na delovnem mestu in dualnim sistemom pripravništev), s čimer bi odpravili ozka grla in neujemanje glede znanj in spretnosti⁽³¹⁾.

4.2.15 Evropski socialni sklad in Evropski sklad za prilagoditev globalizaciji se morata osredotočiti na zaščito zastavljenih skupin prebivalstva pred posledicami krize⁽³²⁾, ustanoviti pa bi bilo treba tudi poseben solidarnostni sklad za mlade⁽³³⁾.

Potreba po uravnoteženem pristopu k reformi trga dela

4.2.16 Odbor ugotavlja, da se v Letnem pregledu rasti 2013 spodbuja prožnost na trgu dela, ne da bi bila pri tem posebej ali sploh upoštevana razsežnost varnosti.

Odbor ugotavlja, da je mogoče izboljšati stopnjo zaposlenosti, če se pri zaščiti delovnih mest z zmanjšanjem razlik med različnimi vrstami delovnih pogodb izognemo segregaciji na trgu dela. Vendar znova opozarja na eno svojih prejšnjih mnenj⁽³⁴⁾, v katerem navaja, da je treba najti ravnovesje med prožnostjo in varnostjo. Prožna varnost ne pomeni enostranskega in nezakonitega zmanjševanja pravic delavcev. EESO je že večkrat poudaril, da je potreben močan in živahen socialni dialog, pri katerem socialni partnerji dejavno sodelujejo in v okviru katerega se lahko pogajajo o osnovni in elementih sistema prožne varnosti, nanje vplivajo, prevzemajo odgovornost zanje ter ocenjujejo njihove rezultate⁽³⁵⁾. Znova tudi opozarja, da je treba za obvladovanje segmentacije trgov zagotoviti ustrezno varnost za delavce ne glede na obliko pogodbe, pod katero so zaposleni⁽³⁶⁾.

Odbor poudarja, da s prožnostjo ni mogoče popraviti napak pri makroekonomskem povpraševanju, saj to lahko stanje še poslabša, če se zanesljiva in kakovostna delovna mesta nadomestijo z negotovimi oblikami zaposlitve. Odprava ukrepov za

blažitev šokov (varnost delovnih mest, nadomestila za brezposelnost) lahko poleg tega povzroči, da postane gospodarstvo še bolj občutljivo za negativne gospodarske pretrese.

Strukturna reforma na področju plač

4.2.17 Odbor znova ponavlja, da so za reforme na področju določanja plač potrebna pogajanja na nacionalni ravni med socialnimi partnerji. Ti morajo poiskati ravnotežje med zdostno rastjo povpraševanja, stabilnostjo cen, nadzorovanjem velikih in/ali rastočih neenakosti in ohranjanjem konkurenčnosti cen. Odbor je zaskrbljen, da bodo strukturne reforme na področju plač povzročile upad konkurence med državami članicami, zmanjšale notranje povpraševanje v EU in z naraščajočim zunanjim presežkom v euroobmočju prispevale k še bolj precejnjeni enotni valuti. Mednarodna organizacija dela⁽³⁷⁾ potrjuje ta trend in opozarja na daljnosežne gospodarske in socialne posledice.

V letnem pregledu rasti je v zvezi z minimalnimi plačami uporabljen pristop, da je pomembno, da je pri ravneh „minimalne plače doseženo pravo ravnovesje med ustvarjanjem delovnih mest in ustreznim dohodkom“, iz česar je razvidno, da je to pravzaprav kompromis med ustvarjanjem delovnih mest in različnimi dejavniki, kot sta kakovost delovnih mest in pripravljenost sprejeti ponujeno delo. Odbor se sprašuje, kje so dokazi o takem kompromisu, saj v raziskavi ILO o izkušnjah v zvezi z minimalnimi plačami v EU ni bilo potrjeno, da take plače res uničujejo delovna mesta⁽³⁸⁾. Odbor opozarja, da se načelo „delo se mora izplačati“ še ne uporablja, čeprav je bilo uvedeno že pred krizo.

Odbor poziva Komisijo, naj pojasni svoje stališče o plačah, inflaciji in produktivnosti. V sporočilu Komisije o svežnju ukrepov za zaposlovanje⁽³⁹⁾ je bilo sicer razloženo, da bi bilo treba realne plače uskladiti z gibanjem produktivnosti, vendar pa v Letnem pregledu rasti 2013 ni opredeljeno, ali se Komisija zavzema, da bi s produktivnostjo uskladili nominalne ali realne plače. Razlika med enim in drugim pristopom je bistvena, saj v drugem primeru obstaja možnost, da se pri nominalnih plačah upošteva samo produktivnost, ne pa tudi več inflacija. Posledica takšnega „pravila“ bi bila lahko morebitna nična inflacija, kar bi v primeru negativnih gospodarskih pretresov pomenilo deflacijo.

Spodbujanje socialne pravičnosti

4.2.18 Odbor na splošno meni, da bi bilo treba več pozornosti nameniti vprašanju nepristranskosti in socialne pravičnosti. Za vzpostavitev zaupanja in zagotovitev učinkovitega izvajanja politik si morajo stroške in koristi gospodarske politike in

⁽³⁰⁾ COM(2012) 727 final – EESO v zvezi s tem trenutno pripravlja mnenje (SOC/474 - CES2419-2012_00_00_TRA_APA).

⁽³¹⁾ EESO pripravlja mnenje (SOC/476 - CES658-2013_00_00_TRA_APA) o sporočilu Komisije „Ponovni razmislek o izobraževanju: naložbe v spretnosti za boljše socialno-ekonomske rezultate“, COM(2012) 669 final.

⁽³²⁾ UL C 143, 22.5.2012, str. 82–87.

⁽³³⁾ UL C 11, 15.1.2013, str. 65–70.

⁽³⁴⁾ UL C 211, 19.8.2008, str. 48–53.

⁽³⁵⁾ UL C 256, 27.10.2007, str. 108–113, točka 1.3.

⁽³⁶⁾ UL C 211, 19.8.2008, str. 48–53, točka 1.1.1.

⁽³⁷⁾ ILO 2012, Global wage report 2012/2013 – Wages and equitable growth.

⁽³⁸⁾ ILO 2010, *The minimum wage revisited in the enlarged EU*, str. 26.

⁽³⁹⁾ COM(2012) 173 final.

strukturnih reform enakomerno deliti vsi akterji (delavci, gospodinjstva in podjetja). Odbor priznava, da je v letnem pregledu poudarjeno, kako pomemben je vpliv preglednosti in nepristranskosti na družbo, ter poziva Komisijo, naj preuči, ali je v politikah nacionalnih vlad to upoštevano pri programih reform.

Spodbujanje socialnega vključevanja in boj proti revščini

4.2.19 Odbor podpira poziv iz letnega pregleda rasti, da so potrebna nadaljnja prizadevanja za zagotovitev učinkovitosti sistemov socialne zaščite pri odpravljanju posledic krize, za spodbujanje socialne vključenosti, izvajanje strategije za dejavno vključevanje zaradi zagotavljanja vključujočih trgov dela ter za odpravljanje revščine.

Spodbujanje enakosti spolov

4.2.20 EESO meni, da bi bilo treba vprašanje enakosti spolov, ki ni bilo upoštevano v nobeni izmed sedmih vodilnih pobud iz strategije Evropa 2020, sedaj vključiti v evropski semester (npr. v nacionalne programe reform), saj je odločilnega pomena za uresničitev krovnih ciljev navedene strategije ⁽⁴⁰⁾.

4.3 Pomen vključevanja organizirane civilne družbe in socialnih partnerjev v evropski semester

4.3.1 Odbor znova opozarja na potrebo po izboljšanju demokratične odgovornosti in preglednosti različnih procesov v okviru evropskega semestra ter uskladitvi nacionalnih gospodarskih politik. Zaradi izgube zaupanja v zmožnosti evropskih institucij, da lahko zagotovijo rezultate, je izjemno pomembno, da dobijo večjo vlogo institucije, ki zastopajo državljane, socialne partnerje in civilno družbo, da bi s tem izboljšali

njihovo legitimnost in prevzemanje odgovornosti. Nadvse pomembna sta vertikalni in horizontalni dialog ⁽⁴¹⁾, nujno je hitro izvajanje določb člena 11 PEU v zvezi s participativno demokracijo ⁽⁴²⁾.

Odbor meni, da vloga socialnega dialoga v letnem pregledu rasti ni predstavljena ustrezno. Strukturne reforme bi bilo treba po potrebi začeti v tesnem sodelovanju in dogovoru s socialnimi partnerji, ne zgolj po posvetovanju z njimi. Dialog s socialnimi partnerji in organizirano civilno družbo, kamor sodijo organizacije potrošnikov, je ključnega pomena za ustrezno oblikovanje in izvajanje politik in reform. Ti sogovorniki lahko namreč izboljšajo kredibilnost in družbene sprejemljivost reform, saj lahko soglasje in zaupanje prispevata k angažiranosti zainteresiranih strani in uspehu reform. Socialni partnerji in organizacije civilne družbe lahko ocenijo učinke politik in po potrebi izdajo pravočasna opozorila. V številnih primerih so družbene organizacije, zlasti socialni partnerji, tisti, ki morajo politične predloge spreminjati v prakso ⁽⁴³⁾.

Odbor poziva k večji vlogi socialnih partnerjev in organizirane civilne družbe na ravni EU in nacionalni ravni. Dejansko in pravočasno jih je treba vključiti v evropski semester, pripravo letnih pregledov rasti ter oblikovanje smernic zaposlovanja, širših smernic ekonomskih politik držav (ki skupaj tvorijo integrirane smernice strategije Evropa 2020) in priporočil za posamezne države. Na nacionalni ravni bi morali biti socialni partnerji in organizirana civilna družba tesneje vključeni v pripravo nacionalnih programov reform; v zvezi s tem bo EESO bo še naprej tesno sodeloval s svojo mrežo nacionalnih ekonomsko-socialnih svetov in podobnih organizacij pri zagotavljanju informacij o vključenosti za evropske oblikovalce politik. Večja vključenost socialnih partnerjev bi morala omogočiti boljše izvajanje.

V Bruslju, 13. februarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽⁴⁰⁾ UL C 76, 14.3.2013, str. 8–14.

⁽⁴¹⁾ UL C 299, 4.10.2012, str. 122–127.

⁽⁴²⁾ Mnenje EESO o načelih, postopkih in ukrepih za izvajanje člena 11(1) in (2) Lizbonske pogodbe, UL C 11, 15.1.2013, p. 8.

⁽⁴³⁾ Mnenje EESO o sporočilu Komisije Ukrepi za stabilnost, rast in delovna mesta, UL C 44, 15.2.2013, 153.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o statutu in financiranju evropskih političnih strank in evropskih političnih fundacij

(COM(2012) 499 final – 2012/0237 (COD))

(2013/C 133/16)

Poročevalec: **Henri MALOSSE**

Soporočevalca: **Georgios DASSIS, Luca JAHIER**

Svet in Evropski parlament sta 10. oziroma 22. oktobra 2012 sklenila, da v skladu s prvim odstavkom člena 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o statutu in financiranju evropskih političnih strank in evropskih političnih fundacij

COM(2012) 499 final – 2012/0237 (COD).

V skladu s členom 19(1) poslovnika je Odbor 15. novembra 2012 sklenil, da ustanovi pododbor za pripravo dela na tem področju.

Pododbor za financiranje evropskih političnih strank, zadolžen za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejel 30. januarja 2013 (poročevalec: Henri MALOSSE, soporočevalca: Georgios DASSIS in Luca JAHIER).

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 487. plenarnem zasedanju 13. in 14. februarja 2013 (seja z dne 13. februarja) s 155 glasovi za, 1 glasom proti in 6 vzdržanimi glasovi.

1. EESO – enako kot Komisija in Parlament – poudarja, da je boljše delovanje Evropske unije povezano z uveljavitvijo političnih strank in fundacij na ravni EU, ki so bolj prepoznavne in poznane, bolj reprezentativne in bližje državljanom.

2. EESO podpira uvedbo enotnega pravnega statuta evropskih političnih strank in fundacij ter revizijo nadzora njihovega delovanja, da bi izboljšali pogoje za njihovo notranje demokratično delovanje ter učinkovitost, prepoznavnost, transparentnost in odgovornost.

3. V zvezi s tem EESO še posebej poudarja, da morajo stranke in fundacije, ki imajo tak status, podpirati evropsko povezovanje in temeljne vrednote, ki so s tem povezane in ki so zapisane v ustanovnih pogodbah EU in Listini EU o temeljnih pravicah.

3.1 Glede evropskega povezovanja bi moral po mnenju EESO tak status pomeniti zavzemanje za krepitev miru, sodelovanje med državami in med narodi, spodbujanje gospodarskega in družbenega napredka ter blaginje državljanov, pa tudi demokratično uresničevanje svobode izražanja in razpravljanja.

3.2 Glede spoštovanja temeljnih vrednot, zagotovljenih na ravni EU, EESO poudarja, da je treba spoštovati vrednote, ki so zapisane v ustanovnih pogodbah, zlasti v preambuli Pogodbe o EU in Listini EU o temeljnih pravicah, katere člen 21 prepo-

veduje vsakršno diskriminacijo. Načelo enakosti moških in žensk na vseh področjih, določeno v členu 23 Listine, bi bilo treba uresničiti v vseh vodilnih organih evropskih političnih strank in fundacij.

3.3 EESO priporoča, naj politične stranke in fundacije, ki želijo evropski status, spoštovanje zgoraj navedenih temeljnih načel potrdijo z ustrezno izjavo. Evropski parlament, zlasti njegov odbor za ustavne zadeve, mora spremljati in prijaviti primere kršenja načel in temeljnih pravic, zapisanih v ustanovnih pogodbah EU.

3.4 EESO opozarja tudi na ključno vlogo Sodišča EU pri nadzoru spoštovanja teh načel z možnostjo postopka za izdajočasne odredbe.

4. EESO poudarja, da je treba podpreti – s pomočjo že obstoječih evropskih političnih strank in fundacij – nastajanje in oblikovanje novih strank in fundacij na tej ravni, če izpolnjujejo pogoje v zvezi z delovanjem, spoštovanjem vrednot in reprezentativnostjo.

4.1 Dodatni pogoj, ki ga je treba izpolnjevati za upravičenost do financiranja – imeti enega evropskega poslanca – se nikakor ne zdi ustrezen, saj se sistemi volitev in s tem pogoji za izvolitev med posameznimi državami članicami še vedno močno razlikujejo.

4.2 EESO predlaga, da se reprezentativnost določi tako, da bo manj tvegana „arbitrarne“ diskriminacije. Pri tem bi lahko po njegovem mnenju za zgled vzeli merila, določena za evropsko državljansko pobudo, in predlaga, da se ohrani pogoj, da je stranka na zadnjih evropski volitvah prejela vsaj milijon glasov iz vsaj sedmih različnih držav članic.

4.3 Financiranje, proračun in donacije evropskih strank in fundacij morajo biti transparentni in javni. Državljeni imajo pravico in dolžnost, da so obveščeni o načinu financiranja strank in fundacij ter njihovih odhodkih. Morebitne sankcije in/ali ukinitve financiranja morajo biti objavljene v medijih.

5. EESO želi ob tem preučevanju navedenega predloga uredbe poudariti, da se še vedno in celo vse bolj različno obravnavajo na eni strani evropske politične stranke in fundacije ter na drugi strani združenja in fundacije s splošnimi cilji na evropski ravni (npr. gospodarskimi, sindikalnimi, socialnimi, humanitarnimi, kulturnimi, okoljskimi, športnimi itd.).

5.1 Pogodba o EU (ali Lizbonska pogodba) v členu 11 opisuje načela participativne demokracije in s tem pomen združenj in fundacij, ki prispevajo k javni razpravi na ravni EU. EESO poudarja, da je vloga teh evropskih združenj zdaj, ko imajo vsi dostop do interneta, vse pomembnejša in včasih celo odločilna. Že zdaj imajo kot novi vektorji participativne demokracije glavno in vse večjo vlogo pri obveščanju, v javnih razpravah in pri oblikovanju evropskega javnega mnenja. Na ta način bogatijo in koristno dopolnjujejo strukture reprezentativne politične demokracije. Ta dodana vrednost je še zlasti očitna na evropski ravni, saj številne veje te participativne demokracije že po svoji naravi presegajo državne meje.

5.2 Glede na vrzel, ki se s krizo še povečuje, med državljani ter političnimi voditelji in nosilci političnega odločanja na evropski ravni, EESO Komisijo opozarja na morebitne nepriča-

kovane in kontraproduktivne učinke neprimerne pristopa, če bi se osredotočili samo na posebne in avtonomne pravice evropskih političnih „združenj“, drugim evropskim združenjem pa ne bi priznavali nič podobnega. EESO želi predvsem spomniti, da je pojem politične Evrope neločljivo povezan s pojmom Evrope državljanov in civilne družbe, ki se opirata na združenja in organizacije, ki imajo na tej ravni ustrezna, učinkovita in poenotena pravna sredstva.

5.3 EESO ponovno izraža obžalovanje, da se je pred nekaj leti Komisija odločila za umik predloga statuta evropskega združenja, ker naj bi bilo težko doseči dogovor na politični ravni v Svetu, kar za takšno tempo po mnenju EESO ne more biti sprejemljiv razlog, poleg tega pa to do zdaj nikakor ni bilo dokazano.

5.4 EESO ponavlja tudi svojo zaskrbljenost zaradi neskončnih ovir v zvezi z registracijo družb z evropskim statutom, pa naj gre za premajhno privlačnost sedanjega statuta, kar dokazuje resnični neuspeh, ali pa za nenehno zavlačevanje in blokade v zvezi z oblikovanjem poenostavljenega statuta, ki bi bil končno na voljo velikemu številu podjetij vseh velikosti.

6. EESO poleg tega ponavlja svojo podporo predlogu statuta evropske fundacije, ki jo je izrazil že v mnenju z dne 18. septembra 2012 ⁽¹⁾, in vztraja, da se je treba izogniti vsakršni diskriminaciji v primerjavi z evropskimi političnimi fundacijami.

7. EESO se strinja z notnim pravnim statutom za evropske politične stranke in fundacije, hkrati pa glede na svoje ugotovitve in v skladu z načelom nediskriminacije, ki ga zagotavlja EU, Komisijo poziva, naj kmalu objavi podoben predlog uredbe o statutu in financiranju evropskih združenj, ki niso politične narave, ter pospeši sprejetje uredbe o statutu evropske fundacije.

V Bruslju, 13. februarja 2013

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ UL C 351, 15.11.2012, str. 57.

<u>Številka objave</u>	Vsebina (nadaljevanje)	Stran
2013/C 133/12	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o Skladu za evropsko pomoč najbolj ogroženim (COM(2012) 617 <i>final</i> - 2012/295 (COD))	62
2013/C 133/13	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o zagotavljanju uravnotežene zastopanosti spolov med neizvršnimi direktorji družb, ki kotirajo na borzi, in s tem povezanih ukrepih (COM(2012) 614 <i>final</i> – 2012/0299 (COD))	68
2013/C 133/14	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Sveta o smernicah za politike zaposlovanja držav članic (COM(2012) 709 <i>final</i> - 2012/0335 (NLE))	77
2013/C 133/15	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije – Letni pregled rasti 2013 (COM(2012) 750 <i>final</i>)	81
2013/C 133/16	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o statutu in financiranju evropskih političnih strank in evropskih političnih fundacij (COM(2012) 499 <i>final</i> – 2012/0237 (COD))	90

Cena naročnine 2013 (brez DDV, skupaj s stroški pošiljanja z navadno pošto)

Uradni list EU, seriji L + C, samo papirna različica	22 uradnih jezikov EU	1 300 EUR na leto
Uradni list EU, seriji L + C, papirna različica + letni DVD	22 uradnih jezikov EU	1 420 EUR na leto
Uradni list EU, serija L, samo papirna različica	22 uradnih jezikov EU	910 EUR na leto
Uradni list EU, seriji L + C, mesečni zbirni DVD	22 uradnih jezikov EU	100 EUR na leto
Dopolnilo k Uradnemu listu (serija S – razpisi za javna naročila), DVD, ena izdaja na teden	Večjezično: 23 uradnih jezikov EU	200 EUR na leto
Uradni list EU, serija C – natečaj	Jezik(-i) v skladu z natečajem(-i)	50 EUR na leto

Naročilo na *Uradni list Evropske unije*, ki izhaja v uradnih jezikih Evropske unije, je na voljo v 22 jezikovnih različicah. Uradni list je sestavljen iz serije L (Zakonodaja) in serije C (Informacije in objave).

Na vsako jezikovno različico se je treba naročiti posebej.

V skladu z Uredbo Sveta (ES) št. 920/2005, objavljeno v Uradnem listu L 156 z dne 18. junija 2005, institucije Evropske unije začasno niso obvezane sestavljati in objavljati vseh pravnih aktov v irščini, zato se Uradni list v irskem jeziku prodaja posebej.

Naročilo na Dopolnilo k Uradnemu listu (serija S – razpisi za javna naročila) zajema vseh 23 uradnih jezikovnih različic na enem večjezičnem DVD-ju.

Na zahtevo nudi naročilo na *Uradni list Evropske unije* pravico do prejemanja različnih prilog k Uradnemu listu. Naročniki so o objavi prilog obveščeni v „Obvestilu bralcu“, vstavljenem v *Uradni list Evropske unije*.

Prodaja in naročila

Naročilo na razne plačljive periodične publikacije, kot je naročilo na *Uradni list Evropske unije*, je možno pri naših komercialnih distributerjih. Seznam komercialnih distributerjev je na spletnem naslovu:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_sl.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) nudi neposreden in brezplačen dostop do prava Evropske unije. To spletišče omogoča pregled *Uradnega lista Evropske unije*, zajema pa tudi pogodbe, zakonodajo, sodno prakso in pripravljalne akte za zakonodajo.

Za boljše poznavanje Evropske unije preglejte spletišče <http://europa.eu>

